

Methodický

výklad velikého katechismu

katolického náboženství.

Složil

Th.C. MATĚJ LHOTSKÝ,
bisk. notář a professor náboženství při c. k. ústavě ku vzdělání
učitelů v Soběslavi.

ČÁST PRVNÍ.

O VÍŘE A APOŠTOLSKÉM VYZNÁNÍ VÍRY.

DRUHÉ, PŘEPRACOVANÉ VYDÁNÍ.

Schváleno výnosem nejdůst. bisk. konsistoře v Č. Budějovicích
ze dne 27. srpna 1908, čís. 7872.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI »UNIE«
1909.

JEHO EMINENCI
NEJDŮSTOJNĚJŠÍMU A SLOVUTNĚMU
PÁNU, PANU

LVU SVOB. PÁNU SKRBENSKÉMU ZE HRÍŠTĚ,
KNÍŽE-ARCIBISKUPU PRAŽSKÉMU,

SV. ŘÍMSKÉ CÍRKVE KARDINÁLU, PAPEŽSKÉMU LEGÁTU, PRIMASU
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, C. A K. SKUTEČNĚMU TAJNĚMU
RADOVI, KANCLÉŘI OBOU BOHOSLOVECKÝCH
FAKULT C. K. UNIVERSITY KARLO-
FERDINANDOVY, DOKTORU
BOHOSLOVÍ ATD.

V NEJHLUBŠÍ ÚCTĚ A ODDANOSTI VĚNUJE

SPISOVATEL.

ÚVOD.

Pojem a rozdělení náboženství.¶

Člověk je proto stvořen na svět, aby Boha, Otce a Tvůrce svého poznával, poznávaje ho jej miloval, jemu sloužil a věčné spásy došel. Kdo jest Bůh, kterak jej má člověk milovati a kterak mu sloužiti, aby věčné spásy došel, tomu učí nás zvláštní nauka, které se říká „náboženství“. Náboženství je tedy nauka o Bohu; učí nás, kdo jest Bůh a které povinnosti má člověk k Bohu.

Co jest náboženství?

Náboženství jest nauka o Bohu, t. j. nauka o tom, kdo Bůh jest a které povinnosti člověk má k Bohu.

Náboženství nalézáme u všech národů všech věků. Nebylo na světě národa, ba není rozumného člověka, jenž by neuznával nad sebou nějaké vyšší mocnosti a neprokazoval jí pocty modlitbami a oběťmi. Tu pravdu stvrzují už staří spisovatelé.

Tak na př. Cicero praví: „Není národa tak nevzdělaného, tak surového, který by, ač neví, jakého boha ctíti sluší, nevěděl, že nějakého mítí třeba.“ A Plutarch dí: „Projdeš-li země, můžeš najíti města, která zdí, umění, králů, domů, bohatství, peněz nemají, škol a divadel neznají; avšak města, které by nemělo chrámu ani bohů, které by modliteb, přísah a věšteg neužívalo, pro dosažení dobrých věcí obětí nepřinášelo, svatými obřady zlé odvraceti se nesnažilo, ještě nikdo neviděl.“

Totěž dosvědčují cestovatelé po krajinách národů nově objevených. Národa bezbožického nebylo dosud nalezeno. I divocí národové, o kterých se dlouho mysliło, že nemají vědomí náboženského, věří v bytosti vyšší a prokazují jim božskou poctu.

To lze si vysvětliti jen tím, že náboženství je člověku vrozeno. Člověk totiž poznává (třeba to poznání není u každého jednotlivce rovně jasné a zřetelné), jakmile dospěje k sebevědomí a jakmile poněkud přemýšlí, svou závislost na bytosti vyšší — na Bohu — v němžto vše, co jest, má svůj základ, své trvání, a cítí se v nitru puzen, aby Boha jakožto bytost nejvyšší a nejmocnější ctil a miloval.

Poznání Boha a povinností k němu, pokud k němu člověk dospívá jen přirozenými silami a mohutnostmi ducha svého, říká se „náboženství přirozené“.

Co jest náboženství přirozené?

Náboženství přirozené jest poznání Boha a povinností k němu, jež povstalo jen přirozenými silami a mohutnostmi ducha lidského.

Náboženské pravdy, jež člověk nyní může poznati pouhým rozumem, jsou: jsoucnost a z části i vlastnosti Boží, povinnost ctíti Boha, nesmrtelnost duše, svobodná vůle člověka, povinnost býti spravedlivým a dobrotivým k bližnímu a poněkud odplata dobrého a zlého po smrti.

Avšak kdyby člověk byl sám sobě zůstavěn, nebyl by dospěl k pravému náboženství a nebyl by dokonale vypátral a pochopil mnohých věcí potřebných k pokojnému a blaženému životu; na př. proč rozum lidský jest nedostatečen, proč se vůle lidská kloní více ke zlému než dobrému, kdy a jak se vyrovná odplata ctnosti a hříchu, neboť čemu rozum učí o nesmrtelnosti duše a o věčnosti, jest nepostačitelno a nedává bezpečné naděje do budoucnosti. Ani mnohých vlastností Božích a povinností k Bohu, na př. jak sluší jej ctíti, jak lze hříchem uraženého usmířiti, rozum nemůže si jasně představit. Zvláště pak lidem prostým a neučeným náboženství přirozené dokonce nestačí, ježto mdlý rozum jejich nepostihne věci nadpřirozených. Vždyť i velicí duchové starého věku upadli do těžkých poblouzení!

Proto bylo lidstvu třeba dokonalejšího poučení o tom, kdo jest Bůh, a které povinnosti lidé k němu

mají, neboli bylo třeba, aby se Bůh dal lidem poznati a sám je k náboženství vedl, jak již mnozí mudrci pohanští uznali. Tak Plato poznáváje, že se člověk nikdy sám nedomyslí toho, kdo jest Bůh a čeho od nás žádá, zvolal: „Všecko jest nejisto; proto trpělivě čkejme, až někdo přijde a poučí nás, jak bychom se k Bohu a k lidem měli chovati“. — Jiný šlechtný učenec pohanský řekl: „Bůh sám přijíti musí, aby pokolení lidské poučil o věcech nejdůležitějších.“

Po čem lidé toužili a co za nutnou potřebu uznávali, Bůh učinil. Sám od věků k lidem mluvil, a čeho jim o něm a povinnostech k němu věděti třeba, oznámil neboli zjevil. Tak lidé dospěli k dokonalejšímu poznání Boha a povinností svých k němu, nežli mohli dospěti jen přirozenými silami a mohutnostmi ducha svého. A tomu poznání Boha a povinností k němu, pokud se zakládá na zjevení Božím, říká se „náboženství zjevené“.

Co jest náboženství zjevené?

Náboženství zjevené jest poznání Boha a povinností k němu, které se zakládá na zjevení Božím.

Z Písma sv. se dovídáme, že Bůh hned prvním lidem v ráji zjevil náboženství a dal jim přikázání, aby si mohli nebe zasloužiti. Zvláště pak národu israelskému dal Bůh zákony, desatero přikázání, jimiž se mělo právě náboženství udržeti. Aby se tak stalo, posílal Bůh na svět svaté muže, proroky, kteří jménem Božím zjevovali lidem, co mají věřiti a činiti. Konečně Bůh poslal na svět Syna svého, Ježíše Krista, který náboženství zjevené doplnil a dal lidem náboženství dokonalé a celé, na které Bůh lidstvo po tisíciletí připravoval.

Co Bůh zjevil o sobě před příchodem Ježíše Krista, nazýváme „náboženstvím židovským“ neboli „mojížským“ (mosaickým). Vyznavači jeho slují „židy“.

Židé Ježíše Krista neuznávají, v něho nevěří, nýbrž očekávají jiného Vykupitele.

Čemu učil Ježíš Kristus, jmenujeme „náboženstvím křesťanským“. Vyznavačům jeho říká se „křesťané“.

Ježíš Kristus odevzdal své učení církvi, kterou na apoštolech založil, aby je stále čisté a neporušené zachovávala, hlásala a vykládala.

S počátku všickni křesťané zachovávali věrně učení Ježíše Krista, jak je církev jeho hlásala; měli pravé náboženství. Avšak během času odtrhli se někteří křesťané od pravé církve Kristovy a utvořili nové církve. Tak v 11. století (1054) odpadli od pravé církve Kristovy Řekové, nechtějící uznávat římského papeže za nejvyšší viditelnou hlavu církve, a založili samostatnou „církve východní“; ve století 13. přidali se k nim i Rusové. Nazýváme je „rozkolníky“ nebo „nesjednocenou církví východní“, a pokud jsou Rusy, „pravoslavnou církví“. Kteří z východní církve uznali později papeže římského za nejvyšší viditelnou hlavu církve a k pravé církvi se vrátili, tvoří „sjednocenou církev východní“.

V 16. století vlivem Lutera, Zwingliho, Kalvína a neblahým působením Jindřicha VIII., krále anglického, odpadli mnozí národové severní Evropy, zvláště v Německu, Švédsku a Anglii od pravé církve Kristovy a založili protestní církve, které mají jména od svých zakladatelů. Všeobecně tyto náboženské společnosti jmenujeme „církve protestantskými“. Nejdůležitější z nich jsou: církev luteránská neboli augsburská, církev kalvínská neboli reformovaná, helvetská a církev anglikánská. Protestanté odchýlili se v učení svém velmi daleko od pravé církve a také mezi sebou jsou rozštěpeni na sta menších náboženských sborů neboli sekt.

Pravá církev Kristova, na apoštolech založená, nazývá se na rozdíl od církví od ní odštěpených „církví katolickou“. Jen v ní zachovává se a hlásá učení Ježíše Krista, t. j. náboženství křesťanské, čisté a neporušené; proto říká se mu „náboženství katolické“.

Co jest náboženství katolické?

Náboženství katolické jest poznání Boha a povinností k němu dle učení Ježíše Krista a církve katolické.

Potřeba náboženství.

Člověk potřebuje různých vědomostí, aby mohl svědomitě konati povinnosti stavu svého. Kněz, učitel, lékař, úředník, obchodník, řemeslník, rolník potřebují mnoho vědomostí a zkušeností pro svůj stav a své povolání. Vědomosti ty jsou zajisté velice potřebné a užitečné. Avšak potřebnější a užitečnější jest znalost náboženství. Všecky uvedené vědomosti vedou nás pouze k cíli pozemskému, ke blahu časnému, náboženství však vede nás k cíli nadpřirozenému, k životu věčnému; ono nás poučuje o Bohu a k němu vede.

Poněvadž pak ze všech náboženství jediné náboženství katolické jest pravé a dokonalé náboženství, plyne z toho, že každý, kdo chce Bohu pravým způsobem sloužiti a na věky spasen býti, musí znáti katolické náboženství, a dle něho živ býti. Jediné náboženství katolické ukazuje nám pravou cestu, která vede k Bohu a k životu věčnému; jediné náboženství katolické poskytuje nám prostředky, kterými můžeme dosáhnouti odpuštění hříchův a kterými nabýváme síly, abychom mohli vůli Boží plniti a věčného spasení dojíti. Ano známost katolického náboženství a plnění povinností, které nám ukládá, poskytuje nám již zde na zemi útěchu ve strastech a v neštěstích vezdejšího života a sílí nás i v hodině smrti. Jak nešťastní jsou lidé, kteří neznají katolického náboženství, kteří ani nevědí, proč jsou na světě, k čemu je Pán Bůh stvořil, a co mají činiti, aby se Bohu líbili a po smrti spaseni byli! A zase naopak, jak šťasten jest, kdo zná katolické náboženství, kdo má příležitost učiti se pravdám, jež se v něm vykládají! Takový člověk má bezpečného vůdce na cestě k nebesům. Proto, kdo se chce dostat do nebe, má se především starati o to, aby si získal důkladnou známost pravd náboženských, aby pak dle nich mohl svůj život zaříditi. Kdo k tomu dospěje, je dosti učený, třeba neumí ani čísti ani psáti. Známost svatého náboženství je základem veškeré vzdělanosti a jest každému tak ne-

vyhnutelně potřebná, že bez ní nemůže dosáhnouti svého cíle — věčného spasení.

Je tedy učení katolickému náboženství ze všech učení nejpotřebnější, protože nás učí, co máme činiti, bychom Bohu sloužili a na věky spaseni byli, Proto se každý upřímný katolík zasazuje o to, aby se katolickému náboženství ve školách nejen důkladně vyučovalo, nýbrž aby také veškeré ostatní vyučování bylo proniknuto zásadami katolického náboženství; proto každý upřímný katolík za největší nepřátele lidstva pokládá ty lidi, kteří pracují k tomu, aby veškeré vyučování náboženství bylo ze škol odstraněno, a školy byly prohlášeny za beznáboženské.

Které učení jest **nejpotřebnější**?

Nejpotřebnější učení jest učení katolickému náboženství. (Otáz. 1.)

Proč jest učení katolickému náboženství učním nejpotřebnějším?

Učení katolickému náboženství je proto učním nejpotřebnějším, že nás učí, co máme činiti, bychom Bohu sloužili a na věky spaseni byli. (Otáz. 2.)

Katechismus.

O vůdci kmene indického Dabšelimovi se vypravuje, že měl tak velikou knihovnu, že ku převážení knih bylo třeba tisíce velbloudů. Vida, že není s to, aby všechny knihy přečetl, kázal vybrati z nich, co jest nejlepší. To však bylo přece ještě několik tisíc svazků. I bylo mu to ještě mnoho; proto na jeho rozkaz byl zhotoven výtah, který obsahoval padesát svazků. I to zdálo se mnoho sestárlému vůdci. Požádal svého moudrého rádce, který se zatím stal křesťanem, aby mu podal jádro těch padesáti svazků. Ten přišel hned druhého dne a přinesl knížečku, kterou mu katolický missionář daroval; podal ji vůdci řka: „Vznesený pane, jen to může býti obsahem vaší knihovny. Porozumíte-li slovům tam obsaženým, máte pravé umění

a všecku moudrost“. Vůdce se divil, četl, milost Boží pomáhala, poznal náboženství katolické a blaženě zemřel.

V knížce té bylo krátce obsaženo učení katolického náboženství a měla název „katechismus“.

A tak až dosud učení katolického náboženství jest krátce obsaženo v knize, jež se jmenuje „katechismus“.

Jak se jmenuje kniha ve které je krátce obsaženo učení katolického náboženství?

K n i h a, ve které je krátce obsaženo učení katolického náboženství, jmenuje se „katechismus“. (Otáz. 3.)

Název „katechismus“ jest utvořen z řeckého slova „katechein“, jež značí „vyučovati“, „poučení dávati“. „Katechismus“ je tedy tolik, co „učebnice“, totiž učebnice náboženská, která jest určena pro katolickou školní mládež a také pro věřící dospělé, podle níž má kněz pravdy našeho sv. náboženství soustavně vysvětlovati a jim učiti. Proto v katechismu jsou pravdy náboženské soustavně rozděleny a tak uspořádány, že poskytují jasný přehled celého našeho náboženství. Pro snadnější učení a vysvětlování pravd náboženských sestává katechismus z otázek a odpovědí.

První katechismus sestavil blahosl. Petr Kanisius, jenž žil před třemi sty léty († 1597). Katechismus ten byl před několika lety opraven a doplněn, tak že nynější katechismus obsahuje všecko, co má katolický křesťan věděti a věřiti.

Katechismus jest důležitou knihou, která by neměla chyběti v žádné katolické rodině. V něm jest obsaženo pravé umění a všecka moudrost. Kdo nezná toho, co jest v katechismu, třeba by byl jinak učený, nezná Boha a jest méně učený než žáček, který nemá mnoho vědomostí; kdo však zná katechismus, zná Boha a má pravou moudrost, neboť, co je platno všecko umění, nevíme-li, kdo jest Bůh a čeho od nás žádá!

Katechismus jest několikery. Kratší neboli **malý** jest pro malé děti, obšírnější neboli **střední** jest pro větší děti a nejobšírnější neboli **veliký** jest pro žáky již pokročilé a pro dospělé.

V přeneseném smyslu (metonymicky) říkáme katechismus také „křesťanskému cvičení“ v náboženském učení katolickém podle té učebnice. Z toho smyslu vzniklo rčení „jít na katechismus“, t. j. na křesťanské cvičení, které se ve dny sváteční obyčejně odpoledne konává buď v kostele, nebo kde není kostela, na některém jiném slušném místě. — Kdo vyučuje náboženství katolickému, sluje „katecheta“; ti pak, kteří v náboženství katolickém bývají vyučováni, nazývají se „katechumeny“; tak se jmenovali hned za prvních časů církve ti, kteří bývali v křesťanské víře vyučováni a tím ku přijetí svatého křtu připravováni.

Abychom učení, jež se v katechismu vykládá, lépe porozuměli a důkladněji si je pamatovali, **dělíme katechismus na pět částí.**

V těchto pěti částech jest obsaženo krátce všecko, co třeba věděti a zachovávat, abychom mohli dosáhnouti věčného spasení.

První část jedná o víře a apoštolském vyznání víry, t. j. o pravdách sv. náboženství, jež jsou obsaženy v apoštolském vyznání víry.

Druhá část jedná o křesťanské naději a o modlitbě, již se naděje křesťanská vzbuzuje a upevňuje neboli pěstuje.

Třetí část jedná o křesťanské lásce k Bohu a k bližnímu a o příkázáních Božích i církevních, jejichž zachováním se láska k Bohu a k bližnímu dokazuje.

Čtvrtá část jedná o milosti Boží a o prostředcích, jimiž docházíme odpuštění hříchů a potřebné milosti, bychom příkázání Boží a církevní zachovávali, t. j. **o svátostech.**

Pátá část jedná o křesťanské spravedlnosti, která záleží v tom, abychom se varovali zlého a činili dobré; k té části připojuje se pak nauka **o čtyřech posledních věcech člověka,** t. j. o smrti a o tom, co po smrti následuje.

Na kolik částí dělíme katechismus?

Katechismus dělíme na pět částí. (Otáz. 4.)

O čem jedná pět částí katechismu?

Pět částí katechismu jedná:

první o víře a apoštolském vyznání víry;

druhá o naději a modlitbě;

třetí o lásce a přikázáních;

čtvrtá o milosti a svátostech;

pátá o křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka. (Otáz. 5.)

Část první.

O víře a apoštolském vyznání víry.

Oddělení první.

O křesťanské víře.

Pojem křesťanské víry.

Všecko, co duše naše jako poklad vědění v sobě chová, poznali jsme buď svými smysly, nebo soudem rozumovým, nebo z vypravování jiných.

Poznání, ke kterým jsme dospěli svými smysly nebo soudem rozumovým neboli přemýšlením, máme za pravdivá, poněvadž jsme se sami o nich přesvědčili a vždy se zase můžeme přesvědčiti. Také poznání, k nimž jsme dospěli z vypravování jiných, máme za pravdivá, ne však proto, že jsme se sami o nich přesvědčili, nýbrž proto, že nám pravdomluvnost a vážnost vypravujícího dává jistotu.

O čem jsme se přesvědčili smysly nebo přemýšlením, to „víme“; máme-li za pravdivé a jisté, o čem jsme se ani smysly ani přemýšlením nepřesvědčili, nýbrž o čem nám vážnost a pravdomluvnost vypravujícího dává jistotu, to „věříme“. Tak na př., že je na obloze slunce, víme, poněvadž je denně vidíme; že je město, kterému

se říká Londýn, věříme, poněvadž jsme toho města neviděli, nýbrž máme za pravdu, co nám jiní o tom vypravují.

Co jest věřiti ?

Věřiti jest míti za pravdu, co nám jiný vypravuje.

Uznávání za pravdu toho, co nám jiný vypravuje, sluje „věrou“.

Veliká většina vědomostí lidských zakládá se jen na víře. Bez víry nemohlo by se mluvíti o dějinách, o zeměpise cizích zemí, nikdo by se nemohl ničemu naučiti od učitele svého, neboť veškeré lidské vědy a vědomosti jsou sbírka cizích zkušeností a cizího poznání, o něž se učitel buď živým slovem nebo v knihách s námi sděluje, my pak si je učením a přijetím do paměti vštěpujeme za svůj majetek. Bereme tedy slovo učitelovo a poučení v knihách za bernou minci — věříme všemu tomu, aniž se při tom tážeme, je-li tomu všemu skutečně tak. Bez víry nenaučil by se nikdo ani psáti. Tak na př. učitel řekne neumělému žákovi: „Toto písmeno se jmenuje A.“ Žák musí se tomu podrobiti, musí věřiti; nevěří-li a chce-li písmeno to jmenovati jinak, nenaučí se psáti ani čísti. — Ano bez víry nemohlo by býti řeči o vychování a pospolitém životě v rodině, v obci a národě. Vychováním rozumíme to, že rodiče a učitelé předpisují, dítky a žáci se tomu podrobují. Když by syn řekl otci: „Otče, nevěřím ti, lžeš!“ když by žák řekl učiteli: „Nevěřím ti, lžeš!“ jak by se vedlo v takovém případě vychování? — A jaký by to byl společenský život, když by manžel nevěřil manželce, manželka manželu, otec synu, matka dceři a naopak, když by pán nevěřil služebníkovi a služebník pánovi svému, paní své služce a naopak? Taková domácnost byla by obrazem samého pekla! A jako je tomu v domácnosti, tak je tomu v obci a v národě. Občan musí věřiti občanovi, prodavač kupci, soused sousedovi, vrchnost poddaným, panovník národům a národové panovníkovi, nemá-li všecko jíti jako páté přes deváté. Kde tomu tak není, tam chybí všecko, tam jest obec a národ bezduchým tělem a šerednou mrtvolou.

Věříme-li tomu, co nám lidé oznamují, tím spíše jsme povinni věřiti, co nám „zjevil“ Bůh. U lidí může se mnohdy státi, že sami dobře neznají, co nám oznamují, nebo že nám nechtějí pověděti pravdy, jsouce lháři, a tím stávají se nehodnými naší víry. U Boha však toho není; Bůh nemůže se mýliti, neboť jest vše-vědoucí a nejvyšš moudrý; nemůže ani lháti a klamati, neboť jest nejvyšš pravdomluvný, neboli **Bůh jest pravda sama**; proto musíme míti za pravdu, co Bůh zjevil.

Proč musíme míti za pravdu, co **Bůh** zjevil?

Co Bůh zjevil, musíme míti za pravdu, protože Bůh je pravda sama a nemůže tedy ani se mýliti ani klamati. (Otáz. 7.)

Bůh zjevoval se nejprve prvním lidem v ráji a poučoval je o věcech týkajících se života pozemského a věčného; později zjevoval se také mnohým spravedlivým a nábožným mužům a skrze ně oznamoval lidem svou vůli. Byli to zvláště: Noe, Abraham, Izák, Jakub, Josef egyptský, Mojžíš. Mužům těm říkáme „**patriarchové**“. Aby zjevení Boží nezaniklo, vyvolil si Bůh národ israelský a posílal k němu „**proroky**“, t. j. svaté muže, kteří byli obdařeni zvláštním darem poznávání věcí budoucích jakož i tajných věcí současných, a měli udržovati zjevení Boží v neporušenosti, utvrzovati lid v pravé víře, kárati jeho hříchy, napomínati ku pokání, zvláště pak udržovati naději na budoucího Vykupitele. Takovými proroky byli: Eliáš, Eliseus, Jonáš, Isaiáš, Jeremiáš, Ezechiel, Daniel, Oseáš, Joel, Micheáš, Habakuk, Malachiáš, a j. Posledním prorokem Starého zákona byl Jan Křtitel. — Konečně zjevil Bůh lidem pravdy božské skrze **Syna svého, Ježíše Krista**, jenž přišel na svět, aby předpovědi starozákonné naplnil, zjevení Boží doplnil a dokončil. Sv. Pavel vyjadřuje to slovy: „*Mnohokráte a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze proroky a nejposléze v těchto dnech mluvil nám skrze Syna.*“ (Žid. 1, 1. 2.) — Před svým na nebe vstoupením svěřil Ježíš Kristus své

učení „apoštolům“, aby zjevovali pravdy božské všem národům.

Skrze koho zjevil Bůh, co máme věriti?

Co máme věriti, zjevil Bůh skrze patriarchy a proroky a nejposléze skrze Syna svého, Ježíše Krista, a apoštoly. (Otáz. 8.)

Po smrti apoštolů ohlašovali lidem zjevení Boží nástupci apoštolů, totiž římský papež, biskupové a kněží, a činí tak dosud. — Apoštoly a jejich nástupce, papeže, biskupy a kněze nazýváme církví učící, poněvadž dostali od Ježíše Krista moc a právo všechny národy učiti zjeveným pravdám; ostatní věřící nazývají se církví slyšící, poněvadž učení Kristovo přijímají a poslouchají; všickni úhrnem tvoří církev katolickou. Proto místo: „Ježíš Kristus svěřil, co Bůh zjevil, apoštolům a jejich nástupcům“ říkáme: „Ježíš Kristus svěřil, co Bůh zjevil, církvi katolické.“

A k čemu svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, co Bůh zjevil? Ne snad, aby to uschovávala a tajila, nýbrž, aby to neporušené zachovávala, všechny lidi učila a jim předkládala, co jest jim věriti a činiti, by došli spasení. K tomu cíli odevzdal apoštolům a jejich nástupcům svůj trojí úřad, totiž učitelský, kněžský a královský neboli pastýřský.

Komu svěřil Ježíš Kristus, co Bůh zjevil?

Co Bůh zjevil, svěřil Ježíš Kristus církvi katolické. (Otáz. 9.)

K čemu svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, co Bůh zjevil?

Co Bůh zjevil, svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, by to neporušené zachovávala, všechny lidi učila a jim předkládala, co jest jim věriti a činiti, by došli spasení. (Otáz. 10.)

Církev katolická úkolu svému plnou měrou dostála; zachovalať učení od Krista jí svěřené po všechny věky až na naše doby neporušené, tak že podnes v církvi katolické hlásá se a předkládá totéž učení, které hlásal

Ježíš Kristus a apoštolové. Ovšem bez pomoci Boží nebylo by to bývalo možno. Ale Ježíš postaral se o to, aby církev (učící) nemluvila k nám z rozumu svého, neboť ten by nás mohl mýliti, nýbrž aby učila nás tak, jak Bůh jí vnuká. Ježíš Kristus sám ji řídí, aby se nemohla mýliti, kdykoli jeho učení vykládá, kdykoli učí lidi, co mají věřiti a činiti, by došli spasení, neboli Ježíš Kristus udělil církvi katolické „dar neomylnosti“. Stalo se to tehdy, když řekl apoštolům „*Já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa.*“ (Mat. 28, 20.) Těmi slovy dodal apoštolům a jejich nástupcům důvěry, aby se nebáli vykonávati svůj úřad učitelský, že jich nikdy neopustí a nedá jim mýliti se, když učení jeho budou hlásati.

Že církev katolická zachovává zjevení Boží neporušené, dokazuje její téměř dvoutisícileté trvání. Kdyby se mohla ve hlásání učení Kristova mýliti, kdyby neměla daru neomylnosti, již dávno by bylo po ní veta. Nejlepším důkazem toho jsou církve protestantské, jež se od církve katolické odtrhly. Sotva Luter a ostatní reformátoři své církve založili, již se rozdrobily na různé menší církve. Tomu však není divu, neboť církve protestantské jsou původu lidského, učení jejich jest lidské a proto mylné.

(Více „o neomylnosti církve“ viz při výkladu o církvi.)

Poněvadž Ježíš Kristus udělil církvi katolické dar neomylnosti, to jest první příčina, proč musíme míti za pravdu, co se nám skrže katolickou církví k věření předkládá.

Proč za prvé musíme míti za pravdu, co se nám skrže církví katolickou k věření předkládá?

Co se nám skrže církví katolickou k věření předkládá, musíme míti za pravdu:

1. protože Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti. (Otáz. 11. 1.)

Jednou Ježíš řekl apoštolům: „*Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.*“ (Luk. 10. 16.)

Ze slov těch patrno, že všickni věřící jsou povinni podrobiti se církvi učící, t. j. papeži, biskupům a kněžím; kdo by tak neučinil, kdo by církve neposlechl, jakoby neposlechl samého Ježíše. — A jindy zase pravil, že ten, kdo neposlechne církve, má býti pokládán za pohana a veřejného hříšníka, t. j. za člověka, který k církvi nenáleží. — Z výroků těch plyne, že Ježíš Kristus **výslovně poručil**, abychom církve poslouchali, a to je druhá příčina, proč musíme míti za pravdu, co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá.

Proč za druhé musíme míti za pravdu, co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá?

Co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá, musíme míti za pravdu :

2. protože Ježíš Kristus výslovně poručil, abychom církve poslouchali. (Otáz. 11. 2.)

Proč musíme míti za pravdu, co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá?

Co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá, musíme míti za pravdu :

1. protože Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti;

2. protože výslovně poručil, bychom církve poslouchali. (Otáz. 11.)

Kdo má za pravdu všecko, co Bůh zjevil a co skrze církev katolickou k věření předkládá, věří tak, jak křesťané mají věřiti, neboli „věří křesťansky“.

Co jest křesťansky věřiti?

Křesťansky věřiti jest všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá. (Otáz. 6.)

Proč musíme míti za pravdu, co Bůh zjevil? — Skrze koho zjevil Bůh, co máme věřiti? — Komu svěřil Ježíš Kristus, co Bůh zjevil? — K čemu svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, co Bůh zjevil? — Proč musíme míti za pravdu, co se nám skrze církev katolickou k věření předkládá.

Písmo svaté a ústní podání.

Zjevení Boží, dané lidem skrze patriarchy, proroky, Ježíše Krista a jeho apoštoly někteří svatí mužové napsali, aby bylo pokolení lidskému oznámeno a stalo se majetkem všech časů. Při psaní je Duch svatý půchoval neboli jim „vnukal“, co a kterak mají psáti, a zvláštním přispěním chránil je všeho bludu. Tím způsobem bylo vnukáním Ducha svatého sepsáno více knih, jejichž spisovatelé namnoze i krví svou ztvrdili pravdu toho, co napsali. Aby pak někdo nepodvrhl podvodně knih jiných nebo v knihách pravých něčeho nezměnil, knihy byly dány k prozkoumání úřadu Ježíšem Kristem k tomu ustanovenému, totiž církvi katolické, aby je prozkoumala a vyhlásila za pravé slovo Boží. Církev katolická tak učinila, a tak povstala zvláštní sbírka knih vnukáním Ducha svatého sepsaných a od církve za slovo Boží uznaných, již se říká „Písmo svaté“ neboli „bible“.

Co je Písmo svaté neboli bible?

Písmo svaté neboli bible je sbírka knih, které byly vnukáním Ducha svatého sepsány a od církve za slovo Boží uznány. (Otáz. 13.)

Písmo svaté obsahuje zjevenou pravdu, vylučuje všeliký blud a všelikou lež. Jestliž Bohem vnuknuto, jest slovem Božím a nikoli slovem lidským. Proto sv. Řehoř Veliký praví: „*Písmo svaté je psaní, které Bůh posílá svým tvorům.*“ — Také svatý život spisovatelů Písma svatého jest nám pevnou zárukou, že věrně v Písmě svatém napsali všecko, co jim Bůh zjevil, a co sami viděli. Proto máme všemu věřiti, co jest v Písmě svatém obsaženo.

Za našich dob si mnozí lidé dělají z Písma svatého posměch, vyhlašujíce je za bezcenné staré knihy, které prý se pro nynější vzdělání, pokrok a vědecké badání nehodí. Ale že sami často věří knihám světským, sepsaným od spisovatelů, kteří skutečné pravdy nenapsali, to ti nevěreční učenci přehlízejí. Zbožný a pravověřící katolický křesťan považuje však Písmo svaté za neklamné

slovo Boží, za knihu všech knih, má je v uctivosti, rád v něm čítá a všemu věří, co jest v něm napsáno.

O sv. Isidorovi, oráči a patronu rolníků, se vypravuje, že měl Písmo svaté ve veliké úctě. Poněvadž neuměl čísti, dával si Písmo svaté předčítati, tak že mnohé části uměl z něho do slovíčka nazpamět.

Písmo svaté sluje také „zákonem“, protože Bůh zjevil v něm svou vůli, aby byla pravidlem neboli zákonem lidu vyvolenému a později všem lidem. Proto také Písmo svaté, jež obsahuje zjevení Boží, jež mělo býti zákonem lidu vyvolenému, totiž zjevení od stvoření světa až po Krista Pána, sluje Písmem svatým **Starého zákona**; Písmo svaté pak obsahující zjevení Boží, jež má býti zákonem všemu lidstvu po Kristu, totiž zjevení, které nám učinil Bůh skrze Ježíše Krista a jeho apoštoly, sluje Písmem svatým **Nového zákona**.

Jak se dělí Písmo svaté?

Písmo svaté se dělí na Písmo svaté Starého a Nového zákona. (Otáz. 14.)

Co obsahuje písmo svaté Starého zákona?

Písmo svaté Starého zákona obsahuje zjevení Boží od stvoření světa až po Krista Pána. (Otáz. 15.)

Co obsahuje Písmo svaté Nového zákona?

Písmo svaté Nového zákona obsahuje zjevení, které nám Bůh učinil skrze Ježíše Krista a jeho apoštoly. (Otáz. 16.)

Písmo svaté Starého zákona skládá se ze 45 knih, a to: z 21 knihy dějepisné, ze 7 knih naučných a 17 prorockých.

Knihy dějepisné jsou: patero knih Mojžíšových (Pentateuch), a to: a) **Genesis** (původ, stvoření všehomíra), b) **Exodus** (vyjití synů Israelských z Egypta), c) **Leviticus**, (kniha obřadná pro kněží z rodu Aronova, pokolení Levova), d) **Numeri** (sečtení lidu), e) **Deuteronomium** (druhý zákon); knihy: Josue, Soudcův a Ruth; 4 knihy Královské; 2 knihy Kronik neboli Paralipomenon; knihy Esdrášova, Nehemiášova, Tobiášova, Judith a Esther; 2 knihy Machabejské.

Knihy naučné jsou: kniha Jobova, kniha Žalmů neboli Žaltář (150 žalmů), kniha Přísloví, Kazatel neboli Ekklesiastes, Píseň Šalamounova, kniha Moudrosti a kniha Sirachova neboli Ekklesiastikus.

Knihy prorocké jsou: knihy velikých proroků: Isaiáše, Jeremiáše s Baruchem, Ezechiele a Daniele; a knihy malých proroků (tak zvaných dle menší obšírnosti jejich spisů): Oseáše, Joele, Amosa, Abdiáše, Jonáše, Micheáše, Nahuma, Habakuka, Sofoniáše, Aggea, Zachariáše a Malachiáše.

Písmo svaté **Nového zákona** skládá se z 27 knih, a to: z 5 dějepisných, ze 14 listů sv. Pavla, ze 7 listů druhých apoštolů a z 1 knihy prorocké.

K 5 knihám **dějepisným** patří: evangelium sv. Matouše, Marka, Lukáše, Jana a Skutkové apoštolů od sv. Lukáše.

Evangelia (= blahověsti) jsou životopisy Ježíše Krista.

Sv. **Matouš**, syn Alfeův, jinak **Levi** zvaný, byl v Kafarnau celníkem, než ho Ježíš Kristus vyzval, aby jej následoval. Uposlechl ihned vybídnutí Spasitelova a byl přičten mezi apoštolů. O ostatním jeho životě nevíme nic jistého, leč že je spisovatelem prvního evangelia. Většina sv. otců počítá jej mezi mučedníky. Své evangelium napsal v Judaei hebrejsky nejvíce pro ty, kteří ze Židů uvěřili v Ježíše, a to za tím účelem, aby dokázal, že Ježíš je zaslíbený **Messiáš**. Poněvadž na počátku svého evangelia vypisuje rodokmen Ježíše Krista, jímž dokazuje, že Ježíš jest potomek Abrahamův, tedy pravý člověk, dává se mu za odznak **t v á ř č l o v ě k a**.

Sv. **Marek** jmenoval se vlastně Jan; byl syn Marie, ženy jerusalemské, pocházel z rodu levitů; přidružil se k sv. Pavlu a Barnabášovi na jejich první apoštolské cestě, ale brzo vrátil se do Jerusalema. Proto ho sv. Pavel nechtěl vzít za druha na své druhé apoštolské cestě, a sv. Marek odebral se s Barnabášem na ostrov Cypr. Později přidružil se k sv. Petrovi, od něhož, jak se zdá, byl pokřtěn a přišel s ním do Babylona, t. j. do Říma, kde

prokázal výtečné služby též sv. Pavlovi. Kromě těchto údajů, jež jsou čerpány z Pisma svatého, neví se o sv. Marku nic jistého, leč že je spisovatelem druhého evangelia, které napsal dle kázání sv. Petra, a to v Římě pro Římány za tím účelem, aby bylo z veřejného života Ježíše Krista a zvláště z jeho zázraků dokázáno, že jest Syn Boží. Kdy zemřel smrtí mučednickou, není známo. Tělo jeho bylo převezeno do Benátek, kde mu byl zasvěcen chrám sv. Marka. Poněvadž začíná své evangelium kázáním sv. Jana Křtitele na poušti, dává se mu za odznak **t v á ř l v a**, krále pouště.

Sv. **Lukáš** rodem z Antiochie, povoláním lékař, stal se v Antiochii učedníkem sv. Pavla, k němu se na jeho druhé apoštolské cestě přidružil jako průvodce. Byl však od něho zanechán ve Filippech v Makedonii, nejspíše, aby bděl nad nově založenými církvemi. Když se sv. Pavel skoro po sedmi letech vrátil do Filipp, sv. Lukáš se k němu zase přidružil a od té doby až do jeho smrti se od něho již neodloučil. Co sv. Lukáš dělal po smrti sv. Pavla a jakou smrtí zemřel, o tom nemáme žádných svědectví; ale od 4. století uvádí se mezi sv. mučedníky. Sv. Lukáš napsal třetí v řadě evangelium, a to, jak sv. otcové souhlasně za to mají, dle kázání sv. Pavla, poněvadž sám Pána Ježíše neviděl a tedy musil čerpati od jiných. Evangelium sv. Lukáše jest věnováno Theofilovi, bezpochyby příteli neb učedníku sv. Lukáše, jinak neznámému, a jest určeno církvím od sv. Pavla založeným, které povstaly z obrátců pohanů a ze Židů, ale tak, že pohanokřesťané byli u většině. — Poněvadž sv. Lukáš začíná své evangelium obětí Zachariášovou, dává se mu za odznak **t v á ř b ý k a**, zvířete obětního.

Kromě třetího evangelia sv. Lukáš sepsal též pátou knihu Nového zákona, totiž tak zvané „**Skutky apoštolské**“, kde vypravuje o počátku a vzrůstu církve neúnavnou horlivostí a přičinlivostí sv. apoštolů a učedníků. O první církvi v Jerusalemě kniha ta dává překrásné svědectví. Zahrnuje dobu asi 30 let, od na nebe vstoupení Páně až do prvního uvěznění sv. Pavla v Římě, asi r. 36

po Kr. Že sv. Lukáš je skutečně spisovatelem Skutkův apoštolských, tomu nasvědčuje sloh, jenž je podobný slohu evangelia sv. Lukáše, a pak věnování knihy té Theofilovi, jemuž i evangelium sv. Lukáše jest věnováno.

Sv. **Jan** narodil se v Bethsaidě v Galilei z otce Zebedeje, zámožného rybáře. Matka jeho slula Salome. I syn věnoval se rybářství. Prostřednictvím sv. Jana Křtitele byl přiveden k Ježíšovi a vyvolen od něho se svým bratrem Jakubem starším za apoštola. Vynikal vroucností a mírností, láskou ke svému božskému mistru, jehož ani pod křížem neopustil, při tom však i rozhodností, pro niž mu, jakož i bratru jeho Jakubu staršímu, bylo dáno jméno **B o a n e r g e s**, t. j. syn hromu. Pro své vlastnosti jakož i ustavičné panictví sv. Jan těšil se obzvláštní lásce Ježíšově, tak že se nazývá **m i l á č k e m P á n ě**. Jemu umírající Spasitel odevzdal svou matku v ochranu. Po smrti Ježíšově se sv. Jan zdržoval ponejvíce v Jerusalemě, později po úmrtí Panny Marie v Efesu, odkud řídil okolní obce křesťanské. Když císař Domicián pronásledoval křesťany, sv. Jan byl přiveden do Říma a tam uvržen do kotle naplněného vařícím olejem; ale když byl bez pohromy vytažen, byl vyobcován na ostrov Pathmos, odkud teprve po smrti Domiciánově se směl vrátiti. Skonal za císaře Trajana asi 100letý v Efesu, jak se za to má, jediný z apoštolů smrtí přirozenou. Sv. Jan sepsal čtvrté evangelium, a to pravděpodobně v Efesu, navrátiv se tam z vyhnanství, za tím účelem, aby obhájil víry v božství Kristovo proti gnostikům. O tomto účelu svědčí kromě výslovného podotknutí obsah celého evangelia, kde s velikou pečlivostí jsou sebrány řeči Ježíšovy hlavně před učenými zákonníky pronesené, jimiž Spasitel chtěl dokázati své božství. Pro tento vznešený účel dáno sv. Janu po výtce jméno „**t h e o l o g**“, a jest mu přidělen odznak **o r l a**, poněvadž se ze všech evangelistů nejvíce také zadíval do zářného slunce božství Kristova na způsob orla, o němž se praví, že může hleděti do slunce.

Svatým evangelistům lze věřiti, protože nejenom mohli věděti, co psali, nýbrž i chtěli pověděti pravdu. Byli buď očití svědkové

slov a skutků Páně (Matouš a Jan) nebo žáci a průvodci apoštolů (Marek a Lukáš).

Ke 14 listům sv. Pavla patří: 1 k Římanům, 2 ke Korintským, 1 ke Galatům, 1 k Efeským, 1 k Filippským, 1 ke Koloským, 2 k Thessalonickým, 2 k Timotheovi, 1 k Titovi, 1 k Filemonovi, 1 k Židům.

První a druhý list k Timotheovi a list k Titovi nazývají se listy „**pastýřskými**“ neboli „**pastorálními**“, protože sv. Pavel v nich napomíná Timothea a Tita, jak si mají vésti, aby byli dobrými pastýři svých církví.

K 7 listům ostatních apoštolů patří: 1 sv. Jakuba, 2 sv. Petra, 3 sv. Jana, 1 sv. Judy Thadeaše.

Těmto 7 listům říká se „**katolické**“ neboli „**okružní**“ listy, protože nebyly určeny, jako listy sv. Pavla, jednotlivým osobám nebo církvím, nýbrž mnohým církvím, tedy ve smyslu nynějších „encyklik“.

Prorockou knihou Nového zákona jest **Zjevení** sv. Jana neboli **Apokalypse**, již sv. Jan napsal ve vyhnanství na ostrově Pathmu. Obsahuje básnický vylíčený boj křesťanství s pohanstvem a prorokuje budoucí vítězství a slávu víry a církve katolické. Pro množství obrazů a obrátů naprosto cizích jest k porozumění velice nesnadná.

Písmo svaté Starého zákona je z větší části psáno hebrejským jazykem, Písmo svaté Nového zákona všecko jazykem řeckým. Latinský překlad od církve schválený sluje „**V u l g a t a**“ (= obecný překlad). Dle něho vzdělávají se překlady Písma svatého do jazyků národních.

Protestanté vytýkají církvi katolické, že prý zakazuje věřícím čísti bibli. Ale výtka ta je nepravá. Církev katolická nikomu nezakazuje čísti Písmo svaté; ona pečuje toliko o to, aby věřící četli jen takový překlad Písma svatého, který je od církve schválen a poznámkami nebo výkladem opatřen. A nařízení to je velmi moudré, protože protestanté Písmo svaté mnoho porušili; vynechali totiž některé knihy, a to ze Starého zákona pět knih Mojžíšových a dvě knihy Machabejské, z Nového zákona pak list sv. Jakuba. V novější době vydává sice biblická společnost v Anglii Písmo svaté již celé, přece jsou v něm však mnohé nesprávnosti, chyby a i lidské „přídavky“.

Že katolická církev nezakazuje věřícím čísti Písmo svaté, o tom nejlépe svědčí její veliká péče, kterou věnovala rozšíření Písma svatého mezi národy. Papežové svěřili překládání Písma svatého učeným a svatým mužům, kteří úkol jim svěřený svědomitě provedli. Překlady do jiných jazyků církev bedlivě zkoumala, aby se Písmo svaté ani v nejmenším neporušilo. Poněvadž pak Písmo svaté na mnohých místech je těžko srozumitelné, církev opatřila jeho překlad poznámkami nebo vysvětlivkami. A takový překlad Písma svatého s poznámkami nebo výkladem může každý katolík bezpečně čísti. Protestanté učí též, že si každý může Písmo svaté dle svého rozumu vykládati, jelikož prý Duch svatý každého při čtení osvětluje. Ale kam volné vykládání Písma svatého vede, toho nejlepším dokladem jsou protestanté sami. Vždyť mezi samými reformátory došlo k prudkým hádkám o mnohých pravdách křesťanských, na př. o přítomnosti Ježíše Krista ve velebné svátosti. Každý učil jinak, a všickni odvolávali se na Písmo svaté. Také stoupenci jejich vykládali si Písmo svaté každý podle svého rozumu, a proto povstalo mezi protestanty tolik různých sekt náboženských. Z toho patrně, že není dovoleno, by si každý člověk dle své libosti Písmo svaté vykládal.

Ježíš Kristus odevzdal celé učení své církvi učící a jí dal i právo Písmo svaté vykládati. Jako psané lidské zákony správně a věrně nevykládá, leč sám vladař a zákonodárce, podobně i Písmo svaté má býti vykládáno jedině od těch, s nimiž Ježíš Kristus jest po všechny dny, až do skonání světa, jimž přislíbil i pomoc a přispění Ducha svatého, a jimž pravil: „*Vám dáno jest znáti tajemství království Božího*“ (Luk. 8, 10.)

Jestliže tedy církev katolická přikazuje věřícím, aby četli jen takový překlad Písma svatého, který jest od ní schválen a poznámkami nebo výkladem opatřen, jedná docela po právu a docela moudře.

Ačkoli Písmo svaté je dar nesmírné ceny a obsahuje takořka nevyvážitelný poklad dobrého a spasitelného učení, přece nemůže býti nazváno, a to zvláště

Písmo svaté Nového zákona, jediným pramenem víry katolické, neboť:

1. Ježíš Kristus nerozkázal apoštolům, aby jeho učení psali, nýbrž aby kázali. Pravit k nim: „*Jděte do celého světa a každé evangelium všemu stvoření!*“ (Jan 16, 15.) A jindy: „*Jdouce učte všechny národy!*“ (Mat. 28, 19.)

2. Někteří apoštolové psali sice příležitostně a za zvláštních pohnutek, ale nepsali o všech skutcích Ježíše Krista, neku-li, aby napsali celé učení jeho. Sami tak tvrdí; tak na př. Jan píše ve svém evangeliu: „*Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učedníkův svých, kteréž nejsou napsány v knize této.*“ (Jan 20, 30.)

3. Ano svatí apoštolové dovolávali se sami ve svých spisech svých ústních kázání. Tak na př. sv. Pavel napomínal Soluňany: „*Zachovávejte ustanovení, kterým jste se naučili buďto skrze (naši) řeč nebo skrze náš list.*“ (2. Thes. 2, 14.) Apoštolové napomínali též své nástupce, aby učení, jež ústně na ně přešlo, věrně chovali a je zase jiným svěřovali. Tak sv. Pavel píše Timotheovi: „*Co jsi slyšel ode mne před mnohými svědky, to zase svěřuj věrným lidem, kteří způsobilí budou i jiné učiti.*“ (2. Tim. 2, 2.)

Jsme tedy ve příčině zjevení Božího odkázáni vedle Pisma svatého i na ústní vyučování apoštolů.

Zjevené pravdy, jež apoštolové sice kázali, ale jichž nenapsali, podávaly se ústním vyučováním z pokolení do pokolení; proto nazýváme je „ústním podáním“ neboli „tradicí“ (od lat. trado = podávám).

Co rozumíme ústním podáním?

Ústním podáním rozumíme zjevené pravdy, které apoštolové sice kázali, ale nenapsali. (Otáz. 17.)

Z ústního podání víme na př., že jest sedmero svátostí, jakým způsobem se svátosti ty udělují, že je dovoleno křtiti i dítky, že v nevyhnutelné potřebě smí každý člověk křtiti, že se křest, biřmování a svěcení kněžstva smějí

přijmouti jen jednou v životě, že sluší světiti neděli místo soboty atd.

Ve které knize jest obsaženo, co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá? — Jest v Písmě svatém obsaženo úplné zjevení Boží? — Který jest ještě zdroj zjevení Božího vedle Pisma svatého?

Kde je obsaženo, co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá?

Co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá, obsaženo jest dílem v Písmě svatém anebo v bibli, dílem v ústním podání neboli tradici. (Otáz. 12.)

Co je Písmo svaté? — Jak se dělí Písmo svaté? — Co obsahuje Písmo svaté Starého zákona? — Co obsahuje Písmo svaté Nového zákona? — Co rozumíme ústním podáním?

Ústní podání nezaniklo, nýbrž ustavičně se v církvi katolické zachovává a dostalo se až na nás několikerým způsobem. Především **ústním vyučováním** apoštolův a jejich nástupcův.

Apoštolové totiž vyučovali hlavně ty, jež ustanovili představenými v jednotlivých obcích křesťanských, a nařídili jim, aby vyučovali zase jiné (srov. výše výrok z 2. listu k Timotheovi), které by uznali za schopné k vykonávání učitelského úřadu v církvi. Tak se stalo, že předchůdci vyučovali své nástupce v učení apoštolském, a učení to šlo od úst k ústům po všechna století až po naše časy.

Také **obřady** užívanými při službách Božích šířila se známost nepsaných zjevených pravd.

Církev svatá již na počátku konala při udělování sv. svátostí významné a slavné obřady, zvláště pak služby Boží, slavení mše svaté vykonávala s mnohými obřady. Žáci sv. apoštolů tyto posvátné obřady sepsali, aby při konání služeb Božích a udělování sv. svátostí byl všude zachováván stejný, jednotný řád. Z těch obřadních knih poznáváme mnohé pravdy

svaté víry, které apoštolové hlásali a křesťané věřili, ač v Písmě svatém obsaženy nejsou.

Kterak se dostalo ústní podání až na nás za prvé?

Ústní podání dostalo se až na nás :

1. ústním vyučováním a obřady svaté církve.
(Otáz. 18. 1.)

Dalším pramenem, z něhož se čerpala a čerpá známost ústního podání, jsou **vyznání víry**, jimiž církev vyznávala svou víru.

Mezi vyznáními víry zvláště vynikají: apoštolské, nicejsko-cařihradské (nicejsko-konstantinopolské), athanasiánské, tridentské s přídavkem vatikánským.

„**Apoštolské vyznání víry**“ pochází od sv. apoštolů.

„**Nicejské**“ sestavili otcové shromáždění r. 325 na všeobecném církevním sněmu v Niceji, aby obhájili víry apoštolské proti bludu Ariovu, jenž upíral božství Kristovo. Prohlásili: „*Věříme v Pána Ježíše Krista, jedno-rozeného Syna Božího, jenž jest pravý Bůh z pravého Boha zplozen od věčnosti a nikoli stvořen, rovné podstaty s Otcem*“. V potírání bludu Ariova na sněmě nicejském zvláště se proslavil sv. Athanasius, tehdy jáhen, později biskup alexandrinský.

Když za nějakou dobu po sněmě nicejském povstali zase noví bludaři a šířili bludné učení o Duchu svatém, bylo na všeobecném sněmě církevním v Cařihradě (Konstantinopoli) r. 381 konaném církevní učení o Duchu svatém objasněno, a do nicejského vyznání víry ke slovům: „*Věříme v Ducha svatého*“ přidáno: „*Pána a Obživovatele, jenž od Otce vychází, jenž s Otcem i Synem zároveň se ctí a velebí, jenž mluvil skrze proroky*“. Tak povstalo vyznání víry „**nicejsko-cařihradské**“. Vyznání to modlí se kněz při mši svaté, když se modlí „**Credo**“.

Ve vyznání víry „**athanasiánské**“ jest důkladně vyloženo církevní učení o nejsvětější Trojici a o vtělení Syna Božího. Toto vyznání víry modlí se kněz v církevních hodinkách.

Vyznání víry „**tridentské**“ bylo předepsáno od papeže Pia IV. po skončeném sněmě tridentském, který se

konal od r. 1545—1563 na obhájení katolické víry proti bludařům protestantským. Tridentské vyznání víry musí složit zvláště ti, kdož z protestantské církve vracejí se do církve katolické. K tridentkému vyznání víry byl na všeobecném sněmě vatikánském (r. 1869—1870) připojen přídavek o neomylnosti papežově.

Kterak se dostalo ústní podání až na nás za druhé?

Ústní podání dostalo se až na nás :

2. v y z n á n í m i v í r y, jimiž církev svatá vyznávala svou víru. (Otáz. 18. 2.)

Také **výroky papežů** sepsané ve zvláštních listinách, jimiž buď zavrhují bludy časem se vyskytující, nebo stanoví, čemu dlužno věřiti, obeznamují nás s nepsaným učením církve svaté.

V církvi skoro ve všech dobách povstávali mnozí bludaři, kteří odváděli věřící od pravé víry. Tu papežové, jsouce si vědomi svého práva a své moci, odsuzovali a zavrhovali bludy a vysvětlovali pravé učení církve výroky svými, jež uveřejňovali ve zvláštních listinách, zvaných „bully“ nebo „encyklyky“. Tak na př. papež Pius IX. prohlásil r. 1854 zvláštní bullou učení o neposkvrněném početí Panny Marie za článek víry; r. 1864 zavrhl tak zvaným „Syllabem“ různé bludy; papež Pius X. v encyklice vydané r. 1907 odsoudil nauky tak zvaných „modernistů“.

Modernisté jsou katolíci, kteří přijímají názory nepřátel církve od církve zavržené a podle těchto názorů prohlašují Ježíše Krista za pouhého člověka a chtějí církev jeho opravovati — *modernisovati*, t. j. přizpůsobiti ji lidem a duchu času — panujícímu vkusu, módě.

Neméně důležitý jsou v té příčině **výroky církevních sněmův**, a to nejen všeobecných, nýbrž i jednotlivých území církevních (sněmů neboli synod provinciálních a diecesních), na nichž učení církve katolické bylo přesně vysvětleno a pravda jeho dokázána.

(Více o církevních sněmech viz ve výkladu o neomylnosti církve.)

Kterak se dostalo ústní podání až na nás za třetí?

Ústní podání dostalo se až na nás:

3. výroky papežův a církevních sněmův.
(Otáz. 18. 3.)

Učení, jež se na počátku církve podávalo ústním vyučováním, bylo později sepsáno od některých mužů žijících v prvních stoletích trvání církve svaté a vynikajících učeností, pravověrností a svatostí života a ve spisech jejich dochovalo se až na naše časy. Mužům těm říkáme „církevní otcové“. Kterí z církevních otců vynikají neobyčejnou učeností, zovou se „církevními učiteli“.

Nejznamenitější církevní otcové, jež církev poctila čestným názvem „učitelů církevních“, jsou na západě: Sv. Ambrož, arcibiskup milánský († r. 397), sv. Jeroným, kněz († r. 420), sv. Augustin, největší myslitel křesťanského starověku, biskup v Hipponu († r. 430), sv. Řehoř Veliký, papež († r. 604); na východě: Sv. Athanasius, patriarcha v Alexandrii († r. 373), sv. Basil, metropolita v Caesareji Kappadocké († r. 379), sv. Řehoř Nazianský, zvaný „theologus“ († r. 389), sv. Jan Zlatoústý, patriarcha cařihradský († r. 407).

Také v pozdějších dobách povstali v církvi znamenití učitelé církevní. Ze středověku sluší zvláště jmenovati sv. Anselma, arcibiskupa v Canterbury (Kentrberch, † r. 1109), sv. Bernarda, opata v Clairveaux (Klervó, † r. 1153), sv. Tomáše Akvinského, dominikána a největšího filosofa středověkého († r. 1274), a sv. Bonaventuru, generála řádu františkánského a kardinála († r. 1274). V nové době významenali se učeností a svatostí zvláště sv. František Saleský, biskup ženevský († r. 1622), a sv. Alfons z Liguori, biskup ve Sv. Hátě u Neapole († r. 1787).

Konečně ústní podání dostalo se až na nás církevními památkami umění křesťanského pocházejícími z prvních dob církve.

Jsou to: posvátné stavby, sochy, obrazy, mince, nápisy a p. Zvláště důležitý jsou nápisy a obrazy v podzemních

pohřebišťích (katakombách) křesťanských v Římě. Památky ty staví nám názorně před oči, která víra byla v tu dobu, z níž pocházejí, v církvi hlásána.

Kterak se dostalo ústní podání až na nás za čtvrté?

Ústní podání dostalo se až na nás:

4. spisy církevních otců a církevními památkami. (Otáz. 18. 4.)

Kterak dostalo se ústní podání až na nás?

Ústní podání dostalo se až na nás:

1. ústním vyučováním a obřady svaté církve;
2. vyznáními víry, jimiž církev svatá vyznávala svou víru;
3. výroky papežův a církevních sněmův;
4. spisy církevních otcův a církevními památkami. (Otáz. 18.)

Protestanté uznávají toliko Písmo svaté za pramen víry a učí, že má se věřiti a zachovávatí jen to, co v Písmě svatém je psáno. Ústní podání zavrhuje nazývajíce je lidskými přidavky.

Tajemství víry.

Některé pravdy zjevení Božího mohou býti poznány i bez nadpřirozeného zjevení pouhým rozumem, jako na př. že jest Bůh, jediná, nekonečně dokonalá bytost, že Bůh celý svět stvořil, jej zachovává a spravuje, že člověk má ctíti Boha, že se má snažiti býti ctnostným a šlechetným, že má býti spravedlivým a dobrotivým k bližnímu, že smrtí těla duše člověka nezahyne, nýbrž žije na jiném světě, kterýžto život její nebude nikdy míti konce a j. Ale některé zjevené pravdy převyšují rozum stvořený, tak že jich beze zvláštního zjevení Božího ani člověk ani anděl nemůže poznati ani pochopiti. Pravdám takovým říká se „**tajemství víry**“.

Pravá víra musí obsahovati tajemství, protože pochází od Boha nekonečného, jehož nelze rozumem vyzpytovatí. Ostatně vždyť nemůžeme pouhým slabým rozumem svým pochopiti ani mnohých zjevů pří-

rodních, které tělesným okem denně vidíme. Ještě nikdo posud nevysvětlil na př. původ života, ačkoli denně vidíme okolo sebe mnoho bytostí se roditi a hynouti. Ještě nikdo posud nedovedl říci, co jest síla, co je světlo, elektřina a jiné mnohé věci, jichž denně užíváme. Tím méně tedy můžeme pochopiti tajemství víry. Kdybychom mohli lidským rozumem pochopiti všecky pravdy zjevené, pak by nebyla víra naše božskou, nýbrž byla by lidským výzkumem a tudíž byla by nedokonalou a nezáslužnou. Věříme-li však tomu, co Bůh zjevil, i přes to, že některé pravdy nemůžeme rozumem proniknouti, tedy jenom pro Boha zjevujícího, pak jest víra naše záslušnou.

Tajemství naší víry jsou zvláště: vtělení Syna Božího, nejsvětější Trojice a nejsvětější svátost oltářní.

Ačkoli tajemství víry nemůžeme rozumem prozkoumati, můžeme, ba máme o nich rozjímati — přemýšleti. Takové rozjímaní o tajemství víry jest velmi prospěšno. Máme se však varovati všelikého zbytečného a všetečného hloubání o tajemstvích víry, poněvadž by nás to mohlo snadno svést k pochybování o víře.

Můžeme-li také rozumem poznati zjevené pravdy?

Některé zjevené pravdy můžeme také rozumem poznati, mnohých však nemůže žádný rozum stvořený poznati, neřku-li pochopiti. (Otáz. 19.)

Jak se jmenují zjevené pravdy, kterých nemůže žádný rozum stvořený ani poznati ani pochopiti?

Zjevené pravdy, kterých nemůže žádný rozum stvořený ani poznati ani pochopiti, jmenují se t a j e m s t v í v í r y. (Otáz. 20.)

Opakování.

Co jest náboženství? — Čím lze vysvětliti, že náboženství nalézáme u všech národů všech věků? — Koli-keré rozeznáváme náboženství? — Co jest náboženství přirozené? — Které náboženské pravdy může člověk po-

znati pouhým rozumem? — Co jest náboženství *zjevené*? — Proč bylo lidstvu třeba náboženství zjevného? — Kolikeré jest náboženství zjevené? — Které zjevení obsahuje náboženství *židovské*? — Jak se jinak říká náboženství židovskému? — Které zjevení obsahuje náboženství *křesťanské*? Komu odevzdal Ježíš Kristus své učení? — K čemu odevzdal Ježíš Kristus své učení církvi katolické? — Jak říkáme náboženství křesťanskému, jež se hlásá v církvi katolické? Co jest náboženství *katolické*?

Které učení jest nejpotřebnější? — Proč jest učení katolickému náboženství učení nejpotřebnějším? — Jak se jmenuje kniha, ve které je krátce obsaženo učení katolického náboženství? — Co znamená v našem jazyku slovo „katechismus“? — Kdo sestavil první katechismus? — Kolikerý jest katechismus? — Co znamená také slovo „katechismus“ v přeneseném smyslu? — Jak říkáme tomu, kdo vyučuje náboženství katolickému? — Jak se říká těm, kdo jsou vyučováni v náboženství katolickém? Na kolik částí dělíme katechismus? — O čem jedná první část katechismu? — Co jest *věřiti*? — Jak sluje uznávání za pravdu toho, co nám jiný vypravuje? — Kdy říkáme, že něco *víme*? — Objasni příkladem!

Můžeme vždy věřiti tomu, co nám *lidé* oznamují? — Proč ne? — Proč můžeme, ba musíme míti za pravdu, co *Bůh* zjevil? — Skrze koho zjevil Bůh, co máme věřiti? Kdo byli *patriarchové*? — Jmenuj některé patriarchy! Kdo byli *proroci*? — Které proroky znáš? — Který byl poslední prorok Starého zákona? ..

Komu svěřil Ježíš Kristus, co Bůh zjevil? — K čemu svěřil Ježíš Kristus církvi katolické, co Bůh zjevil? — Proč musíme míti za pravdu, co se nám v církvi katolické k věření předkládá? — Kterými slovy udělil Ježíš Kristus církvi katolické *dar neomylnosti*? — Kdy Ježíš Kristus *poručil*, abychom církve katolické poslouchali? — Jak věříme, máme-li za pravdu všechno, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá? — Co jest křesťansky věřiti?

Kde jest obsaženo, co Bůh zjevil a skrze katolickou církev k věření předkládá? — Co jest *Písmo svaté*? — Co znamená, že Písmo svaté bylo sepsáno „*vnukáním*“ Ducha svatého? — Co plyne z toho, když víme, že Písmo svaté bylo sepsáno vnukáním Ducha svatého? — Jak se dělí Písmo svaté? — Proč sluje Písmo svaté také *zákonem*? Co obsahuje Písmo svaté *Starého zákona*? — Z kolika knih skládá se Písmo svaté Starého zákona? — Jak se dělí knihy ty dle obsahu? — Které jsou knihy *dějepisné*? Které jsou knihy *naučné*? — Které jsou knihy *prorocké*? Proč nazýváme Isaiáše . . . *velikými* proroky? — Proč nazýváme ostatní proroky *malými* proroky? — Co obsahuje Písmo svaté *Nového zákona*? — Z kolika knih se skládá Písmo svaté Nového zákona? — Jak se dělí knihy ty dle obsahu? — Které knihy patří ke knihám *dějepisným*? — Co jsou evangelia? — Proč lze sv. evangelistům věřiti? — Které jsou listy sv. Pavla? — Jak se nazývají listy k Timotheovi a k Titovi? — Proč se tak nazývají? — Které jsou listy ostatních apoštolů? — Jak se jim říká? — Proč se jim tak říká? — Která je kniha prorocká? — Co obsahuje „Zjevení sv. Jana“? — Kterým jazykem jest psáno Písmo svaté? — Jak se říká latinskému překladu Písma svatého? — Které toliko překlady Písma svatého dovoluje církev katolická čísti? — Která jest příčina toho opatření? Komu jedině přísluší právo vykládati Písmo svaté? — Čemu ve příčině té učí protestanté? — K čemu však vede ta zásada?

Co jest *ústní podání*? — Z čeho jest patrné, že ve příčině zjevení jsme odkázáni též na ústní podání? — Které učení církve svaté poznáváme z ústního podání? — Jak se ústní podání dostalo *až na nás*? — Která vyznání víry jsou zvláště důležitá? — Jak se říká listinám, v nichž sepsány jsou výroky papežů? — Koho nazýváme „*církevními otci*“? — Kdo jsou „*církevní učitelé*“? — Kteří jsou nejznamenitější církevní učitelé? — Jmenuj některé církevní památky! — Proč jsou církevní památky důležité?

Které zjevené pravdy nazýváme „*tajemstvím víry*“? Která jsou zvláště tajemství naší víry? — Proč musí pravá víra obsahovati tajemství?

Potřeba a vlastnosti víry.

Dva lidé vydali se na cestu. Jeden měl hojnost peněz, druhý jen kus chleba a láhev vína. Oba zabloudili na poušť, kde ničeho nebylo lze dostati. Proto cestovatel penězi obtížený bídě hladem zahynul, kdežto druhý jsa posilněn chlebem a vínem brzy dorazil cíle.

Podobně je tomu s věrou. Třeba by kdo vládl statky celého světa, nemá-li víry, zahyne věčně. Čemu máme věřiti, zjevil nám Bůh a postaral se také o to, bychom mohli zjevení jeho poznati. Proto Bůh má právo žádati od nás víry ve své zjevení, a my jsme povinni jeho požadavek plniti. Kdo tedy nevěří, neplní vůle Boží; kdo však neplní vůle Boží, nelíbí se Pánu a nemůže tedy býti spasen, jak praví sv. apoštol Pavel: *„Bez víry nelze se líbiti Bohu“*. (Žid. 11, 6.) Víry je tedy ke spasení třeba. O témž svědčí slova Ježíšova: *„Kdo uvěří a pokřtí se dá, spasen bude, kdo však neuvěří, bude zatracen“* (Mar. 16, 16.), jakož i slova sv. Jana Křtitele: *„Kdo věří v Syna, má život věčný, kdo nevěří, hněv Boží zůstává v něm“*. (Jan 3, 36.)

Potřeba víry ke spasení vysvětluje také z té okolnosti, že člověk určen jest k cíli, který jenom skrze víru může poznati a kterého jenom životem podle víry může dosíci.

Kdo chce dojíti k určitému cíli, musí ten cíl znáti. Abychom došli k svému poslednímu cíli, k věčné blaženosti, musíme tedy ten cíl také znáti. Pouhým světlem rozumu však nemůžeme jej poznati, neboť je to dobro nadpřirozené, jež poznáváme pouze nadpřirozeným osvětlením, totiž věrou ve zjevení Boží. — Rovněž prostředky, jimiž lze nadpřirozeného cíle dosíci, poznáváme jen z víry. Jako lid israelský temnotami obklíčený a na poušti putující nebyl by mohl najíti cesty do zaslíbené země, kdyby mu nebyl svítil plamenný sloup, který ho všude předcházal, tak i my nemohli bychom z mrákot a temnotami vezdejšího života vybrísti a života věčného dojíti, kdyby nám nesvítilo jasné světlo víry Bohem zjevené. Víra je světlo, bez něhož bychom nevěděli, kam máme kroky života svého

zaměřiti, bez něhož by se nám nedostávalo prostředků k ospravedlnění a posvěcení našemu, bez něhož bychom nemohli podle vůle Boží živi býti, bez něhož nebylo by nám možno státi se dobrými a ctnostnými, bez něhož bychom tápali ve tmách bludu a neznabožství. Víra je ohnivý sloup, který nám jako kdysi Israelitům ukazuje cestu, nám svítí a nás vede. Víra je základ a kořen všeho dobra a vši křesťanské ctnosti. Proto jest jí ke spasení nevyhnutelně třeba, a kdo nevěří, spasení nedojde.

Je-li víry ke spasení třeba?

Víry je ke spasení nevyhnutelně t ř e b a, neboť „bez víry nemožno jest Bohu se líbiti“. (Otáz. 21.)

Proč jest víry ke spasení nevyhnutelně třeba?

Víry jest ke spasení nevyhnutelně třeba, protože člověk jest určen k cíli, který jenom skrze víru může poznati a kterého jenom životem podle víry může dosíci. (Otáz. 22.)

Jelikož Bůh chce, „aby všickni lidé spaseni byli a k poznání pravdy přišli“ (I. Tim. 2, 4.), a jelikož nikdo bez vlastní viny nebývá zatracen, Bůh pomáhá těm, kteří bez vlastní viny o nadpřirozeném zjevení Božím nikdy neslyšeli, zvláštní milostí, totiž nadpřirozeným osvětlením a vnuknutím, anebo skrze věrozvěsty k dosažení nadpřirozené víry, jestliže po víře touží a dle možnosti plní přirozený zákon Boží, jež Bůh všem lidem do srdce vepsal. Příklad toho máme na pohanském setníku Korneliovi a na komorníku královny ethiopské. — Ti však, kteří žijí mezi křesťany a přece vlastní vinou víry v křesťanskou pravdu nepřijímají, anebo víru přijatou zase odvrhují, budou, setrvají-li v tom smýšlení až do smrti, na věky zavržení a očekává je přísnější soud než pohany.

Avšak každá víra ke spasení nestačí, neboť „věřiti“ a „věřiti“ jest dvojí. Tisícové lidí na této zemi věří, a přece zapírají Boha před lidmi slovem i skutkem. Milionové lidí věří, a přece jich víra nespasí. Milionové lidí již věřili, a přece neušli věčnému zavržení. Jidáš věřil, a přes to zradil svého mistra a konečně si zoufal. I andělé světla věřili a věří dosud, ale přece stali se

z nich zlí duchové, ďáblové, kteří věříce se třesou. Z toho patrně, že víra vůbec, víra jakákoliv ještě neospravedlňuje člověka aniž ho spasí. Jen víra, kterou Bůh a Ježíš Kristus byl zjevil, může spasiti; ta víra, která má i **potřebné vlastnosti**, které Bůh sám ustanovil. O těch vlastnostech nyní pojednáme.

1. Když u přítomnosti sv. Františky de Chantal jakýsi vznešený pán tvrdil, že Ježíš Kristus není přítomen skutečně v nejsvětější svátosti oltářní, odvětila se vši rázností: „Nevěřite, že Ježíš Kristus je skutečně přítomen v nejsvětější svátosti oltářní, a přece víte, že to řekl. Prohlašujete tedy Ježíše Krista za lháře! Nebojíte se, že vás Otec nebeský, jehož Syna viníte ze lži, bude trestati?“ — Nevěrec nemohl na ta slova odpověděti a proto začal řeč o jiné věci. Chtěje pak dívku smířiti, nabízel jí několik dárků. Dívka však je hodila do ohně se slovy: „Tak budou v ohni hořeti všichni lidé, kteří nechtěli věřiti v š e m u, co Ježíš Kristus řekl.“

Svatá dívka ta byla přesvědčena, že katolický křesťan nesmí věřiti jen v některou pravdu zjevenou a od církve hláсанou a ostatní snad zavrhovati, nýbrž že má ochotnou mysli věřiti v š e m u bez výjimky, co Bůh zjevil a čemu církev katolická učí. A přesvědčení její bylo správné.

Všecky pravdy, jež nám církev katolická k věření předkládá, mají týž základ, totiž zjevení Boží. Kdo však by třeba jen jednu zjevenou pravdu zavrhoval, mohl by zavrhovati také všechny ostatní, neboť kdyby Bůh mohl zjeviti něco nepravdivého v jednom případě, pak bychom neměli záruky v jeho pravdomluvnost a mohli bychom míti za lež a klam všecko, co nám zjevil. Popírati tedy jednu zjevenou pravdu, znamená popírati všechny pravdy, upírati celé zjevení Boží. V té příčině má platnost výrok sv. Jakuba: „*Kdo by celý zákon zachovával, přestoupil by pak v jediném (příkázání), učiněn jest všemi vinen*“ (Jakub 2, 10.) A Ježíš výslovně poroučí, abychom uznávali všechny zjevené pravdy bez rozdílu za stejně důležité a potřebné, je bez

výjimky věřili a zachovávali. Rozkázalť apoštolům: „*Jdouce učte všechny národy . . ., učte je zachovávatí všecko, cožkoli jsem přikázal vám!*“ (Mat. 28, 20.) Měli-li tedy apoštolové všem národům kázati všecko, bez výjimky všecko, cožkoli jim Pán Ježíš přikázal, plyne z toho nezbytně, že lidé, kterým mělo býti kázáno, měli všemu bez výjimky věřiti. Proto také apoštolové žádali se vši rozhodností od svých posluchačů ochotné víry v celé učení Kristovo. A tak je tomu až dosud. Církev katolická předkládá nám, co máme věřiti, a naši povinností jest všecko to bez výjimky za pravdu míti. Věříme-li tak, t. j. věříme-li všecko, čemu církev katolická učí, víra naše jest „**obecná**“. A to jest první vlastnost, kterou víra naše musí míti, aby byla pravá a nám k spasení pomáhala.

Jaká musí býti víra naše za prvé?

Víra naše musí býti :

1. **obecná.** (Otáz. 23. 1.)

Kdy jest víra naše obecná?

Víra naše jest **o b e c n á**, věříme-li všemu bez výjimky, čemu církev katolická učí. (Otáz. 24.)

2. Ku hraběti Šimonovi z Montfortu přiběhl posel a vybízel ho, aby se šel podívatí, kterak se v rukou jednoho kněze svatá hostie ku podivení všech přítomných proměnila ve skutečné, viditelné tělo Ježíše Krista. Zbožný hrabě odvětil poslovi: „Jdi ty a všickni ostatní, kteří pochybujete o skutečné přítomnosti Ježíše Krista ve velebné svátosti; co se mne týká, já věřím a jsem o tom přesvědčen, že při mši svaté vždy se proměňuje chléb a víno v tělo Ježíše Krista. Nikdy jsem o tom nepochyboval.“

Když Pán Bůh slibil Abrahamovi, že bude míti hojné potomstvo, Abraham tomu beze vsi pochybnosti uvěřil, ač dle lidského rozumu bylo to pravdě nepodobno, protože byl již ve velikém věku.

Když anděl Páně zvěstoval Panně Marii, že porodí Syna Božího, uvěřila tomu beze vsi pochybnosti, ačkoli nemohla pochopiti, jak to možno, aby se z dcery lidské

narodil Bůh, a pokojně odpověděla: „*Ejhle dívka Páně! Staniž mi se podle slova tvého!*“

Sv. Ludvíka, krále francouzského, tázali se, když byl ve smrtelné nemoci zaopatřován, zdali věří, že Ježíš Kristus jest ve svaté hostii skutečně přítomen. Sv. Ludvík, sbíraje poslední síly své, odpověděl důrazně: „Věřím tomu s takovou jistotou, jako bych jej byl právě jak apoštolové viděl na nebesa vstupovati.“

Podobně žádný katolický křesťan nemá ani dost málo pochybovati o pravdách svaté víry, nýbrž má každou zjevenou pravdu míti za pravou věrně a jistě.

Pravdy, jež nám církev katolická k věření předkládá, nezakládají se na svědectví lidském, nýbrž na svědectví božském. Kdo by tedy pochyboval o některé zjevené pravdě, pochyboval by o pravdomluvnosti Boží, což by bylo hroznou urážkou Boha, rouháním. Že pak církev katolická předkládá nám zjevení Boží čisté a neporušené, o tom ubezpečuje nás ta okolnost, že jí Ježíš Kristus slíbil pomoc svou až do skonání světa, tak že nemůže nikdy učiti něčemu nesprávnému. Sv. Augustin v té příčině velmi vhodně praví: „Spíše bych pochyboval, že jsem živ, než že není pravda, co jsem slyšel od církve, hlasatelky pravdy.“

Kdo o pravdách svatého náboženství nikdy ani dost málo nepochybuje, toho víra jest „pevná“. A to je druhá vlastnost, kterou víra naše musí míti, aby byla pravá a nám k spasení pomáhala.

Jak musí býti víra naše za druhé?

Víra naše musí býti :

2. **pevná.** (Otáz. 23. 2.)

Kdy jest víra naše pevná?

Víra naše jest p e v n á, věříme-li tak, že ani dost málo nepochybujeme. (Otáz. 25.)

3. Starý Tobiáš nejen v Boha věřil, nýbrž i byl živ dle jeho přikázání a neopustil cesty pravdy, ani když byl v zajetí assyrském. Každodenně uděloval bratřím svým hojné almužny a když všickni chodili

k zlatým telatům, kteráž byl postavil Jeroboam, král israelský, on jediný varoval se toho a chodíval do Jerusalema klaněti se Pánu Bohu Israelskému. Také syna svého před smrtí svou napomínal: „Po všechny pak dny života svého v paměti měj Pána Boha a varuj se, abys nikdy nesvoloval ke hříchu a neopouštěl přikázání Pána Boha našeho!“ (Tob. 4, 6.)

Když do objevené Ameriky přišli hlasatelé víry křesťanské, založili tam v Paraguai zemi svatých. Z bývalých divochů a lidojedů učinili svaté. Jakmile totiž lidé ti přijali víru Kristovu, změnili se zcela jejich mravy. Obžerství, nestoudnost, nenávisť, pýcha a jiné neřesti vymizely. Všichni obyvatelé scházeli se denně do svatyně ke společné ranní modlitbě; pak zase na mši svatou a na cvičení. Na to se rozešli po práci, které se byli od kněží naučili. Pracovali s tváří a mysli radostnou, se srdcem pokojným. Chudých nebylo mezi nimi, ani almužen; vše bylo společné. A klesl-li přece kdo, byl přiveden do chrámu, kde se veřejně vyznal i veřejné pokárání a pokání přijal. Po druhé klesl málo kdo. Mnozí přijímali Tělo Páně denně, všickni pak každou neděli; svěcení svátků bylo jim rozkoší. Ti lidé oddali se víře křesťanské nejen ústy, ale i životem.

Jako jednal starý Tobiáš a první křesťané v Paraguai, tak má jednati každý katolický křesťan, má totiž nejen věřiti, nýbrž i dle víry žiti, neboli víru svou skutky dokazovati.

Ježíš Kristus nejen učil, čemu máme věřiti, nýbrž i kázal, co máme činiti, a sám dal nám i příklad svým životem, jak máme žiti, a vybízel: „*Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož já jsem činil vám, tak i vy činili*“: (Jan 13, 15.) Co by prospělo, kdyby některý člověk věřil, že nesmí křivě přísahati, dne svátečního znesvěcovati, bližního vražditi, okrádati a pod., když by to přece činil? Zdaž pouhá víra mohla by ho spasiti? Je tedy třeba nejen věřiti, ale také dle víry žiti, t. j. plniti svědomitě všechny povinnosti, které nám víra ukládá. Že tomu tak, o tom ujišťují nás slova Ježíšova: „*Ne každý, kdo mi říká: Pane, Pane, vejde do království*

nebeského (tedy pro pouhou víru), ale kdo činí vůli Otce mého, kterýž jest v nebesích, ten vejde do království nebeského“ (Mat. 7, 21.), jakož i slova sv. Jakuba: „Co prospěje, bratři moji, praví-li kdo o sobě, že má víru, nemá-li skutků? Zdaliž víra bude jej moci spasiti? Nebo jako tělo bez ducha jest mrtvé, tak i víra beze skutků je mrtvá.“ (Jak. 2, 14. 26.)

Kdo je tak živ, jak toho víra žádá, toho víra jest „živá“. A to je třetí vlastnost, kterou víra naše musí míti, aby byla pravá a nám k spasení pomáhala.

Jaká musí býti víra naše za třetí?

Víra naše musí býti :

3. živá. (Otáz. 23. 3.)

Kdy jest víra naše živá?

Víra naše jest živá, jsme-li tak živi, jak toho víra žádá. (Otáz. 26.)

4. Dne 2. prosince slaví se památka sv. Bibiány. Tato svatá panna se sestrou Demetrií pohrdla statky vezdejšími pro víru v Ježíše Krista. Obě pocházely ze vznešeného a bohatého rodu; neznaly tedy, co jest býti chudým. Náhle však byly učiněny chudými, neboť římský úředník Apronián, jsa žádostiv jejich peněz, zbavil je všech statků. Statek byl ztracen, ne však víra! Svatá Bibiána i sestra Demetria přece vyznávaly víru svou. Apronián přisliboval jim navrácení statků, císařskou milost, vznešené manželství, ale vše nadarmo. Svaté panny raději volily chudobu a opovržení, než by se zřekly víry v Ježíše Krista.

Když anglický král Jindřich VIII. odpadl od víry katolické, žádal odpadnutí i od svého kancléře Tomáše Mora. Ale ten se mu postavil neohroženě na odpor a nechtěl se nikterak pravé víry odřici. Proto byl vsazen do vězení a odsouzen na smrt. Manželka i děti jeho přišly k němu do vězení a prosily ho žalostně, by se králi podrobil a tak život svůj zachoval. Ale on se jich otázal: „Jak dlouho ještě mohu žiti?“ „Alespoň dvacet let,“ odpově-

děly jemu. „Nuže,“ odvětil vznešený ten muž, „pro dvacet let života časného měl bych ztratiti život věčný? Toho nečiním!“ A za několik dní skončil na popravišti rukou katovou; raději obětoval život, než by se zřekl pravé víry!

Hrdinů, kteří raději ztratili statek i blahobyt, (jako sv. Bibiána a Demetria), ano kteří raději obětovali i život (jako Tomáš Morus), než by odpadli od víry nebo ji zapřeli, jest v každé zemi, v každém století hojný počet. Hrdiny takové nazýváme sv. m u č e d n í k y. Prvním mučedníkem byl sv. Štěpán, jenž byl od Židů ukamenován. Skoro všichni apoštolové vytrpěli smrt mučednickou. Sv. Petr byl r. 67 za pronásledování Neronova v Římě ukřižován. Zároveň s ním byl sv. Pavel jakožto římský měšťan sťat. A nesmírné množství křesťanů stalo se spolu s nimi obětí pronásledování Neronova. Žáci svatých apoštolů sešli většinou rovněž smrtí mučednickou s tohoto světa. Biskup antiochenský sv. Ignác byl r. 107 v amfiteatru římském rozsápán dravými šelmami. A o padesáte let později zemřel smrtí mučednickou žák sv. Jana, smyrnský biskup sv. Polykarp. A jako tehdaž křesťané raději v největších mukách umírali, nežli by byli k pohanství odpadli, tak později věrní katolíci podstupovali raději statečně smrt, nežli by odpadli od pravé církve Kristovy. Katoličtí mučedníci umírali za náboženství své v Rusku a Polsku v dobách, kdy ruští rozkolníci katolíky pronásledovali; katoličtí mučedníci umírali v Německu a ve Skandinávii za dob, v nichž katolíci v těchto zemích byli od luteránů utiskováni; katoličtí mučedníci byli od kalvinců utracováni ve Švýcarsku, Francii i Holandsku. Četní katoličtí mučedníci vytrpěli v Anglii od anglikánů smrt mučednickou. Mezi nimi vynikal zvláště zmíněný Tomáš Morus. Neméně statečně skončil na popravišti pro víru katolickou rovněž v Anglii člen Tovaryšstva Ježíšova Edmund Kampian, jenž pobyl nějaký čas také v Praze a tam blahodárně působil. I v naší vlasti tekla krev mučednická. Sv. Jan Nepomucký dal se raději uvězniti, bolestně mučiti a konečně do Vltavy vhoditi, než by byl

zradil tajemství zpovědní; podobně blahoslavený Jan Sarkander byl umučen pro sv. víru a zpovědnickou mlčelivost. V Libuni byl pro víru usmrčen Matyáš Burnatý, a přemnozí mužové snášeli ve vlasti naší pro víru těžká pronásledování, jako: Jan Lohelius, Martinić, Slavata a Fabricius. Slovem všude ve všech dobách tekla krev mučednická pro víru Kristovu, protože všude a ve všech dobách byli lidé, kteří byli přesvědčeni, že víra jest největší dobro, že je dražší než všecko ostatní, než statky, pozemské blaho ano i život sám, a znali výrok Ježíšův: „*Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden; a kdo miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden*“. (Mat. 10, 37.) Proto byli hotovi raději všecko ztratiti, jen ne víru.

Podobně i my máme si počínati; máme také býti ochotni raději všecko, i život dáti, než bychom od víry odpadli nebo ji zapřeli. Příležitost osvědčiti neochvějnou přilnulost ke sv. víře naskýtá se zvláště v nynější době dosti zhusta. Je všeobecně známo, že žádná víra na světě nemá tolik nepřátel, jako víra naše, víra katolická. Nejen jinověrci, ale, bohužel, i zvrhlí a vlašní katolíci brojí proti naší víře v novinách, knihách a na schůzích. Ano před několika lety někteří nevěrečtí lidé vydali heslo „Pryč od Říma“ a všelikým způsobem přemlouvají neuvědomělé a vlašné katolíky k odpadnutí od víry katolické. Aby se jim hanebné jejich dílo dařilo, tupí katolickou církev a katolické učení, jak jen nejvíce mohou a dovedou. Plakati musíme, když vidíme nebo slyšíme, jak mnozí katolíci dávají se těmito štváči mámiti, jdou za jejich svůdným hlasem a víru svou zapírají, od ní odpadají. Modleme se za obrácení takových lidí zbloudilých, ale zároveň vyprošujme také sobě na Bohu síly, bychom se žádným pokušením, žádným lákáním, byť sebe svůdnějším, nedali ve víře zviklati anebo dokonce k zapření jí svěsti! Prosme Boha, by nás svou milostí sílil, abychom vždy neohroženě stáli ve víře, jak to činili první křesťané a všichni sv. mučedníci a mučednice, neboli by víra naše byla vždy „stálá“,

neboť to je čtvrtá nezbytná vlastnost naší víry, má-li býti pravá a k spasení nám pomáhati.

Jaká musí býti víra naše za čtvrté?

Víra naše musí býti :

4. stálá. (Otáz. 23. 4.)

Kdy jest víra naše stálá?

Víra naše je stálá, jsme-li ochotni raději všechno, i život, dáti, než abychom od víry odpadli nebo ji zapřeli. (Otáz. 27.)

Jaká musí býti víra naše?

Víra naše musí býti :

1. obecná,

2. pevná,

3. živá,

4. stálá. (Otáz. 23.)

Jen taková víra líbí se Bohu a může nám pomáhati k spasení.

Kdy jest víra naše obecná? — Kdy jest víra naše pevná? — Kdy jest víra naše živá? — Kdy jest víra naše stálá?

Základní pravdy.

Praví-li se, že víra naše má býti obecná, t. j. že máme věřiti bez výjimky všemu, čemu církev katolická učí, nežádá se tím, aby každý jednotlivec zevrubně a podrobně znal všechny zjevené pravdy, neboť k tomu by bylo třeba úplné znalosti celé nauky náboženské, k níž však většina křesťanů nedospívá, nýbrž žádá se toliko, aby každý aspoň všeobecně věřil všemu, co církev k věření předkládá, a byl ochoten, jakmile církev prohlásí něco za článek víry, věřícím srdcem to přijmouti. — Víru ve články, které kdo zevrubně a podrobně zná, nazýváme „**věrou rozvinutou**“; víru pak, kterou kdo má ve články, jichž zevrubně a podrobně nezná, ale kterým jest ochoten všeobecně věřiti, protože se církví k věření předkládají, „**věrou zavinutou**“. A alespoň takovéto víry zavinuté církev žádá od každého, kdo

rozumem tak dalece dospěl, že vůbec může věřiti, a učí, že bez víry, alespoň zavinité, nikdo dospělý nemůže býti spasen. Ovšem katolický křesťan nesmí na této všeobecné víře přestávati, nýbrž **musí se přičiňovati, aby aspoň nejdůležitější pravdy víry výslovně věděl a věřil**, neboli aby dospěl o nich k víře rozvinuté. Kdyby úmyslně toho zanedbával, pak by víra jeho ovšem ke spasení nestačila.

Zvláště má každý katolický křesťan věděti a věřiti tyto pravdy: 1. že jest jeden Bůh; 2. že Bůh je spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce; 3. že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý; 4. že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a na věky spasila; 5. že duše lidská jest nesmrtelná; 6. že jest milosti Boží ke spasení nevyhnutelně třeba.

Které pravdy má každý katolický křesťan zvláště výslovně věděti a věřiti?

Těmto pravdám říká se „základní pravdy“, poněvadž jsou základem křesťanského života. Neboť ten, kdo by nevěděl a nevěřil, že jest Bůh, jenž dobré odměňuje a zlé tresce, nesnažil by se dobrými skutky jemu se zalíbiti a nebál by se skutky zlými ho hněvati. Kdo by nevěděl a nevěřil, že jsou tři božské osoby, a že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a na věky spasila, nesnažil by se ovoce vykoupení sobě přivlastňovati. Kdo by nevěděl a nevěřil, že duše lidská jest nesmrtelná, hověl by jen svému tělu, aby na světě co nejvíce užil, a nestaral by se o život posmrtný. A kdo by konečně nevěděl a nevěřil, že jest milosti Boží ke spasení nevyhnutelně třeba, ztratil by, znaje svou slabost, naději, že dosáhne spasení. — Jsou tedy zmíněné pravdy skutečně základem křesťanského života, základem celého náboženství, a proto každý katolický křesťan má je výslovně věděti a věřiti. Ovšem není nutně třeba, aby je uměl odříkati doslovně nýbrž stačí, když je dovede vyjádřiti svými slovy, ale ovšem správně.

Stačí-li jenom všeobecně věřiti, co Bůh zjevil?

Nestačí jenom všeobecně věřiti, co Bůh zjevil, nýbrž máme se přičiniti, bychom zjevené pravdy také výslovně věděli a věřili. (Otáz. 28.)

Které pravdy musíme zvláště výslovně věděti a věřiti?

Zvláště výslovně musíme věděti a věřiti **š e s t e r o p r a v d z á k l a d n í c h**, totiž:

1. že jest jeden Bůh;
2. že Bůh je spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce;
3. že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý;
4. že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila, a na věky spasila;
5. že duše lidská je nesmrtelná;
6. že jest milosti Boží ke spasení nevyhnutelně třeba. (Otáz. 29.)

Proč musíme zvláště šestero pravd základních výslovně věděti a věřiti?

Musíme zvláště šestero pravd základních výslovně věděti a věřiti, poněvadž jsou **z á k l a d e m k ř e s ť a n s k é h o ž i v o t a**. (Otáz. 30.)

Mimo tyto pravdy, jež každý dospělý katolík ke spasení nevyhnutelně věděti a věřiti má, církve svatá ještě velí, aby každý víru svou již rozvinutou stále doplňoval, t. j. náboženské své vědomosti rozšiřoval a utvrzoval, tak aby nabyt rozvinuté víry také ještě v pravdách, jež jsou složeny ve „Věřím v Boha“ neboli v „apoštolském vyznání víry“, v „Otčenáši“ neboli v „modlitbě Páně“, ve „Zdrávasu“ neboli v „pozdravení andělském“, v desateru Božích přikázání a v pateru přikázání církevních, v sedmi svátostech a ve hlavních pravidlech křesťanské spravedlnosti, jež jsou: „Varuj se zlého a čin dobré!“

Co se nám přikazuje mimo šestero pravd základních ještě věděti?

Mimo šestero pravd základních prikazuje se nám ještě věděti:

1. apoštolské vyznání víry;
2. modlitbu Páně a pozdravení andělské;
3. desatero přikázání Božích a patero přikázání církevních;
4. sedmero svatých svátostí;
5. hlavní pravidla křesťanské spravedlnosti.

Obojí uvedené pravdy musí každý katolický křesťan, když nabude rozumu, věděti a věřiti pod hříchem smrtelným. Kdo by neznal pravd těch vlastní vinou, nemohl by býti při svaté zpovědi rozhřešen. Omlouvá jen nezaviněná nevědomost. Kdo bez vlastní viny pravd těch nezná, ale slíbí, že se vynasnaží, aby je poznal, může býti rozhřešen. Výjimku činí umírající, kteří by ve pravdách těch již vyučeni býti nemohli.

Vyznávání víry.

Chceme-li dojíti spasení, nesmíme přestávati jen na tom, abychom víru znali a v srdci chovali; Ježíš Kristus žádá od nás více.

Když pohanský setník v Kafarnaum poznal a uvěřil, že Ježíš Kristus je Syn Boží, neostýchal se lidí, ale veřejně přišel prositi Ježíše Krista o pomoc. Mohl míti příčinu, aby se ostýchal, neboť fariseové prohlašovali Ježíše Krista za syna tesařova, na kterém nic nezáleží, prohlašovali jej za syna ďáblova, kterého se každý má varovati a štítiti; mimo to setník onen byl pohan a zaujímal jakožto setník vojenský jistou hodnost ve vojsku císařském, římském, a fariseové rozhlašovali o Kristu, že je buřič, že svádí lid proti císaři. Měl tedy příčin dosti, aby se ostýchal veřejně ke Kristu se hlásiti. Ale neostýchal se! Věděl, v koho uvěřil, a proto neohroženě a veřejně přistoupiv ke Kristu, vyznal: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovem, a uzdraven bude služebník můj“. Těmi slovy veřejně vyznal, že Ježíš Kristus jest více než pouhý člověk — proto řekl: „Nejsem hoden, abys vešel

pod střechu mou“, a že má moc božskou, zázračnou — neboť pravil: „Toliko rci slovem, a uzdraven bude služebník můj“. Setník pohanský vyznal veřejně, že věří v Ježíše Krista — **vyznal víru svou.**

Také my musíme veřejně vyznávati víru svou. Nesmíme hleděti, jsou-li přítomni židé, kteří nechtějí v božství Ježíše Krista věřiti; nesmíme hleděti, jsou-li přítomni nevěrci novodobí, kteří jsou jako pohané a kteří také nyní prohlašují Ježíše Krista za svůdce lidu; přede všemi lidmi, ať jsou židé nebo pohané nebo jacíkoli jinověrci, přede všemi musíme víru svou vyznávati a to **slovem i skutkem.**

Slovem vyznáváme víru svou, když vyslovujeme, co věříme, nebo říkáme něco, z čeho jiný může poznati, že jsme katoličtí křesťané. Také vyznáváme víru svou slovem, zastaneme-li se svého náboženství proti utrhačným štváčům a pomluvačům, když je na př. ve veřejných schůzích nebo ve společnosti tupí a zlehčují.

Slovy vyznali víru svou *tři druhové Danielovi*, když pravili králi babylonskému: „Známo buď tobě, králi, že bohů tvých nectíme a soše zlaté, kterou jsi postavil, se neklaníme“. (Dan. 3, 18.) — Rovněž slovy vyznali víru svou *sv. apoštolové*, když veleradě židovské neohroženě odpověděli: „Více sluší poslouchati Boha než lidí“. (Skut. ap. 5, 29.) — Slovem statečně vyznávali víru *sv. Petr a sv. Jan, sv. Štěpán, sv. Pavel, sv. Marta* a j.

Skutkem vyznáváme víru svou, když činíme něco, z čeho se dá na jisto souditi, že jsme katoličtí křesťané, na př. když se účastníme služeb Božích, veřejných průvodů a pobožností, když se veřejně modlíme, na př. o klekání, když se modlíme před jídlem a po jídle, když zachováváme církevní posty, přijímáme sv. svátosti, vzdáváme úctu sv. kříži, sv. obrazům a sochám, když veřejně se klaníme velebné svátosti, kterou kněz k nemocnému nese a p.

Krásným příkladem ve vyznávání víry skutkem jest nám *Panna Maria*, která bez bázně doprovázela

Syna svého až na Kalvarii a stála pod křížem až do konce umučení jeho. — Podobně *sv. Jan*, miláček Páně, vyznal skutkem víru v Ježíše Krista, když s Pannou Marií stál pod křížem, ačkoli mu při tom bylo trpěti dosti urážek od katanů a nepřátel Ježíšových. — Skutkem vyznali víru všickni *sv. mučedníci*, kteří obětovali raději život, nežli by byli Krista zapřeli.

Že třeba víru také zevně vyznávati, patrnó ze slov Ježíše Krista: „*Kdožkoli vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích; kdož by pak zapřel mne před lidmi, zapřímť i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích*“ (Mat. 10, 32. 33.) — Sv. apoštol Pavel pak v listě k Římanům píše: „*Srdcem se věří k spravedlnosti, ale ústy se děje vyznání ke spáse*“ (10, 10.)

Ve příčině zevnějšího vyznávání víry třeba si pamatovati, že víže nás dvojí povinnost: kladná a záporná.

Povinnost kladná jest podmíněná, t. j. nevíže vždycky a všude, nýbrž jen v určitých případech. Někdy smíme i víru svou zatajiti, když totiž potřeba ani prikázání některé nevelí, abychom víru vyznávali a když zatajením víry můžeme dobře působiti nebo alespoň sebe nebo jiné uchrániti veliké škody. Tak na př. missionáři v Číně odívají se jako učenci té země, aby jim nebylo tak snadno překáženo hlásati slovo Boží. — Katolík přebývající v pohanských zemích smí nositi tamější národní kroj, aby ušel pozornosti. — Také můžeme víru svou zatajiti, když bychom vyznáním jí uvedli náboženství naše v posměch. Ve příčině té platí výrok Ježíšův: „*Nedávejte svatého psům, aniž metejte perel svých před svině*“ (Mat. 7, 6.)

Povinnost záporná jest naprostá, t. j. nikdy nesmíme ani slovem ani skutkem zapříti víru, ba není ani dovoleno tvářiti se, jako bychom od pravého náboženství odpadli.

Víru svou jsme povinni vyznati: *a)* když se nás vrchnost táže po víře naší; *b)* když by opomenutí

vyznání víry bylo nepřímým zapřením jí; c) když se můžeme nadíti, že vyznáním své víry přivedeme nevěřící na víru, nebo slabé ve víře posilníme; d) když by opomenutí vyznání víry mělo za následek pohoršení, nebo by posilnilo nevěřící v jejich nevěře.

Stačí-li, abychom víru toliko znali a v srdci chovali?

Nestačí, abychom víru toliko znali a v srdci chovali, musíme ji také zevně slovem i skutkem vyznávat i. (Otáz. 32.)

Kdo jest členem některého spolku, nosívá zvláštní odznak, jímž se ke spolku tomu zjevně hlásí. Také vojáci mají určité odznaky (uniformy a praporce), jimiž se od jiných lidí liší a na něž jsou velmi hrdi. — Nejkrásnější odznak máme my katoličtí křesťané; je to znamení svatého kříže. Podle toho znamení možno katolického křesťana s určitostí poznati, neboť pohané toho znamení nečiní; také židé ho nečiní, ano ani přemnozí nekatoličtí křesťané. Když tedy vidíme člověka, an dělá rukou kříž, ihned poznáme, že je to katolický křesťan. Může sice katolický křesťan různým způsobem dávat na jevo, že jest katolickým křesťanem, neboli vyznávat víru svou, ale zvláště ji vyznává znamením svatého kříže.

Způsob znamenati se znamením svatého kříže pochází z nejstarších dob církve. Již Tertullian, který žil ve 2. století po Kristu, ve příčině té píše: „Počínáme-li dílo nějaké nebo pokračujeme-li v něm, když se domů vracíme nebo z domu vycházíme, když se oblékáme nebo obouváme, když se myjeme nebo jíme, když rozsvěcujeme, leháme nebo sedáme a cokoli jiného konáme, vždycky své čelo znamením kříže znamenáme“. A sv. Augustin praví: „Otážeme-li se katechumena: „Věříš-li v Pána Ježíše Krista?“, odpovídá: „Ano“, a hned znamením svatého kříže znamená čelo své a tím ukazuje, že se za kříž Páně nestydí“. — Také mnozí svatí otcové zmiňují se o znamenání se svatým křížem a mluví o něm jakožto o obyčeji mezi křesťany všeobecně známém,

aniž udávají, za kterého papeže nebo na kterém církevním sněmě byl obyčej ten zaveden. Z toho lze právem souditi, že znamenání se svatým křížem bylo zavedeno od apoštolů, neboť jak svatý Augustin učí, „co se v církvi zachovává, a co nebylo na sněmech stanoveno, to třeba míti za podání apoštolské“. — Církev svatá vždy napomínala věřící, aby víru svou znamením svatého kříže vyznávali. Nábožní katolíci se také nikdy nestydí za znamení svatého kříže a žehnají se jím často za den. Jakmile ráno procitnou, než počnou práci, před jídlem a po jídle, burácí-li hrom a blesky na obloze se křížují, znamenají se svatým křížem. Doráží-li na nás pokušení, žehnáme se svatým křížem.

Sv. Antonín, poustevník, byl často pokoušen zlým duchem, avšak znamením svatého kříže vždy vítězně mu odolal. I říkával často svým žákům: „Věřte mi, ďábel bojí se nočních bdění, modliteb a postů zbožných lidí, avšak jediné znamení svatého kříže odnímá mu sílu a žene ho na útěk“.

Znamení svatého kříže je také velmi mocné. Jím mnozí svatí uzdravovali nemocné, vymítali zlé duchy a otrávené věci činili neškodnými.

Jakýsi pacholík, jediný syn vdovy, polkl rybí kost, která mu zůstala v hrdle vězeti. Žádnému lékaři nepodařilo se kost vytáhnouti. Ubohý hoch byl blízek smrti. Matka jeho uslyšela o divotvorné moci sv. Blažeje. I spěchala k němu se svým synáčkem a položivši jej k nohám světcovým, vroucně ho prosila, by jí jedináčka jejího uzdravil. Sv. Blažej modlil se vroucně k Bohu a požehnav nemocného chlapce svatým křížem, uzdravil jej. (Na památku toho uděluje se na den sv. Blažeje, dne 3. února, svato-blažejské požehnání.)

Sv. Jan, apoštol, vykládal jakémusi pohanskému knězi učení Ježíše Krista vybízeje ho, aby je přijal. Pohanský kněz odpověděl, že je přijme, když sv. Jan vypije kalich vína jedem otráveného. Sv. Jan vzal kalich, požehnal jej sv. křížem, vypil víno jedem otrávené, a nic se mu nestalo.

Poněvadž znamením svatého kříže vyznáváme nejlépe svou víru a poněvadž znamení to je velmi mocné, znamenajme se jím často, nábožně a bez ostýchání. Pán Bůh často odměnil křesťany, kteří se za znamení svatého kříže nestyděli.

Sv. Edita, dcera anglického krále Edgara, byla zvláštní ctitelkyní znamení svatého kříže. Před každou prací, při každém východu z domu znamenala se znamením svatého kříže. I dosáhla veliké dokonalosti křesťanské, žila jen Kristu a svatě zemřela. Pán Bůh ukázal zázrakem, jak veliké měl zalíbení na této dívce, že se tak ráda znamenala svatým křížem. Po třinácti letech po její smrti nalezen byl palec pravé ruky její, kterým tak často svatý kříž dělala, úplně neporušený.

Za každé poznamenání se svatým křížem lze získati odpustky 50 dnů.

Když děláme kříž, říkáme: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen“, a při tom znamenáme palcem pravé ruky čelo, ústa a prsa znamením kříže. Znamenajíce **čelo** a říkájíte: „Ve jménu Otce“, vyznáváme, že chceme v mysli své vše za pravdu míti, co Bůh zjevil. Znamenajíce **ústa** a říkájíte: „i Syna“, projevujeme, že chceme vše, co Bůh zjevil, ústy vyznávat. Konečně znamenajíce **prsa** a říkájíte: „i Ducha svatého. Amen“, ukazujeme, že chceme vše, co Bůh zjevil, také v srdci svém chovati a dle toho žíti. Takový kříž sluje „**kříž malý**“ na rozdíl od „**kříže velikého**“ (latinského), který se dělá tak, že se dotýkáme pravou rukou čela a prsou, pak levého a posléze pravého ramene říkájíte: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen“. Dotýkájíte se čela a prsou říkáme: „Ve jménu Otce i Syna“, čímž se naznačuje, že Otec nebeský svého jednorozeného Syna s nebe na svět (s hůry dolů) poslal, aby nás vykoupil. Dotýkájíte se levého a pravého ramene říkáme: „i Ducha svatého. Amen“ na znamení, že skrze kříž Kristův byli jsme převedeni s levice zahynutí na pravici spasení.

Kterým znamením zvláště katolický křesťan vyznává svou víru?

Katolický křesťan vyznává svou víru zvláště znamením svatého kříže. (Otáz. 33.)

Kterak děláme kříž?

Kříž děláme dvojím způsobem:

1. tak, že znamenáme palcem pravé ruky čelo, ústa a prsa znamením kříže, říkáme: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha \dagger svatého. Amen“;

2. tak že se dotýkáme pravou rukou čela a prsou, pak levého a posléze pravého ramene, říkáme: „Ve jménu Otce — i Syna — i Ducha svatého. Amen“. (Otáz. 34.)

Znamením svatého kříže vyznáváme zvláště dvě důležité pravdy naší svaté víry. Když totiž říkáme: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“, vyznáváme tím, že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý, a znamením svatého kříže, které při tom děláme, vyznáváme, že nás Ježíš Kristus svou smrtí na kříži vykoupil. Děláme pak tři kříže, abychom naznačili, že vykoupení lidstva je společným dílem všech božských osob.

Které pravdy svaté víry zvláště vyznáváme znamením svatého kříže?

Znamením svatého kříže vyznáváme zvláště tyto dvě pravdy svaté víry:

1. že jsou tři božské osoby;

2. že nás Ježíš Kristus svou smrtí na kříži vykoupil. (Otáz. 35.)

Opakování.

Proč jest víry ke spasení nevyhnutelně třeba? — Co praví o potřebě víry Ježíš Kristus? — Co sv. Pavel? — Který jest náš poslední cíl? (Věčná blaženost.) — Kterak jedině lze ten cíl poznati? (Věrou ve zjevení Boží.) — Odkud se dovídáme o prostředcích k cíli tomu vedoucích?

Jaká musí býti naše víra, aby nám ke spasení pomáhala? — Kdy jest víra naše *obecná*? — Proč musíme věřiti bez výjimky všemu, čemu církev katolická učí? — Co by znamenalo, kdybychom popírali jednu zjevenou prav-

du? — Kdo dal zjevně na jevo, že má obecnou víru? — Kdy jest víra naše *pevná*? — Proč nesmíme o zjevených pravdách pochybovati? — O čem by pochyboval, kdo by pochyboval o některé zjevené pravdě? (O pravdomluvnosti Boží.) — Co nás ubezpečuje o tom, že o učení církve katolické nesmíme pochybovati? (Že jí Ježíš Kristus slíbil svou pomoc.) — Kdo měl pevnou víru? — Kdy jest víra naše *živá*? — Z kterých slov Ježíšových je patrné, že ke spasení je třeba víry živé? — Co ve příčině té praví sv. Jakub? — O kom jste slyšeli, že měl živou víru? — Kdy jest víra naše *stálá*? — Kdo jest nám hlavně vzorem ve stálosti ve víře? — Jmenuj některé mučedníky!

Stačí-li jen všeobecně věřiti, co Bůh zjevil? — Jakou víru má, kdo zjevené pravdy, které věří, také výslovně zná? — Jakou věrou nazýváme víru ve zjevené pravdy, jichž člověk zevrubně nezná, ale kterým jest ochoten všeobecně věřiti? — Které aspoň víry jest nevyhnutelně třeba ke spasení? — O co však se má každý katolický křesťan přičiňovati? (Aby dospěl co nejvíce k víře rozvinuté.) — Které pravdy musíme zvláště výslovně věděti a věřiti? — Jak se říká těmto pravdám? — Proč se jim říká „základní“? — Co se nám přikazuje mimo šestero pravd základních ještě věděti?

Stačí-li, abychom víru toliko znali a v srdci chovali? — Kdy vyznáváme víru svou *slovem*? — Kdy vyznáváme víru svou *skutkem*? — Kdo vyznal víru svou slovem? — Kdo vyznal víru svou skutkem? — Z kterých slov Ježíšových patrné, že třeba víru zevně vyznávati? — Jsme povinni vždycky a všude víru svou vyznávati? — Co se někdy dovoluje? (Víru zatajiti.) — Kdy smíme víru zatajiti? — Co však není nikdy dovoleno? — Kdy jsme povinni víru svou vyznati? — Kterým znamením katolický křesťan vyznává zvláště víru svou? — Kterak děláme kříž? — Ze které doby pochází obyčej znamenati se znamením sv. kříže? — Kdy se máme zvláště znamenati znamením sv. kříže? — Jaké odpustky lze získati za každé poznamenání se svatým křížem? — Které pravdy svaté víry zvláště vyznáváme znamením sv. kříže?

Oddělení druhé.

O apoštolském vyznání víry.

Znění a rozdělení apoštolského vyznání víry.

O čem jedná první část katechismu? — Dosud učili jsme se o prvním oddělení této části, totiž o víře; nyní přistoupíme k oddělení druhému, jež jedná o apoštolském vyznání víry.

Sv. Augustin vypravuje: „Než se svatí apoštolové rozešli kázati slovo Boží všem národům, shrnuli z vnuknutí Ducha svatého celé náboženství křesťanské v krátká slova, aby věřící, pamatující si tato slova, podrželi v paměti celý obsah náboženství křesťanského“. Tak bylo sestaveno od apoštolů pravidlo víry, v němž je krátce obsaženo vše, co Bůh zjevil, neboli celé katolické náboženství. Pravidlo to zní: Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země. — I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho; — jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny; — trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest; — sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých; — vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího; — odtud přijde soudit živých i mrtvých. — Věřím v Ducha svatého; — svatou církev obecnou, svatých obcování; — odpuštění hříchů; — těla vzkříšení; — život věčný. — Amen“.

Všecko, co jest v tomto pravidle víry obsaženo, každý katolický křesťan má věřiti. Kdo tedy, jsa tázán po své víře, odříká toto pravidlo víry, vyznává tím, že se hlásí k víře křesťansko-katolické. A také v prvních dobách církve, dokud křesťané byli pronásledováni a musili se scházeti ke službám Božím na skrytých místech, žádáno na každém neznámém, jenž do jejich shromáždění přicházel, aby odříkal uvedené pravidlo víry a tak vyznal, že jest křesťanem. Proto říká se pravidlu tomu „**vyznání víry**“; poněvadž pak bylo sestaveno od

apoštolů, říká se mu „**apoštolské vyznání víry**“. Také se nazývá „**Věřím v Boha**“, poněvadž se slovy těmi začíná. V něm je krátce obsaženo, co katolický křesťan má věřiti.

Kde je krátce obsaženo, co katolický křesťan má věřiti?

Co katolický křesťan má věřiti, je krátce obsaženo v „**apoštolském vyznání víry**“. (Otáz. 36.)

Jak zní apoštolské vyznání víry?

Apoštolské vyznání víry zní :

„**Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země. — I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny ; — trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest, — sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých ; vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího ; — odtud přijde soudit živých i mrtvých ; — Věřím v Ducha svatého ; — svatou církev obecnou, svatých obcování ; — odpuštění hříchů ; těla vzkříšení ; život věčný. — Amen**“. (Otáz. 37.)

Proč se jmenuje apoštolské vyznání víry „**a p o š t o l s k é**“?

Apoštolské vyznání víry jmenuje se „apoštolské“, poněvadž pochází od apoštolův. (Otáz. 38.)

Apoštolské vyznání víry skládá se ze dvanácti krátkých vět. Sv. Rufin vypravuje, že každý apoštol byl původcem jedné věty. — Jako jednotlivé kroužky neboli články řetězu svým pevným spojením tvoří řetěz, tak i v apoštolském vyznání víry oněch dvanáct vět je navzájem tak pevně spojeno, že tvoří jediný celek — celou naši víru; kdyby některá z nich byla vynechána, víra naše nebyla by úplná.

Proto také říkáme těm jednotlivým větám apoštolského vyznání víry „**články víry**“. Má tedy apoštolské vyznání víry dvanáct článků.

První článek jest : „**Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země**“; **druhý** : „**I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho**“; **třetí** : „**Jenž**

se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny“; **čtvrtý**: „Trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest“; **pátý**: „Sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých“; **šestý**: „Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“; **sedmý**: „Odtud přijde soudit živých i mrtvých“; **osmý**: „Věřím v Ducha svatého“; **devátý**: „Svatou církev obecnou, svatých obcování“; **desátý**: „Odpuštění hříchů“; **jedenáctý**: „Těla vzkříšení“; **dvanáctý**: „Život věčný“.

Kolik článků má apoštolské vyznání víry?

Apoštolské vyznání víry má d v a n á c t článků. (Otáz. 39.)

Nyní budeme se učit, co se nám v každém jednotlivém článku víry předkládá k věření.

První článek víry.

Jak zní první článek víry?

První článek víry zní: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země“. (Otáz. 40.)

Tento článek víry má tři části; první jest: „Věřím v Boha“, druhá: „Otcе všemohoucího“, třetí: „Stvořitele nebe i země“. V každé části předkládá se jedna pravda k věření, a to: v 1. že jest Bůh; ve 2. že se první božská osoba jmenuje Otec; ve 3. že Bůh stvořil nebe i zemi. O těch pravdách postupně pojednáme.

1. O Bohu.

Kdo jest Bůh.

Hiero, král syrakusský, otázal se kdysi mudrce Simonida, kdo jest Bůh. Mudřec vyžádal si den na rozmyšlenou. Na zítří předstoupil před krále a žádal, aby mu lhůtu prodloužil o dva další dny. A když ty dva dni uplynuly, prosil ještě o čtyři dny. A tak vyžádal si ještě několikrát dvojnásobného počtu dnů. Když pak král vyslovil nad tím podivení, mudřec odvětil: „Čím déle přemýšlím o tom,

kdo Bůh jest, tím temnější stává se mi ta otázka“. A sv. Augustin píše: „Spíše lze říci, kdo Bůh není, nežli kdo jest“. Písmo sv. pak praví, že Bůh přebývá ve světle nepřístupném. (I. Tim. 6, 16.) Přes to přece lze na základě zjevení Božího a zdravého rozumu říci o Bohu tolik, kolik nám třeba věděti, abychom jej ctili, milovali a jemu se líbili. Zjevení Boží mluvíc o Bohu snižuje se k nám a užívá mluvy obrazné, ale proto není pojem náš o Bohu bludný, nýbrž toliko neúplný, přibližující se.

Když Hospodin poslal Mojžíše do Egypta, aby odtud vyvedl lid israelský, Mojžíš řekl k Bohu: „Aj, já půjdu k synům israelským a dím jim: Bůh otců vašich poslal mne k vám. Řeknou-li mi: Které jest jméno jeho? Co dím jim?“ Hospodin řekl k Mojžíšovi: „*Já jsem, který jsem. Tak díš synům israelským: Kterýž jest, poslal mne k vám*“. (2. Mojž. 3, 14.) Tu Hospodin praví o sobě: „Já jsem, který jsem“. — Všecko, co jest, nazýváme „**bytostí**“. Člověk na př. j e s t, tedy je bytost; zvíře j e s t, tedy je bytost; slunce j e s t, tedy je bytost. B ů h d í o sobě, že j e s t, tedy je také bytost.

Kdo jest Bůh?

Bůh jest bytost.

Ze slov Hospodinových: „Já jsem, který jsem“, poznáváme nejen, že Bůh jest bytost, nýbrž také, j a k á bytost jest. Slovům těm třeba totiž přiřaditi zvláštní význam; to patrně z toho, že v opačném případě nebyl by se Bůh jimi lidu israelskému zřetelně oznámil, neboť v obyčejném smyslu každý člověk může o sobě říci: „Já jsem, který jsem“. Bůh slovy těmi vyjádřil: „Já jediný ze všeho, což jest, jsem sám od sebe. Mne nikdo nestvořil, já mám život sám od sebe. Já jsem, který jsem, t. j. **sám od sebe**“.

Jaká bytost jest Bůh?

Bůh jest bytost, která je s a m a o d s e b e.

Co znamená: Bůh je s á m o d s e b e?

„Bůh je s á m o d s e b e“ znamená: Bůh nepovstal.

Některý žák jest pilný, jiný lenivý, některý spornivý, jiný marnotratný atd. — Jaký kdo jest, co jest mu přede všemi jinými *vlastní*, to jest jeho „*vlastnost*“. Pilnost, lenost, spornivost, marnotratnost jsou vlastnosti některých žáků. — Každá bytost má rozmanité vlastnosti, dílem dobré, dílem zlé. Také Bůh má určité vlastnosti, ale všechny dobré. — Kdo má dobré vlastnosti, o tom říkáme, že je „*dokonalý*“, neboli že má „*dokonalosti*“. Proto místo: Bůh má všechny „*dobré vlastnosti*“, můžeme říci: Bůh má všechny „*dokonalosti*“. — Také stvořené bytosti mají rozmanité dokonalosti; ale ty dokonalosti dostaly od Boha; Bůh však nedostal svých dokonalostí od nikoho jiného, od žádné jiné bytosti, nýbrž má je **sám od sebe**.

„Bůh je sám od sebe“ znamená tedy nejen, že Bůh nepovstal, nýbrž také, že nedostal svých dokonalostí od žádné jiné bytosti.

Co znamená: Bůh je sám od sebe?

„**Bůh je sám od sebe**“ znamená: Bůh nepovstal a nedostal svých dokonalostí od žádné jiné bytosti. (Otáz. 43.)

Čím kdo má více dobrých vlastností, tím je dokonalejší. Ze všech tvorů tohoto světa člověk má poměrně nejvíce dobrých vlastností; člověk je tedy ze všech viditelných tvorů bytostí nejdokonalejší. Ale všichni lidé nejsou rovně dokonalí; nejsouť na př. všickni rovně moudří, rovně spravedliví, rovně pobožní atd., nýbrž někteří mají ty dobré vlastnosti neboli dokonalosti *měrou větší než jiní*. — Málokterý člověk má všechny dobré vlastnosti; obyčejně má jenom některé, ostatní mu chybějí. — Dokonalejší než lidé jsou andělé, jelikož mají dobré vlastnosti *měrou větší než lidé*. Ale *měrou největší* má všechny dobré vlastnosti jen Bůh, jak tomu také Písmo svaté učí, jež dí: „*Není podobného tobě, Hospodine; veliký jsi ty, a veliké jméno tvé v síle*“. (Jer. 10, 16.) Bůh má tolik dobrých vlastností, že bychom nemohli přijíti ke konci, kdybychom je měřili nebo počítali; proto pravíme o něm, že jest „**nekonečně dokonalý**“.

V jaké míře má Bůh všechny dobré vlastnosti? — Jaký proto jest?

Proč říkáme: Bůh jest nekonečně dokonalý?

Říkáme: „Bůh jest nekonečně dokonalý“, protože má všechny dobré vlastnosti v míře největší. (Otáz. 44.)

Jaká bytost je Bůh? (Sama od sebe a nekonečně dokonalá.)

Kdo jest Bůh?

Bůh jest bytost, která je sama od sebe a nekonečně dokonalá. (Otáz. 42.)

Vlastnosti Boží.

Co nazýváme vlastností? — Jaké jen vlastnosti má Bůh? — V jaké míře má Bůh všechny dobré vlastnosti?

Vlastnosti Boží jsou bytost Boží sama; jsou to rozličná označení jediné a nedílné božské dokonalosti a podstaty. Proto všechny vlastnosti, které Bohu přisuzujeme, jsou jedno a totéž, nejsou ve skutečnosti od sebe odděleny, nýbrž rozum náš si je jen představuje, jako by byly odděleny.

Všech vlastností Božích nemohli bychom si ani pamatovati. Ale některé z nich jsou nám lidem zvláště důležité; ty si tedy máme nejvíce pamatovati.

1. Pozorujeme-li jednotlivé bytosti, poznáváme, že nejsou sobě rovny. Pozorujme na př. strom; strom můžeme viděti, šumot jeho větví slyšíme, vůni květu jeho čicháme, ovoce chutnáme, dřevo, list jeho hmatáme. A tak všecko, cožkoli jest kolem nás na zemi, buď vidíme nebo slyšíme, čicháme, chutnáme nebo hmatem poznáváme, ať je to kámen, rostlina, tělo zvířecí nebo lidské.

Takovou bytostí však není Bůh; Boha nelze ani viděti, ani kterýmkoli smyslem poznati, ani sluchem, ani čichem, ani chutí ani hmatem. Bůh nemá těla, je bytost netělesná.

Veškeré bytosti jsou buď živé nebo neživé. Bůh je bytost živá.

Pozorujme dále strom. Vidíme jej, slyšíme šumot jeho a ostatními smysly se přesvědčujeme, že jest. Ale strom nerozumí ničemu, což se mluví, nepřemýšlí; nemá rozumu. Stromu není volno růsti nebo hynouti, státi nebo se pohybovati, nevolí dobré ani zlé; nemá vůle. A tak jest se všemi ostatními věcmi hmotnými, které zrakem nebo jinými smysly poznáváme; nemají rozumu, nemají vůle. Bůh nemá ničeho, co na hmotných věcech vidíme, nebo smysly poznáváme, — nemá těla, za to však má *rozum a svobodnou vůli*. Bůh je tedy bytost (živá), která má rozum a svobodnou vůli, ale těla nemá. Bytosti živé, která má rozum a svobodnou vůli, ale těla nemá, říkáme „*pouhý duch*“. Bůh je tedy pouhý duch. Poněvadž Bůh jest nekonečně dokonalý, má také nekonečně dokonalý rozum a nekonečně dokonalou svobodnou vůli neboli nejdokonalejší rozum a nejdokonalejší svobodnou vůli.

Co znamená: Bůh jest *pouhý duch*?

„*Bůh jest pouhý duch*“ znamená: Bůh jest bytost, která má nejdokonalejší rozum a nejdokonalejší svobodnou vůli, ale těla nemá. (Otáz. 46.)

Ježíš Kristus výslovně praví: „*Bůh jest duch, a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a pravdě mají se mu klaněti*“. (Jan 4, 24.) Sv. Pavel pak píše: „*Boha žádný z lidí neviděl aniž také viděti může*“. (I. Tim. 6, 16.)

V Písmě svatém čteme sice, že se Bůh zjevoval lidem; ale z toho nesmíme souditi, že by Bůh měl tělo. Tělo, s kterým se Bůh lidem zjevoval, nebylo tělo skutečné, nýbrž jen zdánlivé, jež Bůh podržel pokaždé jen potud, pokud s lidmi chtěl viditelně obcovati.

Také Písmo svaté připisuje Bohu lidské smysly a údy; mluví na př. o Božích očích, uších, rukou, nohou. Ale to vše jest řečeno p o l i d s k u, abychom si Boha a jeho vlastnosti snáze představili. Tak na př. oči se Bohu připisují na znamení, že všecko vidí, uši, že všecko slyší, ruce, že všudy působí atd.

2. Všecko má počátek. Byl čas, ve kterém nebylo ani andělů, ani lidí, ani ostatních tvorů. Jen Bůh byl

vždycky. On se nikdy nenarodil, nikdy nepočal býti, nikdy nebylo času, kdy by Boha nebylo — on neměl počátku; on zde byl, dříve než se nebe stkvělo, dříve než země byla, dříve než co živého po ní chodilo. — A jako Bůh nemá počátku, tak nemá a nemůže míti ani konce, neboť jest pouhý duch a jakožto duch jest nesmrtelný, není podroben porušení nebo zničení. Bůh tedy nemá počátku a nebude ani míti konce. On byl vždy, jest a bude vždy. — Bůh není ani mlád, ani stár; kdo je mlád, je blízko svého počátku, ale u Boha počátku není; kdo je stár, je blízko svého konce, ale u Boha konce nikdy nebude. Proto Bůh praví sám o sobě : „*Já jsem, který jsem*“. Neřekl: „*Já jsem byl, já budu*“, nýbrž „*já jsem*“, poněvadž nepočal býti a nepřestane býti; u Boha není v č e r a, ani z í t r a, Bůh má neustále d n e s. Proto Bůh vidí všechno přítomným, i to, co my nazýváme minulým anebo budoucím. U Boha nenásledují věci za sebou, u něho není také žádného času. „*Jeden den u Boha jest jako tisíc let, a tisíc let jako jeden den*“. (II. Petr. 3, 8.)

Poněvadž Bůh ani nemá počátku ani nebude míti konce, neboli, poněvadž Bůh byl vždy, jest a bude vždy, říkáme, že jest „*věčný*“.

Co znamená: Bůh jest věčný?

„Bůh jest věčný“ znamená: Bůh byl vždy, jest a bude vždy. (Otáz. 47.)

Že Bůh jest věčný, již rozum náš poznává. Kdyby byla bývala doba, kdy nebylo nic, ani Bůh, nebylo by mohlo nic povstati, neboť z ničeho jest zase nic. Musil tedy Bůh býti vždy, t. j. nemohl míti počátku. Musil-li však Bůh býti vždy, t. j. bez počátku, nemůže míti příčiny svého bytí mimo sebe, nýbrž v sobě samém, ve své podstatě. Poněvadž pak podstata jeho jakožto pouhého ducha nemůže býti zničena, proto také není možno, aby přestal býti. Jako tedy Bůh nemůže míti počátku, tak také nemůže míti konce, t. j. musí býti věčný.

Věčnost i Písmo svaté Bohu přikládá. Bůh sám praví tam: „*Živl jsem já na věky*“. (V. Mojž. 32, 40.)

Žalmista Páně pak dí: „*Prve než učiněny byly hory a než jest způsobena země a okrsek zemský, od věků až na věky jsi ty Bůh*“. (Žalm 89. 2.)

3. Všecko na světě jest podrobno ustavičným proměnám. Netoliko lidé, nýbrž i země a celí národové se mění. Mocní králové, kteří takořka celým světem vládli, a před jejichž mocí se veškeren svět třásl, jsou pryč, jejich trůny jsou vyvráceny, a královské žezlo jejich jest v rukou jiných. A tak všude na celém světě jedni ustupují druhým, jedno se střídá s druhým, a často v malé chvíli dějí se veliké změny ve světě. Krásné a utěšené krajiny proměňují se v pustiny, kdežto zase jiné, které dříve sloužily jen divoké zvěři za obydlí, vynikají bohatstvím a slávou a stávají se utěšenou vlastí mnoha lidí. I ta milá naše vlast, která nyní jest ozdobena tak velikými a pěknými městy, nebyla přede dvěma tisíci lety ničím jiným než velikou pouští, v níž lítá zvěř, a snad ještě divočejší lidé měli obydlí. A jak často byla osazena novými obyvateli, jak často od nepřátel zhubena, zloupena a krví svých obyvatelů zvlážena!

A dále pozorujme, jak my sami jsme podrobni mnohonásobným proměnám. Mění se tělo naše; přichází na svět slabé, načež sílí, brzy však síly mizejí, nohy klesají, zrak i sluch slábne, až konečně smrt učiní z těla prach a popel. — Mění se i rozum náš; když člověk je dítětem, rozumí sotva čtení, a není třeba dlouhého času, již rozum jeho zkoumá hlubiny mořské, výsosti nebeské, tajemství božská. — A jak se mění vůle naše! Sv. Petr volal při poslední večeři: „Bychť pak měl s tebou i umřítí, nezapru tebe“; a neminula ještě táž noc, a již pravil: „Neznám toho člověka“. — Mnohý hříšník u zpovědnice slavně prohlašuje: „Nechci nikdy více hřešiti“, ale sotva opustí chrám, hřeší zrovna tak, jako dříve. Tak se mění vůle lidská!

Veškeren tedy svět a všecko na něm se mění. Jen Bůh se nikdy nemění. Nemění se ve své podstatě; nemůže totiž býti ničím jiným, než čím jest

od věčnosti. To plyne již z toho, že jest nejdokonalejší bytost; kdyby se měnil, stal by se buď lepší nebo horší, což obojí jest nemožné. — Bůh se nemění ani ve svých vlastnostech; nemůže žádné vlastnosti pozbyti, ani míti některou vlastnost větší nebo menší měrou. Příčina toho spočívá v tom, že vlastnosti Boží nejsou nic jiného, než bytost Boží sama. — Bůh se nemění ani ve svých úradcích, t. j. zůstává vždy při tom, na čem se od věčnosti ustanovil.

On sám to potvrzuje, řka ústy prorokovými: „*Já jsem Hospodin a neměním se*“. (Malach. 3, 6.) Sv. Jakub pak praví: „*U Boha není proměnění, ani stínu proměnění*“. (Jak, 1. 17.)

Některé výroky Písma svatého zdají se sice na první pohled nasvědčovati, že i u Boha jsou někdy změny; tak na př. praví se někdy v Písmě svatém o Bohu, že se rozhněval na hříšníky, že litoval, že stvořil člověka a p., což zdá se vyjadřovati změnu ve smýšlení. Ale Písmo svaté mluví tak jen proto, bychom lépe rozuměli smyslu těchto slov, jimiž naznačuje ustavičně stejnou nenávist Boží ke hříchu a nás chce povzbuditi k pokání a polepšení života. — Ani tím se Bůh nemění, trestá-li hříšníka. Ne Bůh se mění, nýbrž člověk. Dokud Adam a Eva nezhřešili, byli blaženi; jakmile zhřešili, byli nešťastni. Lidé se změnili, Bůh se nezměnil, byl týž. — Bůh se také nemění, odměňuje-li. Bůh nezměnil svého rozhodnutí, nýbrž člověk změnil svou činnost.

Poněvadž se Bůh nemění, nýbrž od věčnosti do věčnosti jest sám v sobě vždy týž, říkáme o něm, že jest „**nezměnitelný**“.

Co znamená: Bůh jest **nezměnitelný**?

„**Bůh jest nezměnitelný**“ znamená: Bůh jest od věčnosti do věčnosti sám v sobě vždy týž. (Otáz. 48.)

4. Když patriarcha Jakub na útěku před Esauem měl v širém poli onen sen o nebeském žebříku, zvolal: „*V pravdě, Bůh jest na tomto místě, a já jsem nevěděl!*“ (I. Mojž. 28, 16.) Tato slova lze říci o každém místě.

Kdybychom po celý život svůj procházeli zemi, přišli bychom do krajin, kde není lidí ani zvířat, kde ani trávičky neroste, ale místa, kde by Boha nebylo, marně bychom hledali. Kdyby bylo možno dostat se k slunci, měsíci, hvězdám a všechny prostory nebeské ve všech směrech procestovati, nenalezli bychom ani místo, kde by Boha nebylo. Ano, kdybychom vnikli do útrob země, nebo se ponořili do hlubin moře, nepřišli bychom na místo, kde by Boha nebylo.

Bůh jest všudy, na nebi i na zemi, ale ne snad tak, jako by byl na způsob tělesa po celém světě rozšířen, nýbrž tak, že je v celém světě všecek, celý beze vsí rozlohy, na všech místech v též čas, a to ne snad jen svým působením, nýbrž skutečně a podstatně, t. j. on vyplňuje neboli proniká každé místo, ovšem způsobem nevystižitelným a tajným. Pro tuto vlastnost pravíme o Bohu, že je „všudypřítomný“.

Co znamená: Bůh jest všudypřítomný?

„Bůh jest všudypřítomný“ znamená: Bůh jest všudy, na nebi i na zemi. (Otáz. 49.)

Všudypřítomnost Boží velmi krásně popisuje Žalmista Páně, když dí: „*Kamž půjdu od Duchu tvého a kam před tváří tvou uteku? Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty: pakli bych vstoupil do pekla, přítomen jsi. Kdybych vzal křídla svá na úsvitě a bydlil v končinách moře, i tam ruka tvá provodila by mne, a držela by mne pravice tvá*“. (Žalm 138. 7.—10.) Bůh pak sám o sobě praví: „*Já nebe i zemi naplňuji*“. (Jer. 23, 24.) „*Nebe stolice má, země pak podnoží nohou mých*“. (Is. 66, 1.)

Dle podstaty své Bůh je všudy stejně přítomen; dle činnosti své je na rozličných místech, v rozličných tvorech rozličně přítomen; jinak jest na př. přítomen v nebi, kde se svým vyvoleným zjevuje tváří v tvář, jinak na zemi, jinak ve svátosti oltářní, jinak ve spravedlivých, jinak v nespravedlivých. (Sv. Jan Damasc.)

Vědomí, že Bůh jest všudy přítomný, naplňuje srdce naše velikou útěchou. Jsme-li v neštěstí a zármutku, opustí-li nás všickni přátelé, máme Boha svého, který

vždy jest u nás a nikdy nás neopustí, když ho důvěrně vzýváme.

Když bezbožná císařovna Eudoxia hrozila sv. Janu Zlatoústému pro jeho pravdomluvnost vyhnanstvím, řekl jí tento muž Boží: „Ty mi hrošíš vyhnanstvím? Což nevíš, že Bůh nebe i zemi naplňuje? Vypověz mne daleko, jáť vím, že i tam bude se mnou Bůh můj, jehož přítomnosti mne nikdy nezbavíš“.

Poněvadž je Bůh všudy přítomen, chraňme se bedlivě každého hříchu! Doléhá-li na nás pokušení, pamatujme na Boha a jeho všudypřítomnost. A jistě pokušení přemůžeme. Bohužel, že velmi snadno zapomínáme na všudypřítomnost Boží! Podobáme se v té příčině slepcům; řekne-li se jim, že s nimi u stolu sedí vznešený pán, chovají se velmi slušně; ale netrvá to dlouho, neboť za chvíli chovají se jako dříve, a to proto, že toho pána nevidí, a tudíž brzy zapomínají, že jest přítomen. (Sv. František Sal.)

5. Staří Egypťané představovali si Boha jako veliké světové oko, které vše proniká a vidí; proto udělali si královské žezlo, na jehož vrchním konci bylo otevřené oko. Co tím naznačovali? Nic jiného zajisté, než že Bůh všecko vidí, a proto **v š e c k o v í**.

Není vskutku věci na světě, není pravdy, kteréž by Bůh nepoznával. Bůh ví **v š e c k o**, a to *minulé*, t. j. co se již stalo, co již minulo, *přítomné*, t. j. co se nyní děje, i *budoucí*, t. j. co teprve bude.

Důvod toho, že Bůh ví *minulé*, *přítomné* i *budoucí*, spočívá v jeho věčnosti. Věčnost vylučuje veškeru minulost a budoucnost a vůbec veškeren čas; pro Boha tedy, poněvadž jest věčný, není minulosti, ani budoucnosti, nýbrž ustavičné „nyní“; z té příčiny jeví se mu vše, co se stalo a stane, jako by se to právě nyní dalo. Bůh vidí všecko, *minulé*, *přítomné* i *budoucí najednou*, současně, jako my s vysoké hory patříme na celou krajinu.

Ano, Bůh ví i naše nejtajnější myšlenky; on zná naše srdce lépe, než my sami, zná naše nejskrytější přání, naše náklonnosti a vášně.

Poněvadž Bůh ví všechno, minulé, přítomné i budoucí, ano i naše nejtajnější myšlenky, pravíme o něm, že je „vševědoucí“.

Co znamená: Bůh je vševědoucí?

„Bůh je vševědoucí“ znamená: Bůh ví všechno, minulé, přítomné i budoucí; ví i naše nejtajnější myšlenky. (Otáz. 50.)

Vševědoucnost Boží vysvitá jasně ze slov Písma svatého, jež dí: „*Ejhle! Hospodine, ty znáš všechny věci, nejen nové i staré*“. (Žalm 138. 5.) „*Nemine tě, Bože, žádné smýšlení, není tebe tajno ni žádné slovo*“. (Sir. 42, 40.) „*Není žádného neviditelného stvoření před očima jeho, ale všechny věci jsou nahé a odkryté očím toho, o kterém jest řeč naše*“. (Žid. 4, 13.)

Jako myšlenka na všudypřítomnost Boží, tak i myšlenka na vševědoucnost Boží zdržuje nás v pokušení od hříchu.

Člověk jakýsi šel do zahrady krást ovoce. Napřed se ohlédl na všechny strany, nevidí-li ho někdo. V tom na něho zvolal chlapec sedící na stromě: „Ohlížíš se na všechny strany; proč se nepodíváš také k nebi?“ Připomenutí vševědoucnosti Boží působilo na něho jako blesk a napravilo ho.

Chlapec přišel do cizího domu a našel tam plný koš krásných jablek. Již chtěl sáhnouti po jablkách, poněvadž nikoho ve světnici neviděl. V tom však si vzpomněl na vševědoucnost Boží. I pravil hlasitě: „Ne, nic nesmím vzít, neboť Bůh mne vidí“. Jednání jeho pozoroval muž stojící za kamny; slyše jeho slova, zavolal na něho: „Nyní si vezmi jablek kolik chceš!“ — Hle, jak dobrá byla ta vzpomínka! Jednejme podobně i my!

Kdykoliv nás tělo, svět a ďábel ponoukají ke hříchu, vzpomeňme si na vševědoucího Boha a řekněme sami k sobě: „Bůh mne vidí, kterak bych mohl před očima jeho hřešiti!“ — Když nás potká neštěstí, když nevinně trpíme, když nám hrozí nebezpečství, nezoufejme, ale důvěřujme v Boha, který naše trápení vidí, a těšme se nadějí, že když je nouze největší, pomoc Boží nejbližší!

Vševědoucí Bůh předvídá naše činy; z toho však ne-následuje, že by činil naší svobodné vůli násilí, že bychom musili činiti, co Bůh předvídá. Nikoli! Vševědoucnost Boží neruší naší svobodné vůle, neboť u Boha je všecko přítomno, jako by se právě teď dělo; tedy budoucí skutky naše, které vykonáme, nestanou se proto, že Bůh je předvídá, nýbrž staví se před oči jeho, jako bychom je již nyní konali.

6. Kdo chce něčeho dosíci, říkáme o něm, že má úmysl. Kdo na př. jde se džbánem ke studni, má úmysl přinésti vody; kdo sedá do vlaku, má úmysl někam jeti atd. Cokoli lidé činí, při všem mají nějaký úmysl. Co pomáhá ku provedení a dosažení úmyslu, nazývá se prostředkem. Je-li prostředek takový, že skutečně k dosažení úmyslu pomáhá, sluje prostředkem vhodným. Kdo chce tedy dosáhnouti opravdu svého úmyslu, musí užívati k dosažení jeho vhodných prostředků, t. j. musí všecko tak pořádati, aby úmyslu svého dosáhl. Má-li na př. žák úmysl dostati dobré vysvědčení, musí k tomu užívati vhodných prostředků; musí býti pilný, pozorný, mravný atd.; má-li rolník úmysl míti na poli úrodu, musí v čas a dobře orati, zemi kypřiti, síti atd.

Člověk může míti dobré i špatné úmysly. Chce-li žák dostati dobré vysvědčení, má dobrý úmysl; chce-li spolužákovi něco ukradnouti, má zlý úmysl. — Člověk může užívati k dosažení svých úmyslů prostředků buď vhodných nebo nevhodných, t. j. buď dovede pořádati vše tak, aby úmyslů svých dosáhl, nebo toho nedovede. Tak na př. dva žáci mají úmysl dostati dobré vysvědčení; jeden dovede vše tak pořádati, že úmyslu svého dosáhne; druhý však toho nedovede, ač se dosti o to přičiňuje; když jest ve škole vyvolán, zarazí se a nedostane dobré známky.

Také Bůh má při všem, co činí, úmysl, a to vždy úmysl nejlepší, **nejsvětější**, neboť má nejdokonalejší svobodnou vůli, a tedy chce vždy jen to nejlepší — nej-**světější**. K dosažení svých nej-**světějších** úmyslů volí vždy nejvhodnější prostředky, protože jest vševědoucí a tudíž

se nemůže mýlit; poněvadž je všemohoucí, může všechno tak pořádati, aby svých nejsvětějších úmyslů vždycky dosáhl.

Kdo pořádá všechno tak, že dosahuje svých úmyslů, o tom říkáme, že jest „moudrý“. Ale ani nejmoudřejšímu člověku nepodaří se *vždycky* dosáhnouti všech úmyslů, protože nedovede pořádati všechno tak, aby to k dosažení úmyslů vedlo. Bůh však pořádá všechno tak, že *vždycky* dosahuje svých nejsvětějších úmyslů, Proto říkáme o něm, že jest „nejvyšší moudrý“.

Co znamená: Bůh jest nejvyšší moudrý?

„Bůh jest nejvyšší moudrý“ znamená: Bůh pořádá všechno tak, že vždycky dosahuje svých nejsvětějších úmyslů. (Otáz. 51.)

Moudrost Boží hlásá nám celý svět a nejkrásnější pořádek v něm. Nic na světě není nadarmo stvořeno nebo zbytečno, nýbrž každý tvor má vytknutý účel, k jehož dosažení mu Pán Bůh poskytuje potřebných prostředků. Ani to nepatrné zvířátko, byť bylo sebe ohyzdnější a obtížnější, není bez účelu. Tak na př. obtížný a nesčetný hmyz očišťuje vzduch od nakažlivých plynů; supové požírají zdechliny, které by jinak hnily a vzduch kazily, zvláště v horkých krajinách. A kterak účelně je sestrojeno tělo lidské a každý jednotlivý úd jeho! A což ten velebný pohyb těles nebeských! Slyší-li kdo líbezné tóny a podivuhodnou harmonii citery, musí vyznati, že na ni hraje dovedný mistr. Tak také, kdo pozoruje překrásný pořádek ve světě, musí vyznati, že jej řídí nejvyšší moudrý a dovedný umělec. (Sv. Řehoř Veliký.) Proto právem Žalmista Páně volá, a my musíme volati s ním: „*Jak velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine! Všecky věci v moudrosti jsi učinil*“. (Žalm 103. 24.) „*Velký je Pán a moudrosti jeho není počtu*“. (Žalm 146. 5.)

Avšak Bůh nejen všechno přemoudře stvořil a určitému cíli přikázal, ale on také všechno moudře řídí a k přikázanému cíli vede. Jak moudře vše zařídil, aby

lidstvo připravil na Vykupitele! Vzpomeňme na vyvolení Abrahama, na cestu synů Jakubových do Egypta, na očištění Israelitů pobytem v Egyptě a na poušti, vzpomeňme na poslání proroků, na odvedení Židů do zajetí atd.; to všecko sloužilo Bohu k tomu cíli, aby se lidstvo na Vykupitele připravilo, po něm toužilo a jej ochotně přijalo. Moudrost Boží jeví se také v životě jednotlivých lidí, jako Josefa egyptského, Mojžíše, sv. Pavla, jakož i celých národů a říší, zvláště však v řízení církve katolické.

7. Když Filip II., král španělský, byl se svým synáčkem na honbě, trhl se silný lijavec. To se mladému princovi nelíbilo; protož prosil otce, o jehož mocnosti až příliš mnoho byl slyšel, aby přikázal oblakům, aby neštěly. — „Synu!“ řekl král, „to není v moci mé, nýbrž v moci neskončené většího Pána, než jsem já“. — Uslyšev to mladý princ, s dětskou upřímností a s podivením pravil: „Ach, tak malinké věci, otče, nemůžeš dokázati, což teprve, kdybych za něco těžšího žádal? Nyní vidím, že nejsi tak mocný, jak se mluví“. — „V pravdě“, doložil král, „nejsem tak mocný, abych mohl přikazovati oblakům; proto boj se Pána Boha, který má větší moc než všickni králové celého světa“.

Mocní jsou králové pozemští! Jejich vůli plní tisíce poddaných, na jejich pokynutí čeká zástup služebníků, k jejich slovu statisíce vojinů chápají se zbraně a dávají život svůj v nebezpečení, na jejich vůli visí život nebo smrt odsouzeného. A hle, poručiti dešti, by přestal padati z oblaků, toho nedovede ani jeden z nich! Mnoho mohou králové pozemští provésti vůli svou, ale ještě více je toho, co jest jim nemožno. Rozkázati mračnům, aby zakryla palčivé slunce a zavlážíla deštěm vyprahlou zemi, přikázati divé řece, aby zastavila zkázonosné proudy své, poručiti blesku, aby minul příbytek královský, zvláště pak poručiti, aby něco bylo, čeho na světě není, na př. aby bylo o jedinou hvězdu více na blankytu nebeském, toho všeho nemůže učiniti žádný, ani sebe mocnější člověk. To může jen

Bůh; Bůhjediný může všechno, cožkoli chce, jemu není nic nemožného. Bůh učinil nesmírný svět, nebe i zemi se všemi tvory, a to z ničeho, pouhou vůlí svou, pouhým slovem „Budiž“. — Bůh velel, a vody zatopily veškeré člověčenstvo kromě Noema a jeho rodiny. — Bůh poručil, a oheň padal s nebe na Sodomu a Gomorrhru, spravedlivého Lota vyvedl však anděl. — Bůh pokynul, a země se otevřela a pohltila Korea, Dathana a Abirona. — Bůh chtěl, a oheň ztratil prudkost a nedotekl se ani vlasů nábožných mládenců v peci ohnivé. — Na rozkaz Boží krkavci živili Eliáše, lev se vinul k nohám Danielovým; na jeho pokyn nejvymyšlenější muky nemohly ublížiti svatým mučedníkům. — A tak až dosud Bůh může učiniti všechno, cožkoli chce. On v moci své jest nekonečným a neobmezeným. Co chce, všechno se tak stane, jak se jemu líbí. Jemu jest podroben celý svět a vše, co na něm se nachází. Jeho vůlí slunce svítí, prší, hřmí, vše se rodí, žije a umírá. Jemu není nic nemožného (Mat. 19, 26.), jemu postačí jen chtít, a hned jest učiněno, co chce. „*Všecko, cožkoli chce, Hospodin činí na nebi, na zemi, v moři i ve všech propastech*“. (Žalm 134. 6.) — „*On řekl, a učiněno jest všecko; on přikázal, a stvořeny jsou všechny věci*“. (Žalm 148. 5.)

Poněvadž Bůh stvořil nebe i zemi i všechno, což jest, a poněvadž může všechno, cožkoli chce, říkáme o něm, že je „**všemohoucí**“.

Co znamená: **Bůh je všemohoucí?**

„**Bůh je všemohoucí**“ znamená: **Bůh stvořil nebe i zemi i všechno, což jest; může učiniti všechno, cožkoli chce.** (Otáz. 52.)

Poněvadž je Bůh všemohoucí, můžeme i v největší nouzi od něho očekávati pomoci. On nám může pomoci tisícovým způsobem; může poslati na pomoc i anděla, jako jej poslal Petrovi do žaláře, nebo může učiniti zázrak, jako na jezeře genesaretském; obyčejně však užívá Bůh nejnepatrnějších věcí k naší pomoci. Právě tím ukazuje svou moc. Josefa egyptského vy-

svobodil ze žaláře pomocí snů, Bethulii zachránil pomocí ženy Judithy.

Poněvadž Bůh jest všemohoucí, nemohou lidé zkaziti jeho díla ani zmařiti jeho úmyslů. Proto dobře prohlásil Gamaliel ve vysoké radě židovské vzhledem k učení Kristovu: „Jestliže z lidí je . . . to dílo, rozpadneť se; pakli z Boha jest, nebudete ho moci zrušiti“. (Sk. ap. 5, 38.) Odtud také zaslíbení Kristovo: „Brány pekelné jí (církve) nepřemohou“. (Mat. 16, 18.)

Bůh může sice všecko, ale on *nechce* všecko, co může. Bůh na př. nechce, co se protiví jeho nekonečné dokonalosti, jako na př. lež, podvod a p. Bůh také nechtěl činiti všeho co mohl, nýbrž jen to, co stačilo. Mohl na př. stvořiti krásnější svět, ještě jiné světy a mnohé jiné tvory.

8. Uvedme si na mysl všecka přikázání Boží! Vše, co nám v nich Bůh přikazuje, jest dobré. Zlého nic nám v nich neporoučí — to zakazuje. Z toho je patrné, že *Bůh chce jen dobré*.

Je jisto, že Bůh miluje anděly a svaté. Příčina toho je ta, že na nich nenalézá nic zlého, nýbrž jen dobré. Ba ani největším hříšníkům Bůh neodnímá úplně své lásky, protože na nich nalézá ještě aspoň stopy dobrého, a poněvadž, obrátí-li se, mohou býti ještě dobrými. Jen ďábla a zavrženců Bůh nemiluje, protože jsou venkoncem zlí a nechtějí a nemohou býti dobrými. — Bůh tedy nejen *dobré* chce, ale též *miluje*.

Když se někteří andělé stali zlými, Bůh jich už nemiloval, nenáviděl jich. Podobně tomu bylo při prvních rodičích; když zhřešili, Bůh přestal je milovati, nenáviděl jich. V přikázáních Božích pak zapovídá zlé. Z toho patrné, že *Bůh zlého nenávidí*.

Bůh tedy chce a miluje jen dobré a zlého nenávidí. Kdo chce a miluje jen dobré a zlého nenávidí, o tom říkáme, že je „*svatý*“. Také mnozí lidé byli a jsou svatí. Ale i ti nejsvětější lidé aspoň někdy, byť jen na okamžik, mají zalíbení ve zlém, a dobré jest jim obtížno, ano často i činí něco zlého a dobré opomíjejí.

U Boha však tomu tak není. Bůh chce a miluje jen dobré a nenávidí zlého vždy, a to způsobem nejdokonalejším, měrou nejvyšší. Proto říkáme o něm, že jest „nejvyšší svatý“.

Co znamená: Bůh jest nejvyšší svatý ?

„Bůh jest nejvyšší svatý“ znamená: Bůh chce a miluje jen dobré a zlého nenávidí. (Otáz. 53.)

O svatosti Boží svědčí Písmo svaté slovy: „Vyvyšujte Hospodina, Boha našeho, a klanějte se na hoře svaté jemu: neboť svatý Hospodin, Bůh náš“. (Žalm 98. 9.) A Bůh sám praví, skrze ústa Mojžíšova: „Já jsem Hospodin, Bůh váš; svatí buďte, nebo já svatý jsem“. (III. Mojž. 11, 44.) Církev svatá oslavuje svatost Boží při mši svaté slovy: „Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů“.

9. Byl bohatý člověk, který se oblécel v šarlat a kment a hodoval na každý den skvostně. Byl pak také žebrák jménem Lazar, který ležel u vrat bohatcových, jsa pln vředů. Žádal nasycen býti z drobtů, kteréž padaly se stolu bohatcova, ale žádný mu jich nedával. Toliko psi přicházeli a lízali vředy jeho. Stalo se pak, že ten žebrák umřel a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova. Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle. — Bůh tedy Lazara *odměnil*, bohatec *potrestal*. — Též je z Písma sv. známo, že Bůh *odměnil* nábožného Noema, věrného Abrahama, spravedlivého Lota, nevinně trpícího Josefa a j. a *potrestal* Kaina, bezbožníky v čas potopy světa, Sodomské a Gomorrhské, Absolona, podvodné manžely Ananiáše a Safiru atd. A tak činí dosud; *dobré odměňuje a zlé tresce*.

Kdo dobré odměňuje a zlé tresce, o tom říkáme, že je „spravedlivý“. Také mnozí lidé jsou spravedliví. Tak na př. rodiče odměňují hodné, poslušné děti, hledí jim učiniti radost, dávají jim, co je těší a p., ale zlé děti trestají. Podobně činí učitelé. Ale nezřídka se stává, že lidé při vši dobré vůli nemohou dobrého odměniti a zlého potrestati, neboť se ani nedovědí, co kdo dobrého nebo zlého vykonal, anebo se o tom dovědí jen z části. Ale u Boha je tomu zcela jinak. Bohu je známo všecko, co lidé vykonají dobrého nebo spá-

chají zlého; jeho také nikdo nemůže obelhati. Proto Bůh m ů ž e všecko dobré odměniti a všecko zlé potrestati. — A on to také činí; odměňuje i nejmenší dobré a trestá i nejmenší zlé. A při tom je docela nestranný; není přijímačem osob a nečiní rozdíl mezi králem a žebrákem, nýbrž buď kdo buď, každému odplácí dle skutkův jeho, neboli jak kdo zasluhuje. Čím kdo více dobrého vykonal, tím hojněji bude odměněn, a čím kdo více zlého spáchal, tím přísněji bude potrestán. Poněněvadž Bůh dobré odměňuje a zlé tresce, jak kdo zasluhuje, říkáme o něm, že jest „nejvýš spravedlivý“.

Co znamená: Bůh jest nejvýš spravedlivý?

„Bůh jest nejvýš spravedlivý“ znamená: Bůh dobré odměňuje a zlé tresce, jak kdo zasluhuje. (Otáz. 54.)

O spravedlnosti Boží Písmo svaté svědčí na nesčetných místech. Tak na př. Žalmista Páně dí: „*Spravedlivý jest Hospodin a spravedlnost miluje*“. (Žalm 10, 8.) A Hospodin skrze ústa proroka Jeremiáše praví: „*Já Hospodin, který dávám jednomu každému podle cesty jeho a podle ovoce skutkův jeho*“. (Jer. 17, 10.) Sv. Petr píše: „*Bez přijímání osob soudí podle skutků jednoho každého*“. (I. Petr. 1, 17.)

Bůh ukazuje již zde na světě svou spravedlnost tím, že ctnostným lidem dává pokojné svědomí, často i požehnání na vezdejších statcích; zlým pak lidem dává nepokojné svědomí a sesílá na ně mnohé strasti. *Dokonale* však ukáže ji až na věčnosti, až člověk po smrti bude souzen. Tehdy dovršena bude míra odměny i trestu dle plné zásluhy nebo viny, jak dosvědčuje podobenství o bohatci a chudém Lazaru. — Po z mrtvých vstání bude i tělo účastno odměny nebo trestu. — „Kdyby Bůh každý hřích trestal již zde na zemi, mohli by lidé mysliti, že již nic nezůstane k poslednímu soudu. Kdyby zase žádného hřichu zde na zemi netrestal, nevěřili by lidé v jsoucnost Boží“. (Sv. Augustin.)

Bůh trestá a odměňuje člověka obyčejně tím způsobem, jakým jednal. V knize Moudrosti čteme: „*Čím kdo hřeší, tím bývá trestán*“. (11, 17.) A Ježíš Kristus

praví: „*Jakou měrou budete měřiti, takovou vám bude odměřeno*“. (Mat. 7, 2.)

Absolon chlubil se svými vlasy, ty však také byly příčinou jeho záhuby. — *Král egyptský* kázal všechny novorozené chlapce israelské utopiti, a hle, celé vojsko jeho utopilo se v Rudém moři! — *Aman* perský chtěl dáti *Mardochea*, pěstouna královny *Esthery*, oběsiti, protože před ním neklekal, zatím však *Aman* sám byl na rozkaz krále oběšen. — *Jerusalem* byl r. 70. potrestán podobně, jako sám se prohřešil proti Pánu Ježíši. Mnoho tisíc Židů bylo od římských vojáků ukřižováno a dva tisíce bylo jich od *Tita* vedeno v bílém potupném rouchu do Říma. — Někdo snad řekne, že je to pouhá náhoda, ale věřící křesťan vidí v takových případech prst Boží. Výstražný doklad toho spatřujeme v této události: V jakési nemocnici ve Francii přišel kněz tam ustanovený k vojínu, který utrpěl těžké rány, byl právě tam přinesen. „Příteli“, oslovil kněz raněného, „bylo mi praveno, že jste utrpěl těžké rány“. Vojín odpověděl: „Otče duchovní, odkryjte poněkud mou přikryvku“. Kněz učiniv tak, ztrnul vida, že ubohý nemá rukou. „Jak, otče duchovní, vy se toho lékáte?“ řekl na to vojín. „Zdvihněte jen dále pokrývku“. Kněz učinil tak a spatřil, že ubožák pozbyl i obou nohou. „Ó, jak jest mi vás líto, příteli“, dí pln soucitu pohnutý kněz, „že vás Bůh tak těžce navštívil“. „Nikoliv, otče“, opřel se vojín, „nelitujte mne; mámť jen, čeho jsem si zasloužil. Včera přišli jsme na pochodu ke kříži u cesty; rouhali jsme se mu. Já byl mezi prvními; i vylezl jsem na kříž a uřal jsem nohy i ruce obrazu Ukřižovaného, tak že spadl na zemi. Hned v první bitvě na to přišel jsem o ruce i o nohy. Ale díky spravedlnosti Boží, že mne potrestala hned na světě, aby duše má byla ušetřena na věčnosti, jak pevně doufám“.

Také dle toho, jak kdo konal dobré, bude odměněn. Štědrému Bůh žehná na majetku; tomu, kdo se postí, zachovává zdraví; kdo je k bližnímu milosrdný, dojde i od Boha milosrdenství. Pravíť Ježíš Kristus: „*Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou*“. (Mat. 5, 7.)

10. Bohuslav, vzorný učitel, slíbil přede žněmi žákům, že jim ukáže nesmírně veliký stůl, za nímž tisíce tisíců lidí a zvířat každodenně se nasycují. Dítky byly plny očekávání. Druhého dne vedl je učitel na vysokou horu, odkud spatřily nepřehlednou rovinu, porostlou všelikým obilím. Stoje uprostřed dítek, Bohuslav zvolal: „Hle, dítky, toť ten velikánský stůl, který Otec nebeský co rok svým tvorům připravuje. My všickni jsme jeho hosté; avšak nejen nás, nýbrž i nerozumná zvířata z pouhé lásky své nasycuje. Na to pamatujte, kdykoli stůl tento pokrytý uzříte nebo doma s něho požíváte!“ A dítky se pjavše zbožně ruce, vroucně se modlily: „Oči všech v tebe doufají, Hospodine, a ty dáváš jim pokrm v čas příhodný, otevíráš ruku svou a naplňuješ všeliký živočich požehnáním“.

Zmíněný učitel chtěl své žáky přesvědčiti o nesmírné lásce, kterou Bůh miluje všechny tvory své, dává jim vše, čeho potřebují. A skutečně láska Boží nedá se pochopiti ani vyličiti!

Vše, co jsme a co máme, jsme a máme od Boha. Jak krásně utvořil Bůh naše tělo! Dal nám smysly, řeč. Jakými vzácnými dary a schopnostmi obdařil naši duši! Dal nám rozum, svobodnou vůli, paměť. Co všechno nám dává pro tělo! Dává nám pokrm, nápoj, obydlí, šatstvo, zdraví a mnoho jiného. A jak krásně nám zařídil zemi. Světlo, teplo, vzduch, oheň, vodu, rostliny, stromy s tolika rozmanitými plody, nesčetná zvířata na zemi, ve vodě i ve vzduchu, a mnoho jiného stvořil k našemu blahu a k naší radosti. V pravdě, převeliká je dobrota Boží k nám lidem, a bezpočetná jsou dobrodiní, jež nám Bůh prokazuje pro život pozemský. Ale mnohem větší jsou dobrodiní jeho, jež nám uděluje pro život duchovní. Nejen že nám dal každému anděla strážného, aby nás chránil a opatroval, nýbrž poslal i jednorozeného Syna svého na tento svět, aby za nás trpěl a umřel, abychom se mohli do nebe dostat. Ježíš Kristus sám praví: „*Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal*“ (Jan 3, 6.)

Avšak nejen na nás lidi, nýbrž i na všechny ostatní tvory Bůh vylévá nesmírnou lásku svou. Jako slunce osvětluje nezměrné prostory nebeské, tak láska Boží vztahuje se na všechny tvory. Ani zvířata nerozumná nejsou vyňata z jeho lásky. O vrabcích praví Ježíš Kristus: „*Ani jeden z nich není v zapomenutí před Bohem*“ (Luk. 12, 6.)

Všecko dobré, které Bůh uděluje svým tvorům, uděluje jim nikoli proto, že by snad k tomu byl zavázán, nebo že by z toho měl užitek nebo prospěch, nebo že by tvorové toho byli hodni, nýbrž jen ze své nesmírné lásky. — Kdo nám prokazuje cos dobrého z lásky, o tom říkáme, že je k nám „dobrotivý“. I lidé jsou dobrotiví, ale jen k někomu a někdy, a prokazují jen něco dobrého. Bůh však prokazuje všem svým tvorům všecko dobré, je pln lásky ke svým tvorům; proto říkáme o něm, že jest „nejvyšš dobrotivý“.

Co znamená: Bůh jest nejvyšš dobrotivý?

„Bůh jest nejvyšš dobrotivý“ znamená: Bůh je pln lásky ke svým tvorům, všecko dobré máme od něho. (Otáz. 55.)

Písmo sv. velebí dobrotu Boží slovy: „*On slunci svému velí vzcházeti na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé*“ (Mat. 5, 54.) — „*Bůh láska jest*“ (I. Jan. 4, 8.) Abychom pak nezapomínali, že všecko máme od Boha, sv. Pavel k nám volá: „*Co máš, čeho bys nebyl (od Boha) obdržel?*“ (I. Kor. 4, 7.)

Dobrotivosti Boží nepřičí se ani časné tresty, kterými Bůh zaslouženě trestá hříšníka, ani tresty věčné, protože Bůh ve své lásce chce, by všickni lidé byli spaseni, a teprve když sami pohrdnou jeho láskou, nechává je propadnouti trestům věčným. Také dobrotivosti Boží neodporují protivenství a útrapy, jimiž nejednou i člověk ctnostný bývá navštíven, neboť vším tím Bůh člověka ctnostného jen zkouší, aby ho, obstojí-li ve zkoušce té, mohl tím více odměniti, jak to patrně na Jobovi, Josefu egyptském a Tobiašovi.

Poněvadž Bůh jest k nám pln lásky, máme ho nade všecko milovati.

Vypravuje se o Japoncích, že, když jim missonáři hlásali evangelium a vykládali jim o nevystihlé dobrotě

Boží, a zvláště o veliké lásce Syna Božího, který za lidi na kříži umřel, nadšeně volali: „Ó, jak veliký, jak dobrotivý a jak laskavý jest Bůh křesťanů!“ Když však uslyšeli, že také zvláštním přikázáním se poroučí, aby lidé Boha milovali, tu se velmi divili volajíce: „K čemu takové přikázání? Což je lidem třeba přikazovati, aby Boha milovali? Zdaž to není největším štěstím Boha milovati a největším neštěstím ho nemilovati?“ A když uslyšeli, že je dosti lidí na světě, kteří Boha nemilují a jej urážejí, bolestně volali: „Ó, ten hříšný a nevděčný lid!“

11. Bůh jest samá láska a dobrota. Avšak jeho láska a dobrota nevztahuje se jen na spravedlivé, nýbrž i na bezbožné a hříšné. Uznává-li totiž člověk svoje hříchy, lituje-li jich a má opravdovou vůli již se jich nedopouštět, Bůh odpouští mu hříchy i věčný trest za ně. Tak na př. odpustil prvním rodičům, Davidovi, Ninivským, Israelitům na poušti klaněvším se zlatému teleti, Marii Magdaleně, Petrovi atd. Všem uvedeným Bůh prokázal veliké dobrodiní, neboť je zbavil největšího zla, totiž hříchu, jenž má v zápětí nejen bídu časnou, nýbrž i věčnou. — Avšak vedle hříchu jsou ještě jiná zla, která člověka skličují, jednak duševní, jako na př. zármutek, strach, starosti a p., jednak tělesná, jako na př. nemoc, bída atd. I s lidmi skličenyými takovými zly Bůh má slitování a rád od nich všeliké zlé odvrací, ovšem pokud jim odvrácení takového zla slouží k spasení.

Kdo rád odpouští jinému a v potřebě mu pomáhá, o tom říkáme, že jest „**milosrdný**“. I mnozí lidé jsou milosrdní, neboť rádi odpouštějí těm, kteří je urazili, mají s nešťastnými útrpnost a dle možnosti hledí od nich zlé odvracet; ale také se často stává, že i lidé milosrdní nechtějí odpustiti těm, kteří jim křivdu učinili, a nechtějí nebo nemohou ani zlé od bližního odvrátiti. Ale Bůh nám odpouští všechny hříchy naše, byť byly sebe těžší, jen když jich upřímně litujeme a máme opravdovou vůli se polepšiti, a může od nás každé zlo odvrátiti a také je odvrací, uznává-li to nám za prospěšné. Proto říkáme o něm, že jest „**nejvýš milosrdný**“.

Co znamená: Bůh jest nejvyšš milosrdný?

„Bůh jest nejvyšš milosrdný“ znamená: Bůh rád hříchý odpouští a zlé od nás odvrací. (Otáz. 56.)

O milosrdenství svém Bůh sám prohlásil ústy prorokovými: „*Živl jsem já, že nechci smrti bezbožného, ale aby se obrátil od cesty své a živ byl*“. (Ezech. 33, 11.) Moudrý Sirach velebí milosrdenství Boží volaje: „*Jak veliké jest milosrdenství Páně a slitování jeho nad těmi, kteří se obracejí k němu!*“ (Sir. 17, 28.) — Ježíš Kristus vyličil milosrdenství Boží v krásném-podobenství o mar-notratném synu. Z podobenství toho poznáváme, jak rád Bůh hříchý odpouští a z polepšení hříšníkova se raduje. (Výklad podobenství viz v části IV. při svátosti pokání.) — „Žádná matka“, píše Jindřich Suso, „nepospíchá tak rychle, aby nejmilejší dítě své vynesla z ohně, v nějž upadlo, jako Otec nebeský hotov jest přijmouti hříšníka na milost, byť hříchý celého světa byl poskvrněn“.

Jelikož Bůh jest k nám tolik milosrdný, církev svatá nazývá jej ve svých modlitbách „*O t c e m s l i t o v á n í*“ a obrací se k němu slovy: „Bože, jehož vlastností jest smilovávati se vždycky a odpouštěti . . .“

Avšak veliké milosrdenství Boží nesmí nás sváděti k tomu, abychom se spoléhali, že Bůh, poněvadž jest milosrdný, nebude nás pro hříchý trestati, nebo že nám je odpustí bez pokání. Tím bychom Boha hněvali a sobě velice škodili! Bůh je milosrdný, ale jen ke hříšníkům kajícím; ke hříšníkům nekajícím je však spravedlivý — trestá je dle zásluhy. Proto Písmo svaté nás napomíná: „*Neprodlévej obrátiti se k Pánu, aniž odkládej den ode dne! Nebo náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptýlí tě*“. (Ekk. 5, 9.) (Srov. v části V. o hříších proti Duchu svatému.)

S milosrdenstvím Božím souvisí **shovívavost** Boží, jež záleží v tom, že Bůh netrestá hříšníka hned, nýbrž popřává mu času k obrácení, jak toho máme doklady na lidech za časů Noemových, na Ninivanech, na Židech za časů Ježíšových a j. A nejen že Bůh popřává hříšni-

kovi času k obrácení, on jej nad to často k obrácení tak-
kořka volá, buďto hlasem svědomí, vnukáním anděla
strážného, nehodou, neštěstím a pod. Tak na př. na marno-
tratného syna dopustil bídu; k Davidovi poslal proroka
Nathana; na Petra pohlédl, aby ho vzpamatoval; Sama-
ritánku vyhledal u studnice Jakubovy, aby ji obrátil.

Kdyby Bůh nebyl shovívavý, skoro nikdo by nebyl
spasen, neboť všickni hřešíme. Každý pak člověk setrvává
déle nebo kratčeji ve hříchu a potom potřebuje dlouhé
doby, než se dokonale polepší.

Shovívavost Boží líčí Ježíš Kristus krásně v podoben-
ství o neúrodném stromu fíkovém.

12. a) Císař Julián Odpadlík znal výhrůžku Ježíše
Krista vyřknutou nad Jerusalemem, že ani kámen na
kameni nezůstane. I chtěl uvéstí slova ta v posměch a
znova vystavěti chrám jerusalemský. Proto povolal židy
z celé říše své a chtěl klásti nové základy. Než v noci
zdvihl se náramný víchř a rozmetal přivezené vápno a
písek. Ale císař přece jako navzdor stavěl dále. I dopustil
Bůh, že oheň ze země často vyrážel a zachvacoval děl-
níky. I musil Julián ustati od práce a rozkázav vykopati
základní zdi, které z poloviny zemětřesením již byly roz-
metány, sám přispěl, aby se předpovědění Páně do slova
vyplnilo.

Z události této patřno, že pravdou jest a zůstane,
co Bůh vyřkl. A nemůže ani býti jinak.

Poněvadž je vševědoucí, nemůže se v ničem mýliti,
a poněvadž jest nejvyšší svatý, nemůže lháti, neboť lháti
jest něco zlého, a toho Bůh nenávidí. — Kdo vždy mluví
pravdu, o tom říkáme, že je „pravdomluvný“. I lidé
jsou pravdomluvni; ale někdy přece, byť jen nepatrně,
lžou anebo se mýlí. — Ale Bůh n i k d y nelže, n i k d y
se nemýlí, v š e, co mluví, je pravda. Proto říkáme
o něm, že jest „nejvyšší pravdomluvný“.

Co znamená: Bůh jest nejvyšší pravdomluvný?

„Bůh jest nejvyšší pravdomluvný“ znamená: Vše, co Bůh
mluví, jest pravda.

O pravdomlupnosti Boží Písmo svaté svědčí slovy: „*Není Bůh jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil*“. (IV. Mojž. 23, 19.) A jinde: „*Počátek slov tvých jest pravda*“. (Žalm 118, 7.) Sv. Pavel nazývá v listě k Římanům výslovně Boha „*pravdomlupným*“ (3, 4.) a v listě k Židům dí: „*Nemožno jest, aby Bůh klamal*“. (6, 18.) A Ježíš Kristus sám praví: „*Nebe a země pomínou, ale slova má nepomínou*“. (Mat. 24, 35.)

b) Bůh slíbil prvním rodičům, Abrahamovi, Isákovi, Jakubovi, Davidovi a celému lidskému pokolení Vykupitele; národu israelskému vysvobození z poddanosti egyptské a uvedení do Země Svaté; Simeonovi, že neužrjí smrti, leč by uzřel Spasitele; apoštolům Ducha svatého — a vše co slíbil, také splnil.

Bůh vyhrožoval trestem prvním rodičům, Kainovi, bezbožnému lidu za časů Noemových, Faraonovi, Jerusalemu i celému národu israelskému — a vše, čím hrozil, také splnil. Z toho patrně, že Bůh splní, co přislubuje, nebo čím hrozí.

Kdo splní, co přislubuje, nebo čím hrozí, o tom říkáme, že jest „*věrný*“. Lidé také bývají věrni, ale ne vždy; někdy také nesplňují, co přislubují, nebo čím hrozí, poněvadž buď nechtějí nebo nemohou toho splniti. Ale Pán Bůh, jsa všemohoucí, může, a jsa nejvyšší dobrotitivý a spravedlivý, chce splniti všecko, co přislubuje, nebo čím hrozí; proto říkáme o něm, že jest „*nejvyšší věrný*“.

Co znamená: Bůh jest nejvyšší věrný?

„*Bůh jest nejvyšší věrný*“ znamená: Bůh splní, co přislubuje, nebo čím hrozí.

O věrnosti Boží Žalmista Páně svědčí slovy: „*Věrný je Hospodin ve všech slovech svých a svatý ve všech skutcích svých*“. (Žalm 144. 13.) Ve IV. knize Mojžíšově pak čteme: „*Řekl tedy a neučiní? Mluvil a nenaplní?*“ (23, 19.)

Jaký jest Bůh, protože vždy mluví pravdu? — Jaký jest Bůh, protože splní vše, co přislubuje, nebo čím hrozí?

Co znamená: Bůh jest nejvyš pravdomluvný a věrný?

„Bůh jest nejvyš pravdomluvný a věrný“
znamená: Vše, co Bůh mluví, je pravda, a co přislubuje, nebo
čím hrozí, vždy splní. (Otáz. 57.)

Které vlastnosti Boží jsme poznali? — To však
nejsou všechny vlastnosti Boží, nýbrž jen ty nejdůleži-
tější, které si máme zvláště pamatovati.

Které vlastnosti Boží máme si zvláště pamatovati?

Máme si zvláště pamatovati tyto vlastnosti Boží:

Bůh jest pouhý duch, jest věčný a nezměnitelný, všudy
přítomný a vševědoucí, nejvyš moudrý a všemohoucí, nejvyš
svatý a spravedlivý, nejvyš dobrotivý a milosrdný, nejvyš
pravdomluvný a věrný. (Otáz. 45.)

Co znamená: Bůh jest pouhý duch? — Co znamená:
Bůh jest věčný? atd. (Opakuje se o všech vlastnostech
Božích.)

Jsoucnost Boží.

Co jsme poznali již o Bohu? (Kdo jest a jaké má
vlastnosti.)

Avšak mnozí lidé popírají, že Bůh jest, čímž, jak
se samo sebou rozumí, upírají také všechny jeho vlast-
nosti, o kterých jsme mluvili. Ale tací lidé jednají ve-
lice nemoudře!

Že Bůh jest a jaké má vlastnosti, nemůžeme ovšem
poznati přímo, poněvadž Bůh jest pouhý duch, tedy
neviditelný; avšak jsou jiné cesty, jimiž se můžeme
o tom přesvědčiti.

Jakýsi učený mladík upíral Boha. I dostal otázku:
„Odkud pochází vejce?“ „Vejce pochází od slepice“,
zněla odpověď. „A odkud slepice?“ „Z vejce“, odvětil
mladík. — „Co bylo dříve, vejce-li či slepice?“ Mladík
řekl: „Nejprv bylo vejce“. „Dobře tedy“, dostal za odpo-
věď, „nejprv bylo vejce, které nepošlo od slepice“. „Ni-
koli“, vytáčel se jinoch, „nejprv byla slepice!“ „Dobře
tedy“, odpověděno mu, „první byla slepice, která nepošla
z vejce. Povězte nyní, odkud se vzala p r v n í slepice?“

Mladík nedovedl odpovědět. I řečeno mu: „První slepici stvořil Bůh“.

Podobně mohli bychom žádati od těch, kteří upírají Boha, aby vysvětlili, odkud se vzal tento svět. Snad by řekli: „Svět povstal náhodou, sám od sebe“. Lze jejich výpovědi věřit?

Dejme tomu, že by nám někdo řekl: „Před několika sty lety na tom místě, kde nyní stojí naše město (dědina), nebylo nic, než kámen a písek; vše, co tu nyní vidíte, povstalo náhodou, samo od sebe; ty domy samy se vystavěly; ty stromy samy se nasázely!“ Jistě bychom člověku tomu odpověděli: „Blázníš, nebo nás máš za blázny! Jako jest jisté, že tu město (dědina) naše stojí, tak je také jisté, že musili býti lidé, kteří je (ji) vystavěli“. Rovněž tak bláznivé, ano ještě bláznivější jest, když kdo tvrdí, že tento svět sám se učinil, sám od sebe povstal. Nic zůstane věčně ničím, z ničeho nemůže nikdy něco povstati! Jako jest pravdivo a jisto, že někdo musil naše město (naši dědinu) vystavěti, tak jest pravdivo a jisto, že i tento svět musí míti původce. A původcem tím musí býti bytost, která má příčinu svého bytí sama v sobě, a tedy jest věčná; tu bytost nazýváme Bohem.

Pozorujme dále nesmírnou krásu a předivný pořádek, jenž ve světě panuje! Jak uměle, krásně je spořádán nepatrný lísteček stromu; jak vše mistrně je provedeno na těle broučka, jež sotva lze pouhýma očima viděti; jak obratně je složeno naše tělo, jeho oko, ucho, jazyk, ruce, žíly, srdce, plíce; vše je tak zhotoveno, že se tomu musíme diviti; dost malá vada ruší již krásu, pořádek a zdraví těla našeho. Od nepatrného lístku až do nebetyčného stromu, od broučka téměř neviditelného až po člověka, co tu krásy, pořádku, moudrosti! Jen blázen mohl by tvrditi, že to všecko povstalo a trvá náhodou, samo od sebe. Musí tedy býti bytost, která veškerý ten pořádek učinila, která celý svět řídí a spravuje, bytost nejmoudřejší a všemohoucí: tu bytost nazýváme Bohem.

Dejme tomu, že by někde byly hodiny, které by ukazovaly hodiny a minuty, dále dvojí pohyb země, běh měsíce a hvězd, čtvero ročních počasí, čtvrti měsíce, zatmění slunce a měsíce i mnoho jiného; to by byly zajisté přepodivné hodiny! Kdo by tu chtěl tvrditi, že takové hodiny povstaly náhodou? Každý by se spíše divil umělému, ba zázračnému hodináři. Avšak čím jsou takové hodiny proti nesmírným tělesům nebeským? Malým práškem! Nesvědčí-li ten přenesmírný světový stroj o svrchované moudrosti a všemohoucnosti svého původce — Boha? Jest možno, aby bez řídicí ruky za tolik tisíciletí ze všech milionů hvězd ani jediná nevybočila ze své dráhy? Kdyby se naše země vyšinula na své cestě kolem slunce s kolejí dráhy své, musili bychom se buď vedrem spáliti nebo zmrznouti. Kdyby se země čím dále, tím volněji nebo rychleji pohybovala kolem své osy, nemohly bychom míti hodin. Že však ten ohromný světový stroj jde neustále ve svém pořádku, to musíme přičítati jen jeho řediteli — B o h u.

Tak tedy z viditelného světa neboli z přírody poznáváme, že Bůh jest a jaké má vlastnosti. Pravdu tu potvrzuje zřetelně Písmo svaté na několika místech. Vybízíť nás: *„Zeptej se hovad a naučí tebe, plactva nebeského a oznámí tobě, mluv zemi a odpoví tobě, a vypravovati budou tobě ryby mořské: Kdož neví, že všechno to ruka Hospodinova učinila?“* (Job: 12, 7.—9.) A jinde praví: *„Po velikosti krásy stvoření zřetelně bude moci stvořitel jejich poznán býti“*. (Moudr. 3, 5.) Sv. Pavel praví o pohanech, že nezasluhují omluvy, nevěří-li v Boha, jelikož: *„Neviditelné vlastnosti jeho ze stvoření světa skrze ty věci, které jsou učiněny, rozumem pochopeny a spatřiny bývají, totiž jeho věčná moc a božství“*. (Řím. 1, 20.)

Nejslavnější učenci, čím déle bádali v přírodě, tím více poznávali Boha a jeho všemohoucnost, a proto kořili se před ním. Znameníť přírodopysce Linné pravil: *„Všude, v říši nerostů, rostlin a zvířat nacházíme stopy*

věčného, všemohoucího, moudrého a milujícího Boha. Pln úžasu a hrůzy padám před ním v prach země a klaním se jemu“. — Věhlasný Newton (čti Ňútn) položil prý jednou na poli ruku na trávu a zvolal: „*Tento nepatrný kousek země mi stačí, bych žasl nad velebností Boží a jí se obdivoval“.*

Z čeho poznáváme, že Bůh jest a jaké má vlastnosti?

Že Bůh jest a jaké má vlastnosti, poznáváme:

1. z viditelného světa. (Otáz. 58. 1.)

Každému z nás ozývá se v nitru hlas, který nám káže činiti dobré a varovati se zlého. Hlas ten nazýváme „*svědomím*“. Ve svědomí máme vepsaný mravný zákon, kterému jsme se nenaučili z knih a kterého nemůžeme změnit, ani vymazati, poněvadž jest nám vrozen. Avšak každý mravný zákon předpokládá osobního zákonodárce, a proto i tento vnitřní zákon v nás musí míti takového zákonodárce.

Každý člověk, ať král či poddaný, boháč či žebrák, učený či neučený cítí v sobě povinnost ten zákon za všech okolností a bez všeliké výjimky zachovávat, ať třebas i zlé následky z toho pro něho plynou. Z toho nutno uzavírat, že zákonodárce, od něhož ten zákon má původ, jest nejvyšší svatý, který dobro vždy chce a zla nenávidí.

Přestupujeme-li zákon v nitro naše vepsaný, pozorujeme v sobě jakýsi nepokoj, strach a výčitky svědomí, třeba bychom se ani nemusili za to báti trestu, a naopak jakýsi blaživý pokoj a vnitřní spokojenost jest odměnou každého našeho dobrého skutku a plnění onoho zákona, třeba bychom z toho neměli pražádné výhody. Z toho nutně soudíme, že původce onoho zákona jest nejvyšší spravedlivý, který zlo vždy a všude trestá, dobro pak odměňuje.

Z mravného zákona, jež nám oznamuje hlas našeho svědomí, poznáváme, že je bytost nad lidmi povýšená, naprosto svatá a spravedlivá, jež nám dala ten zákon; té bytosti říkáme Bůh.

Z čeho poznáváme za druhé, že Bůh jest a jaké má vlastnosti?

Že Bůh jest a jaké má vlastnosti, poznáváme:

2. z hlasu svého svědomí. (Otáz. 58. 2.)

Bůh dává nám poznati sebe a své vlastnosti, neboli zjevuje se nám viditelným světem a hlasem našeho svědomí.

Poněvadž se toto zjevování děje přirozenými prostředky, a poněvadž člověk na základě něho přemýšlením o přírodě a o sobě samém může pouhým rozumem svým dospěti k jakémus poznání Boha a jeho vlastností, nazýváme je „zjevením přirozeným“.

Avšak poznání Boha a jeho vlastností ze zjevení přirozeného nebylo by dokonalé a správné, neboť rozum náš je zatemněn. Jak pošetile představují si Boha a slouží Bohu na př. pohané, kteří se řídí jen svým rozumem! „Je-li již tolik věcí na světě člověku nepochopitelných, čím větší jest nebezpečí, že pobloudíme, budeme-li chtít vyzkoumati to, co jest nad tímto světem!“ praví učený Belarmin. A Písmo svaté nás poučuje, že nikdo nevystihne toho, co jest na nebi, leč ten, komu Bůh dá moudrost a sešle s výsosti Ducha svého svatého. (Moudr. 9, 16. 17.) A této pomoci Ducha svatého dostává se nám z nadpřirozeného zjevení, t. j. z oznámení, jež Bůh učinil o sobě a svých vlastnostech lidem sám přímo, zvláště pak skrze patriarchy a proroky a nejposléze skrze Syna svého, Ježíše Krista, a jeho apoštoly. Tak na př. Bůh sám se oznámil skrze Mojžíše lidu israelskému slovy: „*Já jsem, který jsem*“. (II. Mojž. 3, 14.) „*Nebo já jsem Hospodin Bůh váš: svatí buďte, nebo já svatý jsem*“. (III. Mojž. 11, 44.) — Prorok Isaiáš pak dí: „*Zdaliž jste neporozuměli základům země, že Bůh to učinil, a on jest, který sedí nad okrskem země*“. (Is. 40, 20.) — Ježíš Kristus prohlásil: „*Bůh jest duch, a ti, kteří se mu klanějí, v duchu a v pravdě mají se mu klaněti*“. (Jan 4, 24.) Jindy pak pravil: „*Milosrdni buďte, jakož i Otec váš milosrdný jest*“. (Luk. 6, 36.) A opět jindy:

„*Bůh slušci svému velí vzcházeti na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé*“. (Mat. 5, 45.) — Sv. Jan praví: „*Boha nikdo neviděl, ale jednorozený syn, kterýž jest v lůnu Otce, on vypravil*“. (Jan 1, 18.)

Ze všech těch výroků a mnohých jiných, jež jsou uvedeny v Písmě svatém, poznáváme zvláště, že Bůh jest a jaké má vlastnosti.

Z čeho poznáváme zvláště, že Bůh jest a jaké má vlastnosti?

Že Bůh jest a jaké má vlastnosti, poznáváme:

3. zvláště z nadpřirozeného zjevení. (Otáz. 58. 3.)

Z čeho poznáváme, že Bůh jest a jaké má vlastnosti?

Že Bůh jest a jaké má vlastnosti, poznáváme:

1. z viditelného světa.

2. z hlasu svého svědomí;

3. zvláště pak z nadpřirozeného zjevení. (Otáz. 58.)

* * *

B ů h j e s t ! To jasně hlásá viditelný svět, naše svědomí a nejjasněji nadpřirozené zjevení. Jak tedy pošetile a nemoudře jedná člověk, jenž praví: „Není Boha!“ Písmo svaté právem o takovém dí: „*Řekl n e s m y s l n ý v srdci svém: Není Boha*“. (Žalm 13. 1.) A kdo popírá Boha? Lidé pyšní a hříšní, kteří by si přáli, by Boha nebylo, jak praví sv. Augustin: „*Nikdo nepopírá Boha, leč kdo si přeje, by Boha nebylo*“. Nepochází tedy upírání Boha z rozumného přemýšlení, nýbrž z převrácené vůle lidské. To potvrdili mnozí nevěrci, kteří v hodině smrti, když se v nich svědomí probudilo, prohlásili všechny námitky, jež činili proti pravdě, že Bůh jest, za bezdůvodné a nevyhovující požadavkům zdravého rozumu a proto i odvolali svou nevěru. Tak na př. nevěrec Voltaire († r. 1778) před smrtí vyznal, že jest Bůh a že duše lidská jest nesmrtelná. Umíraje volal: „*Opuštěn jsem od Boha i od lidí!*“ — Jindřich Heine, pokud byl zdrav, posmíval se všemu nábožen-

ství. Avšak byv zastižen bolestnou nemocí, změnil své smýšlení a v závěti r. 1853 před notářem a svědky vypověděl: „Od čtyř roků odřekl jsem se vsí hrdosti filosofické a vrátil se k náboženským ideám a citům. Umírám ve víře v jednoho Boha, věčného Stvořitele světa, jehož milosrdenství vzývám pro svou nesmrtelnou duši“.

Jakýsi hostinský, zkažený nevěreckou četbou a špatnou společností, kazil i své hosty nevěrou. Jednou nocovali u něho dva zbožní cestující. Po celý večer rouhal se hostinský a smál se, že ještě jsou na světě lidé, kteří věří v Boha. Pozdě v noci všickni ulehli, a v hostinci nastal klid. Najednou strhl se na ulici křik. Dům proti hostinci byl v plném plameni. Jiskry lítaly na všechny strany, — hostinec, v němž všickni spali, byl ve velikém nebezpečení. Proto rychle spěchali hostinského vzbuditi. Vyskočiv z lůžka a spatřiv hroznou zář a hrozící nebezpečení svému majetku zalomil rukama a zděšeně volal: „Ó, milosrdný Bože! Ó, velký, všemohoucí Bože! Zpomozíš mně nešťastnému v tomto okamžiku!“ — „Hle, hle!“ zvolal jeden z cestujících; „vždyť jsi včera, ty nerozumný člověče, proti Bohu se rouhal říkáš, že není Boha; a nyní ti má býti milosrdným, má ti pomoci, když v nouzi se nalézáš?“ — Takových rouhačů jest nyní velmi mnoho. Dokud se jim daří dobře, nechtějí o Bohu nic věděti, ale dotkne-li se jich ruka Boží, potká-li je nějaké neštěstí, soužení, tu volají k Bohu o pomoc, tu znají Boha! Kéž by aspoň potom se ho již nikdy více nespouštěli, k němu se vždy nadále znali a věrně až do smrti mu sloužili!

Opakování.

Kde jest krátce obsaženo, co katolický křesťan má věřiti? — Jak zní apoštolské vyznání víry? — Proč říká se tomu vyznání víry „apoštolské“? — Při které příležitosti sestavili apoštolové apoštolské vyznání víry? — Kolik článků má apoštolské vyznání víry? — Jak zní první článek víry? — Kolik pravd předkládá se v prvním

článku víry k věření? — Které jsou to pravdy? — Kdo jest Bůh? — Proč pravíme, že Bůh je *bytosť*? — Co znamená: Bůh je *sám od sebe*? — Kterými slovy vyjádřil Bůh, že je sám od sebe? — Co znamenají slova ta? — O kom říkáme, že má dokonalosti? (Kdo má dobré vlastnosti.) — Od koho mají stvořené bytosti své dokonalosti? — Od koho má Bůh své dokonalosti? — Proč říkáme: Bůh jest *nekonečně dokonalý*? —

Které vlastnosti Boží máme si zvláště pamatovati? — V jakém poměru jsou vlastnosti Boží k božské bytosti? — Co znamená: Bůh jest *pouhý duch*? — Kterak jest v Písmě svatém vyjádřeno, že Bůh jest pouhý duch? — Co souditi o tom, čteme-li v Písmě svatém, že se Bůh lidem zjevoval? — Jak rozuměti tomu, připisuje-li Písmo sv. Bohu lidské smysly a údy? —

Co znamená: Bůh jest *věčný*? — Proč nemohl míti Bůh počátku? — Proč nemůže míti konce? — Jak je tomu u Boha s časem? — Co praví ve příčině té Písmo svaté? — Kterými výroky přikládá Písmo svaté Bohu věčnost?

Co znamená: Bůh jest *nezměnitelný*? — Proč se Bůh nemění ve své podstatě? — Proč se Bůh nemění ve svých vlastnostech? — Jak rozuměti slovům Písma svatého, že se Bůh rozhněval, že litoval a p.? — Co souditi o tom, trestá-li Bůh hříšníka nebo odměňuje-li spravedlivého? — Kterak Písmo svaté učí, že Bůh jest nezměnitelný?

Co znamená: Bůh jest *všudypřítomný*? — Jak jest Bůh všudy přítomen? (V celém světě všecek, beze vší rozlohy, všude v týž čas.) — Kterak David popisuje všudypřítomnost Boží? — Kde je Bůh zvláště přítomen svou činností? — K čemu nás má povzbuzovati vědomí, že Bůh jest všudy přítomen?

Co znamená: Bůh jest *vševědoucí*? — V které vlastnosti Boží spočívá, že Bůh ví minulé, přítomné i budoucí? (V jeho věčnosti.) — Vysvětli to! — Jak vidí Bůh všecko minulé, přítomné a budoucí? (Najednou.) — Kterak Písmo svaté svědčí o vševědoucnosti Boží? — Kdy zvláště máme vzpomenouti na vševědoucnost Boží? — Jak vidí Bůh

naše budoucí činy? — Čeho se nesmíme v ohledu tom domnívati? (Že bychom musili činiti skutky ty, protože je Bůh předvídá.)

Co znamená: Bůh jest *nejvýš moudrý*? — Co nám zvláště hlásá velikou moudrost Boží? (Svět a krásný pořádek v něm.) — Kterak David velebí moudrost Boží? — Z čeho zvláště je patrné, jak Bůh vše moudře vede k vytknutému cíli? (Z přípravy lidstva na Vykupitele.) — V čím životě jeví se také patrně moudrost Boží?

Co znamená: Bůh jest *všemohoucí*? — Pověz, z kterých událostí Písma svatého je zřejma všemohoucnost Boží? — Kterak David velebí všemohoucnost Boží? — Bůh může všechno, ale čeho nechce? (Co se protiví jeho dokonalosti.)

Co znamená: Bůh jest *nejvýš svatý*? — Kterak o svatosti Boží svědčí Písmo svaté? — Kterak církev svatá oslavuje při mši svaté svatost Boží?

Co znamená: Bůh jest *nejvýš spravedlivý*? — Jmenuj osoby, které Bůh odměnil! — Uveď lidi zlé, jež Bůh trestal! — Čím liší se spravedlnost Boží od spravedlnosti lidské? — (Bůh není přijímačem osob.) — Kterak Písmo svaté svědčí o spravedlnosti Boží? — Kterak ukazuje Bůh svou spravedlnost již zde na světě? — Kde se ukáže spravedlnost Boží dokonale? — Jakým způsobem Bůh obyčejně trestá nebo odměňuje? (Týmž, jakým člověk jednal.) — Kterými slovy je to vyjádřeno v Písmě svatém? — Koho trestal Bůh tím způsobem, kterým hřešil? — Kdo dovede vypravovati onu událost o rouhavém vojínu? — Uveď některé příklady, jak Bůh odměňuje dobré! (Štědrému žehná na majetku . . .)

Co znamená: Bůh je *nejvýš dobrotivý*? — Co dává nám Bůh pro tělo? — Co nám uděluje Bůh pro život duchovní? — Co jest vrcholem lásky Boží k lidem? (Že poslal na svět Syna svého.) — Na koho, kromě lidí, vztahuje se též láska Boží? (Na všechny ostatní tvory.) — Zač uděluje Bůh svým tvorům všechno dobré? — Kterak Písmo svaté velebí dobrotu Boží? — Proč neodporuje dobrotivosti Boží, trestá-li Bůh hříšníka? dopouští-li na

ctnostné protivenství? — Uveď některé doklady toho! (Job, Josef eg., Tobiáš.)

Co znamená: Bůh jest *nejvýš milosrdný*? — Kdy nám Bůh rád hříchy odpouští? — Kterým kajícím hříšníkům odpustil Bůh hříchy? — Které zlo od nás Bůh rád odvrací? (Které nám není pro duši prospěšné.) — Co praví sám Bůh o svém milosrdensvi? (Živť jsem . . .) — Kde vylíčil Ježíš Kristus krásně milosrdenství Boží? — Co poznáváme z toho podobenství? — Kterak nazývá církev Boha pro jeho milosrdenství? — Jak se k němu modlí? — K čemu nás nesmí veliké milosrdenství Boží sváděti? — Na kterou vlastnost Boží nesmíme též zapominati? — Která vlastnost Boží souvisí s milosrdenstvím Božím? — V čem záleží *shovívavost* Boží? — Ke komu ukázal se Bůh shovívavým? — Čím volá Bůh často hříšníka k obrácení? — Kde vylíčil Ježíš Kristus shovívavost Boží?

Co znamená: Bůh jest *nejvýš pravdomluvný*? — Proč jest vše pravda, co Bůh mluví? — Kterak svědčí Písmo svaté o pravdomluvnosti Boží? — Co Ježíš Kristus praví o slovech svých?

Co znamená: Bůh jest *nejvýš věrný*? — Uveď příklady, že Bůh splnil, co slíbil! — Na kom splnil Bůh, čím hrozil? — Proč může Bůh splniti, co přislubuje, nebo čím hrozí? — Kterak Písmo svaté mluví o věrnosti Boží?

Z čeho poznáváme, že Bůh jest a jaké má vlastnosti? — Co říkají upírači Boha o původu světa? (Že povstal sám od sebe, náhodou.) — Proč nemohl svět povstati sám od sebe? (Protože z ničeho nemůže nikdy něco povstati.) — Koho musí míti každá bytost, jež jest? (Původce.) — Koho tedy také musí míti svět? — Kdo jedině může býti původcem světa? (Bytost věčná.) — Jak nazýváme tu bytost?

Co poznáváme z pořádku, jenž ve světě panuje? (Že jej řídí bytost nejmoudřejší.) — Kterak Písmo svaté potvrzuje, že z viditelného světa lze poznati Boha a jeho vlastnosti?

Co nazýváme *svědomím*? — K čemu nás pobádá svědomí? — Co tedy máme vepsáno ve svědomí? — Koho

však předpokládá každý zákon? — Koho tedy také nutně předpokládá zákon vepsaný do našeho svědomí? — Z čeho poznáváme, že zákonodárce ten jest nejvyšší svatý? (Poněvadž všickni cítíme v sobě povinnost, zákon jeho vždy zachovávat.) — Co pocítujeme, přestupujeme-li zákon v nitro naše vepsaný? — Co nás naplňuje, jednáme-li dle zákona toho? — Co z toho nutně soudíme? — O čem tedy nám svědčí hlas našeho svědomí? (Že je zákonodárce bytost nad lidmi povýšená, svatá a spravedlivá.) — Kdo je ten zákonodárce?

Co nazýváme *nadpřirozeným* zjevením? — Jakým zjevením jest zjevování se Boha skrze viditelný svět a skrze hlas našeho svědomí? — Proč bylo lidem k poznání Boha a jeho vlastností třeba zjevení nadpřirozeného? — Kdo jest nám toho dokladem, že poznání Boha a jeho vlastností ze zjevení přirozeného nebylo by dokonalé?

Jací lidé popírají obyčejně Boha? — Proč jej tací lidé popírají?

2. O třech božských osobách.

Jest jeden Bůh ve třech osobách.

Kdo ješt Bůh?

Poněvadž Bůh jest nekonečně dokonalá — nejdokonalější — bytost, nikdo jiný nemůže býti tak dokonalý jako Bůh; byl-li by kdo rovně tak dokonalý jako Bůh, nebyl by ani jeden ani druhý nejdokonalější, a tedy nebyl by Bohem. Z toho vysvítá důležitá pravda, a to ta, že není více bohů, nýbrž že jeden toliko jest Bůh.

Pozorujeme-li ten překrásný pořádek ve světě, musíme také uznati, že svět může řídit jen jeden nejvyšší pořadatel. Kdyby byli dva nejvyšší pořadatelé, dva bohové nebo více, tedy by jistě ve všem nastal zmatek a nepořádek, jako všude tam, kde jsou dva hospodářové.

Již tedy nezkalený rozum lidský vede k poznání, že jeden toliko jest Bůh. A také vskutku pravda ta nalézala hned na počátku světa víry u lidí. To trvalo, pokud lidé byli pohromadě a užívali jednoho jazyka. Když však se po zmatení jazyků rozešli do různých krajin světových, během času zapomínali více a více na pravého Boha a odvraceli se od něho. Poněvadž však, vidouce svou nedostatečnost, nemohli se zbaviti vědomí, že závisí na bytosti vyšší, nežli jsou sami, vzdávali božskou poctu všemu, co v nich svou velikostí nebo vznešeností vzbuzovalo úžas nebo hrůzu, nebo co jim poskytovalo užitek a rozkoš. A tak místo jediného pravého Boha měli množství bohů. Klaněli se slunci, měsíci, hvězdám, ohni, ano i zvířatům, ctíce je jako bytosti božské a dělajíce si jejich podobizny neboli modly, jež měli za bohy; tak se dopouštěli ohavné modloslužby. I bylo třeba, aby Bůh sám padlého člověka k sobě pozdvihl a ku poznání sebe přivedl. Proto si Bůh vyvolil potomstvo zbožného Abrahama, národ israelský neboli židovský, aby aspoň v tom národě byla zachována prvotní víra v jediného pravého Boha. A národu tomu častěji uváděl na paměť pravdu tu. Tak na př. na hoře Sinaji mu ohlásil: „*Já jsem Hospodin Bůh tvůj, kterýž jsem vyvedl tebe ze země egyptské, z domu služebnosti. Nebudeš míti bohů cizích přede mnou!*“ (II. Mojž. 20, 2. 3.) A ústy proroka Isaiáše prohlásil: „*Já jsem Hospodin, a není žádného více; kromě mne není Boha*“. (Is. 45, 5.) Mojžiš připamatoval mu ji slovy: „*Slyš, Israeli, Hospodin Bůh náš, Hospodin jeden jest*“. (V. Mojž. 6, 4.) — Též byla Israelitům pravda, že jeden toliko jest Bůh, uváděna na paměť tím, že měli jen jeden svatostánek a později jen jediný chrám v Jerusalemě.

Ale i u ostatních národů, kteří byli oddáni mnoho-božství, zachovalo se aspoň bezděčné jakési přesvědčení, že jeden toliko jest Bůh, jež se jeví tím, že, ač věřili ve více bohů, přece jen j e d n o h o z nich pokládali za nejvyššího. Tak na př. u Řeků byl Zeus jím králem všech bohů; u Římanů byl nejvyšším bohem Jupiter, u Slovanů

Perun atd. — Ano, někteří mudrci pohanští dlouholetým přemýšlením přišli k poznání, že jest jeden toliko Bůh. Tak na př. Cicero, znamenitý řečník římský, napsal dlouhé pojednání o Bohu. Také Sokrates, věhlasný mudrc athen-
ský, hlásal veřejně, že jeden toliko jest Bůh, a mnoho o pravdě té napsal. Jeho spoluobčané, zvláště učenci, jej proto pronásledovali a konečně otrávil.

Pravdě, že jeden toliko jest Bůh, učil zřejmě Ježíš Kristus, jenž všude a vždycky mluvil jen o jednom Bohu, Otci všech. Totéž činili apoštolové. Tak na př. sv. Pavel výslovně učí: „*Máme toliko jednoho Boha*“ (I. Kor. 8, 6.) — Pravdy té i svatí otcové usilovně hájili proti pohanům a ji co nejdůtklivěji na srdce kladli těm, kdož chtěli víru křesťanskou přijmouti. Tak na př. Hermas, jenž žil ve 2. století po Kristu, napsal: „Především věř, že jeden jest Bůh, jenž všechno stvořil, dokonal, z ničeho všechno učinil“ — Sv. Ignatius mučedník, biskup antiochenský († r. 107 po Kr.), byv předveden před římského císaře Trajana, k otázce jeho: „Což myslíš, že my (pohané) nemáme bohů?“ odpověděl: „Bloudíš, zloduchy pohanů za bohy maje. J e d e n zajisté jest Bůh, jenž stvořil nebe a zemi a moře a všechno, co v nich jest“.

Je-li více než jeden Bůh?

J e d e n toliko jest Bůh. (Otáz. 59.)

Ano, Bůh je toliko jeden, ale v **Bohu**, jak nás víra učí, **jsou tři osoby**.

Osobou nazýváme bytost samostatnou, t. j. bytost, která může sama o sobě býti, má rozum a svobodnou vůli. Každý člověk je tedy osoba, poněvadž je bytost samostatná, má rozum a svobodnou vůli. O člověku pravíme, že jest „*lidská osoba*“, poněvadž má lidský rozum a lidskou svobodnou vůli. Tělo lidské není osobou, protože nemůže býti samo o sobě, t. j. nemůže býti živo bez duše; duše také není osobou, protože jest určena k tomu, aby byla spojena s tělem. Tedy jen celý člověk, t. j. tělo s duší je lidskou osobou. Anděl je také osoba, a to „*andělská*“, protože má andělský

rozum a andělskou svobodnou vůli a může sám o sobě býti. O Bohu nás víra učí, že jsou v něm tři osoby, t. j. že v Bohu jsou tři, kteří mají božský rozum a božskou svobodnou vůli. V Bohu jsou tedy tři „*božské osoby*“.

Kolik jest v Bohu osob?

V Bohu jsou tři osoby. (Otáz. 60.)

Že Bůh jest, poznáváme ze stvořených věcí, které samy ze sebe povstati nemohly; že Bůh jest jen jeden, poučuje nás náš rozum, jenž praví, že bytost nejdokonalejší může býti jen jedna. Ale že v jednom Bohu jsou tři božské osoby, o tom ani nejslavnější mudrci starého věku neměli tušení, toho rozum lidský nechápe, veliká kniha přírody o tom neví. O tom poučuje nás jen kniha Písma svatého Nového zákona. Tam Ježíš Kristus praví: „*Jdouce učte všecky národy a křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!*“ (Mat. 28, 19.) Ze slov těch dovidáme se, že jsou tři božské osoby a že se jmenují: „*Otec, Syn a Duch svatý*“ — Při křtu Ježíšově se tři božské osoby zároveň ukázaly. Bůh *O t e c* volal s nebe: „*Tentof jest můj milý Syn, v němž se mi zalíbilo*“, Bůh *S y n* byl v Jordáně křtěn, a *D u c h s v a t ý* vznášel se nad ním v podobě holubice. (Mat. 3, 16.) — V listě sv. Jana čteme: „*Tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo (= Syn) a Duch svatý*“ (I. Jan. 5, 7.)

Ve Starém zákoně nebyla pravda, že v Bohu jsou tři osoby, výslovně prohlášena, poněvadž by byli Israelité, jsouce nakloněni k modlářství, snadno nedobře jí rozuměli a se domnívali, že jest více bohů. Přes to byla tam pravda *la aspoň n a s t í n ě n a*. Když Bůh chtěl stvořiti člověka, řekl: „*Učiňme člověka!*“ Množným číslem „*Učiňme*“ jest naznačeno, že v Bohu není jedna osoba, nýbrž že jest v něm více osob. Totéž naznačují slova Hospodinova, jež řekl při zmatení jazyků lidských; řekl totiž: „*Pojďtež tedy, s e s t u p m e a z m a ť m e tam jazyk jejich!*“ (I. Mojž. 11, 7.) — Ve 2. žalmu jest rozdíl mezi Bohem

Otcem a Synem zřetelně naznačen; čtemeť tam: „*Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe*“. (Žalm. 2, 7.) — O Duchu svatém děje se zmínka v Písmě svatém Starého zákona již při stvoření světa slovy: „*Duch Boží vznášel se nad vodami*“. (I. Mojž. 1, 2.)

Jak se jmenují tři božské osoby?

Tři božské osoby se jmenují: první Otec, druhá Syn, třetí Duch svatý. (Otáz. 61.)

Poněvadž jsou tři božské osoby, ale toliko jeden Bůh, mohlo by se zdáti, že každá jednotlivá osoba není pravým Bohem, nýbrž jen jedna z nich. A skutečně byli bludaři, kteří popírali božství Ježíše Krista i Ducha svatého. Církev svatá však bludy ty vždy vyvracela a dokazovala, že **každá božská osoba jest pravý Bůh.**

Učení to lze dokázati z Písma svatého i z ústního podání: Že **O t e c** je pravý Bůh, jest v Písmě svatém i v ústním podání tak jasně vysvětleno, že žádný z bludařů až dosud toho nepopíral. — Že **S y n**, druhá božská osoba, která vtělivši se přijala jméno Ježíš, jest pravý Bůh, lze také jasně dokázati z Písma svatého i z ústního podání. (Důkaz viz při 2. článku víry: „Ježíš Kristus je pravý Bůh“.) — Rovněž jasně vysvítá z Písma svatého i z ústního podání, že **D u c h s v a t ý** je pravý Bůh. (Důkaz viz při 8. článku víry.)

Je-li každá božská osoba pravý Bůh?

Každá božská osoba je pravý Bůh: Otec je pravý Bůh, Syn je pravý Bůh, Duch svatý je pravý Bůh; přece však jest jeden toliko Bůh. (Otáz. 62.)

Avšak, ačkoli Otec je pravý Bůh, Syn je pravý Bůh a Duch svatý je pravý Bůh, přece, jak svatá víra učí, nejsou tři bohové, nýbrž j e d e n toliko Bůh. O tom zřejmě svědčí Písmo svaté, kde čteme: „*Tři jsou, kteří svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo (= Syn) a Duch svatý, a ti tři jedno jsou*“. (I. Jan. 5, 7.)

Kterak je to možno, že tři božské osoby jsou j e d e n toliko Bůh, žádný rozum stvořený nemůže pochopiti ani vyzkoumati; je to t a j e m s t v í v í r y.

(Srov. otázku 20.) Samo Písmo svaté to naznačuje, když dí: „že Bůh přebývá ve světle nepřístupném (I. Tim. 6, 16.); že Boha žádný z lidí neviděl, aniž také vidět může, jemuž čest a panování věčné“.

Toto tajemství víry chtěl vyzkoumati sv. Augustin, veleučení biskup a učitel církevní († 430), ale byl poučen s nebe, že práce ta jest marna.

Když chodil jednou po břehu mořském a přemýšlel, jak by pochopil, že v jednom Bohu jsou tři osoby, zjevil se mu mládeneček, který si udělal v písku důlek a přelával skořápkou vodu z moře do toho důlku. I otázal se sv. Augustin mládenečka, co by to dělal. A mládeneček odpověděl: „Rád bych přelil moře do tohoto důlku“. Sv. Augustin se usmál a pravil: „Kdybys tady seděl 1000 let, vody z moře do důlku nepřeleješ“. — „A přece by se mi to spíše podařilo“, dí mládeneček, „nežli by se tobě podařilo vypátrati tajemství o jednom Bohu ve třech osobách“. Mládeneček zmizel, a sv. Augustin uzal pravdu slov jeho, věřil a přestal o tajemství tom hloubati.

Také nám nesluší o tom tak velikém tajemství hloubati a všetečně zkoumati, kterak tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh; tím méně smíme tajemství to zavrhovati jen z toho důvodu, že ho nemůžeme rozumem svým prozkoumati a pochopiti. Vždyť z toho, že něčeho nechápeme, přece nenásleduje, že je to nerozumným! Co nacházíme ve přírodě věcí, kterých nechápeme a které přece jsou pravdivy! (Viz otázku 20.) A je-li ve přírodě mnoho věcí, jichž si nedovedeme vysvětliti, čím méně můžeme pochopiti věci, jež se týkají Boha! Ostatně učení o jednom Bohu ve třech osobách musí nám zůstati nepochopitelným, poněvadž i Bůh sám jest nepochopitelný. Kdybychom učení to chtěli pochopiti, pak bychom popřeli první větu víry, totiž větu, že Bůh je bytost nekonečná a tedy nepochopitelná.

Ačkoli učení, že tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, nelze rozumem pochopiti, přece dá se poněkud podobnostvými představití a znázorniti. Tak na př. duše naše

si pamatuje, poznává, něco chce — jedna duše, ale tři mohutnosti. — Stojím-li u hladiny vodní a mám v ruce zrcadlo, vidím slunce na obloze, ve vodě a v zrcadle; vidím tedy slunce třikrát, a přece jest jen jedno slunce. — Jediný bílý paprsek světelný může se rozložití v červený, žlutý a modrý; je v něm tedy trojbarevné světlo. — Tři spojené pochodně dávají jeden plamen.

Tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, protože **mají jednu a touž nedílnou bytnost a přirozenost.**

Slovem „*bytnost*“ nebo „*přirozenost*“ rozumíme to, bez čeho osoba nebo věc nemůže býti tou osobou nebo věcí, kterou jest, neboli cò osobu nebo věc činí právě tou osobou nebo věcí, kterou jest. Tak na př. člověk nebyl by člověkem, kdyby neměl duše obdařené rozumem a svobodnou vůlí a těla. Tedy duše a tělo činí člověka člověkem — jsou bytností neboli přirozeností člověkovou. Kolik jest na světě lidí, tolik jich má duši a tělo, tolik jich má lidskou bytnost neboli přirozenost.

Jako každá bytost má svou bytnost neboli přirozenost, bez které by nebyla tou bytostí, kterou jest, tak i Bůh má svou bytnost neboli přirozenost a to bytnost neboli přirozenost božskou, která záleží v tom, že Bůh jest právě tím, kým jest, totiž souhrn všech dokonalostí, nejdokonalejší bytost.

Lidé mají sice všichni stejnou bytnost a přirozenost, t. j. všichni mají tělo a duši, ale všichni nemají jedné a téže bytnosti a přirozenosti, t. j. všichni nemají jedné a téže duše, jednoho a téhož těla, nýbrž každý člověk má pro sebe duši a tělo, z čehož plyne, že všichni lidé nejsou jeden a týž člověk, nýbrž že jest mnoho lidí. — Tři božské osoby však mají jednu a touž bytnost a přirozenost, totiž bytnost a přirozenost božskou, a to nikoli mezi sebe rozdělenou, nýbrž každá božská osoba má ji celou, nerozdělenou, úplnou neboli *n e d í l n o u*. A právě proto tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh. Otec je sice *někdo jiný* než Syn, neboť jakožto osoba jest rozdílný od Syna, ale není *něco jiného*, neboť není nijaká jiná bytnost. (IV. sněm lateránský.)

Poněvadž tři božské osoby mají jednu a touž nedílnou bytnost a přirozenost, **mají také tytéž božské vlastnosti.** Žádná z božských osob není větší, žádná menší, žádná dřívější, žádná pozdější, nýbrž všechny tři osoby jsou rovně věčné, rovně dokonalé. „Otec jest věčný, Syn je věčný, Duch svatý je věčný, ale nejsou tři věční, nýbrž jeden jest věčný“. Podobně je „všemohoucí Otec, všemohoucí Syn, všemohoucí Duch svatý, ale nejsou tři všemohoucí, nýbrž jeden jest všemohoucí“. (Vyzn. víry sv. Athanasia.) — Právili Ježíš Kristus: „Otec větší mne jest“ (Jan 14, 28.), míní tím pouze svou lidskou přirozenost; o božské přirozenosti své praví: „*Já a Otec jedno jsme*“. (Jan 10, 30.) (Srov. 2. článek víry: Ježíš Kristus jest Bůh, člověk.)

Proč jsou tři božské osoby jeden toliko Bůh?

Tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, protože mají všechny tři osoby jednu a touž nedílnou bytnost a přirozenost a tudíž i tytéž božské vlastnosti. (Otáz. 63.)

Poměr tří božských osob k sobě.

Tři božské osoby jsou si sice co do bytnosti a přirozenosti rovny, liší se však vzájemným poměrem k sobě.

Abychom porozuměli, kterak se tři božské osoby liší vzájemným poměrem k sobě, pozorujme svou duši. My všichni o sobě víme, ano poznáváme se; když totiž o sobě přemýšlíme, poznáváme, jací jsme. Poznáváme na př., že jsme nakloněni ke zlému, že ten neb onen hřích hyzdí duši naši atd. Poznáváme se asi tak, jako poznáváme své tělo, když se díváme do zrcadla — sami plodíme o sobě obraz ve své duši. — Ale jako se nyní poznáváme, nepoznávali jsme se vždy; dokud nás nebylo, nepoznávali jsme se. Než se tedy kdo poznává, než plodí v duši své obraz sebe sama, musí být i. — Duše naše tedy jest a poznává se, plodí jako v zrcadle obraz svůj. — Pozorujme dále! Nikoho není na světě, kdož by sebe nemiloval. Než, kdo není, kdo o sobě neví,

kdo se nepoznává, nemůže sebe milovati. Nejdříve tedy duše lidská jest, pak se poznává, potom se miluje. Kdo pouze jest, ale o sobě neví, sebe nepoznává, ten rovněž nemůže sebe milovati. Sebeláska pochází tedy z toho, že člověk jest a že se poznává.

Co nacházíme v duši lidské jako v obraze, to je též v Bohu.

Nejprve Bůh jest, a to od věčnosti, jen že není jako člověk stvořen, nýbrž jest sám od sebe; a to jest Otec. Otec se pak od věčnosti poznává a tak plodí dokonalý obraz sebe samého; to je Syn. Otec pak, jenž jest, a Syn, dokonalý obraz Otcův, v němž se Otec poznává, milují se od věčnosti láskou nejdokonalejší, láskou božskou, a tak z nich vychází Láska, Duch svatý. Proto učí nás sv. víra: „Otec jest od věčnosti sám od sebe; Syn jest od věčnosti od Otce zplozen; Duch svatý od věčnosti od Otce i Syna zároveň vychází“.

Že Otec jest od věčnosti sám od sebe, vyjadřuje Ježíš Kristus slovy: „*Otec má život sám v sobě*“ (Jan 5, 26.) Sv. otcové nazývají jej „počátkem začátku“, „prazdrojem božství“ a přičítají mu nezroditelnost. Ve vyznání athanasiánském se praví: „*Otec od nikoho nebyl ani učiněn, ani stvořen, ani zrozen*“.

Že Syn jest od věčnosti od Otce zplozen, vyjadřuje Písmo svaté zřejmě slovy, jež Otec praví k Synu: „*Syn můj jsi ty, já dnes (= od věčnosti) zplodil jsem Tebe*“ (Žalm 2, 7.); „*Z lůna před dennicí zplodil jsem tebe*“ (Žalm 109. 3.) Sv. Jan nazývá Syna „Slovem“, protože jest nejdokonalejším sebezjevením a sebevyřčením Otce, jako je slovo projevením myšlenky.

Zplození Syna od Otce od věčnosti sv. Augustin vysvětluje krásně takto: Kdekoli se objeví oheň, tam jest zároveň i světlo. Mysleme si, že Otec jest oheň, Syn světlo, a pochopíme hned, že Otec i Syn jsou zároveň od věčnosti. Když počal oheň, hned zplodil světlo, a nebyl oheň před

světlem, ani světlo nebylo před ohněm. A když bychom se tázali, kdo koho zplozuje, zda oheň světlo či světlo oheň, každý nám odpoví, že oheň plodí světlo a ne světlo oheň. Tak i Syn jest odlesk věčného ohně (Moudr. 7, 26.), odlesk věčné slávy Otce. (Žid. 1, 3.)

Také to je z Písma svatého zřejmo, že Duch svatý od věčnosti od Otce i Syna zároveň vychází. Řekl Ježíš Kristus: „*Když pak přijde Utěšitel, kteréhož já pošlu vám od Otce, Ducha pravdy, kterýž od Otce vychází, tenť bude svědectví o mně vydávati*“. (Jan 15, 26.) Ježíš Kristus posílá Ducha svatého od Otce. Duch svatý tedy vychází od Otce a jest od Ježíše Krista poslán, tedy vychází i od Ježíše Krista. — Výrazu „od Syna vychází“ Písmo svaté sice o Duchu svatém nežívá, ale klade jiné výrazy, jež jsou téhož smyslu; mimo to vyjadřuje se o Duchu svatém tak, že i vycházení jeho od Syna je v tom nezbytně obsaženo; nazývá totiž Ducha svatého „*D u c h e m K r i s t o v ý m*“ (Řím. 8, 9., I. Petr. 1, 11.), „*D u c h e m S y n o v ý m*“ (Gal. 4, 6.), „*D u c h e m J e ž í š o v ý m*“ (Sk. ap. 16, 17.); nemůže pak z jiné příčiny slouiti Duchem jeho, než že od něho vychází.

Rozkolnická církev řecká praví, že Duch svatý vychází t o l i k o o d O t c e a nikoli též od Syna, a vytýká církvi západní, že přídavkem „*i od Syna*“ porušila vyznání víry nicejsko-cařihradské, v němž se o Duchu svatém praví: „*který o d O t c e vychází*“. Je sice pravda, že sněm cařihradský r. 381 přijal do nicejského vyznání víry pouze slova: „*věříme v Ducha svatého, Pána a Obživovatele, který o d O t c e vychází*“, a nevyřkl tedy, že i od Syna vychází, ale stalo se tak proto, že toho tehda nikdo nepopíral. Macedonius totiž, proti němuž sněm ten byl svolán, nepopíral vycházení Ducha svatého ze Syna, nýbrž jen z Otce, tvrdě, že Duch svatý jest pouhý tvor Syna. Proto bylo třeba k odstranění bludu stanoviti, „*že Duch svatý od Otce vychází*“. Později však, když se ve Španělech Ariáni, kteří upírali božství Ježíše Krista, vrátili k pravé víře, bylo třeba přidati do vyznání víry, že Duch svatý vychází i o d S y n a, aby jim byla podána přesná nauka církevní. Stalo se tak po prvé na synodě toledské r. 589. Ze Španěl přešel obyčej přidávati slova „*i Syna*“ k vyznání víry nicejsko-cařihradskému do jiných zemí.

Nazývá-li se Otec p r v n í, Syn d r u h o u, Duch svatý t ř e t í osobou, neoznačuje se tím nijaká přednost,

jako by snad jedna osoba byla bývala dříve nebo později, nebo že by byla větší nebo menší než druhá, nýbrž se tím označuje jen pořad, jímž se jedna božská bytost rozvíjí ve tři osoby. Tyto tři božské osoby, ač druhá vychází z první, a třetí z první a druhé, nejsou přece od sebe odděleny, nejsou mimo nebo vedle sebe, nýbrž jsou věčně v s o b ě a nerozdílně s sebou spojeny. (Jan 14, 10.)

Kterak se od sebe rozeznávají tři božské osoby?

Tři božské osoby se takto od sebe rozeznávají:

Otec jest od věčnosti sám od sebe; Syn jest od věčnosti od Otce zplozen; Duch svatý od věčnosti od Otce i Syna zároveň vychází. (Otáz. 64.)

Poměr tří božských osob k světu.

Tři božské osoby rozeznávají se od sebe též rozdílným působením; každé z nich připisují se některé zvláštní skutky. **Otci připisuje se stvoření.** Tomu však nesmíme rozuměti tak, jako by sám Otec všecko stvořil. Veškeré skutky Boží na venek jsou skutky Boha trojjediného, společné třem božským osobám. Tedy nejen Otec, ale i Syn a Duch svatý všecko stvořil, protože všichni tři mají tytéž božské vlastnosti, touž všemohoucnost. Poněvadž však Otec zplozuje Syna, proto se mu zvláště připisuje všemohoucnost a tudíž i stvoření, jež jest hlavně skutkem všemohoucnosti. Apoštolské vyznání víry nazývá jej výslovně „Otcem všemohoucím“.

Synu připisuje se vykoupění. Syn jest věčné sebe-poznání Otce, tedy moudrost Boží. Vykoupění pak jest hlavně skutkem moudrosti, a proto se připisuje zvláště Synu, a to tím více, poněvadž za tím účelem přijal lidskou přirozenost, trpěl a umřel. Avšak také Otec a Duch svatý působili při vykoupění; Otec tím, že poslal Syna na svět, Duch sv. pak tím, že způsobil jeho vtělení v životě Panny Marie.

Duchu svatému připisuje se posvěcení, poněvadž posvěcení jest hlavně skutkem lásky; láska pak připisuje se Duchu svatému, jenž vychází ze vzájemné lásky Otce a Syna. Ale při posvěcení nepůsobil jen Duch svatý, nýbrž také Otec a Syn; Otec tím, že seslal Ducha svatého k posvěcení lidstva, Syn pak tím, že ovněž seslal Ducha svatého a mimo to zasloužil milosti posvěcení.

Které skutky se zvláště připisují jednotlivým božským osobám?

Jednotlivým božským osobám připisují se zvláště tyto skutky: Otci stvoření, Synu vykoupení, Duchu svatému posvěcení. (Otáz. 65.)

Jeden člověk sám o sobě činí jednotku, dva dvojici, tři trojici atd. Také třem božským osobám říkáme jedním jménem „Trojice“. Poněvadž pak jednotlivé božské osoby jsou nejvyšší svaté neboli nejsvětější, říkáme jim „nejsvětější Trojice“. Vyjadřujeme tedy slovy „nejsvětější Trojice“ kratším způsobem, že v Bohu jsou tři osoby jedné bytnosti a přirozenosti a týchž božských vlastností.

Jak se jmenují tři božské osoby dohromady?

Tři božské osoby dohromady jmenují se nejsvětější Trojice. (Otáz. 66.)

Osvědčování víry v nejsvětější Trojici.

Církev katolická osvědčuje víru v nejsvětější Trojici všelikými způsoby, a to:

1. **Děláním znamení svatého kříže**, při čemž jmenujeme všechny tři božské osoby.

Sv. kříž byl považován již za nejstarších dob za vyznávání víry v Boha trojjediného, jak vysvítá ze spisů církevního spisovatele Tertulliana. Křížem počíná církev každou modlitbu, křížem počíná kněz obět mše svaté, křížem znamená se kněz, kdykoli hodlá nějaký náboženský úkon konati, znamením kříže udělují se sv.

svátosti a konají se všechna svěcení a žehnání. (Srov. otáz. 33.).

2. Užíváním chvalořeči: „**Sláva Otci i Synu i Duchu svatému**“.

Chvalořeč tato bývala od jakživa v ústech křesťanů; když pak později někteří bludaři počali popíratí božství Kristovo, křesťané přidávali ke slovům: „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému“ přídavek, jež dosud říkáme: „*jakož bylo na počátku, tak buď i nyní i vždycky až na věky věkův. Amen*“.

3. **Slavností nejsvětější Trojice**, jež se koná na první neděli po svatodušních svátcích.

Na některých místech slavila se již na počátku 10. stol.; všeobecně v celé církvi byla zavedena za papeže Jana XXII. (1316—1334). O slavnosti té připomínáme si všechno, co tři božské osoby učinily pro naše vykoupení. Slavnost ta jest jaksi souhrn všech slavností Páně. Zvláště však o slavnosti nejsvětější Trojice připomínáme si rozkaz Páně daný apoštolům: „Jdouce do celého světa učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!“ (Mat. 28, 19.)

Nejsvětější Trojice vyobrazuje se takto: Na nebi na trůně sedí ctihodný stařec — Otec; po jeho pravici Syn v oslaveném těle — Ježíš Kristus a nad nimi Duch svatý v podobě holubice.

Opakování.

Je-li více než *jeden* Bůh? — Kterak zdravý rozum nahlíží, že Bůh může býti jen jeden? — Kdy začali lidé ctítí více bohů? — Ve kterém národě zachovala se víra v jednoho Boha? — Kterak prohlásil Bůh lidu israel-skému, že jest toliko jeden Bůh?

Kolik jest v Bohu *osob*? — Co nazýváme osobou? — Jaká osoba je člověk? — Proč je člověk lidská osoba? — Co tvoří lidskou osobu? — Proč tělo lidské samo není osobou? — Proč duše sama není osobou? — Jaká osoba jest anděl? — Proč jest anděl andělská osoba? — Jaké osoby jsou v Bohu? — Proč jsou to *božské* osoby? —

Odkud se dovídáme, že jsou tři božské osoby a jak se jmenují? — Kdy se *tři* božské osoby zároveň ukázaly? — Proč ve Starém zákoně nebylo výslovně prohlášeno, že jsou tři božské osoby? — Kterak byla ve Starém zákoně pravda ta nastíněna? — Co jest naznačeno množným číslem „učiňme“? — Která ještě jiná slova naznačují totéž? — Ve kterých slovech Písma svatého jest naznačen rozdíl mezi Otcem a Synem? — Kterými slovy děje se ve Starém zákoně zmínka o Duchu svatém?

Je-li každá božská osoba *pravý Bůh*? — Kolik Bohů jsou tři božské osoby? — Která slova Písma svatého svědčí, že tři božské osoby jsou *jeden toliko Bůh*? — Kdo chtěl vyzkoumati, kterak je to možno, že tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh? — Vypravuj, kterak Bůh sv. Augustina poučil, že toho nevyzkoumá! — Jak říkáme učení o jednom Bohu ve třech osobách, poněvadž ho nelze rozumem vyzkoumati? — Kterak lze tajemství, že tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh, znázorniti?

Proč jsou tři božské osoby jeden toliko Bůh? — Co rozumíme slovem „bytnost“ nebo „přirozenost“? — Co je bytností člověkovou? — Co to znamená: „duše a tělo jest bytností člověkovou“? — Co je bytnost a přirozenost Boží? — Proč všickni lidé nejsou jeden a týž člověk? (Protože nemají jedné a téže bytnosti a přirozenosti.) — Co to znamená? (Všickni nemají jedné a téže duše a jednoho a téhož těla, nýbrž každý má pro sebe duši a tělo.) — Jak má každá božská osoba bytnost a přirozenost božskou? — (Celou, nerozdělenou — nedílnou.) — Co z toho plyne, poněvadž každá božská osoba má nedílnou bytnost a přirozenost božskou? (Že tři božské osoby jsou jeden toliko Bůh.) — Co ještě z toho plyne? (Že všechny tři božské osoby mají tytéž vlastnosti.) — Jak jest vyjádřeno v athanasiánském vyznání víry, že tři božské osoby mají tytéž božské vlastnosti? — Co jest souditi o slovech Ježíšových: „Otec větší mne jest!“? — Co praví Ježíš o své božské přirozenosti?

Kterak se rozeznávají *od sebe* tři božské osoby? — Kterými slovy vyjadřuje Ježíš, že Otec jest *sám od sebe*? —

Jak nazývají sv. otcové Otce? — Kterak jest vyjádřeno v Písmě svatém, že je Syn od věčnosti *zplozen* od Otce? — Proč sv. Jan nazývá Syna „Slovem“? — Kterak lze z Písma svatého dovoditi, že Duch svatý od věčnosti od Otce i Syna *vychází*? — Z kterých pojmenování Ducha svatého lze poznati, že vychází ze Syna? — Čemu učí rozkolnická církev řecká o vycházení Ducha svatého? — Co vytýká církev řecká církvi západní? — Proč církevní sněm cařihradský nevyřkl že Duch svatý vychází i od Syna? — Kdy byl do vyznání víry nicejsko-cařihradské přidán přídavek „i od Syna“? — Proč se tak stalo?

Které *skutky* se zvláště připisují jednotlivým osobám? Proč se Otcovi připisuje *stvoření*? — Proč také Syn a Duch svatý působili při stvoření? — Proč se Synu připisuje *vykoupení*? — Kterak také Otec a Duch svatý působil při vykoupení? — Proč se Duchu sv. připisuje *posvěcení*? — Čím působil při posvěcení Otec a Syn?

Jak se jmenují tři božské osoby dohromady?

Čím osvědčujeme víru v nejsvětější Trojici? — Kdy začalo se ku chvalořeči: „Sláva Otcovi . . .“ přidávati: „jakož bylo . . .“? — Kdy se slaví *slavnost* nejsvětější Trojice? — Co si o té slavnosti připomínáme? — Jak se vyobrazuje nejsvětější Trojice?

3. O stvoření, zachovávání a řízení světa.

Stvoření světa.

Který skutek se zvláště připisuje Otcovi?

Všecko, co jest, viditelné i neviditelné, mimo Boha, nazýváme „*světem*“. Ku světu tedy náleží nebe, místo věčné blaženosti; slunce, měsíc a hvězdy; země a vše, což na ní jest, totiž moře, jezera, řeky, potoky, hory, lesy, rostliny, zvířata a lidé. Jedině Bůh nenáleží ke světu.

Nebe, sídlo Boha, andělův a svatých, je „*svět duchový*“, vše ostatní, co vidíme, tedy obloha, slunce, měsíc,

hvězdy, naše země a všechny věci, které na ní jsou, sluje „světem hmotným, viditelným“ nebo také „vesmírem“.

Kterak povstal svět? Kdo jej učinil?

Byli a jsou lidé, kteří, aby mohli popřítí jsoucnost Boží, tvrdí, že svět povstal náhodou. Někteří na př. učí, že prý napřed byl jen bouřlivý vítr, který sháněl všelijaké hmoty, z nichž povstalo zrnko, a z toho zrnka pak vzrostla naše země. Jiní zase praví, že na počátku byla jen voda a oheň, které se spolu ustavičně točily, ochlazovaly až povstala hmota — naše země. Ale ptáme-li se učenců těch, odkud se vzala voda, vítr neb oheň, kdo jimi otáčel, nedovedou nám odpovědět. Snad řeknou, že se to vše dělo zákony přírodními. Ale odkud jsou ty zákony přírodní, na to nám zůstanou zase odpověď dlužni.

Jak svět povstal, kdo jest jeho původcem, o tom vypravuje nám zjevení Boží, Písmo svaté. Z Písma svatého se dovidáme, že **Bůh**, bytost nejdokonalejší, která je sama od sebe, **učinil celý svět, nebe i zemi i všecko, což jest.**

Chtějí-li lidé nějakou věc učiniti, potřebují k tomu různých látek, nástrojů, musejí se namáhati a potřebují k tomu určité doby; toho všeho však Bůh nepotřeboval, když chtěl učiniti svět. Bůh jen řekl: „Budiž!“ a v témž okamžiku všechny věci byly. Ovšem nesmíme se domnívati, že Bůh mluvil jako člověk; Bůh jest pouhý duch a nemá tedy lidské řeči. Praví-li se tedy v Písmě svatém: „Bůh řekl: Budiž!“ třeba slovům těm rozuměti: „Bůh chtěl: Budiž!“ a v témž okamžik vše, co chtěl, bylo. Proto pravíme, že **Bůh učinil svět pouhým slovem, t. j. svou všemohoucí vůlí.**

Dokud nebylo světa, byl jen věčný trojjediný Bůh, a kromě něho nebylo ničeho. Bůh tedy učinil celý svět **z ničeho.** — Z ničeho něco učiniti vyjadřuje se jinak slovem „stvořiti“. **Bůh tedy „stvořil“ svět.**

Stvořiti něco může jen Bůh; člověk může z látek již přítomných něco hotoviti, vyráběti, budovati, ale

učiniti něco z ničeho neboli stvořiti něco, toho nemůže; to může jen Bůh. Proto také neříkáme Bohu jako lidem stavitel, hotovitel, nýbrž „**Stvořitel nebe i země**“; a naopak žádného člověka nenazýváme stvořitelem.

Že Bůh učinil všecko z ničeho neboli stvořil, již rozum náš poznává, neboť nebylo-li od věčnosti kromě Boha ničeho, tedy Bůh nemohl při tvoreni světa užiti žádné látky, žádné hmoty; musil jej tedy učiniti z ničeho. — A že před stvořením nemohlo skutečně ničeho býti, to také rozum poznává, neboť kdyby bylo bývalo něco, čeho Bůh nestvořil, pak bylo by to nezávislé na Bohu, tedy věčné, a musilo by to býti tudíž Bohem, neboť jen Bohu přísluší bytí samo od sebe, věčné. — Ostatně, že Bůh učinil svět z ničeho neboli stvořil, je zřetelně vysloveno v Písmě svatém, neboť se tam nesčíslněkrát opakuje výraz „stvořiti“. Tak čteme hned v prvním řádku Písma svatého: „*Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi*“ (I. Mojž. 1, 1.), t. j. když ještě ničeho nebylo, v čase Bůh učinil z ničeho svět. Ve 2. knize Machabejské čteme: „*Prosím tě, synu, abys pohleděl na nebe a na zemi a na všechny věci, které v nich jsou, a poznal, že z ničeho Bůh učinil je i pokolení lidské*“ (7, 28.)

Proč se jmenuje Bůh „**Stvořitelem nebe i země**“?

Bůh se jmenuje „Stvořitelem nebe i země“, protože celý svět: nebe i zemi i všecko, což jest, stvořil. (Otáz. 67.)

Co znamená slovo „stvořiti“?

Slovo „stvořiti“ znamená z ničeho něco učiniti. (Otáz. 68.)

Stvoření světa popisuje první kniha Mojžíšova. Tam čteme: „Na počátku“, t. j. na počátku času, kdy mimo Boha ničeho tu ještě nebylo, „stvořil Bůh nebe i zemi. Země pak byla pustá a prázdná, a tma byla nad propastí, a Duch svatý vznášel se nad vodami“ (1, 1. 2.), t. j.: země byla po stvoření beztvárnou hmotou vodami pokrytou; hustá tma ji obestírala. Ale Duch

Boží vznášel se nad ní, aby ji stvořitelskou mocí svou spořádal a rozmanitými tvory oživil. Stalo se to v šesti dnech.

Má-li se tu d n e m rozuměti doba dvaceti čtyř hodin, či delší období, o tom se mínění učitelů církevních různí; poněvadž pak církev v té věci žádného rozhodnutí neučinila, jest každému volno přikloniti se k tomu neb onomu mínění. Bůh mohl stvořiti svět v šesti obyčejných dnech anebo v šesti obdobích jakkoliv — třeba i tisíc let — dlouhých; všemohoucnosti jeho bylo obojí stejně možné. Co však z obojího moudrost Boží zvolila, nevíme.

Prvého dne stvořil Bůh **světlo**, t. j. látku světelnou, z níž později učinil slunce a ostatní hvězdy, jež mají své vlastní světlo.

Druhého dne stvořil Bůh **oblohu** a oddělil vody, které byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou, t. j. stvořil **ovzduší** zemské, jež dělí vody ve mracích od vod pozemských.

Třetího dne oddělil Bůh **vody od suché země**, tak že povstala moře, jezera, řeky atd., a ukázala se suchá země. Na suché zemi pak k rozkazu Božímu vznik'o **rostlinstvo**.

Čtvrtého dne stvořil Bůh **slunce, měsíc a hvězdy**, t. j. ustanovil, aby se země otáčela kolem slunce podle určitých zákonů, tak aby se pravidelně střídaly den a noc i různá počasí roční, zároveň pak nařídil, aby se měsíc otáčel kolem země a osvětcoval noc, ostatní pak hvězdy aby trvaly ve přesně určeném poměru k naší zemi.

Pátého dne stvořil Bůh **živočichy vodní a živočichy létavé**.

Šestého dne stvořil Bůh **živočichy pozemské** naposledy pak stvořil **člověka**.

Vše, cokoli Bůh učinil, bylo **velmi dobré**. (I. Mojž. 1, 31.)

Sedmého dne Bůh odpočinul od všelikého díla, které byl konal, a požehnal dni sedmému a posvětil jej.

Bůh neodpočíval snad asi tak, jako odpočívá unavený řemeslník. Odpočívání Boží záleželo v tom, že Bůh přestal tvořiti nové druhy bytostí, ale nepřestal světa zachovávat a řídit.

Sedmému dni Bůh požehnal, t. j. spojil s ním hojnost milostí pro člověka. Posvětil jej, t. j. oddělil jej od ostatních dnů všedních a vtiskl mu ráz posvatný.

Z vypravování Písma svatého o stvoření světa poznáváme, že Bůh stvořil svět dle určitého plánu; pokračoval totiž *od nižšího k vyššímu*. Nejprve stvořil věci a bytosti, jichž bylo nezbytně třeba těm, které po nich měly přijíti, na př. napřed rostliny, potom zvířata, která jak známo, požívají rostlinstva. — V prvních třech dnech *oddělil* Bůh věci od sebe; ve třech následujících dnech *vyzdobil*, co již stvořil. — První tři dni stvoření odpovídají dalším třem dnům: prvního dne stvořil Bůh světlo, čtvrtého dne tělesa nebeská; druhého dne oddělil vodu od vzduchu, pátého dne vyzdobil vodu rybami, vzduch ptactvem; třetího dne učinil suchou zemi, šestého dne ji ozdobil zvířaty.

Co se týče způsobu, *jak* svět od Boha byl stvořen, o tom rozcházejí se mínění učenců. Takových domněnek (theorií) je celá řada. Nejvíce se zamlouvá theorie prorockého vidění. Podle této theorie vypravování Písma svatého o stvoření světa v šesti dnech jest šest obrazů, v nichž Adamovi nebo Mojžíšovi stvoření světa od Boha bylo zjeveno.

Bůh nestvořil svět snad proto, že by jej byl stvořiti musil; onť vůbec nemusil světa stvořiti, aniž byl nucen stvořiti svět tak, jak jest, nýbrž mohl, kdyby býval chtěl, stvořiti svět jiný, nežli jest nynější. Bůh s v o b o d n ě stvořil svět.

Bůh nestvořil svět také proto, že by ho byl snad potřeboval. Onť, jsa nejvýš blažen, stačí si úplně sám a nepotřebuje ku své blaženosti ničeho a nikoho.

Bůh stvořil svět **ku své cti a slávě**. On totiž chtěl, aby rozumní tvorové z tohoto světa v živém světle po-

znávali jeho vlastnosti, jeho dokonalosti, aby poznávali jeho moc a moudrost, jeho dobrotu a lásku a aby ho za to ctili a velebili.

Z tohoto světa lze skutečně poznati Boha a jeho vlastnosti. Celý svět jest, jak sv. Antonín říkával, jako otevřená kniha, v níž jest velikými písmeny napsáno, jak mocný, jak moudrý, jak vznešený, jak dobrotivý jest Bůh. Proto také Žalmista Páně pje: „*Nebesa vypravují slávu Boží, a dílo rukou jeho zvěstuje obloha*“ (Žalm 18. 2.)

Že Bůh stvořil svět ku své cti a slávě, o tom sám nás poučuje ústy proroka Isaiáše, jenž dí: „*Každého, který vzývá jméno mé, k slávě své stvořil jsem ho*“ (Is. 43, 7.)

Tvorové nerozumní cti a oslavují Boha nevědomky a bezděčně tím, že jsou takoví, jakými je Bůh učinil; tvorové rozumní (andělé a lidé) mají jej oslavovati vědomě a dobrovolně plněním jeho svaté vůle.

I ďáblové oslavují Boha, neboť jednak ukazují tím, že jsou v pekle, jak veliká je svatost a spravedlnost Boží, jednak zase Bůh obrací jejich pokušení ku své slávě a ku spáse lidí. — Též zavrženci v pekle budou věčně oslavovati spravedlnost Boží.

Poněvadž všickni tvorové jsou stvořeni ke cti a slávě Boží, nemáme jich lehkomyšlně ničiti, sami pak máme čest a slávu Boží na zemi hlásati, vyznávati a rozmnožovati, jak nám prikazuje sv. Pavel: „*Bud'to že jíte, nebo pijete, nebo cožkoli jiného činíte, všecko ke slávě Boží činite!*“ (I. Kor. 10, 31.)

K čemu stvořil Bůh svět?

Bůh stvořil svět ku své cti a slávě. (Ofáz. 69. 1.)

Čest a sláva Boží jest hlavní účel stvoření světa, avšak ne jediný. Bůh stvořil svět také ku **blahu tvorů**. Bůh sám v sobě jest od věčnosti nejvyšším a blaženým; nikdo nemůže mu štěstí a blaženosti ani přidati ani ubrati. Avšak on chtěl, aby také tvorové docházeli aspoň nějaké částky blaženosti jeho, zejména tvorové

rozumní, pokud ovšem k tomu svobodnou vůlí spolupůsobí, Boha ctí a oslavují. Sv. Jan ve příčině té praví: „*Bůh jest láska*“. (I. Jan 8, 4.) A ta nesmírná láska byla příčinou, že chtěl také jiné bytosti učiniti účastny své blaženosti již zde na zemi. Proto zařídil na světě všecko tak, aby tvorové, zvláště lidé, mohli býti šťastni a spokojeni.

K čemu stvořil Bůh svět za druhé?

Bůh stvořil svět:

2. ku blahu tvorů. (Otáz. 69. 2.)

K čemu stvořil Bůh svět?

Bůh stvořil svět:

1. ku své cti a slávě;

2. ku blahu tvorů. (Otáz. 69.)

Zachovávání a řízení světa.

Zhotoví-li člověk stroj, buď on sám nebo jiný člověk stará se o to, aby stroj ten nevzal porušení, a spravuje neboli řídí jej, aby práci, k níž byl sestrojen, náležitě vykonával; slovem: *p e č u j e* o stroj ten. Také Bůh pečuje o svět, který stvořil.

Bůh pečuje o svět, který stvořil, za prvé tím, že působí svou všemohoucností, že celý svět a každý jednotlivý tvor tak dlouho trvá, dokud Bůh chce, neboli že jej ustavičně **zachovává**.

Jako totiž svět nepovstal náhodou sám od sebe, nýbrž všemohoucí vůlí Boží, tak ani nemůže trvati bez Boha, t. j. bez jeho všemohoucí vůle. Kdyby Bůh nyní chtěl: „Nebudiž ničeho mimo mne!“ všecko, co je stvořeno, bude ničím. Jako kámen, ježž ruka lidská drží, padá k zemi, jakmile člověk přestane jej držeti, tak by se celý svět a každý jednotlivý tvor rozpadl v niveč, kdyby Bůh přestal udržovati vše svou všemohoucí vůlí. Bez vůle Boží by nic ze stvořených věcí neobstálo. O tom ujišťuje nás Písmo svaté, jež dí: „*Kterak by mohlo co zůstatí, kdybys ty nechtěl?*“ (Moudr. 11, 26.) I my zů-

stáváme, trváme potud, pokud se Bohu líbí. Za každý okamžik svého trvání děkujeme péči všemohoucího Boha, jíž nás zachovává, jak to potvrzuje Písmo svaté, jež dí: „*V něm živi jsme a hýbáme se i trváme*“ (Sk. ap. 17, 28.) Jak pošetilými jsou tedy lidé, kteří si příliš na sobě zakládají a jedině o život časný se starají, jako by na této zemi věčně měli přebývat!

Aby člověk a každý jiný tvor mohl trvati dotud, pokud z vůle Boží trvati má, dává mu Bůh všecko, čeho k trvání potřebuje. On pečuje o nejmenšího broučka zrovna tak, jako o velikého slona; odívá rovněž tak bylinky plazící se po zemi jako nebetyčný cedr na Libanonu. O tom Písmo svaté svědčí slovy: „*Bůh malého i velikého učinil a jednoduše pečuje o všechny*“ (Moudr. 6, 8.) Proto se opakuje každého roku zázračné rozmnožování chlebů na našich polích. Z jediného zrnka vyrůstá 30—100 nových zrnků, z malého bramboru 10—20 velkých bramborů. Z jádra třesňového, švestkového a j. vyrůstá strom, který pak každoročně na sta plodů přináší. — Bůh zachovává také světlo sluneční a tělesa nebeská v jejich drahách; kdyby tak nečinil, zahynuli bychom my a všecko, což jest na zemi.

Proč trvá svět, který Bůh stvořil?

Svět, který Bůh stvořil, trvá proto, že Bůh o něj pečuje. Kterak pečuje Bůh za prvé o svět, který stvořil?

O svět, který stvořil, p e č u j e Bůh tím, že jej ustavičně zachovává. (Otáz. 70. 1.)

Co znamená: Bůh zachovává svět?

„Bůh zachovává svět“ znamená: Bůh působí svou všemohoucností, že celý svět a každý jednotlivý tvor tak dlouho trvá, dokud Bůh chce. (Otáz. 71.)

Bůh pečuje o svět, který stvořil, dále tím, že působí, aby všickni tvorové mohli dosáhnouti svého cíle, ku kterému je stvořil, neboli, že jej **spravuje**.

Jako se stará dobrý hospodář o svůj dům, správce o svůj dvůr, vladař o svou říši, tak se stará Bůh o celý svět. Proto také jej jmenujeme „**nebeským hospodářem**“. On řídí tělesa nebeská; jeho vůlí se země otáčí

kolem své osy a kolem slunce tak, že se střídají den a noc a čtvero ročních počasí; z jeho vůle padá na vypráhlou zemi potřebná rosa, vítr osušuje zemi. Bůh dává teplo, aby rostliny rostly a užitek přinášely, zemi popřává odpočinku, zahaluje ji sněhem. Všecko děje se z vůle Boží, byť to bylo sebe menší a nepatrnější. Proto Josef egyptský pravil ke svým bratřím: „*Ne vaši radou, ale vůlí Boží sem poslán jsem*“. (I. Mojž. 45, 8.) — Ježíš Kristus praví: „*Zdaliž neprodávají dvou vrabců za penízek? A jeden z nich nepadne na zemi bez Otce vašeho*“. (Mat. 10, 29. 30.) — Zvláště pak nás lidi Bůh má v laskavém opatrování. Jako otec bdí nad námi, spravuje naše kroky, vede nás k dobrému, strojí nám překážky ve zlém a často podivnými cestami přivádí nás k cíli. Ježíš Kristus poukazuje na tu péči Boží o nás slovy: „*Vaši pak vlasové na hlavě všickni sečtení jsou*“. (Mat. 10, 30.) — Co platí o jednotlivcích, platí ještě větší měrou o celých národech; i o ně Bůh pečuje a vede je, kam chce a jak chce. Jak podivně vyvedl na př. lid israelský z Egypta a z pouště do země zaslíbené! Jak podivně vedl Bůh náš milý národ český! Po mnohých a dlouhých válkách a bouřích domácích, jež způsobilo odpadnutí od víry katolické, domnívali se nepřátelé, že bude nekatolický, a že mluva česká vyhyne. Ale Bůh vyvedl jej ze všech zmatků a bouří, tak že je dosud velikou většinou katolický a český. — Též osudy církve katolické ukazují zřejmě, jak Bůh vše přepodivně řídí.

Mnohdy nemůžeme řízení Božího na první pohled pochopiti, jest pro nás záhadou. Řízení Boží jest nám právě tak záhadným, jako člověku, jenž nemá ponětí o uměleckých hodinách, jest záhadný pravidelný chod ručiček na věžních hodinách.

Poněvadž Bůh všecko ve světě spravuje, a nic se neděje bez jeho vůle, proto není dokonce žádné náhody, a nic se neděje na světě maně, nýbrž všecko stojí pod moudrým řízením Božím, i když se to naší krátkozrakosti nemoudrým zdá. „*Kdo praví, že světem vládne náhoda, rouhá se Bohu*“, praví sv. Efrém.

Za velikého deště vstoupil r. 1853 urozený pán do chaloupky v jedné vesnici u Mnichova. Pán viděl v obydlí velikou chudobu a proto radil manželům, aby šli ke králi Ludvíkovi a o pomoc ho prosili. Žena však odpověděla, že král beztoho bývá chudými obtěžován. Tu pán dal se poznati; jak se ulekli manželé, když pán jim řekl, že on sám jest králem. I děkovali mu uctivě, ale on doložil: „Neděkujte mně, nýbrž Bohu, jenž déšť seslal a tak mne do vašeho obydlí přivedl. Zítra přijďte ke mně, a bude vám pomůženo.

Nic na světě neděje se bez vůle Boží. Avšak nesmíme v to zahrnovati zlé. Zlého, jež se na světě děje, Bůh nikterak nechce a chtíti nemůže, nýbrž jen je **dopouští**, t. j. nebrání mu, ačkoli by mu mohl zabrániti. Tak na př. Bůh dopouští na lidi **nehody a utrpení** Činí tak proto, že umí i nehody a utrpení řídit a vésti k dobrému.

Na bratry Josefovy za jejich hřích, kterého se dopustili tím, že prodali Josefa, dolehly mnohé nehody a mnohá utrpení. Bolestné jim bylo, když byli v Egyptě považováni za vyzvědače, když jeden z nich byl za rukojmí podržen v žaláři, když byli narčeni z krádeže a měli nejmladšího bratra nechat v Egyptě v žaláři a vrátiti se bez něho k otci. Ale všecko to Bůh obrátil k dobrému. Oni uznali, že všecko to je trest, jež Bůh na ně seslal za to, čím se provinili na Josefovi, uznali svou chybu, litovali jí a polepšili se. A právě to bylo úmyslem Božím. Bůh chtěl je nehodami a utrpeními těmi potrestati a napravit. — Také na celý národ israelský Bůh dopustil nehody a utrpení, aby je potrestal a napravit. Z dopuštění Božího babylonský král Nabuchodonosor dobyl Jerusalema, ztroskotal jej a veškero obyvatelstvo i s králem odvedl do zajetí. Zajetí bylo dle vůle Boží národu israelskému trestem, jímž měl býti vyléčen ze svých chyb. A skutečně také byl vyléčen. Pobyt mezi nepřáteli daleko od milované vlasti, vzpomínky na někdejší blahobyt a slávu, jakož i výčitky svědomí, že nedbali varovného hlasu proroků — to vše působilo mocně na vystěhovalce. Přemnozí skutečně

činili upřímné pokání a polepšili se, zároveň pak vzmáhala se v nich touha po zaslíbeném Messiáši.

Na zbožného Tobiáše dopustil Bůh nehody a utrpení zase z jiné příčiny — ne proto, aby ho potrestal a napravil, nýbrž aby ho zkoušel. Tobiáš náhle oslepl a upadl v nouzi. Poněvadž však snášel tyto kruté rány s úplnou odevzdaností do vůle Boží, dostalo se mu za to od Boha veliké odměny; jeho utrpení obrátilo se mu z vůle Boží v radost: nabyl zase zraku i jmění. Podobně zkoušel a pak odměnil Bůh Joba.

Jak z uvedených příkladů patrno, Bůh dopouští na lidi nehody a utrpení, ale řídí a vede je k dobrému, hlavně k dobrému duchovnímu; chceť jimi hříšníky potrestati a napravit, spravedlivé pak zkoušeti a jejich zásluhy pro nebe rozmnožiti. Ano nezřídka Bůh řídí a vede nehody, jež na nás dopouští, i k časnému blahu našemu, jak téměř každý člověk může dosvědčiti z vlastní zkušenosti.

Jistý zbožný český šlechtic při každé nehodě říkával: „Dobře je tak; zajisté mi to prospívá“. Když jednou chtěl vstoupiti na loď a plaviti se do Anglie, zlámal si nohu. I tenkrát řekl: „Dobře je tak; zajisté mi to prospívá“. Přátelé jeho se tázali, k čemu asi mu prospívá zlámaná noha a odložená cesta? On odpověděl: „Nevím, ale Bůh to jistě ví“. Brzy pak přišla zpráva, že ona loď v moři utonula, a všickni, kdož na ní byli, zahynuli.

Proto nemáme nikdy v nehodách a utrpeních reptati proti řízení Božímu, ale máme, jsme-li hříšní, přijímati je za trest od Boha a prositi ho, by se nad námi smiloval; pakli jsme čisti, máme mu děkovati, že nás chce v utrpení zkoušeti a zásluhy naše rozmnožiti, a máme jako zmíněný šlechtic říkati: „Dobře je tak; zajisté mi to prospívá“.

Zdali Bůh řídí a vede k dobrému i nehody a utrpení?

Bůh řídí a vede k dobrému i nehody a utrpení; chceť jimi hříšníky potrestati a napravit, spravedlivé pak zkoušeti a jejich zásluhy pro nebe rozmnožiti. (Otáz. 73.)

Často se namítá: „Jestliže Bůh všechno ve světě řídí a spravuje, proč nezabraňuje hříchům?“ Na to jest jediná odpověď: „Kdyby Bůh chtěl, mohl by všem hříchům zabrániti, neboť jest všemohoucí, ale nečiní tak, nýbrž **dopouští hříchy**, ačkoli nikterak jich nechce a ani chtíti nemůže, protože nechce člověka zbaviti svobodné vůle, aby se mohl svobodně rozhodnouti pro dobré a zlé a aby podle skutků svých mohl jednou býti odměněn nebo potrestán. Kdyby Bůh zabránil člověku dělati něco zlého, bral by mu zase svobodnou vůli, kterou mu dal. Aby však člověk neužíval svobodné vůle ke zlému, dal mu Bůh rozum, jímž by vždy uvážil, co by ho za to čekalo, kdyby zneužil své svobodné vůle ke hříchu.

Také však proto dopouští Bůh hříchy, že dovede i následky hříchů obracet v dobré, t. j. dovede řídit vše tak, že i to, co pochází ze hříchů, vede konečně k jeho větší cti a slávě a ku blahu lidskému.

Tak na př. Židé ukřižovali Ježíše. Tím dopustili se hrozného hříchu. Ale Bůh smrtí svého Syna na kříži vykoupil svět, a tak hřích národa židovského obrátil v dobré pro celé lidstvo. — V životě Josefa egyptského vidíme zřejmě, kterak Bůh obrátil hřích bratří jeho v dobré. Josef sám řekl bratřím: „*Vy jste myslili o mně zlé, ale Bůh obrátil to v dobré*“ (I. Mojž. 50, 20.) — Pohané i Židé krutě pronásledovali první křesťany po několik století. Věznili je, majetek i svobodu jim brali, hrozným způsobem je mučili a usmrcovali. Dopouštěli se tak velikých hříchů a do nebe volající nespravedlnosti, ale Bůh konečně i to obrátil v dobré: křesťanům byla dána příležitost, aby osvědčili svou stálost a získali si tím větší zásluhy; církve pak byla očištěna od vlažných členů, a mnozí pohané vidouce stálost křesťanů v mukách, uznali víru Kristovu za pravou a stali se křesťany.

Proč dopouští Bůh i hříchy?

Bůh dopouští i hříchy, protože nechce zbaviti člověka svobodné vůle a protože dovede i následky hříchův obracet v dobré. (Otáz. 74.)

Kterak **pečuje** Bůh o svět, který stvořil, mimo to, že jej zachovává?

**Bůh p e č u j e o svět, který stvořil, též tím, že jej usta-
vičně spravuje. (Otáz. 70. 2.)**

Z toho, co jsme si nyní o spravování světa pověděli, snadno dovedeme říci, co znamená: „Bůh spravuje svět“. Poznali jsme, že Bůh všechno, i nehody a utrpení, ba i hříchy řídí a vede k dobrému, a že se nic neděje bez jeho vůle nebo bez jeho dopuštění.

Co znamená: **Bůh spravuje svět?**

„Bůh s p r a v u j e svět“ znamená: „Bůh řídí a vede všechno k dobrému; nic se neděje bez jeho vůle nebo bez jeho dopuštění“. (Otáz. 72.)

Bůh zachovává a spravuje svět dle svých věčných a nezměnitelných úradkův; on totiž, poněvadž jest vševědoucí, od věčnosti ví, co se stane, **zírá vpřed** do budoucnosti, a poněvadž jest všemohoucí, zachovává a spravuje svět dle toho zírání vpřed do budoucnosti neboli dle toho **prozírání** budoucnosti. Proto se také péče, kterou Bůh všechno zachovává a spravuje, jmenuje **„prozřetelnost Boží“**.

Jak se jmenuje péče, kterou Bůh všechno zachovává a spravuje?

Péče, kterou Bůh všechno zachovává a spravuje, jmenuje se p r o z ř e t e l n o s t B o ž í. (Otáz. 75.)

Prozřetelnost Boží hlásá nám, jak jsme již poznali, celá příroda. Ať pohlédneme kamkoli, všude jest patrna ruka všemohoucího a nejvyššího moudrého Zachovatele a Ředitele. Zvláště pak jeví se prozřetelnost Boží způsobem podivuhodným v dějinách lidstva i v životě každého jednotlivého člověka, jak o tom svědčí výše uvedené příklady, ač jsou jen nepatrnými ukázkami z nepřehledné řady případův, v nichž se prozřetelnost Boží projevila a stále projevuje.

4. O andělech.

Kdo jsou andělé.

Jak se jmenuje Bůh, protože celý svět: nebe i zemi i všecko, což jest, stvořil?

Všecko, co Bůh stvořil, jmenuje se „**stvoření** nebo **tvor Boží**“.

Ačkoli všechny věci, které Bůh stvořil, jsou dle svého způsobu jak náleží dobré, přece Stvořitel nechtěl, aby všickni tvorové jeho byli sobě rovni. Svrchovaná moudrost Boží usoudila, by někteří byli lepší, znamenitější nad jiné. Nejnižší na zemi mezi všemi věcmi stvořenými stojí **nerosty**; nejsou živé, nerostou, necítí; výše nad nerosty jsou povzneseny **rostliny**, neboť rostou; dokonalejší nad rostliny jsou **zvířata**, jež nejen rostou, nýbrž se i svobodně pohybují, cítí, žijí; nejvýše ze všeho tvorstva na zemi stojí **lidé**, kteří nejen cítí a žijí, nýbrž i myslí, vědí o sobě, volí si dobré nebo zlé, neboli mají duši obdařenou rozumem a svobodnou vůlí.

Ale Bůh mimo viditelný svět stvořil též svět neviditelný — duchový — nebe. A jako na zemi stvořil množství rozmanitých tvorů, tak také ve světě neviditelném, v nebi, jak nás Písmo svaté poučuje, stvořil veliké množství neviditelných duchů nebeských, kteří jsou mezi lidmi a Bohem, a které nazýváme „**anděly**“.

Andělé jsou pouzí duchové, t. j. bytosti živé, které mají rozum a svobodnou vůli, ale těla nemají. (Srov. výkl. otáz. 46.) Naše duše je také pouhý duch, ale sama o sobě není samostatnou osobou, poněvadž je stvořena k tomu, aby ve spojení s tělem lidským tvořila osobu lidskou — člověka. Andělé však nepotřebují těla, aby byli samostatnou osobou; jsouť i bez těla osobou, a to osobou andělskou, jež může užívatí svého rozumu a své svobodné vůle. Bůh je také pouhý duch, ale Bůh jest sám od sebe a nekonečně dokonalý, andělé však jsou tvorové Boží od Boha velmi dokonalým rozumem a velmi dokonalou svobodnou vůlí obdaření — jsou

nejdokonalejší, *nejznamenítejší* tvorové Boží. S Bohem shodují se jen v tom, že jsou jako pouzí duchové nesmrtelní.

O Bohu neříkáme že jest nesmrtelný, nýbrž že jest věčný. -- Proč neříkáme o Bohu, že jest nesmrtelný, nýbrž že jest věčný? (Protože Bůh nejen vždy bude, ale také vždy byl — neměl počátku.) — Proč andělé nejsou věční? (Protože byli stvořeni.)

Že andělé jsou pouzí duchové, o tom Písmo svaté svědčí na mnohých místech, neboť nazývá je nebeskými a služebnými *duchy*.

Ačkoli andělé jsou pouzí duchové, přece víme z Písma svatého, že se zjevili lidem v *lidské podobě*, že sestoupili s nebe na zemi a byli od lidí viděni a slyšeni. Než to stalo se z vůle Boží jen proto, aby mohli rozkazy a poselství Boží lidem ve známost uvésti. Bůh totiž, chtěje prokázati lidem zvláštní dobrodiní, sesílá časem anděly na zemi a odívá je, pokud poselství jejich trvá, tělem, ale ne tělem takovým, jako je tělo naše, nýbrž tělem nebeským a stkvoucím se. Proto také jim říkají „*poslové*“ Boží (slovo „anděl“ je původně slovo řecké a značí tolik co „posel“, „vyslanec“).

Kterí jsou nejznamenítejší tvorové Boží?

Neznamenítejší tvorové Boží jsou andělé. (Otáz. 76.)

Kdo jsou andělé?

Andělé jsou pouzí duchové, t. j. tvorové, kteří mají rozum a svobodnou vůli, ale těla nemají. (Otáz. 77.)

Jsoucnost andělů.

Že andělé skutečně jsou, to již rozum náš tuší. Soulad světa totiž žádá, aby jako jsou v něm bytosti pouze tělesné a bytosti tělesné a zároveň duchovní, byly také bytosti pouze duchovní, neboť jen pouhý duch je dokonalý obraz Boží; toho obrazu bychom ve světě pohřešovali, kdyby nebylo andělů, a mezi Bohem a lidmi byla by převeliká propast.

Co rozum tuší, to výslovně Písmo svaté potvrzuje, neboť na nesčetných místech mluví o andělech.

Tak dle svědectví Písma svatého Bůh postavil před rájem anděly s plamenným mečem, aby lidé neměli pří-

stupu ke stromu života, andělé se zjevili Abrahamovi před zkázou Sodomy a Lota vyvedli ze Sodomy, anděl zastoupil cestu pohanskému věštci Balaamovi, když se ubíral do země moabské, anděl provázel mladého Tobiáše na cestě do Ráges, anděl sestoupil ke třem mládencům do peci ohnivé, anděl se zjevil Zachariášovi, Panně Marii, andělé zvěstovali pastýřům narození Ježíše Krista, anděl odvalil kámen od hrobu Ježíšova, anděl vyvedl sv. Petra ze žaláře atd. — Ježíš Kristus mluví o andělech a praví, že o dni posledním ani andělé nevědí, že patří na tvář Otce nebeského, že se radují nad hříšníkem pokání činícím.

Jako jest veliký počet tvorů viditelných, tak **převeliký je počet andělů**. Písmo svaté přirovnává počet jich ku hvězdám nebeským, jichž nikdo nemůže sčítati, k písku v moři, k listí na stromech a nazývá je „vojskem Hospodinovým“. — Prorok Daniel mluvě v knize svých proroctví o andělech, praví: „*Tisícové tisíců sloužili jemu a desetkrát tisíckrát sto tisíců* (10.000 100.000 = 1000,000.000) *stálo při něm*“. (Dan. 7, 10.) — Ježíš Kristus pravil v zahradě Getsemanské k Petrovi, jenž ho chtěl brániti proti žoldněrům, kteří ho jali: „*Zdaliž mníš, že bych nemohl prositi Otce svého, a dal by mi nyní více nežli dvanácte plukův andělů?*“ (Mat. 26, 53.)

Jako mezi viditelnými bytostmi jsou různé stupně a řády, vyšší a nižší tak je tomu také mezi anděly. Písmo svaté samo o tom svědčí, neboť mluví o a n d ě l e c h, a r c h a n d ě l e c h (I. Thes. 4, 15.), k n í ž a t s t v e c h, m o c n o s t e c h, s i l á c h, p a n s t v e c h, t r ů n e c h (Kol. 1, 16.; Efes. 1, 21.; I. Petr. 3, 22.), c h e r u b í n e c h (I. Mojž. 3, 24.) a s e r a f í n e c h (Is. 6, 2.). Ve spise známém pode jménem Dionýsia areopagity rozeznává se devět k ů r ů andělských. — Jména svými jsou v Písmě svatém uvedeni tři archandělé: M i c h a e l (bojovník Boží), R a f a e l (lék Boží) a G a b r i e l (síla Boží).

Kdy Bůh anděly stvořil, nelze s jistotou udati, neboť Písmo svaté nečiní o tom zmínky. Všeobecně se

však má za to, že stvoření andělů je zahrnuto v prvních slovech Písma svatého: „Na počátku stvořil Bůh n e b e a z e m ě“. Slovo „nebe“ znamená zde nepochybně bytosti nebeské, „a n d ě l y“. — Z Písma sv. jde na jevo, že andělé již při stvoření světa chválili Stvořitele. Bůh praví tam k Jobovi: „*Kde jsi byl, když jsem kladl základy země, když mne chválily spolu hvězdy jitřní a plesali všickni synové Boží?*“ (Job. 38, 4. 7.) Jako by řekl: „Ještě jsi nebyl, člověče, stvořen, a již byli andělé (= synové Boží) velebíce mne pro dílo rukou mých“

K čemu Bůh stvořil anděly.

Utěšený jest pohled na spořádanou rodinu. Děti, třeba již dospělé, prokazují náležitou úct u svým rodičům, uctivě o nich mluví, uctivě se k nim též chovají. Na tom však není dosti! Děti v takové rodině radují se z toho, že mají rodiče, přejí jim všeho dobrého, mají v nich zálibení a snaží se, aby se jim zalíbily, neboli m i l u j í je. A ještě více! Děti v takové rodině rády a ochotně činí, co jim rodiče poroučejí, neboli s l o u ž í jim. — Takovou rodinu, ovšem velikou, nesčetnou, stvořil sobě Bůh.

Bůh jest v sídle svém nadhvězdném obklopen devíti kůry andělskými, miliony duchů andělských, kteří se k němu chovají právě tak, jako se zdárné děti chovají ku svým rodičům, t. j. vzdávají mu úctu, která mu jakožto nejvyšší a nejdokonalejší bytosti a jejich Pánu náleží, neboli klanějí se mu a svým zpěvem ho oslavují, jak dosvědčuje prorok Isaiáš, jenž praví, že andělé ustavičně koří se Hospodinu, zpívajíce: „*Svatý, svatý, svatý Hospodin Bůh zástupů, plna jest všecka země slávy jeho*“ (Is. 6, 3.) — Sv. Jan vypravuje ve svém Zjevení, že viděl množství andělů, kteří stáli kolem trůnu Božího, padli před trůnem na tváře své a klanějí se Bohu řkouce: „*Amen! Dobrořečení a jasnost a moudrost a díky činění, čest a moc i síla Bohu našemu na věky věkův Amen*“ (Zjev. 7, 11. 12.)

Andělé také Boha milují, neboť poznávají, jak jest nekonečně dokonalý, velebný, a proto mají v něm největší zalíbení, radují se z něho a snaží se, aby se mu zalíbili.

Jako zdárné děti slouží ochotně rodičům, tak i andělé slouží ustavičně Bohu, jak již jméno jejich naznačuje.

Co znamená jméno „anděl“?

Písmo svaté uvádí více dokladů, kdy Bůh použil andělů k službě své.

Tak na př. anděl z rozkazu Božího vyhnal první rodiče z ráje a ostříhal brány rajske. — Do Sodomy a Gomorrhy poslal Hospodin dva anděly, kteří celé město i okolí se všemi obyvateli kromě zbožného Lota a jeho rodiny ohněm a sirou zničili a zahubili.

Zvláště při vykupitelském díle Ježíše Krista byla služba andělská vznešená a velebná.

Archanděl Gabriel přináší radostné poselství Panně Marii a zvěstuje jí, že vyvolena jest od Boha za matku Spasitelovu. — Andělé bdí nad božským dítkem, když ukrutný Herodes hledá bezživotí jeho, a pobádají sv. Josefa, aby rychle utekl s dítkem a matkou jeho do Egypta. — Když Ježíš Kristus přemohl trojí pokušení ďábelské, sestupují s nebe andělé a slouží mu. — Na hoře Olivetské modlí se Ježíš Kristus a bolestně volá: „Smutnát jest duše má, až k smrti“, a hle, anděl Páně sestupuje s nebe a potěšuje ho. — Andělé zvěstují ženám u hrobu Páně: „Vstalť jest, není ho tuto“. — Andělé oznámili apoštolům, hledícím za Ježíšem do nebe vstupujícím, že zase přijde s nebe. A andělé zase s Ježíšem Kristem přijdou na konci světa, aby s ním vykonali soud nad celým pokolením lidským.

Andělé se tedy Bohu klanějí, jej milují, jemu slouží. Činíce vše to, činí, k čemu • je Bůh pro sebe stvořil, neboť Bůh stvořil anděly právě proto, aby se mu klaněli, jej milovali a jemu sloužili.

K čemu stvořil Bůh anděly pro sebe?

Bůh stvořil anděly p r o s e b e, aby se mu klaněli, jej milovali, jemu sloužili. (Otáz. 78. část 1.)

Ale Bůh nestvořil andělů jen pro sebe, nýbrž také pro lidi a poroučí jim, aby u lidí zastávali takoruka úřad otce nebo matky, aby totiž lidí v tělesných i duševních nebezpečnostech ochraňovali, o jejich blaho pečovali, nad nimi bděli, neboli aby jich ostříhali jak praví Žalmista Páně: „*Andělům svým přikázal o tobě, aby ostříhali tě na všech cestách tvých*“ (Žalm 90. 10.)

Pro koho stvořil Bůh anděly? (Pro sebe a pro lidi.) — K čemu stvořil Bůh anděly pro sebe? — K čemu stvořil Bůh anděly pro lidi?

K čemu stvořil Bůh anděly?

Bůh stvořil anděly, aby se mu klaněli, jej milovali, jemu sloužili a lidi ostříhali. (Otáz. 78.)

Prvotní stav andělů.

Když Bůh anděly stvořil, obdařil je zvláštním darem, jež uděluje toliko duchům a jimž je činí svatými, sobě podobnými a svými dítkami. Daru tomu, poněvadž ducha činí svatým neboli jej posvěcuje, říkáme „*posvěcující milost*“. Andělé byli tedy obdařeni **posvěcující milostí**, jež působila, že byli svati, *dobří*, *nevinní*, *neposkvrnění*, *čistotní*.

Mimo posvěcující milost obdařil Bůh anděly, když je stvořil, **mnohými dokonalostmi**, jimiž vynikali nad ostatní tvory. Především byl to **velmi dokonalý rozum**, tak že mohli dobře poznávati všecko, co se přirozeným způsobem dá poznati, zvláště však Boha a jeho svatou vůli. Avšak vševědoucí nebyli! — Dále byla to **velmi dokonalá svobodná vůle**, kterou mohli jen dobré chtíti a zlého nenáviděti. — Také **velikou mocí a silou** byli obdařeni, **mocí a silou**, jíž nic nemůže odporovati kromě Boha.

O moci a síle andělů svědčí mnohé události zaznamenané v Písmě svatém. Tak na př. anděl se dotkl jen že-

lezných okovů, jimiž sv. Petr byl spjat, a ony okamžitě praskly a se rozskočily, a těžká vrata u vězení otevřela se sama. (Sk. ap. 12.) — Anděl porazil za jednu noc v ležení assyrského krále Senacheriba 185.000 mužů. (Is. 37, 36.) — Ano Bůh dal andělům moc, aby k jeho pokynu mohli i živly opanovati. Tak na př. anděl vyrazil oheň z peci, do níž tři mládenci v Babyloně byli uvrženi.

Čím byli andělé obdařeni, když je Bůh stvořil? — Jací byli andělé, proto že měli posvěcující milost? — Kterými dokonalostmi byli andělé zvláště obdařeni?

Poněvadž andělé byli svati, dobři, a poněvadž byli tak dokonalí, byli Bohu milí, Bůh měl v nich zalíbení jako otec ve svých milých dítkách, vykázal jim za sídlo nebe, kde s ním přebývali, na něho tváří v tvář patřili, v něm a s ním se radovali, což činilo je nevy-slovně šťastnými, spokojenými — *blaženými*. Byli tedy andělé, když je Bůh stvořil, dobři a blaženi, a to proto, že byli obdařeni posvěcující milostí a mnohými dokonalostmi.

Jací byli andělé, když je Bůh stvořil?

Když Bůh anděly stvořil, byli dobři a blaženi; byli obdařeni posvěcující milostí a mnohými dokonalostmi. (Otáz. 79.)

Pád některých andělů.

Posvěcující milost Boží, která činila anděly dobrými, Bohu milými a tedy blaženými, mohli andělé ztratiti. Proto jejich blaženost nebyla při stvoření jejich ještě úplná, poněvadž jí mohli ještě pozbyti. Úplné a věčně blaženosti měli si po vůli Boží teprve zasloužiti dobrovolnou poslušností. Proto Bůh podrobil je zkoušce. V čem zkouška ta záležela, a kdy se jí andělé musili podrobiti, nevíme; jen tolik víme, že mnozí andělé ve zkoušce té obstáli, někteří však neobstáli, nýbrž **pýchou** se zprotivili Bohu, zakládali s mnoho na svých dokonalostech, chtěli býti jako Bůh, a nechtěli se mu podrobovati. Hříchem, kterého se tím dopustili, **ztratili po-**

svěcující milost Boží, přestali býti dobrými a stali se zlými.

Zdali všickni andělé zachovali milost Boží?

Všichni andělé nezachovali milosti Boží; mnozí ji hříchem pýchy ztratili. (Otáz. 80.)

Na hrozný hřích následoval hrozný trest. Spravedlivý Bůh vyloučil je z blažené společnosti ostatních andělů, vyloučil je z nebe a na věky je zavrhl ode tváře své a odsoudil do pekla, kde musí trpěti nevýslovné muky a odkud nikdy nebudou vykoupeni. O tom svědčí Písmo svaté, jež dí: „*Bůh hřešícím andělům neodpustil, ale pekelnými provazy je do pekla strhnul, vydal k mučení*“ (2. Petr. 2, 4.) A na jiném místě dí: „*Anděly, kteří nezachovali svého knížectví, ale opustili příbytek svůj (t. j. své místo, nebe), k soudu velikého dne vazbami věčnými pod mráкотou schovai*“ (Jud. 6.)

Ortel nad anděly pyšnými od Boha vyneseny vykonali andělé dobří, jež vedl sv. Michael archanděl, a Pán Bůh jim pomáhal. Písmo sv. vypravuje, že na nebi povstal boj mezi anděly dobrými a pyšnými. Pyšní andělé chtěli totiž i ostatní anděly svést ke vzpouře proti Bohu a chtěli je k tomu donutiti násilím. A tak andělé byli rozděleni ve dva tábory, v tábor dobrých a v tábor zlých. Andělé pyšní byli přemoženi a s nebe do pekla svrženi.

Kterak potrestal Bůh pyšné anděly?

Bůh potrestal pyšné anděly tím, že je na věky zavrhl a do pekla odsoudil. (Otáz. 81.)

Zavržení andělé nepřestali po svém pádu býti pouhými duchy. Poněvadž však jejich rozum a vůle zvrátily se ke zlému, nazýváme je „zlými duchy“ neboli „ďábly“. Slovo „ďábel“ je vzato z jazyka řeckého („diabolos“) a značí tolik co „pomluvač“ nebo „rouhač“.

V Písmě svatém děje se zmínka o knížeti, vůdci zlých duchů, „Satanovi“, jenž byl bezpochyby původně andělem vyššího kůru andělského. Proto říká se mu také „Lucifer“, t. j. „Světloňoš“, poněvadž byl z nej-

krásnějších andělů. Též nazývá ho Písmo svaté jménem „Belial“, t. j. „ničemník“, „Belzebub“, „Kníže temnosti“, „Kníže tohoto světa“. Ostatní zlí duchové zovou se v poměru k němu „a n d ě l y ď á b l o v ý m i“. (Mat. 25, 41.)

Jak nazýváme zavržené anděly?

Zavržené anděly nazýváme zlými duchy neboli ď á b l y.
(Otáz. 82.)

Andělům, kteří v dobrém setrvali, říkáme „dobří andělé“ nebo jen „andělé“. Ty ponechal Bůh v nebi nejbliže u sebe, dovolil jim na věky patřiti na svou tvář a udělil jim takovou mi'ost, že nyní již nemohou hřešiti, že jsou tak utvrzeni v dobrém, že věčně chtějí jen, co Bůh chce a miluje. V tom, že patří ustavičně na tvář Boží, že nemohou hřešiti, že jsou v dobrém navždy utvrzeni, v tom nalézají největší blaženost, jež trvati bude věčně. A ta věčná blaženost jest jim odměnou za to, že setrvali v dobrém.

Kterak odměnil Bůh anděly, kteří v dobrém setrvali?

Anděly, kteří v dobrém setrvali, Bůh o d m ě n i l věčnou blažeností v nebi. (Otáz. 83.)

Dobří andělé dnem i nocí na věky věkův chválí Boha volajíce: „Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů“. Proto také malíři a sochaři vyobrazují nám anděly zpívající, ano i hrající na rozličné nástroje hudební. — Často také vyobrazují se andělé klečící s rukama sepiatýma, se skloněnou hlavou a s očima sklopenýma. Tím se naznačuje jejich svatost, láska k Bohu a pokora. — Poněvadž andělé jsou posly Božími a rozkazy Boží rychle a ochotně vykonávají, takořka letem, malují se s křídly. — Také vidáme anděly vyobrazené s nástroji umučení Páně, což nám připomíná, že andělé s trpícím Kristem truchlili a z našeho vykoupení se radovali. — Andělé zobrazují se obyčejně v podobě sličných mládenců, abychom si připomínali jejich nesmrtelnost, ustavičnou mladost, čistotu, nevinnost, vůbec krásu jejich bytosti. Z toho, že andělé se malují vždy v podobě mužské, nesmíme souditi, že by

byli rodu mužského. Andělé nejsou žádného rodu, neboť duch není ani mužem ani ženou. Anděly malujeme proto v podobě mužské, abychom naznačili jejich sílu a moc.

Jak se k nám chovají andělé dobří.

Dobří andělé milují Boha, ustavičně ho oslavují a jemu ochotně slouží. Ale oni jsou i nám prospěšnými, a nechybíme, řekneme-li, že zastávají u nás takořka úřad otce nebo matky.

Dobrá matka miluje dívky své, chrání jich, by jim nic neuškodilo ani na těle ani na duši, napomíná je a k dobrému povzbuzuje a konečně prosí Boha denně za ně. — Podobně chovají se k nám dobří andělé.

1. **Milují nás**, t. j. jsou naši nejlepší přátelé, smýšlejí s námi upřímně přejí nám, aby se nám dobře dařilo v životě a po smrti a radují se, jsme-li ctnostní a blaženi. Nejsou sice vševědoucí, ale Bůh jim dává o nás vědomost; osvěcuje totiž jejich rozum, tak že vědí, co který člověk koná na zemi. Sám Ježíš Kristus dověděl, že se andělé v nebesích radují nad hříšníkem, když činí pokání. (Luk. 15, 10.) Vědí-li o lidském pokání, mají zajisté známost o jiných okolnostech a potřebách života našeho.

Andělé milují nás pro Boha, t. j. protože milují Boha a vědí, že Bůh ze všech pozemských tvorů nejvíce miluje nás lidi, tedy oni z lásky k Bohu milují nás také. I proto nás milují, že duše naše jest jim podobna, a že doufají, že jednou rozmnožíme jejich řady před Hospodinem.

Láska dobrých andělů k nám jeví se dobrými skutky, jež nám prokazují.

2. Andělé dobří **ochraňují nás** na těle i na duši, t. j. odvracejí od nás všeliké nebezpečnosti těla i duše.

a) Že nás andělé dobří ochraňují **na těle**, tomu Písmo sv. zřejmě učí, neboť praví, že Bůh andělům svým přikázal o člověku, „aby ho ostříhali na všech

cestách a na rukou ho nesli, aby snad neurazil nohy své o kámen“. Kterak pak andělé ten příkaz Hospodinův plnili a plní, o tom také dosti důkazů podává nám Písmo svaté, jakož i dějiny lidstva a každodenní zkušenost.

Tak na př. andělé vyvedli Lota a jeho rodinu ze Sodomu; anděl ukázal na poušti nábožné Agaře studánku, by se svým synem Ismaelem žízni nezahynula; anděl zavřel ústa lvům, aby neuškodili Danielovi, jenž byl uvržen do jámy lvové; anděl vyrazil plamen z peci ohnivé a zachoval tak tři mládence, kteří tam byli uvrženi; anděl provázel mladého Tobiáše do Ráges; anděl vyvedl sv. Petra ze žaláře. — Podobně andělé ochraňují lidi dosud, byť ne vždy tak patrným a nápadným způsobem. Dokladem toho vedle nesčetných jiných jest tato událost: Císař Maxmilian I. zabloudil jednou na honbě mezi vysoké skály a hory nedaleko Inšpruku. Tam stál na strmé skále nad sráznou propastí nevěda, kudy se vrátiti. Dole pod skalou shromáždil se zástup lidu, žele nešťastného císaře; skála byla tak srázná, že se nikdo nemohl na ni odvážiti. Proto zbožný panovník napsal na proužek papíru prosbu, aby, když už Boha svého přijmouti nemůže, velebná svátost byla přinesena aspoň pod skálu, by se jí mohl pokloniti. I stalo se, jak si přál. Ale Bůh v nejsvětější svátosti skrytý neopustil zbožného Maxmiliana v jeho úzkosti; ukázal se mu anděl ve způsobě pacholety, pojal jej za ruku a nepovědomou stezkou přivedl šťastně beze všeho úrazu dolů.

b) Mnohem pečlivěji než na těle, andělé dobří ochraňují nás **na duši**. Poněvadž znají velikou cenu naší duše a poněvadž vědí, jakou blaženost působí patřiti v nebi na Boha tváří v tvář, proto vynakládají všecko, aby duše naší uchránili hříchu nebo ji ze hříchu zase vysvobodili a tak do nebe přivedli.

O andělské ochraně byla přesvědčena Judith, jež odváživši se do nepřátelského ležení assyrského byla uchráněna všeliké poskvrny, jak sama vyznala řkouc: „Živí jest Pán, že o s t ř í h a l m n e a n d ě l j e h o,

i když jsem odtud šla, i když jsem tam byla i když jsem zase sem šla, a nedopustil Pán Bůh na mne, služebnici svou, abych poskvrněna byla, ale bez poskvrny hříchu navrátil mne vám“. (Jud. 13, 20.) — Také v životech svatých dočítáme se, kterak andělé chránili na př. nevinnosti sv. Františky římské, sv. Aloise, sv. Anežky, sv. Cecilie a j. — V životě sv. Ermelindy se vypravuje, že opustila, jsouc útlou pannou, bydliště své ve městě a odešla na venkov, do vesnice, aby tam byla vzdálena všeho nebezpečí velkoměstského. Ale i ve vesnici vyskytlo se pro ni nebezpečí. Jakýsi muž, který ji kdysi potkal, počal jí činiti nástrahy. Strachovala se, že bude svedena; ale v tom uslyšela hlas: „Prchni odtud!“ Sv. panna poslechla a zachránila se. Kdo to volal? Nikdo jiný než anděl z rozkazu Božího.

Tím, že nás andělé ochraňují na těle i na duši, není prozřetelnost Boží učiněna zbytečnou, nýbrž tím jasněji se jeví. Bůh totiž prokazuje dobrodiní svá tvorům skrze tvory.

3. Vedle toho že nás dobří andělé ochraňují na těle i na duši, jeví lásku svou k nám také tím, že **povzbuzují nás k dobrému**. Nemluví k nám ovšem slyšitelně, nýbrž skrze svědomí vzbuzující v nás spasitelné myšlenky, šlechetné city a žádosti, vybízejíce nás, abychom plnili svědomitě své povinnosti a činili, co nám slouží k spasení.

Tak na př. anděl poučil mladého Tobiáše, kterak by měl bohabojně ve stav manželský vstoupiti. Pohanskému setníku Korneliovi zjevil se anděl a poručil mu, by poslal do Joppe pro sv. Petra a dal se od něho vyučiti svaté víře a pokřtiti.

Když chceme se dopustiti zlého, andělé nás varují, staví nám živě před oči následky hříchu a přičiňují se všemožně, by nás hříchu uchránili.

Tak na př. anděl zastoupil cestu pohanskému věštci Balaamovi a pravil k němu: „*Přišel jsem, abych se protivil tobě, neboť převrácená jest cesta tvá a mně odporná*“. (IV. Mojž. 22, 32.)

Když se přese všechno varování dopustíme přece hříchu, andělé vzbuzují nás k pokání a radují se z obrácení našeho, jak Ježíš Kristus sám praví, že „bude radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší než nad devadesáti devíti, kteří nepotřebují pokání“. (Luk. 15, 7.)

4. Konečně dobří andělé jeví svou lásku k nám tím, že **za nás prosí**, t. j. přimlouvají se za nás u Boha předkládajíce mu naše modlitby a dobré skutky a pomáhajíce nám u něho k vyslyšení žádostí a přání našich. To patrně ze slov, jež archanděl Rafael pravil k Tobášovi: „*Když jsi se modlival s pláčem a pochovával mrtvé a nechával oběda svého a mrtvé ukrýval jsi přes den v domě svém a v noci pochovával je, jáť jsem oběloval modlitby tvé Pánu*“. (Tob. 12, 12.) Proto vidáme anděly vyobrazené s kaditelníci v ruce na znamení, že nosí naše modlitby a dobré skutky jako libovonný dým z kadidla před trůn Boží.

Praví-li se, že andělé přednášejí naše modlitby Bohu, nesmíme se domnívati, že činí tak snad proto, jako by Bůh proseb našich neznal, nýbrž spojují prosby své s modlitbami našimi, abychom tím spíše od Boha byli vyslyšeni.

Prokazují-li nám andělé dobří cenné služby v životě našem, prokazují nám tím cennější při smrti naší: zapuzují od nás pokušení ďábelská, posilují nás ve víře, budí v nás důvěru v milosrdenství Boží, vlévají do duše naší lítost nad hříchy, rozněcují v ní lásku k Ježíši Kristu a plní ji radostí, předtuchou radostí věčných. A když duše vyjde z těla, doprovázejí ji do nebe, jako kdysi nesli Lazara do lůna Abrahamova. Proto také církev modlí se u lůžka umírajícího: „*Prispějte vstříc, andělé Páně; přijměte duši jeho, představte ji před obličej Nejvyššího!*“

V životě *sv. Gerarda*, biskupa z Toulou, se vypravuje, že když byl těžce nemocen, v téže době také na smrt byl nemocen v klášteře zbožný mnich jménem Falkuin. Tento mnich zůstal pojednou ležeti jako bez sebe, a bratři mí-

nili, že jest již mrtev. Po chvílce však Falkuin otevřel oči a pravil bratřím: „Vězte, milí bratři, že můj odchod jest ještě odložen; ale v nebi jest nyní nevýslovná radost nad jiným. Viděl jsem, jak jášající andělé provázeli duši ubírající se od země k nebesům“. Sotva domluvil, dospěla zpráva, že právě v té chvíli zemřel sv. biskup Gerard; zajisté že jeho duše to byla, již mnich Falkuin viděl u vytržení.

Dobří andělé jsou opravdu naši nejlepší přátelé, zastávají při nás takořka úřad otce nebo matky; dokazují to svým chováním k nám: milují nás, ochraňují nás na těle i na duši, povzbuzují nás k dobrému a prosí za nás, a tak pomáhají nám k blahu tělesnému i duševnímu. Kdo chce jen blaho naše a k němu nám pomáhá, o tom pravíme, že se k nám chová „**blahovolně**“ (jeví k nám blahou, dobrou vůli). Proto i o dobrých andělech říkáme, že se chovají k nám „**blahovolně**“.

Kterak se k nám chovají andělé dobří?

Andělé dobří chovají se k nám blahovolně: milují nás a ochraňují na těle i na duši; povzbuzují nás k dobrému a prosí za nás. (Otáz. 84.)

Andělé strážci.

Ačkoli všichni andělé dobří nás ochraňují, přece Bůh některé anděly zvlášť ustanovil k naší ochraně. Každému z nás hned při narození dal na cestu životem anděla za ochránce. Že tomu tak, vysvítá ze slov Ježíše Krista: „*Viztež, abyste nepotupovali žádného z maličkých těchto, neboť pravím vám, že andělé jejich vždycky vidí tvář Otce mého v nebesích*“. (Mat. 18, 10.) — Ve Skutcích apoštolských činí se zmínka o andělu sv. Petra. Když totiž sv. Petr po vyvedení andělem ze žaláře přišel k domu, v němž mnozí křesťané byli shromážděni, a na dvěře tloukl, vyšla děvečka, aby se otázala, kdo to jest. Když poznala hlas Petřův, pro radost neotevřela dveří, ale vběhla do shromáždění a oznamovala, že Petr stojí u dveří. Ale oni jí řekli: „Blázníš“. Ona

však tvrdila, že skutečně tak jest. Tedy oni řekli: „**Jeho anděl to jest**“ (Skut. ap. 12, 12.—15.) Má tedy každý jednotlivý člověk, ať dítě, ať dospělý svého anděla od Boha k ochraně ustanoveného. Poněvadž pak zvláště ti andělé, jež Bůh ustanovil k naší ochraně, konají nad námi stráž, jsou našimi strážci, jmenujeme je „**anděly strážci**“.

Jak jmenujeme anděly, které zvláště Bůh ustanovil k naší ochraně?

Anděly, které zvláště Bůh ustanovil k naší ochraně, jmenujeme a n d ě l y s t r á ž c i. (Otáz. 85.)

O zvláštní ochraně andělů strážců byli přesvědčeni již staří národové. Již Aristoteles psal Alexandru Velikému: „Což nevíš, že dva duchové tebe střeží, jeden po levici, druhý po pravici tvé stoje? Oni tě ochraňují, pozorují tvé skutky a oznamují tvému Stvořiteli, co činiš“.— Jasněji o ochraně andělů strážců přesvědčují nás, jak jsme již z uvedených příkladů viděli, dějiny Starého a Nového zákona, jakož i životy svatých a světic Božích. Ba skoro každý člověk mohl by zajisté uvésti ze svého vlastního života příklad o podivné ochraně anděla strážce. Zvláště podivuhodným způsobem jeví se ochrana anděla strážce u malých dětí. Jak často ocitají se v patrném nebezpečí, kde jim jistá zkáza hrozí, a ku podivu, vyvážnou bez úrazu; anděl strážce jich chrání. Dokladů na to dal by se veliký počet uvésti.

Roku 1856 vznikl v tyrolském městečku Zamsu za noční doby strašný požár, o kterém v tamější pamětní knize je zaznamenána tato událost: V domě, z něhož oheň vyšel, spaly v horní světnici dvě sestry, dvanáctiletá a čtrnáctiletá. Oheň zmáhal se rychlostí náramnou, tak že chatrná podlaha světnice té na jednom místě prohořela, a veliký praskot probudil ubohé sestřičky ze spánku. Vyděšeny přiskočily ke dveřím; avšak otevřenými dveřmi dral se jim naproti plamen tak silný, že pronikavě křičíce odskočily a ve světnici dýmem naplněné k oknu běžely. Ze smrtelné úzkosti plakaly a rukama lomily volajíce: „O Je-

žíši, o Maria Panno! My musíme uhořeti!“ V tom hrozném okamžiku připadlo staršímu děvčeti, aby vyskočily oknem. Aby dodala mladší sestře srdnatosti, mluvila kvapně: „Anežko, já skočím napřed a vykřiknu: ‚Anděličku, strážce můj!‘ ty pak skoč hned za mnou a zvolej zrovna tak!“ I skočila starší a za ní s týmž výkřikem skočila i mladší sestra s výšky patnácti metrů na kamennou dlažbu a žádná z nich neutrpěla sebe menšího úrazu. Andělé strážní jich chránili.

Roku 1874 stala se podivná příhoda v Praze, která byla uveřejněna ve všech novinách. U otevřeného okna v druhém patře stála matka s tříletou svou dceruškou. Děvčátko klidně si hrálo. V okamžiku však, když matka se obrátila, spadlo s okna na dlažbu. Ubohá matka tak se ulekla, že omdlela a k zemi klesla. Jaká však byla její radost, když otevrouc oči uzřela před sebou svou dcerušku živou a bez úrazu! Děvčátko padlo tak šťastně, že utrpělo jen nepatrné poranění na tváři. Zajisté anděl strážný ho chránil!

Před nedávnem jeli jistí manželé po železnici, majíce s sebou asi tříleté dítě. Vlák letěl vpřed, rodiče jsouce zabráni v hovor nevšímalí si dítěte. Nenadále otevřela se dvířka vozu, o něž se dítě opřelo, a ubohé robě vypadlo. Výkřik matčín doprovázel je; nemohla za ním, neboť vlak uháněl dále. Věčností byla matce chvíle, než se dojelo na nejbližší stanici. Vlák se zastavil. Matka chce nazpět ke svému dítěti. Nemohla, jelikož jiný vlak přijížděl. Jaké však překvapení! Vůdce vlaku přivázal dítě. Vida je z daleka na kolejích, zastavil a vzal k sobě spící, neporušené dítko. Radost matčinu netřeba popisovati. Zvolala: „Dítě, anděl strážce snesl tě dolů a vrací mi tě!“ A také skutečně nelze si jinak podivuhodné zachránění toho dítěte vysvětliti. A takových příkladů dalo by se uvésti počet nekonečný.

Poněvadž anděl strážný zvláště děti podivuhodným způsobem ochraňuje, vyobrazuje se obyčejně, jak drží ochrannou ruku nad dítětem, nebo jak odhání hada jižjiž se blížícího, nebo jak vede dítě přes lávku, nebo přes propasti a hlubiny po bezpečné stezce a p.

Dle učení některých svatých otců také každý národ má svého anděla strážce; rovněž církev katolická má svého anděla strážce, jímž jest archanděl Michael.

K uctění andělů strážců koná se v církvi svaté každoročně o první neděli měsíce září „**Slavnost svatých andělů strážcův**“. Svátek ten byl nejprve slaven v 6. století ve Španělsku, pak se rozšířil po Francii, až konečně papež Klement X. přikázal r. 1670, aby slaven byl v celé církvi.

Poněvadž andělé strážní prokazují nám tak mnohá a tak veliká dobrodiní, zasluhují za to obzvláštní naši uznalosti. Uznalost svou můžeme jim dávat i na jevo rozličným způsobem.

1. Když sv. Jan, miláček Páně, dlel ve vyhnanství na ostrově Pathmu, zjevil se mu anděl, aby mu vyjevil osudy církve až do skonání světa. Anděl ten byl tak sličný a velebný, že Jan, domnívaje se viděti samého Syna Božího, padl na tvář a klaněl se mu. Svatá hrůza, která ho při tom vidění pojala, byla tak veliká, že jako mrtvý ležel, a tvář jeho byla takořka k zemi přilíplá. Když anděl naplňuje nejčistší srdce panického Jana takovou hrůzou, jak velebný a krásný jistě jest, jak velice jistě převyšuje všelikou vnadu a krásu pozemskou! A jak by také nepřevyšoval?

Anděl jest nejušlechtilejší obraz Boží, přední dílo všemohoucnosti a moudrosti Boží. A ten vznešený a velebný tvor jest ustavičně při nás! Je tedy naší povinností v jeho přítomnosti vždy stydlivě a mravopoctně, ctnostně a zbožně žiti, mluvit i jednati, neboli jest naší povinností jej **ctíti**. Kdyby znamenitá osoba, císař nebo král, vedle nás stál a šel, zajisté bychom se chovali slušně! Zajisté varovali bychom se všeho nezpůsobu a nemravu! Před takovou osobou jistě bychom živou mocí nepromluvili slova necudného, neřku-li bychom se dopustili nepočetného skutku! A není-liž anděl strážný nevyslovitelně vznešenější a vzácnější než sebe vznešenější člověk, ba než všeliká vznešenost lidská? Proto máme v jeho přítomnosti vždy ctně

obcovati a vystříhati se všeho, co by ho mohlo zarmoutiti, slovem máme dávatí v celém chování svém na jevo co největší uctivost k němu.

Vzorem v úctě k andělům strážným může nám býti blahoslavený Klement Maria Hofbauer. Kdykoli na četných cestách přišel do města nebo vesnice, smeknul na počest andělů strážců těch lidí, kteří tam bydleli. Ba i ve Vídni obyčejně chodíval maje pokrytu hlavu jen čepičkou kněžskou (biret) z úcty k andělům strážným.

2. Kdybychom měli přítele, jež bychom právem považovali za nejmoudřejšího a nejmocnějšího ze všech lidí, jak bezpečně spoléhali bychom na něj a v každé potřebě za pomoc ho prosili! Takovými přáteli jsou andělé strážní. Sv. Bernard praví: „*Věrní, opatrní, mocní jsou*“. Nemohou se klamati, neboť váží svou moudrost z hlubiny moudrosti, jížto jest Bůh. Ani nás nemohou klamati, neboť jsou nám oddáni láskou nejpřímější. Milují nás, protože vědí, že Bůh nás miluje, protože v nás spatřují obraz Boží a vidí v nás budoucí společníky slávy a blaženosti své. A jako moudrosti a věrnosti, tak dostává se jim i moci, jíž od Boha jsou obdařeni. Každý z nich může pro naše spasení více učiniti než všickni zlí andělé na naši zkázu. Proto k andělům strážným máme míti důvěru, zvláště pak každý ku svému andělu strážnému, máme se k němu ve všech potřebách obracet, k němu se modliti, neboli ho **vzývati**. Máme tak činiti co nejčastěji, nejlépe každodenně ráno a večer, hlavně však v pokušení.

Vhodná modlitba k andělu strážnému jest:

„Anděle Boží, strážce můj! Rač vždycky být ochránce můj, mne vždycky říd a napravuj, ke všemu dobrému mne vzbuzuj! Ctnostem svatým mne vyučuj, ať jsem tak živ, jak chce Bůh můj, tělo, svět, ďábla přemáhám, na tvá vnuknutí pozor dávám. A v tom svatém obcování ať setrvám do skonání, po smrti pak v nebi věčně chválím Boha ustavičně. Amen“.

Příkladem ve vzývání anděla strážného může nám býti sv. Stanislav Kostka († 1568), jenž se v každém po-

kušení ke hříchu obracel k sv. andělu strážci a šťastně pokušení přemohl; ctihodný Martin Středa, jesuita z Moravy († 1649), jenž každodenně ulehnuv prosil anděla strážce za ochranu a obíral se nějakou svatou myšlenkou, dokud neusnul.

3. Když Hospodin dal lidu svému anděla svého za vůdce a ochránce, pravil: „Aj, já pošlu anděla svého, kterýž by šel před tebou, a ostříhal tě na cestě a uvedl tě na místo, které jsem připravil tobě. *Šetřiž ho a poslouchej hlasu jeho!*“ (II. Mojž. 23, 20, 21.) Také nám jest šetřiti a poslouchati hlasu anděla strážného, chceme-li, aby nás ostříhal na cestě a přivedl na místo, které nám Bůh připravil — do nebe.

Anděl strážný vzbuzuje v našem srdci často spasitelné myšlenky, šlechetné city a žádosti, vybízí nás ku konání dobrého nebo varuje před zlým, slovem dává nám dobrá vnuknutí. Vnuknutí těch máme **poslouchati**, jimi se řídit. Když na př. jsme ve hříších, a anděl strážný nás pobízí, bychom se navrátili k Otci svému, máme ho poslechnouti; nebo když prodléváme ve špatné společnosti a jsme v nebezpečnosti hříchu a slyšíme, jak anděl strážný na nás volá jako kdysi na Lota: „Zachovej duši svou! Utec z místa tohoto!“ máme poslechnouti. Jen tak nemine se vedení andělské u nás s dobrým účinkem.

Císař Konstantin Veliký vzdělal z vděčnosti na počtu svého anděla strážného, že jej z mnohých nebezpečí vysvobodil, dva nádherné chrámy. Také my svému andělu strážci máme **býti vděčni** za jeho starost o nás, za všecka tak veliká a nám nejvyšší prospěšná dobrodiní.

Vděčnost k andělu strážci dáváme nejlépe na jevo tím, když se k němu denně modlíme, ctnostný život vedeme a jeho v lásce k lidem následujeme.

Ctíme-li své anděly strážce, vzýváme-li je, jejich vnuknutí posloucháme a jsme jim vděčni, dáváme jim na jevo uznalost za tak mnohá a veliká dobrodiní, jež nám prokazují, a konáme tak svou povinnost k nim,

jež záleží právě v tom, že máme své anděly strážce ctíti a vzývati, jejich vnuknutí poslouchati a býti jim vděčni.

Čím jsme povinni svým andělům strážcům?

Svým andělům strážcům jsme povinni tím, že je máme ctíti a vzývati, jejich vnuknutí poslouchati a jim vděčni býti. (Otáz. 86.)

Jak se k nám chovají duchové zlí.

Zcela jinak než andělé dobří chovají se k nám duchové zlí neboli ďábové. Andělé dobří nás milují a všeho dobrého nám přejí; ne tak duchové zlí.

1. Duchové zlí nás **nenávidí**, t. j. mají k nám odpor, protože jsme stvořeni k obrazu Božímu, a **závidí nám**, t. j. neradi vidí, že nás Bůh povolal k věčné blaženosti, kterou oni ztratili a již nikdy už nenabudou; rmoutí se nad tím, jsme-li ctnostni a Bohu milí.

2. Z nenávisti a závisti snaží se sváděti nás ke zlému. Jako totiž andělé dobří vzbuzují v nás dobré myšlenky, spasitelné žádosti a city, pobádají nás k dobrému a odvracejí od zlého, tak zase duchové zlí vzbuzují v nás zlé myšlenky a žádosti, svádějí neboli **pokoušejí nás ke hříchu**. To potvrzuje Písmo svaté řkouc: „*Ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil*“. (I. Petr. 5, 8.) Též potvrzují to mnohé příklady z Písma svatého.

Ďábel svedl na př. Evu ke hříchu, pokoušel Ježíše Krista, vnuknul Jidáši iškariotskému, aby zradil svého mistra, Ananiáše a Safiru svedl ke lži.

3. Andělé dobří ochraňují nás na těle i na duši; duchové zlí naproti tomu **hledí nám škoditi na těle i na duši a učiniti nás na věky nešťastnými**.

Hledí nám škoditi **na těle**, t. j. na časných statcích vůbec: na životě, na zdraví, na majetku, na cti atd. Třeba však podotknouti, že zlí duchové mohou nám škoditi na časných statcích jen tehdy, když to Bůh dopouští. Doklad toho máme na Jobovi.

Někdy Bůh dopouští, aby duchové zlí opanovali tělo a nižší duševní schopnosti člověka, tak že v nešťastníku tom jsou pak jaksi dvě osoby: lidská (jeho vlastní) a ďáblová, která zneužívá jeho těla i ducha, pudí jej k činům, jež zavrhuje, k řečem, které se mu protiví, a způsobuje mu trapnou bolest. Není to pouhá nemoc tělesná, ani šílenost, ani pouze mravné působení ďáblové na člověka, jako se děje na př. při pokušení, neboť tomu se může člověk opřít svou vůlí, nýbrž je to úplné opanování člověka od ďábla. O člověku takovém se říká, že je zlým duchem posedlý. Posedlost Bůh dopouštěl zvláště za časů Ježíše Krista, aby Ježíš Kristus mohl ukázat, že jest mocnější než duchové zlí, kteří na jeho rozkaz těla opouštěli, a aby lidé tím ochotněji přijímali Osvoboditele od ďábla.

Že Bůh někdy dopouští, aby duchové zlí škodili lidem, toho příčinu jest hledati v tom, že Bůh buď chce lidi trestati za jejich hříchy nebo jim dáti příležitost, aby osvědčili svoji stálost a získali si zásluhy.

Mnohem více než na těle duchové zlí hledí nám škoditi na duši. Poněvadž sami jsou z nebe vyloučení a na věky zavrženi, chtějí, abychom i my nebe ztratili a k nim do pekla se dostali. Proto pokoušejí nás ke hříchům a přičiňují se všemožně, aby nás svedli s cesty pravé, strhli na cestu nepravosti.

Poněvadž duchové zlí nás nenávidí a nám závidí, poněvadž nás pokoušejí ke hříchu a hledí nám škoditi na těle i na duši a učiniti nás na věky nešťastnými, jeví se našimi nepřáteli, a chování jejich k nám jest „nepřátelské“; pravíme, že se k nám chovají „nepřátelsky“.

Kterak se k nám chovají duchové zlí?

Duchové zlí se k nám chovají nepřátelsky: nenávidí nás a závidí nám; pokoušejí nás ke hříchu; hledí nám škoditi na těle i na duši a učiniti nás na věky nešťastnými. (Otáz. 87.)

Jako se andělé dobří vyobrazují v podobě lidské, podobně vyobrazují si i ďáblové, a to tak, že z vyobrazení toho je zloba a ošklivost jejich patrna. Vyobrazují se s r o h y n a h l a v ě a

s kopyty na nohách na znamení, že nám mohou škoditi, jako zvířata mohou rohy nebo kopyty uškoditi člověku. Tvář jejich maluje se hubená, sešlá, jako opadlá tvář Kainova, když záviděl Abelovi přízně Boží, neboť duchové zlí nám lidem všeho dobrého závidí. Oko ďáblů na obrazech bývá lstivé, klam a podvod svítá z něho na znamení, že nás ponoukají ke hříchu. Konečně spatřujeme někdy na obrazech v ruku ďáblů řetěz na znamení, že mohou člověka svést ke hříchu a jej jako řetězem do pekla strhnouti.

Ačkoli ďáblové mohou nás pokoušeti, přece nemohou nás ke hříchu přinutiti, když se jim sami nepoddáme. Proto sv. Augustin přirovnává ďábla ke psu na řetězu, jenž může sice na každého štěkati, ale kousnouti jen toho, kdo se k němu neopatrně přiblíží. Tak také ďábel může uškoditi na duši jen těm, kteří se k němu dobrovolně přibližují nevyhýbajíce se příležitostí ke hříchu nebo svolujíce k pokušení. Pokušením zlých duchů máme odpírati především bděním a modlitbou.

Ku bdělosti a modlitbě sám Ježíš Kristus nás vybízí řka: „*Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení!*“ (Mat. 26, 41.)

Sv. Antonín poustevník říkával učedníkům svým: „Věřte mi bratři, že se satan hrozí bdění nábožných duší a bojí se modlitby“. — Sv. Řehoř Veliký pak dí: „Tam, kde přechází modlitba, nemá přístupu pokušení“.

Přijde-li na nás pokušení, máme se mu hned postavit statečně na odpor, abychom je přemohli. V tom ohledu doporučuje se obrátiti myšlenky své hned k Bohu, uvést si na mysl, že jest všudy přítomen, že nás všudy vidí, a prositi ho za pomoc; též je dobře uvést si na mysl přikázání Boží, k jehož přestoupení nás ďábel svádí. Tak na př. láká-li nás žádost tělesná, máme si uvést na paměť přikázání Boží: „Nesesmilníš!“ Láká-li nás cizí statek, dobře jest si říci: „Nepokradeš!“ atd. Nejsnáze však přemůžeme pokušení ďábelské, odejdeme-li s místa nebezpečnosti. Sv. Augustin ve příčině té praví: „V útěku spása!“

Ku králi spartskému Kleomenovi přišel cizí kníže a chtěl jej přemluvit, aby učinil, co by bylo na škodu vlasti.

Nabízel mu mnoho peněz, svolí-li k jeho žádosti. Kleomenes mu to odepřel. Cizí kníže podával mu dvakráte tolik peněz; ale Kleomenes mu pořád odpíral. Osmiletá dceruška krále Kleomena slyšíc to zvolala: „Otče, neodejdeš-li, cizinec ten tě uplatí!“ Král uposlechl rady svého dítěte a odešel do jiné komnaty. Cizinec odešel s nepořízenou. — Podobně rychlý útěk přemáhá pokušitele — ďábla.

Kterak máme odpírati zlým duchům?

Zlým duchům máme odpírati bděním a modlitbou a statečným přemáháním jejich pokušení. (Otáz. 88.)

Opakování.

Co nazýváme *světem*? — Jakým světem nazýváme nebe, sídlo Boha? — Jaký svět jest vše ostatní, co vidíme? Kdo jest původcem světa? — Kterak učinil Bůh svět? — (Pouhým slovem). — Z čeho učinil Bůh svět? — Kterak můžeme říci kratčeji místo „Bůh učinil svět z ničeho“? — Co znamená slovo „*stvořiti*“? — Kdo jen může stvořiti? — Proč člověk nemůže nic stvořiti? — Čeho potřebuje člověk, chce-li nějakou věc učiniti? — Jak nazýváme Boha, protože stvořil svět? — Proč musil Bůh učiniti svět z *ničeho*? — Proč nemohlo před stvořením nic býti? — Kterak jest v Písmě sv. vyjádřeno, že Bůh stvořil svět? — Jak jest rozuměti slovům „*na počátku*“? — Jaká byla země, když ji Bůh stvořil? — V kolika dnech uspořádal Bůh zemi? — Jak je tu bráti slovo „*den*“? — Co kterého dne stvořil Bůh? — Co činil Bůh sedmého dne? — Proč odpočinul Bůh dne sedmého? — Co znamená: „Bůh *požehnal* dni sedmému“? — Co znamená: „Bůh *posvětil* den sedmý“? — K čemu stvořil Bůh svět? — Co znamená: „Bůh stvořil svět ku své cti a slávě“? — Co poznáváme o Bohu ze stvořeného světa? — Kterak je to vyjádřeno v Písmě svatém? — Čím oslavují Boha tvorové nerozumní? — Kterak mají oslavovati Boha tvorové rozumní? — Čím oslavují Boha ďáblové? — Které tvory chce Bůh zvláště učiniti blaženými?

Proč trvá svět, který Bůh stvořil? — Kterak pečuje Bůh o svět, který stvořil? — Co znamená: „Bůh zachovává svět“? — Kterak jest v Písmě sv. vyjádřeno, že Bůh zachovává svět? — Jak dlouho budeme my všickni trvati? Kterými slovy vyjádřil to sv. Pavel? — Co znamená: „Bůh spravuje svět“? — Kterými slovy potvrzuje Písmo sv., že se nic neděje bez vůle Boží? — Koho Bůh zvláště spravuje? — Co praví v té příčině Ježíš Kristus? — Kterak je patrné řízení Boží v osudech národa israelského? . . . českého? — O čem svědčí osudy církve katolické? — Co říci o tom, kdo praví, že světem vládne *náhoda*?

O čem nelze říci, že se děje z vůle Boží? — Proč nemůže Bůh *zlého* chtíti? — O zlém nemůžeme říci, že je Bůh chce; jak tedy říkáme? — Co znamená: „Bůh dopouští zlé“? — Proč dopouští Bůh nehody a utrpení? — Proč dopouští Bůh nehody a utrpení na hříšníky? — Uved některé příklady! — Proč dopouští Bůh nehody a utrpení na spravedlivé? — Které spravedlivé lidi na př. Bůh utrpením a nehodami zkoušel?

Proč dopouští Bůh i *hříchy*? — Kde zvláště je jasně patrné, že Bůh i následky hříchu dovede obracet k dobru?

Jak se jmenuje péče, kterou Bůh všecko zachovává a spravuje? — Proč se péči té říká „*prozřetelnost*“?

* * *

Jak se jmenuje vše, co Bůh stvořil? — Kterí jsou *nejznamenitější* tvorové Boží? — Kdo jsou *andělé*? — Který jest rozdíl mezi anděly a duší lidskou? — Který jest rozdíl mezi anděly a Bohem? — Kterak je patrné z Písma sv., že andělé jsou *pouzí duchové*? — Jak jest vysvětliti, že se andělé zjevili v lidské podobě?

Kterak již rozum náš tuší, že *jsou* andělé? — Kterak Písmo sv. potvrzuje jsoucnost andělů? — Jak veliký je *počet* andělů? — Z kterých výroků Písma sv. poznáváme, že počet andělů jest *převeliký*? — Kolik je *kůrů andělských*? — Které to jsou? — Kterí archandělé se uvádějí jménem v Písmě svatém?

Kdy stvořil Bůh anděly? — Z kterého výroku Písma sv. je patrné, že andělé byli již při stvoření světa?

Pro koho stvořil Bůh anděly? — K čemu stvořil Bůh anděly *pro sebe*? — Kterak oslavují andělé Boha v nebesích? — Proč andělé milují Boha? — Kterak jméno „anděl“ naznačuje, že andělé Bohu slouží? — Kde zvláště použil Bůh andělů ke své službě? — K čemu stvořil Bůh anděly *pro lidi*?

Jací byli andělé, když je Bůh stvořil? — Proč byli *dobří a blaženi*? — Kterými *dokonalostmi* byli andělé zvláště obdařeni? — Proč nebyla blaženost andělů při stvoření úplná? — Čím měli si zasloužiti úplné blaženosti? Čemu je Bůh proto podrobil? — V čem záležela ta zkouška? Co jen víme o té zkoušce? — Proč někteří andělé neobstáli v té zkoušce? — Co ztratili hříchem, jehož se pýchou svou dopustili? — Co měla za následek ztráta milosti posvěcující? — Kterak *potrestal* Bůh pyšné anděly? — Kdo vykonal ortel nad pyšnými anděly? — Jak nazýváme pyšné anděly? — Co znamená slovo *dábel*? — Jak se v Písmě sv. nazývá kníže zlých duchů? — Kterak *odměnil* Bůh anděly, kteří v dobrém setrvali? — Jak jim říkáme? — Jak si vyobrazujeme anděly?

Jak se k nám chovají *andělé dobří*? — Proč nás andělé milují? — Čím ukazují andělé svou lásku k nám? — Kterak jest z Písma sv. patrné, že nás andělé dobří *ochraňují* na těle? — Uveď některé příklady, jak andělé ochraňovali lidi na těle! — Kterak nás andělé dobří ochraňují na duši? — Uveď některé příklady! — V čem záleží *pozbuzování* andělů dobrých? — Komu na př. dal anděl dobré vnuknutí? — Co činí andělé, když se chceme dopustiti zlého? — K čemu nás vzbuzují, když se dopustíme hříchu? — Z kterých slov Písma sv. poznáváme, že andělé za nás *prosí*? — Jak se andělé vyobrazují, proto že za nás prosí? — Kdy zvláště prokazují nám andělé dobří cenné služby?

Kterí andělé zvláště nám prokazují mnoho dobrého? — Kterým andělům říkáme „*andělé strážci*“? — Z kterých výroků Písma sv. je patrné, že každý člověk má anděla

strážného? — U koho zvláště jeví se ochrana anděla strážce? — Jak se proto anděl strážce obyčejně vyobrazuje? — Kdo jest andělem strážcem církve katolické? — Kdy se slaví slavnost k uctění andělů strážců? — Čím jsme povinni svým andělům strážcům? — Čím dáváme nejlépe na jevo *úctu* k andělům strážcům? — Kdo může nám v tom býti vzorem? — Kdy máme anděla strážce zvláště *vzývati*? — Kterou modlitbou můžeme se k andělu strážci utíkati? — Kdo jest nám příkladem ve vzývání anděla strážce? — Kterými slovy poroučí Bůh hlasu anděla strážce *poslouchati*? — Kterak dáváme na jevo nejlépe *vděčnost* k andělu strážci?

Jak se k nám chovají *duchové zlí*? — Proč nás *nenávidí*? — Čeho nám *závidí*? — Proč nás *pokoušejí* ke hříchu? — Kterak nám *škodí* na těle? — Kdy jen nám mohou ďáblové škoditi na těle? — Proč Bůh někdy dopouští, aby ďáblové škodili lidem na těle? — Kdy zvláště to dopouštěl? — Proč dopouštěl Bůh za času Ježíše Krista posedlost zlým duchem? — Kterak nám hledí ďáblové škoditi na duši? — Jak si vyobrazujeme ďábly? — Kterak máme *odpírati* ďáblu? — Kterými slovy nás Ježíš Kristus vybízí k bdění a modlitbě? — Co máme činiti, když přijde na nás pokušení? — Co si máme hlavně uvéstí na mysl v pokušení? — Jak nejsnáze přemůžeme pokušení ďáblské? —

5. O lidech.

Stvoření člověka.

Co stvořil Bůh na počátku? — V kolika dnech uspořádal Bůh zemi? — Kterí jsou nejznamenitější tvorové Boží?

Když Bůh stvořil anděly v nebi a uspořádal zemi, nebylo na ní tvora, jenž by slávu, moc a lásku Stvořitelovu poznával a velebil. Tu konečně proneseno na nebesích veliké slovo: „*Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému!*“ (I. Mojž. 1, 26.) A hned vůlí všemohoucího

Boha povstal přední tvor Boží na zemi, člověk. V Písmě svatém o tom čteme: „*Učinil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země*“, t. j. rozkázal, aby se některé látky na zemi spojily tak, aby z nich povstalo tělo lidské. To tělo však nebylo ještě živo. Proto Bůh „*vdechl ve tvář jeho dchnutí života, i učiněn jest člověk v duši živou*“ (osobu). (I. Mojž. 2, 7.)

„*Dchnutím*“ života je třeba rozuměti *duši*, již Bůh spojil s tělem. Nazývá se „*dchnutím*“, poněvadž je *duch*; dchnutím „*života*“ sluje pak proto, že dává život tělu, neboť člověk je potud živ, pokud duše je spojena s jeho tělem, jakmile se od těla oddělí, člověk přestává žiti. — Práví-li se, že „*Bůh vdechl ve tvář jeho dchnutí života*“, nesmíme z toho uzavírat, že duše je snad dech Boží, a tedy část božské bytosti; vždyť Bůh jest pouhý duch a proto nedělitelný, a mimo to duše lidská by v tom případě nebyla tvor Boží, nýbrž Bůh sám. Slovy: „*Bůh vdechl ve tvář jeho dchnutí života*“ vyjadřuje se jen tolik, že Bůh, když učinil tělo člověkovu, stvořil duši, t. j. učinil ji z ničeho a spojil pak s tělem.

Poněvadž Bůh člověka stvořil, člověk je tvor Boží, a to **po andělech nejznamenitější tvor Boží**. O tom přesvědčuje nás již ten veliký rozdíl, jež Bůh učinil při stvoření člověka a ostatních tvorů. Všecky ostatní tvory totiž Bůh stvořil pouhým slovem „*Budiž!*“ Když však chtěl stvořiti člověka, tu jako by se tři božské osoby vespolek radily, a výsledek porady byl: „*Učiňme člověka!*“ Ještě více však nás přesvědčují o tom slova: „*Učiňme člověka k obrazu a podobnosti svému!*“ jakož i další slova, jimiž Bůh již napřed prohlásil, že člověku odevzdá panství nade všemi tvory pozemskými: „*a ať panuje nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty i nade vší zemí i nad všelikým plazem, kterýž se hýbe na zemi*“: (I. Mojž. 1, 26.)

Kteří jsou po andělech nejznamenitější tvorové Boží?

Po andělech jsou lidé nejznamenitější tvorové Boží. (Otáz. 89.)

Bytost člověka.

Kterak stvořil Bůh člověka? (Učinil tělo jeho z hlíny a vdechl do něho duši.)

Z popisu stvoření člověka je patrný rozdíl mezi hmotným tělem, které bylo z hlíny — ze hmoty — učiněno, a mezi neviditelným, nehmotným dchnutím, které tělu viditelnému a hmotnému dalo život. Člověk skládá se tedy z viditelného a hmotného těla a z neviditelného a nehmotného ducha — duše.

Že máme tělo, zajisté nepochybujeme, a že to tělo naše je viditelné a hmotné, o tom se sami přesvědčujeme.

Že máme v sobě neviditelnou duši, poznáváme z Písma svatého a z rozumu. Bůh stvořil člověka k obrazu a podobenství svému. Bůh je pouhý duch, tedy i obraz jeho musí býti pouhý duch, a poněvadž tělo naše jest hmotné, nemůže býti obrazem Božím, proto člověk jen podle duše jest obrazem Božím.

Z čeho se skládá člověk?

Člověk se skládá z těla a duše.

Obě ty části Bůh obdařil mnohými přednostmi a dokonalostmi.

Srovnáme-li tělo lidské s tělem ostatních živočišných tvorů, vidíme, že **tělo** lidské jest přemoudře způsobeno a před ostatními živočišnými těly mnohými přednostmi obdařeno.

1. Má **přímou postavu**, která člověku připomíná, že nepřináleží zemi, nýbrž nebi, v nebi že jest pravá jeho vlast, a že jest pánem všeho živočišstva.

2. Dána jest mu **významná tvář**; tvář lidská vyznačuje, co se v duši děje; na tváři lidské lze poznati čistotu a nevinnost i nestoudnost; tvář lidská ukazuje, je-li člověk vesel či zarmoucen, spokojen či nespokojen. U zvířat toho není, proč se dobře nazývají „němou tváří“.

3. Tělo lidské obdařil Bůh **schopností údů k rozmanité práci**, čehož dostatečným důkazem jsou řemesla,

rozličná umění, na př. sochařství, malířství, písmo ruky lidské, podivuhodné stroje atd.

4. Bůh dal tělu lidskému **způsobilst jazyka k řeči**, jíž se člověk sdílí s jinými o své myšlenky a city.

Mnohem většími však přednostmi Bůh obdařil **duši** lidskou, stvořiv ji k obrazu a podobenství svému t. j. učiniv ji sobě podobnou.

Čím je duše lidská podobna Bohu? Bůh jest pouhý duch; duše lidská je také **pouhý duch**; Bůh nikdy neumře; také duše lidská nikdy **neumře**. Proto říkáme o ní, že jest „**nesmrtelná**“. O Bohu neříkáme, že jest nesmrtelný, nýbrž že jest „**věčný**“, t. j. že byl vždy, jest a bude vždy. Duše lidská však není věčná, protože nebyla vždy, nýbrž Bůh ji stvořil; ale jsouc stvořena, nikdy býti nepřestane, neumře; je tedy nesmrtelná.

Že duše lidská je „duch“, tedy podstata nehmotná, jednoduchá, o tom nám vydává svědectví naše vlastní sebevědomí. Cokoli duše koná, koná všecka, a ne jen částka její, jako u těla; jedna a táž duše okem vidí, uchem slyší atd. Dle učení fyziologů tělo je podrobno ustavičným proměnám, tak že během 7 let jest prý zcela jiné. Kdyby duše naše byla hmotná, ztratili bychom sebevědomí a jeho totožnost a nevěděli bychom, kdo a čí jsme. Ale sebevědomí naše zůstává ustavičně totéž, i ve stáří se člověk poznává za totéž „já“, kterým byl ve mládí; duševní podstata vniterná zůstává vždy táž, jen formy její se mění, t. j. vědění jejího přibývá nebo ubývá; i chtění se zdokonaluje nebo horší.

Že duše lidská je nesmrtelná, vysvítá z těchto důvodů:

1. Duše lidská je bytost duchovní, tedy jednoduchá, nehmotná, z nižádných částek nesložená, proto nemůže se rozpadnouti v části, nýbrž zůstává stále v neporušené celistvosti.

2. Na tomto světě nebývá všecko dobré náležitě odměněno, ani všecko zlé náležitě potrestáno. A přece Bůh je nejvyšší spravedlivý! Z toho nutně plyne, že po životě

pozemském jest ještě jiný život, v němž nesrovnalost ta se urovná a spravedlnost Boží v jasném světle se ukáže. Poněvadž však tělo umírá, může života toho býti účastna jen duše; je tedy nesmrtelná.

3. Víru, že duše lidská jest nesmrtelná, nalézáme u všech národů, byť všelijak znetvořenou a pokálenou surovými, smyslnými, nedůstojnými představami. Již patriarchové věřili v nesmrtelnost duše; nazývali život vezdejší putováním a vyznávali, že jsou poutníci a hosté na zemi. (Žid. 11, 13.—16.) Staří Egypťané, Peršané, Indové, Číňané, Gallové, Němci, Slované, většina Budhistů atd., podobně věřili v nesmrtelnost duše. — V čem se všickni národové shodují, nemůže býti nijak nepravdou.

4. Nejjasněji o nesmrtelnosti duše poučuje nás Písmo svaté. Již ve Starém zákoně mluví se o smrti jako o odchodu k otcům, jejichž duše jsou shromážděny v podsvětí. (I. Mojž. 28, 8.) A v knize „Kazatel“ čteme: „*Navrátí se prach do země své, odkud byl vzat, a duch se navrátí k Bohu, kterýž jej dal*“. (12, 7.) V Novém zákoně pak se učí: „*Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše zabítí nemohou*“. (Mat. 10, 28.) Všecky výroky Písma sv. o věčné blaženosti neb o věčném zatracení jsou zároveň výroky o nesmrtelnosti duše.

Duše lidská liší se podstatně od tak zvané „duše“ zvířecí, jež jest pouhou silou zvíře oživující, nikoli však duchem. — Duše zvířecí není nesmrtelná, neboť s tělem zvířete spolu zaniká.

Dále duše lidská jest podobna Bohu neboli jest obrazem Božím tím, že má **rozum**, t. j. může mysliti, tvořiti pojmy a úsudky, rozeznávati dobré od zlého, chápati věci nadpřirozené, povznášeti se k věcem nebeským a obor svých vědomostí rozšiřovati. Proto nazývá se člověk *rozumným* tvorem.

Rozum duše lidské není tak dokonalý jako rozum Boží; Bůh má rozum nejdokonalejší — proto jest vševedoucí — kdežto rozum duše lidské jest obmezený.

Duše zvířecí nemá rozumu; vnímá sice také představy, ale nezpracovává jich (v pojmy a soudy). Proto u zvířete nelze mluvíti o vzdělání. Je sice pravda, že zvířata konají k zachování svého

života různé věci, na př. pavouk tká síť tak jemně, a přesně, že nejdovednější člověk toho nedovede, ale zvířata konají všecko jen mechanicky, z vrozené zručnosti, kterou jim Bůh udělil, a již si nejsou vědoma. Ta zručnost náleží k jejich přirozenosti a proto bez učení přechází z pokolení na pokolení. Sotva mladý pavouk se vylíhne, ihned tká svou síť, nepotřebuje se teprve učití tkaní. — Nejvýmluvnějším důkazem, že duše zvířecí nemá rozumu, je ta okolnost, že zvířata nemluví, nýbrž vydávají jen zvuky, jimž nikdo nerozumí. Některá zvířata, jako na př. špačka, papouška, lze naučiti některým slovům, ale ptáci ti říkají naučená slova bezmyšlenkovitě napodobující jen lidská slova, jimž je člověk po dlouhém a namáhavém cvičení naučil; více však docílití nelze. Kdyby se papoušek sebe více slov naučil, přece sám nedovede skládati věty, tázati se a odpovídati rozumně. Všecko jest u něho jen mechanické. A tak jest tomu s každým jiným výcvikem u zvířat.

Konečně duše lidská jest podobna Bohu neboli jest obrazem Božím tím, že má **svobodnou vůli**, t. j. má svobodu rozhodnouti se beze všeho vnitřního a vnějšího nucení pro jednu z více různých věcí.

Svobodná vůle duše lidské jest nedokonalá, poněvadž se může kloniti i ke zlému; kdežto Bůh má nejdokonalejší svobodnou vůli.

Zvířata nemají svobodné vůle, nýbrž jednají jen dle zákona nutnosti, jak jejich přirozené pudy je nutí.

Čím je duše lidská obrazem Božím?

Vlastnosti, že duše lidská jest nesmrtelný duch, má rozum a svobodnou vůli, náležejí k její *přirozenosti*.

Co nazýváme přirozeností některé bytosti? (Co bytost ta musí míti, aby byla právě tou bytostí, kterou jest.) (Srov. výklad otáz. 63.) — Co náleží k přirozenosti božské? (Že Bůh jest nesmrtelný duch, který je sám od sebe, má nejdokonalejší rozum a nejdokonalejší svobodnou vůli.)

K přirozenosti lidské náleží, že člověk má viditelné tělo a neviditelnou duši. A k přirozenosti duše lidské náleží, že jest nesmrtelný duch, má rozum a svobodnou vůli. Kdyby duše lidská nebyla nesmrtelný duch, neměla rozumu ani svobodné vůle, nelišila by se ničím od duše zvířecí, která není nesmrtelný duch, nemá

rozumu ani svobodné vůle, a nebyla by duší lidskou. — Uvedenými přednostmi, jež náležejí k přirozenosti duše lidské, je duše lidská připodobněna k Bohu, jest pro ně obrazem Božím; proto říkáme o ní, že jest **přirozeným obrazem Božím**.

Z čeho se skládá člověk? (Z těla a duše.) — Jaká je duše, protože je pouhý duch? (Nesmrtelná.) — Jakým obrazem Božím je duše lidská? (Přirozeným.)

Člověk se tedy skládá z těla a nesmrtelné duše, která jest přirozeným obrazem Božím.

Z čeho se skládá člověk?

Člověk se skládá z těla a nesmrtelné duše, která jest přirozeným obrazem Božím. (Otáz. 90.)

Čím je duše lidská přirozeným obrazem Božím?

Duše lidská jest přirozeným obrazem Božím tím, že jest nesmrtelný duch a má rozum a svobodnou vůli. (Otáz. 91.)

Cíl člověka.

Při dvoře vévody burgundského Karla žil statečný pán, jménem Vilém, který si hrdinskými skutky dobyl velikých zásluh a v odměnu za ně byl povýšen k nejpřednějším úřadům, jež zastával vždy se vši svědomitostí. Když pak po letech nastala poslední hodina jeho, nadál se svět, že muž ten, jak žil, tak i zemře, že zemře smrtí slavnou a hrdinnou. Ale nestalo se tak! Když mu bylo zvěstováno, že mu nezbyvá než rozloučiti se se světem, pojala ho hrůza i zděšení a počal žalostně naříkati: „Jak že? Opustiti mám svůj úřad u knížete svého? A kam se mám odebrati? Nyní mám jíti a sloužiti novému pánu, o něhož jsem nikdy nedbal? O já pošetilec! Vévodovi burgundskému věnoval jsem celý život svůj a nejvyššímu Pánu všech pánů, k němuž teď chtě nechtě musím jíti, ani jediného dne! Probůh, vraťte mi moje léta, bych je lépe vynaložil!“ V takovém příliš pozdním naříkání vypustil duši. Avšak poručil, aby aspoň na výstrahu jiným dali mu na hrob tento nápis: „Zde leží onen Vilém, jenž

po celý život sloužil pozemskému pánu a naposled nic si nevysloužil. Odešel se světa aniž byl věděl, proč sem na svět přišel“.

Téhož nápisu zasluhovali by mnozí, přemnozí z lidí, neboť mnozí, přemnozí žijí týmž způsobem; nevzpomenou totiž ani jednou v životě, proč a k čemu jsou zde na světě. A přece, jak na vlastní oči vidíme, jsme zde všickni jen poutníci, přicházejíce a zase odcházejíce jeden po druhém. A poutník má a musí přece věděti, kam jde, jaký jest jeho cíl, k němuž se ubírá. Proto také my máme často rozvažovati a uvažovati, co vlastně jest naším cílem. Vždyť Bůh všecky věci, které jsou na světě, stvořil k určitému cíli. Nic nestvořil nadarmo; ani nejmenší červíček není na zemi bez účelu. Má-li každý tvor určitý cíl, pak jistě i člověk, nejznamenitější tvor na zemi, byl stvořen k určitému cíli. Proto velmi důležitou je pro nás otázka, proč nás Bůh stvořil, který jest náš cíl?

Cíl náš musí býti takový, by všickni lidé mohli ho dosáhnouti a našli v něm úplnou blaženost. Tomu-li tak, pak cílem naším nemohou býti statky, ani rozkoše, ani sláva tohoto světa, neboť málo kterému člověku dostává se těch věcí, a kterému se jich dostává, ten v nich nenalézá pravé a trvalé blaženosti, neboť přikvapí smrt a oloupí jej o všecko.

Není-li cíl náš na tomto světě, pak musí býti v bytosti mimo tento svět; bytostí tou jest Bůh.

Jsme stvořeni k obrazu Božímu; proto snahou naší největší má býti, abychom se Bohu co nejvíce podobali; pravíť Písmo svaté: „*Budtež dokonalí, jako Otec váš nebeský dokonalý jest*“. (Mat. 5, 48.) Abychom se však mohli Bohu v dokonalostech podobati, je třeba, bychom Boha náležitě **poznali**.

Kdo Boha náležitě v jeho dokonalostech pozná, je nitrem svým nezbytně puzen, by jej jako bytost nejdokonalejší a dobro nejvyšší **ctil, miloval** a jemu jako nejvyššímu Pánu **sloužil**. A to právě jest, k čemu nás Bůh stvořil, neboť, jak zjevení Boží učí, Bůh

stvořil lidi, aby ho poznávali a ctili, jej milovali a jemu sloužili. Čtemeť v Písmě svatém: „*Tentol' pak jest život věčný, aby poznali tebe, samého pravého Boha, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista*“ (Jan 17, 3.) — „*Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého!*“ (Mat. 22, 37.) — „*Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš!*“ (Mat. 4, 10.) —

K čemu stvořil Bůh lidi?

Bůh stvořil lidi, aby ho poznávali a ctili, jej milovali a jemu sloužili. (Otáz. 92. část 1.)

Kdo poznav Boha jej ctí, miluje a jemu slouží, bude za to odměněn věčnou radostí v nebi, bude na věky spasen. A to jest hlavní, proč nás Bůh stvořil, abychom totiž **byli na věky spaseni**. Proto praví sv. Pavel: „*Bůh chce, aby všichni lidé spaseni byli*“ (I. Tim. 2, 4.)

K čemu stvořil Bůh lidi?

Bůh stvořil lidi, aby ho poznávali a ctili, jej milovali a jemu sloužili a tak na věky spaseni byli. (Otáz. 92.)

Cíl, pro který Bůh lidi stvořil, je skutečně takový, že ho mohou všichni lidé dosáhnouti a v něm také naleznou jedině pravou blaženost, blaženost nebeskou, která záleží v patření na Boha tváří v tvář. Tato blaženost nebeská jest rozdílna od blaženosti pozemské, ku které dospívá člověk přirozenými svými silami a schopnostmi, a která jest nahodilá a pomíjející. Blaženost nebeská jest *nadpřirozená*, neboť je štěstím, jež potřeby přirozenosti lidské daleko převyšuje. O této nadpřirozené blaženosti by člověk ani nevěděl, kdyby Bůh nebyl o ní lidem mluvil, a neměl by na ni práva, kdyby jí byl Ježíš Kristus svou smrtí všem lidem nezasloužil. Také nelze k ní dospěti pouhými přirozenými silami a schopnostmi, nýbrž jen *nadpřirozenými prostředky víry a milosti*, t. j. kdo chce nadpřirozené blaženosti dosáhnouti, musí užívatí všech prostředků, jež mu víra k dosažení jí podává a musí býti podporován milostí Boží.

Mohou-li lidé dojíti věčného spasení pouhými silami svými přirozenými?

Pouhými silami svými přirozenými lidé nemohou dojíti věčného spasení, neboť blaženost, k níž jsou povoláni, jest nadpřirozená a může tedy jenom nadpřirozenými prostředky víry a milosti býti dosažena. (Otáz. 93.)

Prarodiče pokolení lidského.

První člověk dostal od Boha jméno „Adam“, t. j. „ze země vzatý“. Jméno to bylo mu dáno, aby pamětliv jsa toho, že tělo jeho bylo učiněno z hlíny země, zůstal pokorným, a aby spíše o svatost duše své pečoval.

Adam byl však ještě samotěn na zemi; mezi živými nebylo tvora jemu podobného. Proto stvořil mu Bůh pomocnici. Uvedl totiž na Adama tvrdý spánek, vyňal jedno z jeho žeber a vzdělal z něho ženu a přivedl ji k Adamovi. (I. Mojž. 2, 21. 22.) Adam ji pojmenoval „Eva“, t. j. „matka všech živých“.

Bůh vzdělal ženu ze žebra Adamova, protože chtěl aby všickni lidé, tedy také Eva, pocházeli od Adama, jakož i aby naznačil nerozlučitelný svazek manželský.

Kterak se jmenovali první lidé?

První lidé se jmenovali **A d a m a E v a**. (Otáz. 94. část 1.)

Od Adama a Evy všickni lidé pocházejí, ovšem dle těla, neboť duše každého člověka jest od Boha bezprostředně stvořena a s tělem spojena. Proto říká se Adamovi a Evě „první rodiče“ neboli „prarodiče“ celého pokolení lidského.

Kdo jsou prarodiče celého pokolení lidského?

Adam a Eva jsou prarodiče celého pokolení lidského. (Otáz. 94. část 2.)

Kterak se jmenovali první lidé?

První lidé se jmenovali **A d a m a E v a**; oni jsou prarodiče celého pokolení lidského. (Otáz. 94.)

Byli a jsou lidé, kteří popírají, že Bůh stvořil první lidi tak, jak Písmo svaté vypravuje, nýbrž učí, že se člověk vyvinul ponenáhlu z nejdokonalejšího zvířete, z opice.

Učení to jest nesmyslné, a pravost jeho nedá se nikterak dokázati. Od počátku světa se nestalo, aby některý druh bylin nebo živočichů přerodil se v jiný druh. Tak na př. žito, které sil Kain, bylo právě takové, jaké sejeme my. Pěstěním můžeme ovšem docíliti vzácnějšího druhu, ale nikdy ze žita nevypěstuje se ječmen nebo mák. Podobně můžeme pěstěním vychovati krásné koně, ale nikdy z koně nevypěstujeme slona. A proto ani z opice, třeba z nejchytřejší a nejdokonalejší, nemůže se vyvinouti člověk. Kdyby to někdo přece tvrdil, tvrdil by něco nerozumného a člověka nedůstojného.

Původní stav milosti prvních lidí.

Jací byli andělé, když je Bůh stvořil? — Proč byli andělé dobří a blaženi?

Jako andělé, tak i první lidé, když je Bůh stvořil, byli **dobří a blaženi**. Bůh totiž kromě přirozených darů, t. j. kromě těla a nesmrtelné duše obdařené rozumem a svobodnou vůlí, dal jim též *dary nadpřirozené*, jež nenáležely nezbytně k přirozenosti lidské, nýbrž byly pouhými dary milosti Boží; lidé mohli jich pozbyti, aniž by přestali býti lidmi.

1. K darům těm patřila na prvním místě **posvěcující milost**.

Jaký je, kdo má posvěcující milost?

Proto také první lidé byli **svatí a spravedliví**. Duše jejich, jež byla jakožto nesmrtelný duch obdařený rozumem a svobodnou vůlí přirozeným obrazem Božím, stala se posvěcující milostí, darem to nadpřirozeným, Bohu ještě podobnější, neboli stala se **nadpřirozeným obrazem Božím**.

Čím byli první lidé **n a d p ř i r o z e n ý m** obrazem Božím? (Tím, že měli posvěcující milost, již byli svatí a spravedliví.)

2. Kdo má posvěcující milost, jest Bohu milý, je dítkem Božím. Také první lidé, poněvadž měli posvěcující milost, byli **dítkami Božími**. — Jakožto dítky Boží měli **právo k nadpřirozené blaženosti** v nebi, jako dítky mají právo ke statkům rodičů.

Čím se stali první lidé posvěcující milostí? (Dítkami Božími.) K čemu měli jako dítky Boží právo? (K nadpřirozené blaženosti v nebi.)

3. Kromě posvěcující milosti, již první lidé byli svati a spravedliví, tak že byli dítkami Božími a měli právo k nadpřirozené blaženosti v nebi, dal Bůh prvním lidem nezkalený rozum, tak že poznávali jasně všechny přirozené věci jakož i Boha a jeho dokonalosti. Pravíme, že první lidé byli **obdařeni velikými vědomostmi**. Důkladem toho jest, že Adam, jak Písmo svaté svědčí, znal všechny živočichy, jež k němu Bůh přivedl, pojmenoval je případnými jmény a věděl, k čemu jsou. O témž svědčí i to, že Adam ihned poznal, odkud Eva vzala svůj původ a které jest její určení. Písmo svaté o tom dí: „*I řekl Adam: Tato jest kost nyní z kostí mých a tělo z těla mého: tato slouží bude mužice, nebo z muže vzata jest. Protož opustí člověk otce svého i matku a přidrží se manželky své, a budou dva v těle jednom*“ . (I. Mojž. 2, 23. 24.)

První lidé byli též obdařeni **vůlí nakloněnou k dobrému**, t. j. v srdci jejich nevznikala nijaká zlá žádost a náklonnost, tak že chtěli jen dobré, a ani na mysl jim nepřipadlo, aby se dopustili něčeho zlého.

Čím byli první lidé obdařeni? (Velikými vědomostmi a vůlí nakloněnou k dobrému.)

4. Všechny uvedené nadpřirozené dary udělil Bůh duši prvních lidí. Avšak on ozdobil i tělo jejich zvláštními nadpřirozenými přednostmi. Vykázal jim za přibyték „**ráj**“, rozkošnou a překrásnou to krajinu jako zahradu stromovím, zvířaty a vším ozdobenou, bohatou a příjemnou. V ráji vše prvním lidem sloužilo a bylo podrobno. I zvířata poslouchala člověka, neboť byla krotká. (I. Mojž. 2, 19.)

Tělo prvních lidí bylo sice jako tělo naše, ale bylo krásnější a nebylo podrobno ani změnám ani nemocem ani smrti, neboť dle určení Božího měli první lidé býti nesmrtelní. V ráji totiž mimo jiné krásné stromy byl také strom života. Ovoce jeho mělo v sobě od Boha zvláštní sílu, kterou tělo lidí, dokud by ovoce toho požívali, mělo býti zachováno při stálém zdraví a mladosti. Po dlouhém a blaženém životě v ráji měli přijíti beze smrti s duší i tělem do nebe. První lidé žili tedy v ráji, byli prosti všeho utrpení a také dle těla nesmrtelní.

Kde byl ráj, není známo; nepochybně v nynějším Arménsku, v krajině, kde Eufrat a Tigris mají zřídla.

Upomínka na blaženost prarodičů v ráji nalézá se, byť i namnoze porušena, u všech národů. Odtud jejich pověsti o zlatém věku druhdy bývalém.

Jací byli první lidé, lidé, když je Bůh stvořil?

Když Bůh první lidi stvořil, byli dobří a blažení, neboť:

1. měli posvěcující milost, byli svatí a spravedliví a tak i nadpřirozeným obrazem Božím;

2. byli dítkami Božími a měli právo k nadpřirozené blaženosti v nebi;

3. byli obdařeni velikými vědomostmi a vůlí nakloněnou k dobrému;

4. žili v ráji, byli prosti všeho utrpení a také dle těla nesmrtelní. (Otáz, 95.)

Všech uvedených nadpřirozených darů první lidé nedostali jen pro sebe, nýbrž všickni jejich potomci měli je po nich děditi. Všickni lidé měli býti svatými, měli míti právo k nadpřirozené blaženosti v nebi, měli býti obdařeni velikými vědomostmi a vůlí nakloněnou k dobrému, měli žíti v ráji, býti prosti všeho utrpení a také dle těla nesmrtelní.

Zdali první lidé dostali dary od Boha jim propůjčené jen pro sebe?

První lidé nedostali darův od Boha jim propůjčených jen pro sebe; i jejich potomci měli je po nich děditi. (Otáz. 96.)

Hřích prvních lidí.

Veškerá blaženost, již první lidé v ráji požívali, byla nezasloužená. Ale Bůh chtěl, aby si jí první lidé jak pro sebe, tak i pro své potomky zasloužili svobodnou činností. Proto podrobil je zkoušce, v níž by se svobodně rozhodli, chtějí-li Boha jakožto svého Pána a Stvořitele ctiti a poslouchati, či chtějí-li mu úctu a poslušnost odírat. Příležitostí k tomu rozhodnutí bylo přikázání, které Bůh dal prvním lidem v ráji řka k Adamovi: „*Se všelikého stromu rajského jez, se stromu pak vědění dobrého a zlého nejez! Nebo, kterýkoli den bys s něho jedl, smrtí umřeš*“ (I. Mojž. 2, 16.)

Uvážíme-li, že první lidé byli obdařeni nadpřirozenými dary, tedy toto přikázání nebylo pro ně obtíží. Avšak ďábel záviděl lidem jejich blaženosti, zvláště blaženosti nebeské, ku které měli právo, a proto umínil si oloupiti je o věčnou blaženost a strhnouti je do věčné záhuby, do níž sám svou vinou byl uvržen. Aby snáze první lidi k neposlušnosti svedl, použil podoby hada. Sv. Augustin k tomu poznamenává, že ďábel mluvil z hada tak, jako mluvíval zlý duch z lidí zlým duchem posedlých.

Když Eva přišla k zapověděnému stromu, uzřela na něm hada, jenž k ní promluvil: „Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli z každého stromu rajského?“ Eva odpověděla: „Z ovoce všeho stromová, které jest v ráji, jíme, ale z ovoce stromu, kterýž jest uprostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom nejedli a abychom se ho nedotýkali, bychom snad nezemřeli“. Had řekl k Evě: „Nikoli, smrtí nezemřete. Víť zajisté Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše, a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé“. Těmito slovy ďábel víru Evinu v Boha a lásku k němu tak zeslabil, že počala nedůvěřovati pravdomluvnosti Boží. Pýcha opanovala její srdce, lichotilo jí: „budete jako bohové“. Maličko uvažovala a potom vzala z ovoce stromu a jedla. Dala i muži svému, který také jedl. A tak

první lidé dali se ďáblem svést k neposlušnosti a tím zhřešili, dopustili se hříchu.

Ačkoli se hřích prvních lidí zdá na pohled nepatrným, byl svou podstatou hřichem prevelikým; byl dle vnitřní povahy své: 1. p ý c h o u, touhou, aby se stali nezávislími na Bohu, aby byli jako Bůh sám; 2. n e d ů v ě r o u, neboť věřili raději ďáblu než Bohu; 3. n e v d ě k e m k Bohu a p o h r d á n í m jeho zákonem. — Hřichu toho nelze omluviti, že první lidé byli od ďábla pokoušeni a svedeni, neboť měli svobodnou vůli, která ničím nebyla zeslabena, nebyli lákáni žádnou nezřízenou žádostí a mimo to byli obdařeni hojnými milostmi nadpřirozenými; mohli se tedy snadno hřichu uvarovati.

Jako první lidé po svém stvoření byli velmi šťastni a blaženi, tak po hřichu byli velmi nešťastni. Do srdce jejich vstoupil červ nepokoje a studu, který je připravil o všechno štěstí a všechnu radost. Oči jejich se otevřely, ale nikoli aby viděli, že jsou rovni Bohu, nýbrž aby poznali, do jaké bezedné propasti vešnal je ďábel. Styděli se a báli se Boha, jehož neposlušností svou urazili a od něhož trestu zasluhovali. A Bůh je také skutečně potrestal, a to přísně.

Abychom si mohli jasněji představit, jak nešťastnými se stali první lidé svým hřichem, uvedeme si na paměť, jakými byli před hřichem a jakými po hřichu.

1. Před hřichem první lidé měli posvěcující milost, která je činila svatými, spravedlivými, takže byli nadpřirozeným obrazem Božím. Jakmile však zhřešili, **ztratili milost posvěcující a přestali býti svatými a spravedlivými, tedy i nadpřirozeným obrazem Božím.**

2. Posvěcující milost činila první lidi dítkami Božími a dávala jim právo k nadpřirozené blaženosti v nebi. Když však ztratili posvěcující milost, **přestali býti dítkami Božími, pozbyli práva k nadpřirozené blaženosti v nebi a zasluhovali přijíti do pekla, neboli stali se hodnými věčného zavržení.**

Co ztratili první lidé hřichem? (Posvěcující milost.) — Čím přestali býti? (Nadpřirozeným obrazem Božím a dit-

kami Božími.) Čeho pozbyli? (Práva k nadpřirozené blaženosti v nebi.) Čeho se stali hodnými? (Věčného zavržení.)

3. Před hříchem rozum prvních lidí byl velice bystrý a vůle jejich byla nakloněna k dobrému. Když zhlřešili, Bůh nechal jim sice rozum a svobodnou vůli, protože jich jakožto darů přirozených nemohli pozbyti, ale dary ty se zhoršily, pozbyly své bývalé dokonalosti. Rozum jejich, nejsa již osvěcován nadpřirozeným způsobem, pozbyl bývalé bystrosti, zakalil se, takže nemohli tak snadno a dokonale poznávati Boha a stvořených věcí jako dříve; říkáme, že **rozum jejich se zatemnil**. To lze poznati z toho, že se skrývali před Bohem, jakoby před ním všudy přítomným a vševědoucím mohli utéci. — **Vůle jejich naklonila se ke zlému**. V srdci jejich povstaly náruživosti a zlé náklonnosti, o nichž dříve nevěděli.

Jakými se staly rozum a vůle prvních lidí po spáchaném hříchu? (Rozum jejich se zatemnil a vůle jejich se naklonila ke zlému.)

4. Před hříchem první lidé žili v ráji, byli prosti všeho utrpení a také dle těla nesmrtelní. Po spáchaném hříchu stala se s nimi změna i dle těla. **Byli vyhnáni z ráje**, a aby se do něho nemohli vrátiti, postavil Bůh k němu Cherubína s ohnivým mečem. Mimo ráj shledali všecko jinak než v ráji. Země byla pusta, trnám a hlozím porostlá; co našli k jídlu, nebylo chutné jako rajske ovoce. Zima, vítr, déšť, sníh a všeliké nepohody je sužovaly. Zvířata zdivočela; některá utíkala před Adamem a Evou, jiných zase musili se oni báti, před nimi utíkati nebo se jim brániti. Práce stala se jim těžkou; musili pracovati až do umdlení a unavení, aby jim obilí rostlo; kde nepracovali a země nevzdělávali, tam rostlo jen trní a hloží.

Hříchem svým ukázali se první lidé nehodnými nejen blaženého přebývání v ráji, ale i toho, aby beze všeho pozemského utrpení a beze smrti byli vzati z ráje přímo do nebe. Proto Bůh usoudil, aby **byli mnohým**

utrpením a smrti podrobeni. Trest smrti oznámil Adamovi slovy: „*V potu tváře jísti budeš chléb, dokud se nenavrátíš do země, ze které vzat jsi; nebo prach jsi a v prach se obrátíš*“. (I. Mojž. 3, 18. 19.)

Kterak byli první lidé potrestáni za hřích svůj na těle? (Byli vyhnáni z ráje a mnohým utrpením a smrti podrobeni.)

Zdali zůstali první lidé dobrými a blaženými?

První lidé nezůstali dobrými a blaženými; zhřešili těžce a stali se tak nešťastnými na duši i na těle. (Otáz. 97.)

Čím těžce zhřešili první lidé?

První lidé těžce zhřešili tím, že ďáblem byvše svedeni, jedli se stromu, se kterého jim Bůh jísti zapověděl. (Otáz. 98.)

Kterak se stali první lidé hříchem svým nešťastnými na duši i na těle?

První lidé stali se hříchem svým nešťastnými na duši i na těle takto :

1. ztratili milost posvěcující a přestali býti nadpřirozeným obrazem Božím ;

2. přestali býti dítkami Božími, pozbyli práva k nadpřirozené blaženosti v nebi a stali se hodnými věčného zavržení;

3. rozum jejich se zatemnil a vůle jejich naklonila se ke zlému;

4. byli vyhnáni z ráje a mnohým utrpením a smrti podrobeni. (Otáz. 99.)

Hřích dědičný.

Kdo měl děditi nadpřirozené dary prvním lidem udělené? (Všichni jejich potomci.)

Jako měli potomci Adamovi děditi všechny nadpřirozené dary, kterými Bůh první lidi obdařil, tak také zdělili jeho hřích i se všemi jeho zlými následky. Všichni lidé hned při svém početí mají na sobě hřích Adamův a jest jim snášeti tresty za něj. Tomu zřejmě učí Písmo svaté, jež dí: „*Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích smrt, tak na všechny lidi smrt přešla, v němž všichni zhřešili*“. (Řím. 5, 12.)

Poněvadž tedy hřích Adamův přešel na všechny lidi, všichni lidé stali se jím nešťastni na duši i na těle jako první lidé.

Nešťastné následky hříchu Adamova jeví se při lidech těmito věcmi:

1. Každý člověk přichází na svět bez milosti posvěcující, duše jeho není svatá a spravedlivá, není nadpřirozeným obrazem Božím.

2. Poněvadž člověk nemá posvěcující milosti, není Bohu milý, není dítkem Božím a nemá proto práva k nadpřirozené blaženosti v nebi.

3. Člověk přináší s sebou na svět slabost rozumu a vůle. Co se rozumu týče, je tak slabý, že nepoznává jasně ani věci zemských, ani Boha v nebesích. Sám sobě jsa ponechán nevěděl by, proč jest na světě, co jest cílem jeho života, co bude po smrti. Písmo svaté o tom svědčí slovy: „Nesnadně se toho dovtipujeme, co na zemi jest; co pak na nebi jest, kdo to vystihne?“ (Moudr. 9, 15.) — A vůle lidská jest více nakloněna ke zlému než k dobremu, a s ní je spojena zlá žádostivost. Písmo svaté dí ve příčině té: „Smyslové i myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti“. (I. Mojž. 8, 21.)

4. Tělo všech lidí jest podrobno mnohým utrpením. S pláčem rodí se člověk a plakati jest mu často v životě, neboť nesčíslné strasti, kříže a protivenství naň doléhají se všech stran. To potvrzuje Písmo svaté, jež dí: „Člověk narozený ze ženy, krátký živ jsa čas, naplněn bývá mnohými bédami“. (Job. 14, 1.) — Největší pak bída jest, že všichni lidé musí umřít. O tom jsme všickni přesvědčeni! Svět jest zajisté velikým hřbitovem, na němž se každodenně pohřeb koná, jehož půdu denně horké slzy pozůstalých svlažují.

Uškodil-li hřích Adamův jen prvním lidem?

Hřích Adamův neuškodil jen prvním lidem, nýbrž přešel i se zlými následky svými také na nás, kteříž od Adama pocházíme. (Otáz. 100.)

Kterak se jeví následky hříchu Adamova při lidech?

Hřích Adamův přechází na nás *zdeděním* a lpí na nás jako náš vlastní hřích. — Co děti mají po rodičích, tomu říkáme „*dědictví*“, „*věc dědičná*“. Všem lidem zůstal po prvních rodičích hřích, pročež říká se mu „*hřích dědičný*“; poněvadž byl prvním hřichem od lidí spáchaným, nazýváme jej také „*hřichem prvotním*“.

Jak se jmenuje hřích, který od prvních lidí také na nás přešel?

Hřích, který od prvních lidí také na nás přešel, jmenuje se hřích dědičný, protože jsme se ho sami nedopustili, nýbrž jej takorůzka zdědili. (Otáz. 101.)

Kterak jinak říkáme hřichu dědičnému? — Proč mu říkáme hřích prvotní?

Jsoucnost dědičného hřichu Písmo svaté potvrzuje na četných místech.

V knize Jobově (14, 4.) čteme: „*Kdo může učiniti čistého z nečistého semene počatého? Zdaliž ne ty, který sám jsi?*“

Slovy těmi Job vyznává, že jest jako každý jiný člověk již od přirozenosti nečistý, t. j. v dědičném hřichu počat. Tak aspoň nejstarší církevní otcové slova ta vykládají.

David praví: „*Hle, v nepravostech počat jsem, a ve hříších počala mne matka má*“. (Žalm 50. 7.)

Také ústní podání potvrzuje jsoucnost dědičného hřichu. V církvi za všech dob byla křtěna nemluvňata, aby mohla dojítí spasení, kdyby zemřela. Pokládali se u dětí, které se osobního hřichu nemohly ještě dopustiti, křest za potřebný ke spasení, musilo se nutně věřiti, že děti ty jsou poskvrněny hřichem dědičným, od kterého měly křtem býti očištěny a tak býti uzpůsobeny vejíti do nebe.

I rozum lidský musí jsoucnost dědičného hřichu uznati. Pozorujeme-li totiž to množství zla duchovního i tělesného, jemuž všichni lidé jsou podrobeni, a k tomu ta četná utrpení, kterým náš život jest podroben, lze nám s dostatečnou pravděpodobností souditi,

že ty bídy nepocházejí od Stvořitele nejvyššího, svatého a dobrotivého, nýbrž že povstaly vlastní vinou lidí. Poněvadž však bídy ty jeví se i u těch, kteří sami nezhrěšili, ano i u nedospělých dítek, které ještě rozumu užívati nezačaly, soudíme právem, že ty bídy nepocházejí z osobní viny, nýbrž z viny, v níž upadlo veškeré pokolení lidské, z viny Adamovy. Přecházen viny Adamovy na všechny jeho potomky je sice tajemné, ale není proti rozumu. Adam totiž zastupoval celé pokolení lidské. On neobdržel milosti Boží jen pro sebe, nýbrž s ním a v něm mělo ji obdržeti veškeré pokolení lidské; proto ji také s ním a v něm ztratilo, „v něm všichni zhřěšili“. V Adamovi přirozenost lidská byla porušena, a ten hříšný stav přechází na veškeré potomstvo jeho, jako tělesné a duševní vady rodičů přecházejí na děti.

O následcích dědičného hříchu bludně učili Luther a Kalvín, kteří tvrdili, že prý prvotním hříchem rozum a vůle člověka byly úplně zkaženy, takže člověk jest nakloněn jen ke zlému a nemůže činiti dobrého, a co činí, není jeho zásluhou. Církev na sněmu tridentském toto bludné učení zavrhl a prohlásila, že prvotním hříchem rozum a svobodná vůle člověka nebyly úplně zničeny a potlačeny, nýbrž toliko pokaženy, převráceny, takže člověk může činiti dobré, kteréž bude mu také připočteno k zásluze.

Neposkvrněné početí Panny Marie.

Všichni lidé přicházejí na svět s dědičným hříchem. **Jediná Panna Maria zůstala zvláštní milostí uchráněna dědičného hříchu**, a to tak, že ani na okamžik nebyla jím poskvrněna, ani při svém početí, když se duše pojí s tělem v lidskou přirozenost. Proto pravíme o ní, že jest „**bez poskvrny hříchu prvotního počatá**“.

Milost, které se Panně Marii dostalo tím, že byla uchráněna dědičného hříchu, právem nazýváme milostí *zvláštní*, protože Bůh milosti této neudělil žádnému jinému potomku Adamovu.

Aby Panna Maria byla uchráněna dědičného hříchu, toho žádala nevyhnutelně **důstojnost matky Boží**, k níž byla od Boha vyvolena. Měla-li totiž Panna Maria býti matkou Syna Božího, enž přišel na tento svět, aby nadobro přemohl našeho nepřítele pekelného a vymanil nás z moci jeho, slušelo a bylo spravedливо, aby matka jeho byla uchráněna všelikého hříchu, tedy také hříchu dědičného, jinak Syn Boží byl by poskvřnil svou božskou důstojnost, kdyby byl přijal tělo z matky hříchem poskvřněné, z matky otrokyně ďáblovy, a ďábel byl by se mu mohl takořka posmívati a tím se honositi, že matka Syna Božího byla také jednou, byť i na okamžik, v jeho porobě. Toho ovšem velebnost a svatost Boží nemohla připustiti a proto, jakmile Bůh ustanovil vykoupiti lidstvo vtělením a smrtí Syna svého, musil se též postarati o matku, jež by byla důstojna jeho cti božské. Taková matka však musila býti prosta všeho hříchu. Proto uchránil Pannu Marii, již vyvolil za matku Syna svého, nejen hříchu dědičného, ale dal jí též milost, aby se po celý život svůj nedopustila žádného ani všedního hříchu a co nejvíce prospívala ve všelikých ctnostech.

Této veliké milosti dostalo se Panně Marii nikoli pro její zásluhy, nýbrž pro budoucí zásluhy jejího Syna. Byla tedy Panna Maria také vykoupěna od Ježíše Krista. Ale byla vykoupěna způsobem dokonalejším než všichni vykoupěnci ostatní. Ti totiž jsou hříchem dědičným poskvřněni, bývají však od něho pro zásluhy Ježíše Krista *očistěni*; ale Panna Maria byla hříchu toho dokonale a naprosto *uchráněna*. Všichni ostatní lidé mohou se státi účastni vykoupění až po narození na křtu svatém, a to vzhledem na minulé zásluhy Ježíše Krista; Panna Maria byla však zmíněným způsobem vykoupěna vzhledem na **budoucí** zásluhy Ježíše Krista.

Pravda, že Panna Maria byla uchráněna hříchu dědičného, jest naznačena také v Písmě svatém. Již v ráji Bůh předpověděl, že žena, totiž matka Vykupitelova, potře hlavu ďáblovu, t. j. ďábla nadobro přemůže. Kdyby však matka Vykupitelova byla zdělila hřích

Adamův, byla by bývala, jsouc poskvrněna hříchem, v moci ďáblově, a neplatila by předpověď Boha, že ona *nadobro* ďábla přemůže. — Když archanděl Gabriel zvěstoval Panně Marii radostné poselství, že se má státi matkou Syna Božího, pozdravil ji: „Zdráva's, milosti plná“. V milosti jest jen ten, kdo je prost hříchu. Byla-li Panna Maria *plna milosti*, nesměla býti ani okamžik pod mocí ďáblovou.

Kdo jediný zůstal uchráněn hříchu dědičného?

Jediná blahoslavená Panna M a r i a zůstala zvláštní milostí vzhledem na zásluhy Ježíše Krista uchráněna hříchu dědičného. (Otáz. 102.)

Proč zůstala blahoslavená Panna Maria uchráněna hříchu dědičného?

Blahoslavená Panna Maria zůstala uchráněna hříchu dědičného, protože byla vyvolena za matku Boží. (Otáz. 103.)

Víra v neposkvrněné početí Panny Marie byla v církvi svaté již v nejstarších dobách, jak o tom vydává svědectví, že záhy byl slaven „svátek početí Panny Marie“. Ve východní církvi byl slaven již v 5. století. Na západě (v církvi římské) vyskytují se první stopy slavení svátku toho v 7. století a to nejprve ve Španělich, kde jej svatý Ildefons, biskup toledský, nejprve zavedl; pak byl zaveden v Anglii sv. Anselmem († 1109) a ve Francii. V Římě byl zaveden teprve na začátku 14. století. Roku 1476 papež Sixtus IV. (1471—1484) vydal zvláštní ustanovení, v němž udělil odpustky těm, kdož by o svátku „Početí blahoslavené rodičky Boží“ mši svatou nábožně slyšeli a církevní hodinky se modlili. — Papež Klement IX. (1667—1669) přidal ku svátku tomu oktáv, a Klement XI. učinil jej roku 1708 svátkem *povinným pro celou církev*. (V Rakousku byl svátkem veřejným od r. 1629 a v Německu od r. 1664.) — Papež Řehoř XVI. (1831—1846) *dovolil*, aby v litanii loretánské směla se připojiti slova: „Královno bez poskvrny prvotního hříchu počatá, oroduj za nás!“

Až dosud však učení o neposkvrněném početí Panny Marie bylo *zbožným míněním*. Konečně v polovici minu-

lého století američtí a francouzští biskupové ve spojení s řádem jezuitským obrátili se s prosbou k papeži, aby zbožné mínění, jež po veškeré církvi zavládlo a všeobecným se stalo, bylo prohlášeno za **článek víry**. Avšak papež Pius IX. nevyhověl hned žádosti jejich, ale vyžádal si napřed dobré zdání všech biskupů celého katolického světa o tom učení. Když pak z veškerého katolického světa příznivé odpovědi došly, a se všech stran téměř jednohlasně žádost se projevovala, by učení o neposkvrněném početí Panny Marie za zřejmý článek víry bylo prohlášeno, svatý otec Pius IX., svolav kardinály a biskupy ze všeho katolického světa na tu slavnost do Říma, dne 8. prosince 1854 u veleslavném a velebném shromáždění prohlásil „**neposkvrněné početí blahoslavené rodičky Boží**“ za **článek víry** a *nařídil*, by výše uvedená prosba v litanii loretánské všude se přidávala.

Panna Maria jakožto bez poskvrny hříchu prvotního počatá vyobrazuje se v bělostném rouše s lilí v ruce, kolem hlavy má korunu z dvanácti hvězd, stojí na zeměkouli a pravou nohou šlape na hlavu hada, jenž jest kolem zeměkoule ovinut. — Bělostné roucho a lilie v ruce vyznamenávají čistotu a neporušenost duše, kterou se Panna Maria od prvního početí až do konce svého pozemského života stkvěla. — Koruna z dvanácti hvězd vyznamenává všelikou plnost ctností, jimiž se Panna Maria stkvěla na světě, a nesmírnou velikost slávy, kterou nyní jest obdařena v nebesích. — Že Panna Maria stojí na zeměkouli, tím se naznačuje, že opovrhovala po celý život světem a poklady jeho. — Že pak šlape na hlavu hadovu, to nám připomíná, že ona jediná nebyla podrobena prvotnímu hříchu, že zvítězila nad hadem — děblem — a potřela mu hlavu tím, že porodila Vykupitele světa.

Zaslíbení Vykupitele.

Bůh mohl zavrhnouti lidi na věky do pekla, jako zavrhl pyšné anděly. Avšak Bůh tak neučinil, nýbrž ustanovil od věčnosti, že padlé pokolení lidské pozdvihne, že mu přispěje ku pomoci, neboť **p a d l ý č l o v ě k n e m o h l s i s á m p o m o c i**.

1. Bylť zbaven života nadpřirozeného, t. j. posvěcující milosti, a byl tedy duševně mrtev a proto i neschopen,

aby si sám ze smrti duševní zase pomohl k životu nadpřirozenému, jako tělesně mrtvý není s to, aby si dal zase život přirozený.

2. Uražená velebnost a spravedlnost Boží žádala dostiučinění, které by se rovnalo hříchu, jenž byl ne-
s k o n ě n é. Avšak takového dostiučinění c e n y n e-
jakožto bytost konečná dáti nemohl; jen Bůh sám mohl dáti dostiučinění přiměřené. Proto se Bůh sám nad lidmi smiloval a slíbil jim, že pošle svého jednorozeného Syna na svět a ten že smrtí svou dokonale dostiučiní za jejich hřích.

V některých krajinách vede se dosud obchod s lidmi jako u nás s dobyt看em. Jsou voděni do města na trh a prodáváni. Kdo je koupí, jest jejich pánem; musí mu zadarmo těžce pracovati a při tom bývají často nemilosrdně trýzněni. Vede se jim zle, jsou „otroky“ svého pána. Aby ti ubožáci byli z toho bídného stavu vysvobozeni, katoličtí missionáři je kupují od jejich pánů — vykupují je z otroctví, vyučují svatému náboženství, křtí a pak učí nějakým pracím. Missionáři ti jsou „vykupiteli“ těch ubohých lidí.

Také všichni lidé byli pro hřích dědičný prodáni ďáblu, stali se otroky ďáblovými. Ve službě ďáblově je však velmi zle, byli by ubozí. Aby lidé byli z otroctví ďáblava vysvobozeni, Bůh slíbil hned prvním lidem, že pošle Syna svého na svět, a ten že všechny lidi smrtí svou vysvobodí neboli vykoupí z otroctví ďáblava, stane se tak jejich „**Vykupitelem**“ a zjedná jim zase milost Boží, aby mohli dojít spasení.

Pravíme, že Bůh slíbil prvním lidem Vykupitele a tak se nad lidmi smiloval, aby po pádu zase mohli ,dojít spasení.

Zaslíbení Vykupitele dostalo se lidem hned po pádu slovy, jež Bůh řekl ke svůdci: „*Nepřítelství položím mezi tebou a ženou, mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím; onať potře hlavu tvou, a ty úklady činiti budeš patě její*“.

(I. Mojž. 3, 15.) Slovy těmi Bůh přislíbil, že jiná žena napraví, co Eva byla hříchem pokazila. Ženou tou jest Panna Maria, která, stavši se matkou Vykupitelovou, učinila konec panství ďáblovu.

Slovům, jimiž Bůh slíbil prvním lidem Vykupitele, říká se „prvoevangelium“ (evangelium = radostná novina), protože je to p r v n í předpověď, že přijde Vykupitel.

Co učinil Bůh, aby lidé po pádu zase mohli dojítí spasení?

Aby lidé po pádu zase mohli dojítí spasení, smiloval se Bůh nad nimi a slíbil hned prvním lidem V y k u p i t e l e. (Otáz. 104.)

Kterými slovy slíbil Bůh prvním lidem Vykupitele? — Jak říkáme slovům těm? — Kdo je ta žena, jež měla potříti hlavu ďáblovu?

První lidé, Adam a Eva, potěšeni slibem Hospodinovým, žili svatě a kajicně až do své smrti. Přislíbení Hospodinovo chovali v srdci svém a oznámili je také synům svým, aby naděje na slíbeného Vykupitele se zachovala až do jeho příchodu. Bůh prodloužil život prvních lidí, takže žili několik set let (Adam 930 let) a potom zemřeli. Duše jejich přišly do předpekli, kdež pokojně a bez bolesti očekávaly Vykupitele, nyní pak radují se v nebi.

Památka Adama a Evy připadá na „Štědrý den“.

Slíbený Vykupitel nepřišel hned, nýbrž teprve asi za čtyři tisíce let po stvoření prvních lidí. Kdyby byl totiž přišel hned, nebyli by lidé ani zakusili té bídy, do níž je hřích prvních lidí uvedl, a nebyli by si tedy také Vykupitele příliš vážili, jelikož by se byli domnívali, že by si sami také byli snad z bídy té pomohli a z moci ďáblovy se vyprostili. Za tu dlouhou dobu však, po kterou musili na Vykupitele čekati, poznali plnou měrou, co zlého hřích způsobil, do jaké bídy je uvedl, poznali také, že si sami nedovedou pomoci, nýbrž že pomoc musí přijíti s hůry. Proto čím dále tím více toužili po zaslíbeném Vykupiteli volajíce: „Rosu dejte, nebesa,

s hůry, a oblakové, dštěte Spravedlivého! Otevři se, země, a vydej Spasitele!“ Když pak zaslíbený Vykupitel konečně přišel, ochotně jej přijali.

Že se vědomí o zaslíbeném Vykupiteli u lidí po tak dlouhou dobu zachovalo, toho Bůh dosáhl tím, že si vyvolil národ israelský, jemuž častěji obnovoval zaslíbení o Vykupiteli, vzbuzoval v něm proroky, kteří Vykupitele předpovídali udávající známky, po nichž by jej lidé snáze poznali.

Od národa israelského dověděli se o zaslíbení Vykupitele také pohané a rovněž po něm dychtivě toužili a byli ochotni jej přijmouti, až se na světě objeví.

Na památku toužebného očekávání Vykupitele církev svatá slaví každoročně „advent“. „Advent“ je slovo latinské a znamená „příchod“. V adventě jsou čtyři nedělní dni, nikoli však vždycky celé čtyři týdny. Ty čtyři nedělní dni připomínají dobu čtyř tisíců let, po které se lidé připravovali na příchod Vykupitelův. — V adventě sloužívá se před svítáním zvláštní mše svatá k uctění Panny Marie, zvaná „R o r a t e“, poněvadž se začíná slovy: „Rosu dejte (latinsky rorate), nebesa, s hůry!“ Rorate slouží se před svítáním (za šera), aby se naznačilo, že lidstvo před příchodem Vykupitelovým bylo pohříženo v temnotě bludu a hříchu. — Rorate v Čechách zavedl první arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic ve 14. století.

Kdy přišel slíbený Vykupitel?

Slíbený Vykupitel přišel asi čtyři tisíce let po stvoření prvních lidí. (Otáz. 105.)

Proč neposlal Bůh Vykupitele hned, jak jej slíbil?

Bůh neposlal Vykupitele hned, jak jej slíbil, protože chtěl, aby lidé bídu hříchu poznali, po Vykupiteli toužili a ochotně jej přijali. (Otáz. 106.)

Když lidé byli na Vykupitele připraveni a toužebně ho očekávali, po čtyřech tisících letech od prvního zaslíbení slíbený Vykupitel přišel. Jest jím druhá božská osoba, Bůh Syn, jenž jako člověk dostal jméno Ježíš Kristus. Ježíš Kristus je tedy slíbený Vykupitel.

Kdo je slíbený Vykupitel?

Slíbený Vykupitel jest J e ž í š K r i s t u s. (Otáz. 107.)

O slíbeném Vykupiteli Ježíši Kristu pojednává druhý článek víry.

Dokončili jsme učení, jež se nám předkládá k věření v prvním článku víry.

Kterak zní první článek víry?

V prvním článku víry jsme poznali, kdo jest Bůh a které má vlastnosti. Dále jsme poznali, že Bůh skutečně jest. O tom přesvědčuje nás viditelný svět, naše svědomí a nadpřirozené zjevení Boží. — Přesvědčili jsme se, že Bůh je toliko jeden ve třech osobách, a poučili jsme se o tajemství nejsvětější Trojice Boží. — Pojednali jsme o první božské osobě, o Bohu Otci a o skutku, jenž se Bohu Otci připisuje, totiž o stvoření, a to o stvoření světa, o stvoření andělů a o stvoření lidí. Shrneme-li vše v krátká slova, tedy jsme poznali, že první článek víry učí: 1. že jest jeden Bůh; 2. že se první božská osoba jmenuje Otec; 3. že Bůh stvořil nebe i zemi.

Čemu učí první článek víry?

První článek víry učí:

1. že jest jeden Bůh;
2. že se první božská osoba jmenuje O t e c;
3. že Bůh stvořil nebe i zemi. (Otáz. 41.)

Opakování.

Kterí jsou po andělech nejznamenitější tvorové Boží? — Kdy stvořil Bůh prvního člověka? — Kterak stvořil Bůh prvního člověka? — K čímu obrazu stvořil Bůh člověka? — Z kterých slov Božích jest patrné, že Bůh stvořil člověka k svému obrazu?

Z čeho se skládá člověk? — Jaké je tělo lidské? (Hmotné.) — Jaká je duše lidská? (Nehmotný duch.) — Z čeho poznáváme, že duše jest nehmotný duch? (Že jest obrazem Božím.) — Kterými přednostmi obdaril Bůh tělo lidské? — Kterak vyznamenal Bůh duši lidskou? — Čím je duše lidská *obrazem Božím*? — Jakým obrazem Božím je duše lidská proto, že jest nesmrtelný duch, má rozum a svobodnou vůli? — Proč pravíme, že duše lidská jest *přirozeným* obrazem Božím? — Kolik duší lidských jest

přirozeným obrazem Božím? — Proč každá duše lidská jest přirozeným obrazem Božím?

Z čeho vysvítá, že duše lidská jest *nesmrtelná*? — Co znamená: duše lidská má rozum? — Co znamená: duše lidská má svobodnou vůli? — Kterak liší se duše lidská od tak zvané duše zvířecí? — Co jest nejvýmluvnějším důkazem, že duše zvířecí nemá rozumu? — Jak vysvětliti, že i některá zvířata mluví?

K čemu stvořil Bůh lidi? — Co je tedy hlavním a jediným cílem našim? — Proč není cílem našim blaženost pozemská? (Poněvadž jest nahodilá a pomíjející.) — Jaký však musí býti cíl lidem od Boha vytknutý? (Aby ho všichni lidé mohli dosáhnouti a našli v něm pravou blaženost.) — Proč jest blaženost nebeská „*nadpřirozenou*“ blažeností? — Jak jediné lze k ní dospěti?

Jak se jmenoval první člověk? — Co znamená jméno Adam? — Proč dal Bůh prvnímu člověku jméno Adam? — Kterak stvořil Bůh ženu? — Jak ji pojmenoval Adam? — Co znamená jméno Eva? — Jak se říká Adamovi a Evě, protože od nich všichni lidé pocházejí?

Jací byli první lidé, když je Bůh stvořil? — Proč byli *dobří a blaženi*? — Kterými *nadpřirozenými* dary obdařil je Bůh? — Proč byly dary ty „*nadpřirozené*“? — Proč byli první lidé *nadpřirozeným* obrazem Božím? — Který člověk jest přirozeným obrazem Božím? (Každý.) — Který člověk jest nadpřirozeným obrazem Božím? (Který má posvěcující milost.) — Z čeho je patrné, že první lidé byli obdařeni velikými vědomostmi? — Co byl ráj? — Jaká byla zvířata v ráji? — Čím mělo býti tělo prvních lidí udržováno při stálém zdraví a svěžesti? — Kde byl ráj? — Kdo měl děditi všechny nadpřirozené dary prvním lidem udělené? — Kdy jenom měli potomci po prvních lidech děditi všechny dary nadpřirozené?

Které *příkázání* dal Bůh prvním lidem, aby se přesvědčil, chtějí-li ho poslouchati? — Proč toto příkázání nebylo pro první lidi obtížné? — Kdo nepřál prvním lidem jejich blaženosti? — Co si umínil ďábel? — Či podoby použil ďábel, aby svedl první lidi snáze k neposlušnosti? —

Vypravuj kterak ďábel v podobě hada svedl Evu, aby jedla se stromu zapověděného! — Z kterých příčin hřích prvních lidí byl hřichem velikým? — Proč nelze hřichu prvních lidí omlouvati tím, že byli pokoušeni od ďábla?

Jakými stali se první lidé, když zhřešili? — Kterak se stali první lidé hřichem svým *nešťastnými* na duši i na těle? — Kterými slovy oznámil Bůh Adamovi trest smrti? Na koho přešel hřích Adamův i se všemi zlými následky svými? — Kterak se jeví na nás nešťastné následky Adamova hřichu? — Kterým způsobem přechází na nás hřích Adamův? — Jak říkáme proto hřichu Adamovu? — Kterak jinak mu říkáme? — Proč říkáme hřichu dědičnému též *prvotní*? — Kdo jediný byl uchráněn dědičného hřichu? — Jak říkáme Panně Marii proto, že byla uchráněna dědičného hřichu? — Proč byla Panna Maria uchráněna dědičného hřichu? — Pro čí zásluhy byla Panna Maria uchráněna dědičného hřichu? — Pro které zásluhy Ježíše Krista byla Panna Maria uchráněna dědičného hřichu? (Pro budoucí.) — Jakým způsobem byla tedy Panna Maria vykoupena? (Byla hřichu dědičného uchráněna.) — Jakým způsobem byli ostatní lidé vykoupeni? (Mohou býti od hřichu dědičného očištěni.) — Kterým svátkem připomínáme si neposkvrněné početí Panny Marie? — Kdy bylo učení o neposkvrněném početí Panny Marie prohlášeno za *článek víry*? — Kterak se to stalo? — Kterak se vyobrazuje Panna Maria bez poskvrny hřichu prvotního počatá?

Čeho zasluhovali všichni lidé pro hřích Adamův? — Kterak se Bůh smiloval nad lidmi? — Co měl způsobiti Vykupitel? (Měl vysvoboditi lidi z otroctví ďáblova a zjednati jim zase spasení.) — Kdo měl býti Vykupitelem? — Kterými slovy slíbil Bůh lidem Vykupitele? — Jak se říká slovům těm? — Kdy přišel slíbený Vykupitel? — Proč neposlal Bůh Vykupitele hned, jak jej slíbil? — Čím se stalo, že se vědomí o slíbeném Vykupiteli u lidí tak dlouho zachovalo? — Kterak i k pohanům dostala se známost o slíbeném Vykupiteli?

Kdy si připomínáme, jak lidstvo očekávalo Vykupitele? — Co znamená slovo „advent“. — Kterak jest v adventě naznačeno, že lidé čekali na Vykupitele čtyři tisíce let? — Jak se říká mši svaté, jež se v adventě slouží? — Proč se jí říká „Rorate“? — K čí počtě se slouží „Rorate“? — Proč se „Rorate“ slouží za šera? — Kdo zavedl v Čechách „Rorate“?

Druhý článek víry.

Jak zní druhý článek víry?

Druhý článek víry zní: „I v Ježíše Krista Syna jeho jediného, Pána našeho“. (Otáz. 108.)

Jména Vykupitelova.

Která božská osoba měla lidi vykoupiti? (Druhá božská osoba.) — Kdo je druhá božská osoba? (Bůh Syn.) — Kým se stal Bůh Syn, aby lidi vykoupil? (Člověkem.) — Které jméno dostal Bůh Syn jako člověk? (Ježíš Kristus.) — Kdo jest slíbený Vykupitel? (Ježíš Kristus.)

I. Jméno „Ježíš“ je slovo hebrejské a znamená tolik jako „Vykupitel“.

Že tomu tak, dosvědčují slova, která řekl anděl k Josefovi: „Nazveš jméno jeho Ježíš, onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich“. (Mat. 1, 21.)

Vedle „Vykupitel“ říkáme také Ježíši „Spasitel“, poněvadž tím, že nás vykoupil od hříchu a věčného zatracení, přinesl nám milost a spásu — spasil nás.

Co znamená jméno „Ježíš“?

Jméno „Ježíš“ znamená: Vykupitel anebo Spasitel. (Otáz. 110.)

Proč nazýváme Ježíše Vykupitelem anebo Spasitelem?

Ježíše nazýváme Vykupitelem anebo Spasitelem, protože nás ode hříchu a věčného zatracení vykoupil a nám milost a spásu přinesl. (Otáz. 111.)

Jméno „Ježíš“ přísluší pravým a úplným smyslem jen Synu Božímu, třeba již ve Starém zákoně někteří mužové je měli. Tak Josue (= Ježíš) slul vůdce lidu israelského po smrti Mojžíšově, jenž uvedl lid israelský do země zaslíbené; Jezus (= Ježíš) říkali synu Josedekovu, jenž zase přivedl se Zarobabelem Židy ze zajetí babylonského do vlasti. I tito mužové sice byli vysvoboditeli nebo spásiteli, avšak jen jednoho národa, a pomohli tomu jedinému národu jen ku spáse časné, ku blahu pozemskému, a vysvobodili je toliko z poddanosti časné: ale Syn Boží stal se Vykupitelem a Osvoboditelem všech národů po celé zemi a na všechny věky, vykoupil všecken lid od otroctví ďábelského, vysvobodil všechny od viny hříchu a ode trestů, kterých za hříchy zasloužili, tedy také od věčné smrti, a způsobil, že všichni mohou býti spaseni. Proto všim právem nazývá se Vykupitelem, t. j. Ježíšem.

K uctění jména „Ježíš“ církev svatá slaví na druhou neděli po „Zjevení Páně“ svátek **„Nejsvětějšího jména Ježíš“**. V prvních dobách církve svaté se ten svátek slavil zároveň se svátkem „Obřezání Páně“, t. j. 1. ledna; za papeže Innocence XIII. r. 1721 byl však přeložen na druhou neděli po „Zjevení Páně“. Aby více roznítla úctu ku jménu tomu, církev svatá uděluje téhož dne a po celý oktáv plnomocné odpustky těm, kteří se upřímně vyzpovídají, hodně přijmou Tělo Páně a jsou přítomni mši svaté.

Jméno „Ježíš“ oslavuje se také ve zvláštní **„litanii k jménu Ježíš“**, jež vznikla na konci středního věku. Papež Sixtus V. (1585—1590) udělil odpustky 300 dní těm, kdož se tu litanii nábožně modlí. — Také pozdravením: **„Pochválen buď Ježíš Kristus!“** — „Na věky! Amen“ uctívá se jméno Ježíš. Také toto pozdravení církev nadala odpustky, a to odpustky 50 dní pokaždé při vzájemném pozdravení.

Pozdravení **„Pochválen buď Ježíš Kristus!“** jest velmi vznešené, Bohu milé a mocné; proto nestydíme se nikdy krásným a významným pozdravením tím pozdravovati. „Pamatuji se“, praví protestantský učenec Klopstok, „kterak jsem na své cestě po Švýcarsku byl pohnut pozdravením: ‚Pochválen buď Ježíš Kristus!‘ Byl den velmi příjemný, proto vystoupili jsme z vozu, já pak, odloučiv se od společnosti, šel jsem opodál za ní. Potkával jsem lidi, kteří mne z daleka pozdravovali: ‚Pochválen buď Ježíš Kristus!‘ Nevěděl jsem, že je to po-

zdravení a také jsem neuměl odpovědět, ač jsem byl velmi pohnut. Když jsem se později dověděl, kterak se má na pozdravení to odpovědět, zdála se mi odpověď tak přirozenou, že jsem se velice divil, proč mi sama od sebe nepřišla na mysl“. Hle, tak protestant velebil naše pozdravení!

II. Druhé jméno Vykupitelovo je „Kristus“.

Jméno „Kristus“ je slovo řecké a znamená totéž co hebrejské slovo „Mesiáš“, česky „Pomazaný“.

„Pomazaným“ nazýváme člověka, jenž byl sv. olejem pomazán a tím dostal od Boha vyšší moc a nějaký vyšší úřad. Jestliť olej obrazem moudrosti a síly. Ve Starém zákoně proroci, kněží a králové bývali mazáni svatým olejem; proto jmenovali se „pomazaní“.

Ježíš je také prorokem neboli učitelem lidu, a to nejvyšším učitelem, neboť svým učením přivedl veškeré národy na cestu spásy. — Je také nejvyšším knězem, neboť sám sebe obětoval na kříži, kteroužto obětí prospěl všemu lidstvu a stále mu prospívá tím, že obět kříže obnovuje ve mši svaté. — Je také nejvyšším králem nebe a země, neboť jest pravý Bůh a spolu člověk, který krví svou založil duchovní království pro všechny doby.

Poněvadž Ježíš spojil v sobě všelikou důstojnost a moc, která se ve Starém zákoně udělovala mazáním, jsa naším nejvyšším učitelem, knězem a králem, jmenuje se vším právem také „Pomazaným“ neboli „Kristem“, „Messiášem“.

Ježíš nebyl k úřadu učitelskému, kněžskému a prorockému od nikoho z lidí pomazán, nýbrž jeho pomazání bylo vnitřní a duchovní; Bůh udělil totiž jeho duši plnost milosti Ducha svatého, jak sám dosvědčuje slovy: „*Duch Páně nade mnou; pročez pomazal mne a poslal mne kázati evangelium chudým . . .*“ (Luk. 4, 18.) Sv. Petr pak dí: „*Bůh pomazal jej Duchem svatým a mocí*“. (Sk. ap. 10, 38.)

Co znamená jméno „Kristus“?

Jméno „Kristus“ znamená totéž co jméno „Mesiáš“, totiž „Pomazaný“. (Otáz. 112.)

Proč se Ježíš jmenuje „Pomazaný“?

Ježíš se jmenuje „P o m a z a n ý“, protože se ve Starém zákoně nejvyšší důstojnost a moc udílela mazáním; Ježíš pak všelikou důstojnost a moc v sobě spojil, jsa naším nejvyšším učitelem, knězem a králem. (Otáz. 113.)

Ježíš Kristus jest jednorozený Syn Boží.

Která božská osoba jest Ježíš Kristus? — Jak se jmenuje druhá božská osoba? — Kdo je tedy Ježíš Kristus? (Syn Boha Otce — Syn Boží.)

Že Ježíš Kristus je Syn Boží, víme ze svědectví Otce nebeského, jenž již ve Starém zákoně prohlásil, že zaslíbený Vykupitel, jímž jest Ježíš Kristus, bude jeho Syn, když ústy Žalmisty Páně pravil: „**Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe**“. (Žalm 2. 7.) Totéž prohlásil před narozením Ježíšovým z rozkazu Božího anděl, když pravil k Panně Marii: „**Co se z tebe svatého narodí, slouiti bude Syn Boží**“. (Luk. 1, 35.) Když pak Ježíš Kristus dlel na zemi, Bůh Otec dvakráte nazval jej výslovně svým Synem, a to při jeho křtu v řece Jordáně a při proměnění na hoře Tábor volaje: „**Tentož je Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil**“.

Také Ježíš Kristus sám nejednou se prohlásil Synem Božím. Když potkal člověka, jemuž byl navrátil zrak, řekl mu: „**Věříš-li v Syna Božího?**“ Když pak uzdravený odpověděl: „Kdo jest, Pane, abych uvěřil v něho?“ Ježíš mu řekl *I viděl jsi ho, a který mluví s tebou, tenť jest*“. (Jan 9, 35.—37.) Nejslavněji Ježíš Kristus vyslovil, že je Syn Boží, když na otázku Kaifášovu: „**Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?**“ (Mat. 26, 63.) odpověděl „**Jáť jsem!**“ (Mar. 14, 62.) — Jindy zase nazval Boha svým Otcem. Tak na př.: „**Kdožkoli mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích**“. (Mat. 10, 32.) Židům, vytýkajícím mu, že v sobotu uzdravil chromého člověka, řekl: „**Otec můj až dosavad dělá, i já dělám**“. (Jan 5, 17.)

Apoštolové věřili a vyznávali, že Ježíš Kristus je Syn Boží. Sv. Jan napsal své evangelium, „*abyste uvěřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží*“ (20, 31.) A jindy praví: „*Kdo věří v Ježíše Krista, Syna Božího, má svědectví Boží v sobě*“ (5, 10.) Sv. Pavel napsal: „*Nejposléze v těchto dnech mluvil nám (Bůh) skrze Syna svého . . .*“ (Žid. 1, 2.) Nejkrásnější svědectví vydal sv. Petr, když na otázku Ježíšovu: „*Vy pak kým mne býti pravíte?*“ odpověděl: „*Ty jsi Kristus, Syn Boha živého*“ (Mat. 16, 16.)

Církev svatá od prvopočátku stále věřila a učila, že Ježíš Kristus je Syn Boží, jak patrně z různých vyznání víry. Tak na př. nicejské vyznání víry dí: „*Toť tedy pravá víra, abychom věřili a vyznávali, že Pán náš, Ježíš Kristus je Syn Boží . . .*“, a vyznání tridentské učí: „*Věřím . . . v jediného Pána našeho, Ježíše Krista, Syna Božího*“. Táž víra jest i ve spisech nejstarších svatých otců a spisovatelů církevních. Sv. Ignác antiochenský († 115) dí: „*Pán náš je skutečně z pokolení Davidova podle těla, Syn Boží podle vůle a moci Boží*“. A sv. Efrém († 373) píše: „*Je-li kdo přesvědčen, že Bůh jest Otec, nemusí-li hned poznati, že zplodil i Syna?*“

Ježíš Kristus je tedy skutečně Syn Boží. Poznáváme to ze svědectví Otce nebeského, z jeho vlastních výpovědí, z učení apoštolův a z ustavičného podání církve katolické.

Odkud víme, že Ježíš Kristus je **Syn Boží?**

Že Ježíš Kristus je syn B o ž í, víme:

1. ze svědectví **Otce nebeského;**
2. z jeho vlastních výpovědí;
3. z učení apoštolův;
4. z ustavičného podání církve katolické. (Otáz. 120.)

Také lidé nazývají se často syny Božími, ale zcela v jiném smyslu, nežli Ježíš je Synem Božím. Lidé bývají jen z milosti B o ž í p ř i j í m á n i za syny Boží; toho přijetí dostává se jim na křtu svatém; zůstávají však lidmi, a Bůh neuděluje jim své přirozenosti.

Ale Ježíš Kristus je Syn Boží nikoli přijatý, nýbrž vlastní a skutečný neboli pravý, neboť jest od Boha Otce od věčnosti zplozen a má touž přirozenost jako Bůh Otec. — A poněvadž Bůh Otec nemá jiného Syna než Ježíše Krista, jest Ježíš Kristus jediný Syn Boží. Jediný syn rodičů svých se jmenuje „jednorozeným“. Tedy také Ježíš Kristus, poněvadž jest jediný a pravý Syn Boží, jmenuje se „jednorozeným“ Synem Božím.

Proč se Ježíš Kristus jmenuje „jednorozeným“ Synem Božím?

Ježíš Kristus se jmenuje „jednorozeným“ Synem Božím, protože jest jediný a pravý Syn Boží. (Otáz. 114.)

Ježíš Kristus jest pravý Bůh.

Kdo jest každá božská osoba? (Pravý Bůh.) — Kdo je tedy také Ježíš Kristus, poněvadž je druhá božská osoba?

Poněvadž Ježíš Kristus je druhá božská osoba, je tudíž pravý Bůh. — Totéž vysvítá ze svědectví Otce nebeského, jenž nazval Ježíše Krista o křtu jeho v Jordáně a o proměnění jeho na hoře Tábor svým Synem, čímž dosvědčil zároveň, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh, neboť je-li Syn Boží, má s Bohem Otcem touž přirozenost božskou, a je tedy pravý Bůh právě tak, jako syn otce lidského je člověk, poněvadž má přirozenost lidskou.

Také Ježíš Kristus sám nejednou prohlásil, že jest pravý Bůh, neboť přikládal si takové vlastnosti které sluší jen Bohu. Tak na př.: přikládal si věčné bytí: „Amen, amen, pravím vám,“ řekl Židům, „prve nežli Abraham byl, já jsem“ (Jan 8, 58.); přivlastňoval si božskou, s Otcem společnou moc slovy: „Cožkoli Otec činí, to činí podobně i Syn... Jako Otec mrtvé křísí a obživuje, tak i Syn, které chce, obživuje“ (Jan 5, 17.); přičítal si rovnost podstaty s Bohem Otcem. Pravil na př. Židům: „Já a Otec jedno jsme“. (Jan 10, 30.) Sv. Filipovi pak řekl: „Kdo vidí mne, vidí i Otce“ (Jan 14, 9.); připisoval

si **naprostou svatost**. Řeklť nepřátelům svým: „*Kdo z vás bude mne trestati z hřichu?*“ nepřátelé pak nemohli ho viniti ze hřichu ani nejmenšího (Jan 8, 46.); požadoval božské pocty řka: „*Aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nectí Syna, nectí Otce, jenž ho poslal*“ (Jan 5, 23.)

Všecky výroky o svém božství Ježíš Kristus potvrdil také **skutky**, neboť jako **všemohoucí Bůh** konal vlastní mocí nesčetné zázraky a jako **vševědoucí Bůh** předpovídal mnohé budoucí věci.

V božství Ježíše Krista věřili také **apoštolové**. Sv. Tomáš vyznal víru tu slovy: „*Pán můj a Bůh můj*“ (Jan 20, 28.) Sv. Petr vytýkal Židům, že zabili Krista, „*původce života*“ (Sk. ap. 3, 13.) Sv. Pavel praví, že **Kristus jest Bůh požehnaný na věky** (Řím. 9, 5.), že **v něm přebývá plnost božství** (Kol. 2, 9.), že **všichni tvorové mají se mu klaněti**. (Fil. 2, 10.)

Církev katolická od počátku vždy věřila a učila, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh. Na víře v božství Ježíšovo církev jest založena; tu víru vyznávali veškerí svatí otcové a učitelé církevní; tu víru církev od počátku ve všech svých vyznáních víry, ve své bohoslužbě, na svých sněmech slavně předkládala a proti bludařům ji hájila. Tak na př. když kněz alexandrijský **Arius** na začátku 4. století začal učit, že Ježíš je sice od Boha Otce pro své ctnosti **n a z v á n** Synem Božím, ale není **p r a v ý, v ě č n ý B ů h**, nýbrž pouhý tvor, ovšem ze všech nejvznešenější, bylo učení jeho na sněmě nicejském (325) zavrženo, a slavně prohlášeno, že Ježíš Kristus jest **B ů h p r a v ý** z Boha pravého a rovné podstaty s Otcem neboli **s o u p o d s t a t n ý O t c i**. Arius pak byl vyobcován z církve. — Za víru v božství Ježíše Krista svatí mučedníci trpěli a položili život.

Ježíš Kristus je tedy pravý Bůh. Víme to ze svědectví Otce nebeského, z jeho vlastních výpovědí, z učení apoštolův a z ustavičného podání církve katolické.

Odkud víme, že Ježíš Kristus jest **pravý Bůh**?

(Odpověď táž jako při otázce: Odkud víme, že Ježíš Kristus je Syn Boží?) (Otáz. 120.)

Ježíš Kristus jest pravý člověk.

Kým se musila státi druhá božská osoba, aby mohla za lidi trpěti a tak je vykoupiti? (Člověkem.)

Vykupitel Ježíš Kristus, druhá božská osoba, jedno-rozený Syn Boží, pravý Bůh, je skutečně také pravý člověk.

Že Ježíš Kristus jest pravý člověk, patrně z celého jeho života, v němž byl od narození až do smrti lidem úplně roven. Přijal totiž pravé tělo lidské, narodil se jako člověk, rostl, spal, požíval pokrmu a nápoje, umdléval tělesně, odpočíval, trpěl bolesti, umřel a byl pohřben. — Přijal i pravou duši lidskou: prospíval moudrostí, rmoutil se a radoval, byl poslušen svých rodičů i svého Otce nebeského, cítil úzkosti a umíraje poroučel svou duši v ruce Otce nebeského.

Ježíš Kristus sám se často nazýval člověkem jmenuje se „synem člověka“. Pravil na př.: „*Lišky mají doupata a ptactvo nebeské hnízda, ale syn člověka nemá, kam by hlavu sklonil*“. (Mat. 8, 20.) „*Jako byl Jonáš v břiše ryby tři dni a noci, tak bude syn člověka v srdci země tři dni a tři noci*“. (Mat. 12, 10.) — „*Žádnému nepravte o tom vidění, dokud syn člověka nevstane z mrtvých*“. (Mat. 17, 9.) „*Otec větší mne jest*“. (Jan 14, 28.)

Také apoštolové píší o Ježíši Kristu jako o člověku. Tak na př. sv. Jan píše: „*Slovo (= Bůh Syn) tělem (= člověkem) učiněno jest a přebývalo mezi námi*“. (Jan 1, 14.) A sv. Pavel dí: „*Sebe samého zmařil, způsob služebníka přijav, ku podobenství lidí jsa učiněn a v způsobu nalezen jako člověk*“. (Fil. 2, 7.) — Sv. Matouš vypisuje rodokmen Ježíše Krista od Abrahama.

Církev katolická vždy věřila a věří v člověčenství Ježíše Krista; o tom svědčí, že každoročně od nejstarších dob koná památku narození, obřezání a smrti Ježíše

Krista a zavrhla blud tak zvaných dokřetů, kteří učili, že Ježíš Kristus neměl skutečného těla lidského, nýbrž jen zdánlivé tělo, protože, kdyby byl měl tělo skutečné, nebyl prý by mohl býti bez hříchu. Také svatí otcové hájili lidské přirozenosti Ježíšovy proti bludařům.

— Když víme, že Ježíš Kristus jest nejen pravý Bůh, nýbrž i pravý člověk, vysvětlíme si snadno některé řeči jeho, které se zdají býti sobě na odpor. Na př.: „*Já a Otec jedno jsme*“, a jinde: „*Otec větší mne jest*“. Pokud Ježíš Kristus jest Bůh, on i Otec jsou jedno, pokud pak jest člověk, Otec jest větší než on.

Ježíš Kristus jakožto pravý člověk jest nám ve všem roven kromě hříchu; bylť prost hříchu dědičného, aniž se poskvrnil hříchem osobním. Že však, nemaje hříchu, přece trpěl a umřel, stalo se dobrovolně, aby smrtí svou smazal hříchy naše.

Odkud víme, že Ježíš Kristus jest **pravý člověk**? (Z toho, že byl od narození až do smrti lidem ve všem roven, z jeho vlastních výpovědí, z učení apoštolův a z ustavičného podání církve katolické.)

Ježíš Kristus jest Bůh a spolu člověk v jedné osobě.

¶ Poznali jsme, že Ježíš Kristus jest pravý Bůh a pravý člověk.

Kterou přirozenost má Ježíš Kristus jako pravý Bůh? (Božskou.) — Kterou přirozenost má Ježíš Kristus jako pravý člověk? (Lidskou.) — Od kdy jest Ježíš Kristus Bohem? (Od věčnosti.) — Od kdy jest Ježíš Kristus člověkem? (Od té doby, kdy se počal z Ducha svatého.) — Kdy se to stalo? (Když Panna Maria řekla andělu: „Aj, já dívka Páně, staniž se mi podle slova Tvého!“) — Kterou přirozenost vzal na sebe Ježíš Kristus, když se stal člověkem? (Přirozenost lidskou.) — Co náleží k lidské přirozenosti? (Tělo a duše.)

Od toho okamžiku, kdy Ježíš Kristus, jenž jako druhá božská osoba jest od věčnosti Bohem, vzal na

sebe v čase i lidskou přirozenost, tělo totiž a duši, a tak se stal člověkem, jest **Bůh a spolu člověk.**

Božská a lidská přirozenost jest v Ježíši Kristu nerozlučně spojena v jednu osobu, ale tak, že každá zůstala nesmíšena a jak ve své podstatě, tak ve svých vlastnostech neporušena. Jako totiž naše duše a tělo jest jeden člověk neboli jedna osoba, tak božská a lidská přirozenost v Ježíši Kristu jest jedna osoba, jeden Ježíš. Ovšem člověčenství v Ježíši Kristu jest zcela něco jiného než božství, ale Ježíš Kristus není jiný jako člověk a jiný jako Bůh, nýbrž Bůh a člověk jest jedna a táž osoba, jeden a týž Kristus. Avšak ta jedna osoba v Kristu není osoba lidská, nýbrž **božská**, neboť kdyby Ježíš Kristus byl jen osoba lidská, byl by musil, stav se člověkem, přestati býti Bohem, což odporuje víře a rozumu.

Nesmíšenému spojení obou přirozeností v jedné osobě Ježíše Krista, jakož i činu, kterým Syn Boží přijal na se lidskou přirozenost, říkáme „**vtělení**“. Stav z toho spojení povstalý sluje „**jednotou osobnou**“.

Proč říkáme: Ježíš Kristus jest „**Bůh a spolu člověk**“?

Říkáme: Ježíš Kristus jest „Bůh a spolu člověk“, protože jsa Bohem od věčnosti, v čase vzal na sebe i lidskou přirozenost, tělo totiž a duši, a tak se stal člověkem. (Otáz. 115.)

Kolik jest přirozeností v Ježíši Kristu?

V Ježíši Kristu jsou dvě přirozenosti: božská a lidská. (Otáz. 116.)

Kolik jest osob v Ježíši Kristu?

V Ježíši Kristu jest jedna toliko osoba, a to osoba božská, kteráž v sobě spojuje přirozenost božskou i lidskou. (Otáz. 117.)

Že Ježíš Kristus jest Bůh a spolu člověk, víme především z jeho vlastních výpovědí. Mluvilť o sobě jakožto o Bohu a spolu člověku. Tak na př. pravil: „*Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět, opět opouštím svět a jdu k Otci*“. (Jan 16, 29.) „*Já jsem ten chléb živý, který s nebe sestoupil*“. (Jan 6, 51.)

Apoštolové také připisovali Ježíši Kristu dvoji přirozenost v jedné osobě. Tak na př. sv. Petr vytýkal Židům: „. . . . *Bůh oslavil Syna svého Ježíše, kterého jste vy zajisté vydali . . . původce života jste zabili*“.
(Sk. ap 2. 12.—15.)

Církev katolická vždy věřila a učila, že Ježíš Kristus jest Bůh a spolu člověk. To jest patrné z toho, že zavrhl na sněmě chalcedonském r. 451 u č e n í m o n o f y s i t ů (Eutychnianů), kteří učili, že Ježíš Kristus má jen jednu přirozenost, a to božsko-lidskou, neboť prý lidská přirozenost v božské zmizela, jako mizí kapka octa ve spoustě mořské. — Rovněž zavrhl na sněmě efeském r. 431 u č e n í N e s t o r i o v o, jenž učil, že v Kristu jsou sice obě přirozenosti celé, ale že jsou spojeny jen mravně asi tak, jako je člověk spojen se svým obydlím; proto rozeznával v Kristu dvě osoby, božskou a lidskou, a hlásal, že Panna Maria porodila pouze člověka, v němž Bůh přebýval, ale nikoli Boha, tedy že jí nenáleží název „bohorodičky“. Přehlédl, že člověčenství Kristovo, jež vzalo z Panny Marie původ, nebylo nikdy „o sobě“ a „pro sebe“, ani nenáleželo jiné osobě lidské, nýbrž bylo od svého počátku majetkem druhé božské osoby. Porodila tedy Panna Maria Boha, ne že by byla dala původ jeho božství, nýbrž že porodila člověka, jenž od prvního počátku byl spojen s druhou božskou osobou v osobnou jednotu. Proto také náleží Panně Marii vším právem název „bohorodička“, tak jako obyčejná matka nazývá se matkou celého člověka, ač není původcem jeho duše. — Tak, jako církev svatá, učili i svatí otcové nazývajíce Ježíše Krista „bohočlověkem“. Sv. Lev Veliký dí: „Jeden jest a týž Syn Boží, *který naše přijal a svého nepozbyl*“.

Aby Ježíš Kristus byl Bůh a spolu člověk, toho žádal účel, za kterým přišel na svět, totiž aby lidstvo vykoupil a na věky spasil. Aby to mohl dokázati, bylo především třeba, aby byl pravý Bůh, neboť jen tak mohl vykonati něco, co mělo cenu neskončenou. Ale též bylo třeba, aby jako Vykupitel za lidstvo trpěl a

tím získal mu zásluhy u Boha. Avšak jako pouhý Bůh nemohl trpěti, neboť bol jest nedokonalost, a Bůh jest nejdokonalejší; také jako pouhý Bůh nemohl získati zásluh, neboť Bůh jest bytost nejvyšší a nemá tedy nad sebe vyšší bytosti, u níž by mohl získati zásluhy; ba jako pouhý Bůh ani nemohl pokolení lidského zastupovati a za ně dosti činiti, nejsa z něho vzešlý. Ani tedy **člověk sám** nemohl lidstvo vykoupiti, ani **Bůh sám**; jen **Bůh a člověk** v jedinou osobu božskou sloučený mohl lidstvu pomoci. A takový jest Ježíš Kristus, Syn Boží.

Proč se Syn Boží stal člověkem?

Syn Boží se stal člověkem, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil a na věky spasil. (Otáz. 118.)

Proč Vykupitel musil býti pravý Bůh? — Proč Vykupitel musil býti pravý člověk?

Z učení, že v Ježíši Kristu je dvojí přirozenost neporušená a nesmišená, totiž božská a lidská, plyne, že sluší rozeznávati v něm **dvojí poznávání**, božské a lidské, **dvojí vůli**, božskou a lidskou, ale **jen jeden směr vůle**, protože jeho vůle lidská podrobovala se ve všem jeho vůli božské, odkudž jeho bezhříšnost. Proto také církev na III. sněmě cařihradském r. 681 zavrhla **blud monothelitů**, kteří učili, že Ježíš Kristus měl jen jednu vůli. — Dále z učení toho plyne, že lidská přirozenost Ježíšova byla spojením s osobou božskou povznesena k nejvyšší možné dokonalosti, již stvořená přirozenost jest schopna, a tedy i lidský rozum Ježíšův již od počátku byl naplněn všelikou moudrostí. Dí-li Písmo svaté, že Ježíš **prospíval moudrostí**, říká tím, že dával čím dále tím více na jevo moudrost. — Rovněž z učení toho plyne, že se Ježíši Kristu i jako člověku máme klaněti. Neklaníme se totiž člověčenství Kristovu pro ně samotné, nýbrž pro jeho spojení s božstvím. Na tom učení zakládá se též úcta k nejsvětějšímu srdci Ježíše Krista, k pěti jeho ranám a k nejsvětější krvi.

Odkud víme, že Ježíš Kristus jest Bůh a spolu člověk? (Z jeho vlastních výpovědí, z učení apoštolův a

z ustavičného podání církve katolické.) — Kteří bludaři učili, že Ježíš Kristus má jen jednu přirozenost? (Eutychiáni neboli monofysité.) — Kdo učil, že v Kristu jsou dvě osoby? (Nestorius.) — Který název upíral Nestorius Panně Marii? (Název „bohorodičky“.) — Proč upíral Nestorius Panně Marii název „bohorodičky“? (Proto, že prý porodila pouze člověka, v němž Bůh přebýval, ale nikoli Boha.) — V čem pobloudil Nestorius? (Že přehlédl, že člověčenství Kristovo nebylo ani okamžik samo o sobě, nýbrž že od svého počátku bylo nerozlučně spojeno s božstvím druhé božské osoby.) — Proč můžeme říci, že Panna Maria porodila Boha? (Protože porodila člověka, s nímž od prvního jeho počátku bylo spojeno božství druhé božské osoby.)

Ježíš Kristus jest náš Pán.

! Ježíš Kristus jest pravý **Bůh**.! Jako Bůh je s Bohem Otcem jedné bytnosti a přirozenosti a má touž moc, touž slávu, touž vládu. — Bůh Otec je svrchovaným a neobmezeným Pánem všech věcí, cožkoli jich jest na světě, protože všechny stvořil; je tedy také Pánem naším. Poněvadž Ježíš Kristus má touž moc a touž vládu, i on jest Pánem všech věcí, tedy také Pánem naším, neboť skrze něho všechny věci učiněny jsou (Jan 1, 3.), tedy také my, a proto mu zcela náležíme.

Ježíš Kristus jest **Vykupitel** náš. Hříchem prvních lidí upadli jsme v otroctví ďáblovo. Ježíš Kristus nás z toho otroctví svou smrtí vyprostil, sobě nás získal — **k o u p i l**, a to za cenu své předražené krve. Náležíme tedy jemu, jsme jeho majetkem, a on je tedy naším Pánem.

Proč se Ježíš Kristus nazývá „naším Pánem“?

Ježíš Kristus se nazývá „n a š í m P á n e m“, protože jest Bůh a Vykupitel náš, a my tedy jemu zcela náležíme. (Otáz. 119.)

Že Ježíš Kristus jest náš Pán, patrně také z jeho **vlastních výroků**. Pravitel: „*Všecky věci mé tvé jsou, a tvé mé jsou*“. (Jan 17; 10.) — „*Vy mne nazýváte Mis-*

strem a Pánem a dobře číníte; jsemť zajisté“. (Jan 13, 13.)

Z apoštolů sv. Tomáš výslovně nazval Ježíše svým Pánem, když zvolal: „*Pán můj a Bůh můj!*“ (Jan 20, 28.)

Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel.

Bůh slíbil lidem Vykupitele. Ale slíbený Vykupitel nepřišel hned, lidé musili na něho čekati 4000 let a připravovati se na jeho příchod. Aby pak jej snáze poznali, až přijde na svět, Bůh vylíčil mnoho set let napřed ve Starém zákoně všecken jeho život. Vzbuzoval totiž čas od času v lidu israelském proroky, kteří v něm oživovali naději na slíbeného Vykupitele předpovídajíce z osvěcení božeho jednotlivé okolnosti z jeho života. Čím pak více blížil se příchod Vykupitelův, tím určitěji a jasněji proroci se vyjadřovali.

První otázka, jež lpěla na rtech lidstva, čekajícího na Vykupitele, byla, **kdy asi přijde?** Na tu otázku odpověděl praotec Israelitů J a k u b, jenž umíraje žehnal všem synům svým u lůžka jeho stojícím a Judovi zvláště předpověděl: „*Nebude berla odňata od Judy a kniže s beder jeho, dokavadž neprijde, který má poslán býti, a on bude očekávání národů“.* (I. Mojž. 49, 10.)

Druhá otázka lidstva, čekajícího na Vykupitele, byla, **odkud Vykupitel přijde?** Prorok M i c h e á š odpovídá: „*Aj ty Belléme Efrata, maličký jsi v tisících judských: z tebe mi vyjde, jenž bude panovníkem v Israeli, a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti“.* (Mich. 5, 2.)

Ano i že Vykupitel **bude Synem panny** bylo předpověděno od proroka I s a i á š e slovy: „*Aj panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel, t. j. Bůh s námi“.* (Is. 7, 14.)

Dále tázalo se lidstvo, **kdo** neboli **kým** asi **Vykupitel bude?** Proroci předpovídali, že **bude prorokem**, neboť M o j ž í š pravil před smrtí: „*Proroka jako mne vzbudí vám Hospodin Bůh váš; toho poslouchejte!*“ (V. Mojž. 18, 18.); že **bude knězem**, neboť D a v i d pěl o něm:

„Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova“ (Žalm 109. 4.); že bude králem, neboť prorok Zachariáš volal: „Vesel se, dcero Sionská, plesej dcero Jerusalemská! Aj, král tvůj přijde tobě spravedlivý a Spasitel sám chudý sedě na oslici a oslátku mladém oslice“ (Zach. 9, 9.)

Bude-li pak Vykupitel mocný? zněla další otázka lidstva. A prorok Isaiaš odpovídá na ni: „Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž otevrou se oči slepých, a uši hluchých otevřeny budou; tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých“ (Is. 35, 4.—6.), t. j. Vykupitel bude činiti zázraky.

Ale nebude-li Vykupitel poražen? tázal se dále lid ho očekávající. A bylo předpověděno, že se skutečně bude zdáti, jako by byl poražen. Byloť předpověděno: že bude trpěti, a to že bude zrazen, neboť stěžuje si ústy krále Davida: „I ten, s nímž jsem byl v přátelství, a kterýž jidal chléb můj, pozdvihl paty proti mně“ (Žalm 40. 10.); že bude prodán za 30 stříbrných, neboť nařiká ústy proroka Zachariáše: „I odvážili mzdu mou za třicet stříbrných“ (Zach. 11, 12.); že bude potupen a posmíván, neboť lká u Žalmisty Páně: „Všichni, kteří mne vidí, posmívají se mi, říkajíce: Doufalť v Hospodina, nechť ho vysvobodí“ (Žalm 21. 8.); že bude zbodán, a že o jeho oděv bude metán los, neboť žalm dí: „Zbodli ruce mé i nohy mé, sčelli všecky kosti mé; rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los“ (Žalm 21. 17. 19.); že bude usmrcen, neboť Daniel praví: „Po téhodnech šedesáti a dvou zabil bude Kristus“ (Dan. 9, 26.)

Ale zároveň bylo předpověděno, že Vykupitel nezůstane v ponížení, nýbrž že vstane z mrtvých; pravíť sám ústy Davidovými: „Nezanecháš duše mé v hrobě, aniž dáš svatému svému viděti porušení“ (Žalm 15. 10.); že vstoupí na nebesa, jak dí Žalmista Páně: „Vstoupil jsi na výsost a vzal jsi vězně“ (Žalm 67, 19.); že založí církev, což Žalmista Páně vyjadřuje slovy: „A panovali bude od moře až do moře A kla-

něti se budou jemu všichni králové, všichni národové sloužiti budou jemu“ (Žalm 71. 8. 11.); že církev jeho bude ustavičně trvati, jak dí Daniel: „Vzbudí Bůh nebeský království, kteréž na věky nebude rozptýleno“. (Dan. 2, 44.)

To jsou nejznamenitější proroctví, v nichž Bůh ústy svých proroků zjevil lidu israelskému takořka životopis budoucího Vykupitele, aby ho mohli poznati, až přijde. Proroctví ta označují čas příchodu neboli příští Vykupitelova, místo jeho narození, předpovídají jeho zázraky, utrpení a smrt, jeho z mrtvých vstání a na nebe vstoupení, založení a ustavičné trvání jeho církve.

Všecko, co proroci o slíbeném Vykupiteli předpověděli, vyplnilo se do slova na Ježíši Kristu. Tak se narodil právě v ten čas, kdy berla od Judy byla odňata, t. j. kdy všechna moc a všechna práva královská lidu židovskému byla odňata a přenesena dílem na Herodesa, krále cizozemce, dílem na Římany; narodil se v Betlémě z panny nejčistší; činil veliké zázraky; uzdravoval nemocné, křísil mrtvé a ukázal se Pánem celé přírody; přes to přese všechno byl chud, pronásledován, zrazen, posléze mezi nešlechtníky počten, z roucha svlečen, na kříž přibit a usmrcen. Ale v ponížení v tom nezůstal, nýbrž vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa. Založil církev, která trvá již 19 set let a bude trvati na věky, zde na zemi jako bojující, na věčnosti jako vítězná.

Poněvadž se všechno, co proroci předpověděli o Vykupiteli, vyplnilo na Ježíši Kristu, plyne z toho, že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel.

Odkud víme, že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel?

Že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel, víme odtud, že se na něm vyplnilo všechno, co proroci o Vykupiteli předpověděli. (Otáz. 121. část 1.)

Co předpověděli proroci o Vykupiteli?

Proroci předpověděli o Vykupiteli:

1. čas jeho příští a místo jeho narození;
2. jeho zázraky, utrpení a smrt;

3. jeho z mrtvých vstání a na nebe vstoupení;

4. založení a ustavičné trvání církve jeho. (Otáz. 122.)

Avšak Bůh nezbuzoval ve Starém zákoně jen muže, kteří o slíbeném Vykupiteli předpovídali, nýbrž i muže, na kterých lidem n a p ř e d u k a z o v a l, co bude slíbený Vykupitel činiti a trpěti. Ba i tvorové nerozumní a neživé věci měli sloužiti témuž účelu.

Poněvadž z těch mužů nebo věcí lidé měli jako z o b r a z u napřed poznati život slíbeného Vykupitele, říká se mužům a věcem těm „předobrazy“ Vykupitele.

Hlavní předobrazy Vykupitele jsou: **Abel, Melchisedech, Isak, Josef egyptský a Jonáš; beránek velikonoční a měděný had.**

Všecko, co tyto předobrazy o Vykupitelovi naznačovaly, vyplnilo se na Ježíši Kristu.

Tak na příklad:

Abel byl pastýřem; i Ježíš Kristus, jenž se nazýval dobrým pastýřem, jest pastýřem našich duší. — Abel přinesl pravou obět Bohu líbeznou; i Kristus obětoval sebe sama Bohu za nás a denně o mši svaté se obětuje. — Abel byl pro svou nevinnost a svatost od bratra nenáviděn a zabit; i Ježíš, bytost nejsvětější, byl od vlastních soukmenovců (dle lidské přirozenosti) nenáviděn a zabit.

Melchisedech byl kněz a král; i Ježíš Kristus jest kněz a král. — Melchisedech obětoval Bohu chléb a víno; i Ježíš Kristus se obětuje za nás pod způsobou chleba a vína.

Isak byl jediný syn Abrahamův; i Ježíš jest jediný Syn Boží. — Isak nesl sám dříví, na němž měl býti obětován, na horu Moria; Ježíš nesl kříž svůj na horu Golgothu.

Josef egyptský byl od svých bratrů nenáviděn; i Ježíš Kristus byl nenáviděn od Židů. — Josef byl prodán za 20 stříbrných; Ježíš byl za 30 stříbrných zrazen. — Josef se nehájil, jsa nevinně obžalován; i Ježíš mlčel před svými soudci. — Josef vyšel ze žaláře byl povýšen; i Ježíš po svém utrpení byl oslaven. — Josef vysvobodil mnoho lidí od smrti hladem; Ježíš Kristus vysvobodil veškero lidstvo

od smrti věčné. — Josef odpustil svým bratřím; Ježíš Kristus odpustil svým nepřátelům.

Jonáš byl tři dni v útrokách veliké ryby a po třech dnech vyšel živ; Ježíš Kristus byl tři dni v hrobě a třetího dne vstal z mrtvých.

Beránek velikonoční byl bez poskvrny; Ježíš Kristus byl bez poskvrny hříchu. — V beránku kosti nesměly býti zlámány; Ježíši Kristu též kosti nebyly zlámány. — Krví beránkovou Israelité byli zachráněni od smrti časné; krví Ježíšovou byli jsme zachráněni od smrti věčné. — Když beránek velikonoční byl obětován, Israelité vyšli z otroctví egyptského; když se Kristus za nás obětoval, vyšli jsme z otroctví ďáblova.

Měděný had na sloupě zachránil Israelity od smrti, když byli uštknuti od hada jedovatého; Kristem na kříži povýšeným jsme zachráněni od smrti věčné a býváme zbavováni uštknutí hada pekelného, t. j. hříchu.

Poněvadž se vše, co předobrazy uvedené a mnohé ještě jiné naznačovaly o slíbeném Vykupiteli, vyplnilo na Ježíši Kristu, jest patrné, že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel.

Odkud víme za druhé, že Ježíš Kristus je **slíbený Vykupitel**?

Že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel, víme odtud, že se na něm vyplnilo všecko, co předobrazy o Vykupiteli naznačovaly. (Otáz. 121. část 2.)

Které jsou hlavní předobrazy Vykupitele?

Hlavní předobrazy Vykupitele jsou: Abel, Melchisedech a Isak, Josef egyptský a Jonáš; beránek velikonoční a měděný had. (Otáz. 123.)

Odkud víme, že Ježíš Kristus je **slíbený Vykupitel**?

Že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel, víme odtud, že se na něm vyplnilo všecko, co proroci o Vykupiteli předpověděli a co o něm předobrazy naznačovaly. (Otáz. 121.)

Také **Ježíš Kristus** sám nazýval se Vykupitelem, jenž měl slouiti Messiášem, t. j. Pomazaným. Když roz-

mlouval se ženou Samaritánkou, řekla ona: „Vím, že *M e s s i á š* přijde; ten když přijde, oznámí nám všechno“. A Ježíš Kristus jí odpověděl: „*Já jsem (to), který mluvím s tebou*“. (Jan 4, 26.)

Jak říkáme Ježíši Kristu, protože nám zjednal spasení? (Spasitel.)

Že Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel, jenž nám zjednal spasení, to vyznávali **apoštolové** ve všech řečech svých. Tak sv. Petr vyznal: „*Není v žádném jiném spasení; nebo není jiného jména pod nebem daného lidem, jimž bychom měli býti spaseni*“. (Sk. ap. 4, 12.)

I svatí otcové církevní jsou proniknutí stejným učením, a **církev svatá** vyjadřuje tuto víru všemi vyznáními, obřady a veškerým životem svým.

* * *

Ve druhém článku víry jsme poznali, že Vykupitel, jenž jakožto člověk dostal jméno Ježíš Kristus, jest jednorozený Syn Boha Otce, Bůh a spolu člověk a náš Pán. Také přesvědčili jsme se o tom, že Ježíš Kristus je skutečně Vykupitel, kterého Bůh poslati slíbil.

Čemu učí druhý článek víry?

Druhý článek víry učí, že Ježíš Kristus jest:

1. **jednorozený Syn Boha Otce;**
2. **Bůh a spolu člověk;**
3. **naš Pán. (Otáz. 109.)**

Opakování.

Kdo je slíbený Vykupitel? — Které jméno dostal Vykupitel jako člověk? — Co znamená jméno „*Ježíš*“? — Kterak naznačil anděl, že Ježíš bude Vykupitelem? — Jak říkáme Ježíši ještě jinak vedle „*Vykupitel*“? — Proč říkáme Ježíši „*Spasitel*“? — Kterou slavnost světíme k uctění jména „*Ježíš*“? — Kdy se koná slavnost „*Nejsvětějšího jména Ježíš*“? — Čeho lze o slavnosti té a po celý její oktáv dosáhnouti? — Čím ještě oslavujeme jméno „*Ježíš*“?

Co znamená jméno „*Kristus*“? — Koho nazýváme „*pomazaným*“? — Kdo býval ve St. zákoně mazán sv. olejem? — Jak proto sluli proroci, kněží a králové? — Proč také Ježíš Kristus sluje „*Pomazaným*“?

Která božská osoba jest Ježíš Kristus? — Jak se jmenuje druhá božská osoba? — Odkud víme, že Ježíš Kristus je *Syn Boží*? — Kterak Otec nebeský již před narozením Ježíšovým prohlásil, že bude Syn Boží? — Jak volal Bůh Otec při křtu Ježíšově a na hoře Tábor? — Kdy se Ježíš Kristus sám prohlásil Synem Božím? — Kterak apoštolové vyznali, že věří, že Ježíš je Syn Boží? — Jak učí církvev o Ježíši v tridentském vyznání víry? — Proč se Ježíš Kristus jmenuje „*jednorozeným*“ Synem Božím? — Co znamená: „*Ježíš Kristus je pravý Syn Boží*“? (Má s Bohem Otcem touž přirozenost.)

Co plyne z toho, že Ježíš Kristus jest pravý Syn Boží? (Že jest pravý Bůh.) — Čím potvrdil Ježíš Kristus, že jest *pravý Bůh*? — Které božské vlastnosti přikládal si Ježíš Kristus? — Kterými skutky zvláště dokázal Ježíš Kristus, že jest pravý Bůh? — Kterak apoštolové vyznali víru v božství Ježíše Krista? — Který bludař učil, že Ježíš Kristus není pravý Bůh? — Jak naložila církvev s učením Ariovým? — Kým se musil státi Bůh Syn, aby lidi mohl vykoupiti? — Odkud víme, že Ježíš Kristus jest *pravý člověk*? — V čem jedině není Ježíš Kristus lidem roven? — Jak se nazýval Ježíš, aby naznačil, že je pravý člověk? — Kdy na př. se nazval „*synem člověka*“? — Kterak apoštolové píší o Ježíši jako o člověku? — Co znamená: „*Slovo tělem učiněno jest*“? — Kterí bludaři učili, že Ježíš Kristus měl jen zdánlivé tělo? — Které slavnosti svědčí o tom, že církvev vždy věřila v člověčenství Kristovo? — Jak jest rozuměti výrokům Kristovým: „*Já a Otec jedno jsme*“ a „*Otec větší mne jest*“?

Od kdy jest Ježíš Kristus Bohem? — Od kdy jest člověkem? — Kolik jest *přirozeností* v Ježíši Kristu? — Jak jsou spojeny dvě přirozenosti v Ježíši Kristu? — Kolik je *osob* v Ježíši Kristu? — Jaká je ta jedna osoba v Kristu? — Jak říkáme o Ježíši Kristu, protože má bož-

skou a lidskou přirozenost? — Jak říkáme spojení dvou přirozeností v Kristu? — Čemu učili o Kristu bludaři monofysité? — Kam se dle učení monofysitů poděla lidská přirozenost Kristova? — Který bludař učil, že v Kristu jsou dvě osoby? — Koho dle učení Nestoriova porodila Panna Maria? — Který název upíral proto Nestorius Panně Marii? — V čem pochybil Nestorius? (Přehlédli, že člověčenství Kristovo nebylo nikdy o sobě.)

Proč se Syn Boží stal člověkem? — Proč musil se Syn Boží státi člověkem, měl-li lidi vykoupiti? — Proč nemohl Syn Boží lidi vykoupiti jako pouhý Bůh? — Proč nemohl lidi vykoupiti pouhý člověk?

Proč se Ježíš Kristus nazývá „*naším Pánem*“? — Kdy se sám Ježíš Kristus nazval naším Pánem? — Kterak sv. Tomáš zvolal, když uzřel vzkříšeného Ježíše?

Odkud víme, že Ježíš Kristus je slíbený *Vykupitel*? — Proč dal Bůh skrze proroky předpovídati o Vykupiteli? — Co předpověděli proroci o Vykupiteli? — Kdy se měl naroditi Vykupitel? — Kde se měl Vykupitel naroditi? — Čí syn měl býti Vykupitel? — Co předpověděli proroci o důstojnosti Vykupitele? — Co o jeho moci? — Co bylo předpověděno o utrpení Vykupitelově? — Co o jeho oslavení? — Ukaž, že se vše, co proroci předpověděli o Vykupiteli, vyplnilo na Ježíši Kristu!

Kdo jsou to *předobrazy* Vykupitele? — Proč se mužům a věcem těm říká „*předobrazy*“? — Které jsou hlavní předobrazy Vykupitele? — Srovnej jednotlivé předobrazy Vykupitele s Ježíšem Kristem! — Co plyne z toho, že na Ježíši Kristu se vyplnilo, co předobrazy o slíbeném Vykupiteli naznačovaly? — Kdy se Ježíš sám nazval Vykupitelem — *Messiášem*?

Třetí článek víry.

Jak zní třetí článek víry?

Třetí článek víry zní: „*Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny*“. (Otáz. 124.)

Vtělení Syna Božího.

Z nevystihlé lásky své k padlému pokolení lidskému Syn Boží ustanovil vzítí na sebe přirozenost lidskou, státi se člověkem neboli vtěliti se. Měl-li se Syn Boží státi člověkem, musil jako každý jiný člověk míti matku. Bůh vyvolil Synu svému za matku chudobnou, ale nanejvýš ctnostnou a zbožnou pannu, jejíž jméno bylo **Maria**.

Panna Maria pocházela z rodu Davidova. Sv. evangelisté nevypravují nám sice ničeho o rodičích jejích, ale přes to nechybí jiných hodnověrných zpráv o nich, a z těch se dovidáme, že sluli **J o a c h i m** a **A n n a**. Joachim byl z rodu Davidova, Anna z kněžského rodu Aronova. Oba vynikali zbožností a dobročinností. Bydleli v malém městečku Nazaretě v Galileji, kde měli malý domek. Mimo domek v Nazaretě měli ještě příbytek v Jerusalemě, u paty hory Moria, blízko rybníka bravného; byl to rovněž nízký domek při zemi, as o třech světničkách a s podzemní jeskyní, na jehož místě první křesťané zbudovali krásný kostel ke cti sv. Anny, který později křižáci zvětšili a v novou dobu Francie dala opravit. — V pozdním věku svém Joachim a Anna byli obdařeni dceruškou **M a r i í**. Ve třetím roce věku jejího dali ji ke chrámu a zasvětili službě Boží. Při chrámě byla vychovávána, trávila v práci a modlitbě život a slíbila Bohu ustavičné panenství. Přes to vše byla zvláštním řízením Božím zasnoubena Josefovi, chudému tesaři z rodu Davidova, který též zachovával panictví. — Po smrti rodičů Marie bydlela s Josefem v Nazaretě v domku, jenž jí po rodičích dědictvím připadl. — Domek ten byl, jak prastaré podání vypravuje, r. 1291 přenesen od andělů do Tersate v Dalmacii a později do **L o r e t y** v Itálii, aby nebyl znesvěcen od moslemů, kteříž se tehdaž byli zmocnili Svaté země. — V Nazaretě pak na tom místě, kde kdysi domek Panny Marie stával, stojí krásný chrám katolický. Domek ten byl jako ostatní domy v Nazaretě stavěn do skály, takže malá jeskyně tvořila zároveň jedno oddělení domku. Jeskyně ta jest

pod zmíněným chrámem upravena na způsob podzemní kaple.

Kterak se Syn Boží vtělil, kterak se totiž jeho božství spojilo nerozlučně s člověčenstvím v Ježíši Kristu, toho nemůžeme rozumem svým pochopiti, to jest tajemstvím. Písmo svaté nám zjevuje, že se to stalo nadpřirozeným, zázračným způsobem mocí Ducha svatého.

Když nadešla doba, kdy se dle předpovědi proroků měl Vykupitel naroditi, poslal Bůh archanděla Gabriela k Panně Marii do Nazareta, by jí oznámil radostnou zprávu, že se stane matkou slíbeného Vykupitele. Panna Maria trvala na modlitbách ve své světničce, když tu najednou spatřila anděla, který ji takto pozdravil: „Zdráva's, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami!“ Uslyševši slova ta ulekla se a přemýšlela, co by to pozdravení znamenalo. I řekl jí anděl: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost u Boha. Aj, budeš míti syna a nazveš jméno jeho Ježíš. Tenť bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude, a dá jemu Bůh trůn Davida, otce jeho, a kralovati bude v domě Jakubově na věky, a království jeho nebude konce“. I řekla Maria k andělu: „Kterak se to stane, když jsem Bohu ustavičné panenství slíbila?“ Anděl jí odpověděl: „Duch svatý vstoupí v tě, a moc Nejvyššího zastíní tebe, a protož syn tvůj slouti bude Syn Boží“. I uvěřila Panna Maria andělovi a řekla: „Aj, já dívka (služebnice) Boží, staniž se mi podle slova tvého“.

Tímto svolením Panny Marie stalo se vtělení Syna Božího skutkem, a Panna Maria stala se od toho okamžiku zázračným způsobem mocí Ducha svatého matkou Ježíše Krista.

Ježíš Kristus nebyl tedy potomek pocházející způsobem obyčejným od prvních rodičů, nýbrž byl zázračným způsobem počat z Ducha svatého, tak totiž, že Duch svatý svou všemohoucností učinil tělo Ježíšovo a s tělem tím spojil duši Ježíšovu, kterou byl také stvořil z ničeho. S tímto člověčenstvím pak hned od

prvního okamžiku jeho bytí spojilo se nerozlučně i božství druhé božské osoby v osobnou jednotu.

Kterak se Syn Boží stal člověkem?

Syn Boží se stal člověkem tak, že zázračným způsobem mocí Ducha svatého vzal na sebe lidskou přirozenost. (Otáz. 126.)

Jak říkáme činu, kterým Syn Boží vzal na sebe přirozenost lidskou? (Vtělení.)

Památku vtělení Syna Božího církev svatá koná každoročně o slavnosti „**Zvěstování Panny Marie**“, která se koná 25. března a je svátkem zasvěceným. — Též nám církev svatá připomíná vtělení Syna Božího trojím z v o n ě n í m za den, ráno, v poledne a večer (klekání), o němž se věřící modlí modlitbu „**Anděl Páně**“.

Panna Maria byla matkou Ježíše Krista jako člověka. Ale poněvadž v Ježíši Kristu bylo božství nerozlučně spojeno s člověčenstvím, a poněvadž Ježíš Kristus byl hned od svého počátku Bůh a spolu člověk, byla Panna Maria matkou bohočlověka. Proto nazývá se právem „**matkou Boží**“ neboli „**rodičkou Boží**“, „**bohorodičkou**“. Tu hodnost uznávala i sv. Alžběta, neboť pravila k Panně Marii: „*Odkud mi to, že matka Pána mého přišla ke mně?*“ (Luk. 1, 43.)

Který bludař upíral Panně Marii název „**bohorodička**“? Proč upíral Nestorius Panně Marii název „**bohorodička**“?

I když se Panna Maria stala matkou Syna Božího, přece vždycky **zůstala pannou**, jakož bylo prorokováno: „*Aj, panna počne a porodí syna*“ (Is. 7, 14.), a jakož sama vyznala řkouc k andělu: „*Kterak se to stane, poněvadž muže nepoznávám?*“ (Luk. 1, 34.)

Panna Maria byla sice zasnoubena sv. Josefovi, ale oba slíbili Bohu panenství. (Srov. výše.)

Panna Maria je tedy panna a matka zároveň; touto předností převyšuje všechny dcery Eviny a zasluhuje, abychom ji pro ustavičné panenství blahoslavili nade všechny panny. Proto také nazýváme ji „**nejblahoslavenější Pannou**“. Panna Maria sama předpověděla: „*Od*

této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové". (Luk. 1, 48.)

Koho má Ježíš Kristus jako člověk za matku?

Ježíš Kristus má jako člověk za matku Marii, nejblahoslavenější Pannu. (Otáz. 127.)

Proč se Panna Maria nazývá „matkou Boží“?

Panna Maria se nazývá „Matkou Boží“, protože porodila Ježíše Krista, jenž jest Bůh a spolu člověk. (Otáz. 128.)

Proč se Maria nazývá „nejblahoslavenější Pannou“?

Maria se nazývá „nejblahoslavenější Pannou“, protože vždycky pannou zůstala a my ji máme blahoslaviti nade všechny panny. (Otáz. 129.)

Činí-li se v Písmě svatém (Mat. 13, 55.) zmínka o **bratřích Ježíšových**, děje se tak dle tehdejšího způsobu Židů, kteří nazývali blízké příbuzné bratry; na př. Abraham nazval Lota svým bratrem, ač vlastně byl Lot jeho bratrovcem, t. j. synem jeho bratra Arana; Laban zove Jakuba bratrem, ač vlastně byl synem jeho sestry Rebeky. Tak i bratry Ježíše Krista jsou míněni jeho blízcí příbuzní, sestřenci, totiž synové Marie, ženy Kleofovy neboli Alfeovy, jež byla buď sestrou nebo příbuznou Panny Marie, jak patrně ze slov evangelia sv. Jana: „Stály pak vedle kříže Ježíšova matka jeho a sestra matky jeho, Marie Kleofova“. Synové její byli: Jakub, Josef, Šimon a Juda a mohli se dle obyčeje židovského nazývati „bratry“ Ježíše Krista, ač byli jen jeho příbuzní.

Poněvadž Ježíš Kristus jakožto Bůh jest od věčnosti zplozen od Boha Otce, má jako Bůh Otce nebeského, první božskou osobu, za otce. — **Jako člověk otce nemá**; sv. Josef, ženich Panny Marie, byl jen **pěstounem** jeho, t. j. jen ho pěstoval, pečoval o jeho výživu, oděv a příbytek, o jeho tělesné zdraví a život. Bůh musil se postarati o božské dítě a proto dal mu pěstouna, aby Ježíš, než bude od světa poznán jako Vykupitel, měl před lidmi otce. Proto Ježíš byl považován od lidí za syna Josefova. Také proto dal Bůh Ježíši Kristu Josefa

za pěstouna, aby Panna Maria byla uchráněna od pohany, neboť lidé nebyli by věřili, dokud Ježíš skrýval své božství, že jest Syn Boží, zázračným způsobem zrozený.

Má-li Ježíš Kristus jako člověk otce?

Ježíš Kristus jako člověk nemá otce; J o s e f, ženich Panny Marie, byl jen pěstounem Ježíše Krista. (Otáz. 130.)

Sv. Josef zaujímá mezi všemi svatými první místo po Panně Marii. Svátek jeho se slaví 19. března. Papež Pius IX. vyhlásil sv. Josefa za patrona svaté církve. — V Čechách je sv. Josef od r. 1654 uctíván jako patron zemský. — Také se sv. Josef ctí jako zvláštní ochránce umírajících.

Narození Ježíše Krista.

Po andělském zvěstování Panna Maria vydala se na cestu ke své příbuzné Alžbětě, manželce Zachariášově, o níž jí anděl byl oznámil, že i ona bude mít syna v starosti své. Šla tam, ne snad aby nabyla jistoty o rozmluvě s andělem, ani proto, aby se pochlubila příbuzné svým zázračným povýšením, nýbrž aby blahopřáním a službami zaplatila dluh díkův a uznalosti k rodině, která převzala ochranu její; neboť po smrti Joachima a Anny, rodičů Mariiných, Zachariáš byl jaksi poručníkem osiřelé Panny. Také ovšem chtěla Alžbětu potěšiti zprávou o brzkém příchodu slíbeného Vykupitele. — Cesta, na niž se Panna Maria vydala, trvala asi čtyři dni. Zachariáš a Alžběta bydleli totiž ve městě Ain-Karinu asi dvě hodiny jižně od Jerusalema, a proto z Nazareta bylo tam velmi daleko. — U Alžběty Panna Maria prodlela, až se jí narodil syn Jan. Pak se vrátila zase do Nazareta a očekávala narození slíbeného Vykupitele.

Kde se měl dle předpovědi prorocké Vykupitel naroditi? — Kde bydlela Panna Maria?

Aby se prorocká předpověď vyplnila, všemohoucí a nejvyšší prozřetelný Bůh vyvolil k tomu za nástroj

římského císaře Augusta, pohana, pod jehož vládu země židovská neboli Svatá země tehda náležela.

Císař Augustus vydal totiž toho času rozkaz, aby sčítán byl lid v celé říši římské a zároveň vyšetřen a raznamenán veškeren majetek. Chtěl věděti, kolik lidí poslouchá jeho rozkazu, a mimo to zavést jednotné rozdělení daně a jiných poplatků. Ovšem nepomyslel při tom, že rozkazem svým vykonává vlastně jen rozkaz vyšší, dle něhož Vykupitel neměl se naroditi v Nazaretě, nýbrž v Betlémě, netušil zajisté, že hýbe celou svou říší jen proto, aby vykonáno bylo zaslíbení Boží.

Ve Svaté zemi dál se popis podle pokolení a rodin. Proto bylo nařízeno, by se každý přihlásil tam, odkud pocházel praotec každé rodiny. Panna Maria a sv. Josef pocházeli z rodu Davidova; poněvadž pak David narodil se v Betlémě, Panna Maria a sv. Josef odešli do Betléma, by se tam dali zapsati.

Betlém leží asi 2 hodiny cesty na jih od Jerusalema v utěšené a úrodné krajině; odtud také jeho jméno, neboť „Betlém“ znamená tolik jako „dům chleba“.

Z Nazareta do Betléma je asi 30 hodin, tak že Panna Maria a sv. Josef musili putovati čtyři dny. Přišli do Betléma v sobotu na večer dne 24. prosince. Tam se odebrali nejprve na místo zápisu; pak hledali noclehu ve městě, ale nikde ho nenalezli, neboť vše bylo již přeplněno jednak rozkazem císařským, jednak „slavností světla“ ve blízkém Jerusalemě. I vyšli z Betléma a brali se na zdařbůh do polí. Za městem našli mezi skalami prázdnou jeskyni, již pastýři používali v čas dešťů za chlév pro svá stáda. Tam konečně našli jakés takés přístřeší. Jeskyně byla dosti prostranná a měla na pravo ještě jinou sluj menší a hlubší pro dobytek, v níž byly hrubé jesle z dřevěných desek. Sv. Josef zůstal v popředí, Panna Maria pak se uchýlila do sluje menší. A tam se narodil v noci Syn Boží, Ježíš Kristus, slíbený Vykupitel. Panna Maria nemajíc nic jiného, co by dala božskému synáčkovi za kolébku, položila ho zavinitého v plénky do bídnych jeslí na trochu slámy. Pak

zavolala Joseia, a oba klaněli se mlčky narozenému Vykupiteli.

Kde se narodil Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus se narodil v Betlémě ve chlévě. (Otáz. 131.)

Chlív, v němž se Ježíš Kristus narodil, byl brzo, snad již v 1. nebo 2. století proměněn v kapličku. Bohužel, že bezbožný císař Hadrian znesvětil posvátné místo, postaviv tam chrám pohanský. Ale již první císař křesťanský Konstantin Veliký dal se svou matkou, sv. Helenou, r. 330 zbudovati nad svatou jeskyní velikolepý a nádherný chrám, zasvěcený Panně Marii. Chrám ten stojí dosud. Má patero lodí a náleží k nejkrásnějším chrámům na východě. S kůru kněžského vedou schody do řečené jeskyně. Podlaha i stěny její jsou obloženy bílým mramorem s červenými pruhy, v němž jako v zrcadle obráží se světlo z četných lamp, které dnem i nocí hoří. V pozadí na východní straně jest viděti polokruhovitý výklenek; toť jest místo, kde se Ježíš Kristus narodil. Je tam oltář „narození Kristova“, pod ním mramorová půda, vykládaná jaspisem, a uprostřed ní stříbrná hvězda s latinským nápisem: „Z d e z M a r i e P a n n y J e ž í š K r i s t u s s e n a r o d i l“.

Nedaleko oltáře po levici jest jiný výklenek, o něco nižší. Tam stály jesle, do nichž Panna Maria uložila Ježíška. Jesle ty jsou ještě nyní v Římě v kostele Panny Marie Větší (S. Maria Maggiore), jemuž se proto také říká kostel Panny Marie u Jeslí (S. Maria ad Praesepe). Jesle ty, vlastně jen kousky z nich, jsou schovány ve stříbrné schránce, na níž jest vyobrazeno božské dítě, jak leží na zlaté slámě. Ve svatou noc kanovníci toho velechrámu nosí tu schránku ve slavném průvodě, za nimi kráčejí biskupové od papežského trůnu, kardinálové, knížata, vyslanci a věřící, kterých se tam sejde vždycky nesčetné množství.

Kdo zvěstoval narození Ježíše Krista.

I. Na blízku Betléma byli **pastýři** pasoucí stáda. Ve Svaté zemi totiž ještě v prosinci, kdy u nás země je pokryta sněhem a ledovou korou a vše u kamen hledá

útočiště, pastýři pasou, neboť když se u nás začíná zima, tam se začínají deště, jimiž země v létě příliš vyprahlá se občerství a brzy zelení se pokryje. Proto pastýři vyhánějí stáda na pastvy a zůstávají s nimi venku i v noci, aby jemná vlna ovčí neutrpěla ve chlívě výpary. Pastýřům těm ukázal se anděl, a zář nebeská obklíčila je; i báli se bázní velikou. I řekl jim anděl: „Nebojte se, neboť zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu, neboť narodil se vám dnes v městě Davidově Spasitel, jenž jest Kristus Pán. A toto vám bude znamením: naleznete nemluvňátko plénkami obvinuté a položené v jeslích“. A hned objevilo se množství andělů jiných, kteří chválili Boha řkouce: „Sláva na výsostech Bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“

Když pak andělé zmizeli, řekli pastýři sobě vespolek: „Pojďmež do Betléma a vizme, co Pán oznámil nám“. I přišli chvátajíce a našli v chlívě Marii a Josefa i nemluvňátko položené v jeslích. Vidouce jesle a plénky, poznali, že to zaslíbený Vykupitel. Poklonivše se mu tedy jakož i jeho matce Marii, obětovali mu své dary, chudičké sice jako oni sami, ale z lásky dané; vzali je hned s sebou, myslíce si, že Spasitel bude jistě chudobně zaopatřen. Vykonavše poctu svou, vypravovali Panně Marii také své vidění, jímž byli ke chlívu posláni. Panna Maria naslouchala s nevýslovnou rozkoší řečem jejich o těch zástupech andělských, o čarovné hudbě nebeské, jíž ohlašovali pokoj lidem dobré vůle, a zachovávala všechna slova ta skládajíc je v srdci svém. (Luk. 2, 19.) Potom se pastýři navrátili ke stádům svým chválíce a velebíce Boha za vše, co byli viděli a slyšeli.

Tak tedy chudí, ale nábožní pastýři byli první, kteří se dověděli o narození Ježíše Krista. Anděl jim to zvěstoval.

Kdo zvěstoval narození Ježíše Krista?

N a r o z e n í Ježíše Krista zvěstoval:

1. anděl pastýřům. (Otáz. 132. 1.)

Památku narození Ježíše Krista církev sv. slaví na „**Hod Boží vánoční**“ dne 25. prosince. Ten svátek zasvěcený vyniká

tím, že každý kněz může sloužiti trojí mši svatou na označení veliké radosti z příchodu Spasitelova na svět a na památku trojího narození Syna Božího. První mše sv. „půlnoční“, zvaná též „andělská“, poněvadž se při ní čte evangelium, jak andělé oslavovali narození Páně, slouží se na památku časného narození Ježíše Krista z Panny Marie. Druhá „jitřní“ (na úsvitě), zvaná též „pastýřská“, poněvadž se při ní čte evangelium, jak pastýři božské pacholátko ve chlévě betlémském našli a jemu se klaněli, slouží se na památku duchovního zrození Ježíše Krista v srdcích věřících. Třetí před polednem, zvaná též „velká“, poněvadž jest nejslavnější, slouží se na památku věčného zplnění Syna Božího od Boha Otce.

Den před hodem Božím jmenuje se „**Štědrý den**“, a to proto, že toho dne Bůh Otec byl k nám zvláště štědrý, poslav nám svého jednorozeného Syna. Aby pak srdce naše byla čista a hodna té štědrosti Boží, církev svatá nařídila na ten den přísný půst. — Na „Štědrý den“ církev klade též památku prvních rodičů Adama a Evy na význam, že se zaslíbení dané Adamovi a Evě v ráji tou dobou vyplnilo. — Dítěm dávají se dárky, jako by Ježíšek zrozený sám je s nebe přinesl a jim jich nadělil, čímž se dítěm uvádí na pamět, že Ježíšek jest příčinou a původcem jejich radosti. Tak se srdce dětská již v útlém věku poutají a pojí ke Kristu Ježíši, jenž jako děťátko přišel na svět.

V některých krajinách staví se „**vánoční stromek**“, který připomíná strom rajský, s něhož první rodiče proti záповědi Boží požívali ovoce a tak uvalili kletbu na sebe i na všechny své potomky, kteréžto kletby byli zbaveni od zrozeného Vykupitele skrze dřevo kříže. — Svíce, které zdobí vánoční stromek, připomínají duchovní světlo pravdy a milosti, které Ježíšem Kristem vzešlo světu. — Dárky, které na něm visí, vyobrazují štědrost Boží, která se narozením Ježíše Krista ukázala.

V některých chrámech, ano i v příbytcích staví se o Vánocích „**jesličky**“, jež připomínají, že se Ježíš Kristus v chudobě narodil a do jeslí vložen byl. První jesličky postavil sv. František z Assisi († 1226).

II. V daleké zemi východní zvěstoval Bůh neobyčejnou hvězdou narození Ježíše Krista **mudrcům**, kteří ve vědách vynikali a zvláště také pozorováním hvězd se zabývali. A jako přemnozí jiní z pohanů, tak i oni toužili dychtivě po Vykupiteli. Znali nepochybně dávné proroctví mesopotámského věštce Balaama, který pozván byv od moabského krále Balaka, by lidu israelskému zlořečil, proti vůli své pronesl proroctví o budoucím Vykupiteli řka: „*Vyjde hvězda z Jakuba, berla povstane z Israele*“. Očekávali tedy hvězdu neobyčejnou jakožto

znak Vykupitele. A Bůh dal jim skutečně vzejíti hvězdu docela neobyčejnou leskem i podobou a zároveň pohnul je svou milostí, aby šli za hvězdou tou.

Uposlechli tajemného hlasu, v nitru jejich se ozývajícího, a naloživše na velbloudy madianské a efaiské množství domácího bohatství, vydali se na cestu. A ku podivu! Hvězda je předcházela, jako kdysi Hospodin předcházela ve sloupě oblakovém Israelity na cestě z Egypta.

Písmo svaté neudává ani počtu ani jmen mudrců. Starobylé podání udává, že byli počtem *tři* a nazývali se: *Kašpar, Melichar a Baltazar*, a konečně že byli *králi*. Byli to, jak se zdá, náčelníci kmenů arabských.

Po chudých pastýřích betlémských byli to mudrci od východu, kteří se dověděli o narození Ježíše Krista. Zvěstovala jim to hvězda.

Kdo zvěstoval **narození** Ježíše Krista za druhé?

N a r o z e n í Ježíše Krista zvěstovala:

2. **hvězda mudrcům na východě.** (Otáz. 132. 2.)

III. Mudrci od východu jsou vedeni hvězdou procestovali rozličné krajiny, úrodné roviny a písčité pouště a dorazivše konečně k Jerusalemu vstoupili do něho. Ale jak byli překvapeni, když viděli královské město smutné, neveselé, beze vší ozdoby; byliť se domnívali, že celý Jerusalemský bude samá radost, samý ples, když se jim narodil král toužebně očekávaný. A když obyvatelé jerusalemské udivení vybíhali před domy, nemohouce pochopiti, proč ten skvělý a nevidaný průvod zavítal do města, když jest již po svátcích, překvapení mudrců přibývalo. K tomu přidružila se nová nesnáze: spolehlivý vůdce jejich, hvězda, pojednou zmizela v oblacích. Ale důvěra jejich, Bohem vzbuzená, byla větší nežli všechny zdánlivé překážky. „Kde jinde může se král naroditi nežli v paláci královském?“ pravili sami k sobě; „nuže, tam se nám dostane jistoty“. A již ubírali se k paláci královskému. Král **Herodes** přijal je s nucenou přívětivostí, ale hned zvěděl, proč přichá-

zejí. „Kde je novorozený král židovský?“ tázali se ho mudrci. „Viděli jsme hvězdu jeho na východě a přišli jsme pokloniti se jemu“. (Mat. 2, 2.) Herodes, slyše slova ta, náramně se ulekl, neboť se domníval, že ten nový král ho svrhne s trůnu, na který byl nespravedlivě dosazen, a že se všichni Židé jistě k němu přidají. Ale také všechen Jerusalem se ulekl, neboť obyvatelé se báli mstivosti Herodesovy a občanské války, která mezi oběma králi jistě povstane. Také se ulekli toho, že se narodil Messiáš, a cizinci o tom vědí, a jim to známo není; nevěděli, co to znamená, že Bůh skryl před nimi, co se jich nejvíce týkalo, a cizincům to zjevil.

Poněvadž Herodes nevěděl, kde se nový král židovský narodil, svolal **zákonníky**, t. j. učitele zákona, jimž náleželo Písmo svaté v přesnosti zachovávat, v něm zpytovat, lidu je předčítati a vykládati, a tázal se jich, kde se Kristus má naroditi. Oni otevřeli Písma svatá a vyhledali známé proroctví Micheášovo, kde se Betlém jmenuje rodištěm Spasitelovým. Tak se Herodes dověděl, kde se nový král židovský měl naroditi, a také zákonníci se dověděli, že zaslíbený Messiáš se již narodil.

Herodes byl by dal nenáviděné dítě nejraději hned utratiti, ale nechtěl před mudrci ukázati na sobě strachu ani vzbuditi v nich domněnku, jako by nevěřil. Proto raději chtěl jich užiti za své nevědomé a bezděčné nástroje, neboť povolal je t a j n ě k sobě a p i n ě se jich vyptával na čas hvězdy, která se jim byla ukázala; a když je propouštěl do Betléma, řekl jim: „Jděte a ptejte se pilně na to dítě, a když je naleznete, zvěstujte mi, ať i já přijda pokloním se jemu“. (Mat. 2, 7—8.) Ani svých vyzvědačů s nimi neposlal, aby snad nevzbudil u nich nedůvěry. — Mudrci nic zlého netušíce vydali se zase na cestu, která ostatně byla již jen asi na dvě hodiny.

Kdo zvěstoval narození Ježíše Krista za třetí?

N a r o z e n í Ježíše Krista zvěstovali:

3. mudrcové králi Herodesovi a zákoníkům. (Otáz. 132. 3.)

IV. V. Zákonem Mojžíšovým bylo ustanoveno, by každá matka, která porodila chlapce, po čtyřiceti dnech přišla do chrámu k očištění modlitbou a obětí, která záležela z ročního beránka a holoubátka nebo hrdličky, u chudých pak jen ze dvou holoubátek nebo hrdliček. (III. Mojž. 12.)

Od oné památné noci, kdy všickni israelští prvorození byli od smrti ušetřeni, kdežto všickni prvorození egyptští zahynuli, měli se všickni prvorození israelští věnovati službě Boží. Když pak si později Hospodin vyvolil ke službě své trvale pokolení Leviho, prvorozenec z ostatních pokolení měl z té povinnosti býti vykoupen pěti stříbrnými. (IV. Mojž. 3, 47.) Vykupování to dalo se obyčejně současně s očištnou obětí.

Panna Maria nebyla ovšem povinna řídit se zákonem očišťování, jsouc nejčistší, avšak nemajíc zvláštního rozkazu od Boha, řídila se jím.

Když bylo Ježíšovi čtyřicet dní, nesli jej Maria a Josef do chrámu jerusalemského, aby jej dle zákona Mojžíšova jakožto prvorozeného představil Hospodinu a ze služby Boží vykoupili. Zároveň přinesla Panna Maria v obět očištnou dvě holoubátek.

Když přišli ke chrámu, vešli branou „prvorozenstva“ na nádvoří chrámové. Tam Panna Maria odevzdala knězi dvě holoubátka. Kněz odešel s nimi do předsíně kněžské a tam je obětoval, jedno v obět smíření, druhé v obět chvály a díků. Po vykonané oběti vrátil se k Panně Marii a uvedl ji do dalšího prostoru, kdež vykonala obět svého Synáčka, odevzdala totiž knězi své dítě a dala mu pět stříbrných na výkupné za prvorozence, načež jí kněz vložil zase dítě do náručí.

Ve chrámě bylo sice tou dobou mnoho lidí, ale ti ani netušili, kdo jest Maria a její dítě, které bylo obětováno právě tak, jako jiné děti. Málem byl by Ježíš býval odnesen z chrámu, kde mu patřila nejvyšší pocta, nepoznán. Ale Bůh se postaral o svědka. V Jerusalemě žil totiž spravedlivý a bohobojný stařeček jménem

Simeon. Stařeček ten s toužebností očekával Vykupitele. I bylo mu oznámeno od Ducha svatého, že neumře, pokud neuzří slíbeného Vykupitele. Když Panna Maria přinesla Ježíše do chrámu, přišel tam i Simeon jsa puzen Duchem svatým. Náhlým osvícením bylo mu zvěstováno, že to dítě, jež chudá žena podala právě knězi, jest Vykupitel. I vzal je na lokty své, velebil Boha a řekl: „Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého podle slova svého v pokoji, nebo viděly oči mé spasení tvé, které jsi připravil před obličejem všech národů, světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu svého israelského“ (Luk. 2, 29.) Josef a Maria se divili slyšíce tato slova, že Simeon poznal v dítěku Spasitele. Také lid ve chrámě shromážděný dověděl se ze slov Simeonových o narození Ježíše Krista.

Touž dobou byla ve chrámě také 84letá stařenka velmi nábožná, jménem **Anna**, vdova, která takořka nevycházela z chrámu, sloužíc Bohu posty a modlitbami dnem i nocí. I ona vnuknutím Božím jsouc osvícena poznala v dítěku zaslíbeného Vykupitele, velebila Boha a vypravovala všem, se kterými se sešla, o božském dítěku.

Kdo ještě zvěstoval narození Ježíše Krista?

N a r o z e n í Ježíše Krista zvěstoval :

4. Duch svatý starci Simeonovi a prorokyni Anně v Jerusalemě.

5. Simeon a Anna lidu v chrámě. (Otáz. 132. 4. 5.)

Kdo zvěstoval narození Ježíše Krista?

N a r o z e n í Ježíše Krista zvěstovali:

1. anděl pastýřům;

2. hvězda mudrcům na východě;

3. mudrcové králi Herodesovi a zákonníkům;

4. Duch svatý starci Simeonovi a prorokyni Anně v Jerusalemě;

5. Simeon a Anna lidu v chrámě. (Otáz. 132.)

Dětství Ježíšovo.

I. Osmého dne po svém narození, tedy podle ústního podání dne 1. ledna, bylo dítě Ježíš **obřezáno**.

Obřízka byla obřadem ve Starém zákoně přikázaným (I. Mojž. 17, 12.—14.) na znamení úmluvy, již Bůh učinil s Abrahamem a jeho potomky, a jako prostředek, jímž dítě bylo očištěno od hříchu a zasvěceno Bohu. — Obřad ten byl bolestný, neboť byla učiněna rána, by bylo naznačeno smíření a dostiučinění.

Panna Maria dobře věděla, že dítě její, pravý Bůh, není podrobena zákonu Mojžíšovu, zvláště pak těm úkonům, které byly určeny k očištění viny a hříchu, ale bez zvláštního rozkazu Hospodinova nechtěla ho vyjímati z obecného zákona, Ježíš Kristus sám chtěl se mu ve všem podrobiti, tedy i v tom, a to proto, aby ukázal poslušnost k zákonu Mojžíšovu, jakož i aby se osvědčil pravým a skutečným člověkem a potomkem Abrahamovým.

Při obřízce bylo dítěti dáno jméno „Ježíš“, jak to bylo nařízeno andělem. (O významu jména „Ježíš“ viz ve 2. čl. víry.)

Že Ježíš byl osmého dne po svém narození obřezán a „Ježíš“ nazván, jest první, co víme z jeho dětství.

Co víme z dětství Ježíšova za prvé?

Z dětství Ježíšova víme:

1. že byl osmého dne po svém narození obřezán a Ježíš nazván. (Otáz. 133. 1.)

Na památku obřezání Ježíše Krista církve sv. slaví dne 1. ledna zasvěcený svátek „**Obřezání Páně**“; tím dnem se začíná též „**nový rok**“ občanský. — Pohané oslavovali nový rok velikými slavnostmi k počtě boha Janusa, při nichž byly tropeny mnohé neplechy. Aby církve učinila neplechám těm přítrž, zasvětila den nového roku památce „Obřezání Páně“, aby křesťané počínali první den roku nikoli světskými radovánkami, nýbrž pobožnostmi.

Ve svatvečer „Obřezání Páně“ konají se ve chrámech našich slavné služby Boží na poděkování Bohu za všecka dobrodiní za celý uplynulý rok přijatá.

II. Kam nesla Panna Maria Ježíše čtyřicátého dne po jeho narození? Proč nesla Panna Maria Ježíše do chrámu jerusalemského?

Že Ježíš byl čtyřicátého dne v chrámě obětován, je druhé, co víme z dětství Ježíšova.

Co víme z dětství Ježíšova za druhé?

Z dětství Ježíšova víme:

2. že byl čtyřicátého dne v chrámě obětován. (Otáz. 133. 2.)

Památku toho, že Ježíš Kristus byl čtyřicátého dne v chrámě obětován, církev svatá koná dne 2. února zasvěceným svátkem „**Očišřování Panny Marie**“. Toho dne světí se ve farních kostelích přede mší svatou voskové svíce, s nimiž se koná průvod okolo kostela. **V o s k o v á s v í c e** znamená Ježíše Krista, jenž dle slov Simeonových je světlem k osvětlení národů, a **p r ů v o d** okolo kostela připomíná nám cestu Panny Marie s Ježíškem do Jerusalema.

Slavnost „Očišřování Panny Marie“ zavedl v západní církvi papež Gelasius I. r. 494, a to prý na žádost věřících samých. V pohanském Římě konávaly se totiž na počátku měsíce února s hořícími svícemi nectné průvody po městě na usmíření bohů a očištění lidí a všech tvorů. Aby oplzlé ty slavnosti přestaly a křesřanské místo nich nastaly, nebylo lepší příležitosti než zavést slavnost „Očišřování Panny Marie“, která právě do toho měsíce připadala, a při níž na východě již se užívalo hořících svící. A tak se skutečně stalo zmíněného roku.

S v í c e, jež se o svátku „Očišřování Panny Marie“ světí, nábožní křesřané rozsvěcují v čas bouře proti hromu, ne snad jako by v nich byla moc hromobití zahánějící, nýbrž aby se při nich modlili k Bohu za odvrácení neštěstí hromem; proto svíce ty, jakož i den, kdy se světí, slují „**hromnice**“. Též se hromnice rozsvěcují při umírajícím křesřanu na vyjádření prosby, aby světlo věčné mu svítilo.

III. Kdo zvěstoval mudrcům na východě, že se Vykupitel narodil? — Do kterého města přišli mudrci na cestě své? — Ke komu vešli v Jerusalemě? — Proč šli k Herodesovi? — Kterak se tázali Herodesa? — Proč se Herodes ulekl? — Koho zavolal Herodes? — Nač se tázal zákonníkův? — Co našli zákonníci v Pismě svatém? — Co řekl Herodes mudrcům, když je propouštěl?

Jakmile mudrci vykročili z města, hvězda, která jim byla na čas zmizela, objevila se k veliké jejich radosti zase na nebi. Odevzdavše se zase jejímu vedení, putovali důvěry plni, až pojednou spatřili, že se zastavila před branou betlémskou vznášejíc se nad nepatrnou jeskyní. Nevzdali se proto ani dosti málo své víry, nýbrž odhodlaně vešli za nebeským vůdcem svým

do jeskyně, kdežto hvězda vznesla se nad hlavu dítěte; brzy potom vykonavši poselství své zmizela.

Žasnouce nad chudobou mudrci blížili se k jeslím. Čím bídňěji bylo zařízeno rodiště nebeského krále, tím velebnější byla vznešená postava matky jeho, tisknoucí dítě s mateřskou vážností na prsa svá. Jaký tedy div, že víra mudrců nikterak neklesla, nýbrž naopak vzrostla a se upevnila, tak že byli hotovi pro ni vše obětovati, i životy své.

Jsouce dojati pohledem na lásky plnou matku a milostné dítě její, králové ti padli před chudobnou ženou galilejskou a jejím dítětem na kolena a klaněli se dítěti. Josef, jak se zdá podle vypravování sv. Matouše, (2, 11.), nebyl právě v jeskyni. S týmž srdcem pokorným obětovali pak dítěti dary z rodiště svého: zlato, kadildo, myrrhu. Krásně souvisely dary ty s dárci a podarovaným: byly to dary lásky (= zlato), prosby (= kadidlo) a sebezapíravosti (= myrrha) darované jejich králi (= zlato), Bohu (= kadidlo) a člověku (= myrrha).

Dle všeho se zdá, že mudrci neodešli po první návštěvě z Betléma, nýbrž užívali milosti té docházejíce často do milé jeskyně.

Že se mudrci od východu klaněli Ježíši Kristu a dary mu přinesli, to je třetí, co víme z dětství Ježíšova.

Co víme z dětství Ježíšova za třetí?

Z d ě t s t v í Ježíšova víme :

3. že mudrci od východu se mu klaněli a zlato, kadidlo a myrrhu darem mu přinesli. (Otáz. 133. 3.)

Památku příchodu mudrců do Betléma církev svatá každý rok slaví zasvěceným svátkem „Svatých tří králů“ dne 6. ledna. Tomu svátku říká se také „Zjevení Páně“, a to z toho důvodu, že zjevení Ježíše Krista mezi lidmi jest předmětem jeho oslavy, neboť toho dne oslavuje se trojí zjevení Páně: 1. jeho zjevení mudrcům, prvním to zástupcům pohanstva; 2. jeho zjevení při křtu, kdy byl poprvé za Syna Božího světu představen; 3. jeho zjevení v Káně Galilejské, kde prvním zázrakem veřejně prokázal svou všemohoucnost. Za nejpřednější předmět svátku pokládá se klanění mudrců, kteří byli první z nežidovských národů, kteří přišli novo-

rozenému králi židovskému se pokloniti. V jejich povolání k jesličkám Kristovým slavíme tedy povolání pohanů ke spáse.

Svátek „Zjevení Páně“ náleží k nejstarším svátkům církve křesťanské; byl slaven původně v církvi východní, a to již ve 2. století dne 6. ledna a nahrazoval „Narození Páně“ neboli „Vánoce“. V církvi západní setkáváme se s ním teprve ve 4. století; před tím slavilo se na západě jen „Narození Páně“ dne 25. prosince. Avšak působením sv. Jana Zlatoústého, patriarchy cařihradského, († 407) svátek „Narození Páně“ dne 25. rozšířil se ze západu na východ, začž svátek „Zjevení Páně“ byl zaveden na západě; od té doby slaví se obě slavnosti odděleně. Na východě však se o „Zjevení Páně“ vzpomíná více křtu Ježíšova, kdežto na západě se více přihlíží k příchodu sv. tří králů.

V předvečer „Zjevení Páně“ světí se voda na oslavu křtu Ježíšova; též se světí křída, kadidlo a zlato.

Svěcenou křidou píšeme na dveře příbytků začáteční písmena jmen tří králů: K † M † B a číslo nového roku, kterýžto obyčej pochází odtud, že se dříve tímto svátkem počínal nový rok.

IV. Zbožní mudrci pobyvše několik dní v Betlémě měli se k odchodu. Podle slibu učiněného Herodesovi chtěli se vrátiti do Jerusalema. V noci však před odchodem ukázal se jim anděl Páně ve snách a řekl jim, aby nechodili k Herodesovi. Oni poslechli a nevrátili se již do Jerusalema, nýbrž odešli jinou cestou do vlasti své na východě. — Místo nich Ježíš Kristus sám dostavil se brzy do Jerusalema, byv tam od Panny Marie nesen k obětování.

Herodes netrpělivě čekal návratu mudrců. Když se dlouho nevraceli, dal potají vyzvídati v Betlémě, a to, co zvěděl, naplnilo ho nepokojem ještě větším. Byl by se tam nejraději sám odebral, aby dítě zabil, ale bylo mu spěšně táhnouti do Říma, kde vlastní jeho synové upírali mu vrchní panství. — Když se vrátil z Říma, dověděl se, co se událo nedávno ve chrámě, a nepochyboval již ani dost málo, že to dítě jest nebezpečno jeho koruně. I rozhněval se náramně a poslal do Betléma vojáky nařídív jim, aby tam a v celém okolí usmrtili všechna pacholátka do dvou let. Doufalť, že také obávaný nový král židovský bude zabit s nimi. — Vojáci vykonali neúprosně krutý rozkaz Herodesův; brali pacholata z náručí mateřských a nelítostně je

usmrcovali. Matky plakaly, bránily svých dítek, marně; pacholata byla zabijena v jejich náručí.

Ale Ježíš nebyl zabit. V noci totiž anděl Páně, bezpochyby zase Gabriel, ukázal se Josefovi ve snách a řekl mu: „Vstaň, vezmi dítě a matku jeho a utec do Egypta a buď tam, dokud nepovím tobě, neboť Herodes bude hledati dítěte, aby je zahubil“. (Mat. 2, 13.) Josef hned uvěřil a bez váhání poslechl. Vstal, vzbudil Marii a oznámil jí smutnou tu novinu, již ona přijala s klidem a odevzdaností do vůle Boží. Hned vzala synáčka ještě spícího a vydala se s Josefem na cestu. Osel, jenž byl donesl Pannu Marii z Nazareta do Betléma, nesl chudičkou zásobu, kterou jim bylo lze v noční hodině sehnati; zároveň seděla na něm Panna Maria držíc božské dítě pečlivě zahalené v náručí. Když vojáci Herodesovi přišli do Betléma a tam vraždili pacholata, byla již svatá rodina daleko za Betlémem na cestě do Egypta. Tak tedy Ježíš Kristus útekem do Egypta ušel úkladů Herodesových.

Počet zavražděných dítek v Betlémě a okolí není znám. Soudíme-li dle počtu obyvatelů v Betlémě, jichž bylo asi 5000, můžeme říci, že jich bylo 50—70. Říká se jim „neviňátka“ nebo také „mladátka“. Ctíme je jako svaté mučedníky, poněvadž ač nebyla pokřtěna vodou, dosáhla křtu krve tím, že dala život svůj za Krista. Svátek „Mladátek“ slavíme 28. prosince.

Sv. rodina dorazivši po dlouhé obtížné a nebezpečné cestě do Egypta usadila se dle ústního podání v předměstí města Heliopole (= město slunce) zvaném Matarea (= město vody) a tam v tichosti žila. Dosud Arabové ukazují nedaleko odtud planý fík, pod nímž prý Panna Maria často odpočívala, a bohatý pramen, který prý se na její přímlovu ze země vyprýštil. — Později usadili se ve blízkém městysi, kde později bylo vystavěno město Kairo. Tam přebývali v jakési jeskyni, která jest nyní přeměněna v podzemní kapli, nad níž jest vystavěn velikolepý chrám. Chrám ten náleží Koptům (rozkolníkům); ve zmíněné kapli smějí

františkáni s jejich svolením sloužit mši svatou. — Sv. Josef pracoval své řemeslo, Panna Maria pak doplňovala neveliký jeho výdělek ženskou prací ruční, které se byla dokonale naučila při chrámě jerusalemském; jemné výrobky své prodávala v Heliopoli.

Herodes byl pro svou ukrutnost a nespravedlnost od Pána Boha již zde na zem potrestán. Brzy po zavraždění dítek betlémských upadl totiž do těžké nemoci: údy jeho otékaly, maso hnilo na něm, červi prolézali jeho tělem, jeho stísněný dech byl smrdutý, v útrokách cítil jako žhavý oheň, při tom jej děsily rozličné přízraky, mnozí lidé jím zavraždění jevíli se před jeho očima; bolestmi řval, až se to nádherným palácem rozléhalo. V zoufalství a bolestech chtěl se sám probodnouti, ale nuž byl mu v čas vyrván z ruky. Ukrutník zemřel po hrozných bolestech a byl stíhán i po smrti kletbou veškerého národa. To byl trest Boží!

Po smrti Herodesově ukázal se anděl ve snách Josefovi v Egyptě a řekl mu: „Vstaň, vezmi dítě i matku jeho a jdi do země israelské, neboť zemřeli ti, kteří hledali bezživotí dítěte“. Josef tedy vstal, vzal dítě i matku jeho a vydal se na cesu zpět do země israelské. Ale když na hranicích uslyšel, že Archelaus, syn Herodesův, sotva na trůn otcův dosednuv, ohlásil se ihned novými vraždami, bál se jíti do Betléma a odebral se do země galijské a bydlel v Nazaretě. Sv. Matouš k tomu dokládá, že se tak stalo, aby se naplnilo, co bylo povědíno skrze proroky, že Vykupitel bude slouti „Nazaretským“, t. j. „opovrženým“. Byliť obyvatelé města Nazaretu v opovržení u ostatních Židů, kteří se jim vysmívali, že v Písmě svatém Starého zákona není zmínky o Nazaretu.

Zpráva o útěku do Egypta a návratu do Nazareta je poslední, již nám Písmo svaté podává o dětství Ježíšově.

Co víme z dětství Ježíšova za čtvrté?

Z dětství Ježíšova víme:

4. že ušel úkladů Herodesových útekem do Egypta a po smrti jeho že byl přinesen do Nazareta. (Otáz. 133. 4.)

Co víme z dětství Ježíšova?

Z dětství Ježíšova víme :

1. že byl osmého dne po svém narození obřezán a Ježíš nazván;

2. že byl čtyřicátého dne v chrámě obětován;

3. že mudrci od východu se mu klaněli a zlato, kadidlo a myrrhu darem mu přinesli ;

4. že ušel úkladů Herodesových útekem do Egypta a po smrti jeho že byl přinesen do Nazareta. (Otáz. 133.)

Mládí Ježíšovo.

I. Po návratu z Egypta Ježíš žil pod ochranou Panny Marie a sv. Josefa v chudém domku nazaretském jsa od lidí považován za syna Josefova. Ježíš však neuznal za dobré zjeviti se jim hned v pravé podstatě své. Písmo svaté aspoň nepraví nic jiného leč pádná slova: „Dítě pak rostlo a posilovalo se na duchu, jsouc plné moudrosti, a milost Boží byla v něm“. (Luk. 2, 40.) A také nebylo třeba, by se Ježíš prohlásil hned lidem, kdo vlastně jest. Chtěl býti dítětem a jako dítě náležitě úplně a docela jen Panně Marii a Josefovi, protože věděl, že se brzy musí věnovati celému lidstvu. Zbožná pověst uvádí sice některé zázraky, jež prý Ježíš konal mezi druhy svými při hrách a zábovách dětských, ale církví pověsti ty nejsou uznány za pravdivé. Písmo svaté o tom všem nic neví a zmiňuje se o pobytu Ježíšově v Nazaretě po jeho návratu z Egypta jen výše uvedenými krátkými slovy, která však stačí docela, bychom uznali, že Ježíš byl radostí a chloubou rodičů, neboli vlastně pěstouna a matky. Šířeji zmiňuje se Písmo svaté o Ježíši v době jeho mládí při vypravování události, jež se stala ve dvanáctém roce života jeho.

Židé měli jen jeden chrám v celé zemi, chrám jerusalemský, pročez nemohli do něho, zvláště z krajin vzdálenějších častěji přicházeti. Avšak na slavnost veliko-

noční, slavnost letnic a slavnost stánků každý dospělý žid byl povinen přijíti do Jerusalema, aby byl přítomen službám Božím ve chrámě. Ženám ta trojí pout přikázána nebyla; ale mnohé zbožné ženy konávaly ji z dobré vůle, ne-li o všech třech slavnostech, tedy aspoň o slavnosti velikonoční. Podobně činila také Panna Maria a chodila se sv. Josefem. Když Ježíš dospěl dvanáctého roku, vzali ho s sebou na slavnost velikonoční, neboť od toho roku mladý Israelita vstupoval do věku dospělého neboli do zletilosti; tím vystupoval z ochrany a moci otcovské, stával se občanem židovským a přijímal tedy nejen veškerá práva občanská, nýbrž i povinnosti, mezi nimiž povinnosti náboženské zaujímaly prvé místo, zvláště pak povinnost choditi třikráte za rok v ustanovené svátky do chrámu jerusalemského.

S radostí vydali se tedy na cestu a dorazili šťastně do Jerusalema. Po celý týden slavnosti chodili denně do chrámu Hospodinova a přinášeli poctu Nejvyššímu. Po slavnostním témdni poutníci vraceli se domů. Podle starého zvyku sestoupili se v oddělené hloučky, mužové zvlášť a ženy zvlášť. Pak vycházeli v jednotlivých hodinách odpoledních, mužové jinou branou a ženy také jinou, aby se na večer zase sešli ke společnému odpočinku. Dítky neměly zvláštního oddělení, nýbrž mohly jíti s otcem nebo matkou, jak chtěly. Když Panna Maria a sv. Josef odcházeli, Ježíš zůstal v Jerusalemě. Zůstal tam nikoli náhodou, ani z neposlušnosti, nýbrž po vůli nebeského Otce svého. Chtěť zajisté Bůh Otec, aby Ježíš už tehdy projevil svou božskou moudrost, a snad také aby dal svým příkladem naučení, že více sluší poslouchati Boha než lidí. Panna Maria a sv. Josef o tom nevěděli. To je si snadno vysvětliti. Poněvadž dítky mohly jíti s otcem nebo matkou, sv. Josef, když Ježíš s ním nešel, myslil, že jest u Panny Marie, Panna Maria pak si zase myslila, že jest u Josefa. Tedy oba šli beze všeho nepokoje, těšíce se na brzké setkání. Sotva se setkali, byla ovšem první otázka obou: „Kde jest Ježíš?“ Neodpověděli si; oba si pokorně dávali

vinu, že pustili božského Syna s očí. Bez meškání odebrali se mezi poutníky a doptávali se u známých a příbuzných; ale nikdo o Ježíši nevěděl. I vraceli se do Jerusalema ještě v noci a poptávali se po něm poutníků, kteří se za ostatními byli opozdili. Ale nikdo nedal jim o něm zprávy. Tak došli až do Jerusalema, právě když první záře dennice zlatila výšiny sionské. Také v Jerusalemě hledali ho všude po městě; nenalezše ho, šli třetího dne do chrámu.

A hle, tu Ježíš seděl mezi učiteli, jako by byl z jejich sboru, poslouchal je a otazoval se jich tak, že všichni, kteří jej slyšeli, divili se jeho moudrosti.

V chrámě jerusalemském, v jednom prostranném oddílu jeho, shromažďovala se nejvyšší rada židovská, k níž náleželi zákonníci s kněžími. Tam se vykládal zákon židovský, odpovídalo se k předneseným otázkám, objasňovaly se pochybnosti a záhady. Každý směl naslouchati těm poradám. Tam také Ježíš zavítal právě třetího dne nového pobytu Mariina a Josefova v Jerusalemě. Nepoznán vstoupil mezi učence, s nimiž tak rozumně a moudře rozmlouval, že „žasli všickni, kteří ho slyšeli, nad rozumností a odpovědmi jeho“. (Luk. 2, 47.) Rozmluvy jejich týkaly se Messiáše, neboť zákonníci pokoušeli se vyložiti prorocství o něm. Poněvadž si však představovali Messiáše jako krále světského, nemohli ovšem nikterak vyložiti všech vlastností, které o něm proroci Starého zákona předpovídali. A tu Ježíš stal se z učedníka učitelem. Ačkoli zákonníci nemohli nijak srovnati jeho slov se svými dosavadními názory o Messiáši, přece konečně musili mu dáti za pravdu. Tak jasně vykládal temná prorocství Isaiášova a jiných proroků!

Nelze si ani představit, co pocítilo srdce Panny Marie v tu chvíli, když spatřila synáčka svého. Dobře vědouc, že Ježíš nečiní nic bez příčiny, přála si zvěděti, proč zůstal v Jerusalemě bez jejich vědomí a tím tak velikou bolest jim způsobil. Proto jsouc plna tužby zvěděti tu příčinu, řekla mu přívětivě: „Synu, proč jsi nám tak učinil? Aj, otec tvůj i já s bolestí hledali jsme

tebe“. A tu Ježíš rovněž pln přívětivosti, vysvětlil jim, že nemusili mítí o něj starosti, ježto vědí, že vždy a ve všem jedná dle vůle svého Otce nebeského, že plní vždy jeho záměry a že tam, kde jest, jest z jeho vůle. Pravil: „Což jest, že jste mne hledali? Zdaliž jste nevěděli, že v tom, co jest Otce mého, musím býti?“ (Luk. 2, 49.) Ale oni nesrozuměli dokonale slovu tomu. Neboť, ač věděli, že hlavní úlohou Ježíšovou na zemi jest konati vůli Otce nebeského a šířiti jeho slávu, přece neznali ještě zevrubnějších okolností a nepomyslili na to, že by Ježíš už jako dvanáctileté pachole chtěl vykonávati úřad učitelský.

Co se sběhlo při zmíněné události, jest první, co víme z mládí Ježíšova, t. j. ze života jeho v Nazaretě po návratu z Egypta.

Co víme z mládí Ježíšova za prvé?

Z m l á d í Ježíšova víme :

1. že šel, když mu bylo dvanáct let, se svými rodiči na slavnost velikonoční do Jerusalema, že tam zůstal a byl po třech dnech od nich v chrámě nalezen. (Otáz. 134. 1.)

II. Ačkoli Ježíš dlel rád mezi muži učenými na místě svatém, přece ochotně z lásky k rodičům navrátil se s nimi do Nazareta a byl jich na dále poslušen, ačkoli byl ve chrámě způsobil svou moudrostí podivení u nej-moudřejších v Israeli, ačkoli byl své matce přímo pověděl, že je Syn Boží, nazýváje Boha svým Otcem. Tam dosvědčil poprvé vlastními ústy, že je Syn Boží, a poslušností k rodičům hlásal, že také jest a zůstává člověkem. Písmo svaté praví v té příčině o něm: „*I se-stoupil s nimi a přišel do Nazareta a byl jim poddán*“. (Luk. 2, 51.) A dále praví: „*A Ježíš prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí*“. (Luk. 2, 52.)

Všecko, co tu řečeno, vztahuje se jen na lidskou přirozenost Kristovu. Jako Bůh nemohl v ničem prospívati jsa pln všelikého dobra měrou nekonečnou. Jako člověk prospíval v ě k e m, vyvíjel se tělesně a stával se schopnějším k rozmanitým pracím. — Prospíval též m o u d-

rostí, neboť, ačkoli jeho duše jako bohočlověka byla naplněna veškerou moudrostí, ačkoli on sám, Slovo věčné, byl moudrost svrchovaná, přece chtěl jakožto člověk moudrost svou ukazovati na venek jen znenáhla. --- Prospíval milostí u Boha i u lidí, t. j. nadpřirozená milost, které v něm již přibývati nemohlo, poněvadž byl v ní stále měrou nejvyšší, jevila se v něm slovy i skutky den co den dokonalejšími a posvátnějšími, tak že, kdo chtěl, mohl na něm poznávati, že je zvláštní vyvolenec, miláček Boží, u lidí pak vzbuzoval všemi svými vlastnostmi, skutky i řečmi podivení a úctu a byl od nich milován.

V Nazaretě Ježíš zůstal až do třicátého roku věku svého. Zákonem židovským bylo totiž dovoleno veřejně vystupovati za učitele lidu a vykladatele zákona Božího teprve po dovršení třicátého roku. Ježíš Kristus se podrobil též tomu zákonu a proto až do třicátého roku žil v tichosti a skrytosti, utajuje dosud božskou svoji moc a důstojnost; žil jako nejprostší a nejobyčejnější z lidí, pomáhaje Josefovi při řemesle jeho tesařském — žil **život skrytý**.

Sv. Josef v té době zemřel. Rok jeho smrti není znám; sv. Jeroným se domnívá, že se neudála příliš dlouho před počátkem veřejné činnosti Kristovy. Také se s jistotou neví, kde sv. Josef umřel. Zbožné podání praví, že dokonal pout pozemskou v Jerusalemě, přibyv tam se sv. rodinou na slavnost velikonoční.

Že Ježíš po svém návratu ze slavnosti velikonoční byl rodičům poddán, že prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí a že vedl až do početí veřejného úřadu učitelského skrytý život, to je druhé, co víme z jeho mládí. Více se Písmo sv. o jeho mládí nezmiňuje.

Co víme z mládí Ježíšova za druhé?

Z mládí Ježíšova víme:

2. že byl rodičům svým poddán, že prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí a vedl život skrytý, až začal konati veřejný úřad učitelský. (Otáz. 134. 2.)

Co víme z mládí Ježíšova ?

Z mládí Ježíšova víme :

1. že šel, když mu bylo dvanáct let, se svými rodiči na slavnost velikonoční do Jerusalema, že tam zůstal a byl po třech dnech od nich v chrámě nalezen;

2. že byl rodičům svým poddán, že prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí a vedl život skrytý, až začal konati veřejný úřad učitelský. (Otáz. 134.)

Ježíš, Panna Maria a sv. Josef jsou „Svatá rodina“. Od r. 1890 slaví se z rozhodnutí papeže Lva XIII. svátek „Svaté rodiny“, a to 3. neděli po Zjevení Páně.

Příprava na učitelský úřad Ježíšův.

I. Když se už blížila doba, kdy Ježíš chtěl veřejně vystoupiti jako učitel lidu, (15. roku vlády Tiberia), Bůh přikázal Janovi, synu Zachariášovu a Alžbětinu, jenž byl od Boha ustanoven předchůdcem Páně, aby veřejně hlásal lidu, že se mu již brzy zjeví Spasitel, a tak mu připravoval cestu. Jan ihned uposlechl, vyšel a chodil po vší krajině jordanéské vybízej lidu k pokání slovy: „Čiňte pokání, nebo se přiblížilo království nebeské!“ Kterí poslechli hlasu jeho a přislíbili se polepsiti, křtil je v řece Jordánu obmýváním vodou.

K ř e s t J a n ů v nepůsobil milosti a nesnímal hříchův jako křest Nového zákona, nýbrž Jan křtil jen ku pokání, jen na znamení, že, kdo chce míti podíl v království Messiášově, musí pravou kajícíností obmýti duši svou tak, jako voda obmývala jeho tvář; mimo to křest jeho byl přípravou a předobrazem křtu Páně.

Poněvadž Jan křtil lidi, říká se mu Jan „Křtitel“.

Kázání své Jan potvrzoval příkladem. Vedl zajisté život velmi přísný. Měl roucho ze srsti velbloudí a pás kožený okolo beder, a pokrm jeho byly kobylky a med lesní, t. j. med, který vytékal včelám z dutých stromů nebo skalních štěrbin, anebo sladká šťáva, která se prýštila z některých stromů a křovin.

Pověst o Janovi roznesla se brzy daleko široko, pročež poslouchačů jeho čím dále tím více přibývalo. Přicházeli k němu lidé ze všech stavů a byli od něho křtěni v Jordáně vyznávající hříchy své. Svými mocnými slovy, ctnostným životem, neúhonnými mravy Jan způsobil tak mocný dojem, že se lidé domnívali, že on sám je snad Kristus, zaslíbený Vykupitel. Jan však, znamenaje to, v pokoře své řekl: „Nejsem Kristus, ale po mně přijde, který mocnější jest nežli já, jemuž nejsem hoden rozvázati řeménka u obuvi jeho. Já křtím vás toliko vodou, on však bude vás křtíti Duchem svatým a ohněm“, t. j. křtem svým bude vám udělovati milost Ducha svatého, kterou hříchy vaše jako ohněm budou zhlazeny. •

Obuvi u Israelitů byl obyčejně jen kus dřeva, kůry nebo kůže, jež si řeménky k chodidlu přivazovali. Obuv odvazovati bylo povinností nejnižších sluhů. Slovy: „... jemuž nejsem hoden rozvázati řeménka u obuvi jeho“, Jan naznačil, že mezi ním a Kristem je takový rozdíl, jako mezi nejnižším služebníkem a pánem.

Ačkoli Jan vydal tak stkvělé svědectví o Kristu, neznal ho přece dotud osobně. Bůh sám řídil věci tak, aby sv. Jan dosud nespatriil Krista, ač jako člověk byl s ním příbuzný, neboť chtěl, aby svědectví Janovo o Kristu bylo tím vážnější, jsouc prosto všeho domnění, že se snad s Ježíšem umluvil. Ačkoli tedy Jan neznal Krista osobně, přece věděl, nejen že se již brzy objeví, nýbrž i že přijde k němu na poušť. A tak se také stalo.

Tou dobou dosáhl Ježíš *třicátého roku* věku svého a měl začíti konati svůj úřad učitelský.

Když Jan jednoho dne zase křtil, přišel také Ježíš z Galileje k Jordánu. Jan osvícen byv milostí Boží, poznal jej a zvolal: „Ejhle, B e r á n e k B o ž í, který snímá hříchy světa“. (Jan 1, 29.) Slovy těmi poučoval lid, že hlavním úkolem Ježíše Krista jest, aby se obětoval jako tichý beránek za hříchy lidské a tou dobrovolnou obětí, svou smrtí, vykoupil lidstvo od hříchů a trestův.

Co činil Jan Křtitel u řeky Jordánu? Co svědčil?

Jan Křtitel kázal pokání a svědčil, že Ježíš jest Beránek Boží, který snímá hříchy světa. (Otáz. 136. 1.)

II. Ježíš pak žádal Jana, aby ho pokřtil; ale Jan se vzpíral jakožto pouhý člověk křtíti Nejsvětějšího řka: „Já měl bych od tebe býti pokřtěn, a ty jdeš ke mně?“ Ale Ježíš odpovídaje řekl mu: „Nechej jen tak se státi, nebo sluší nám naplniti všelikou spravedlnost Boží“.

Ač Ježíš Kristus byl bez hříchu, chtěl přece přijmouti křest pokání, jako by měl hříchy, a to proto, že toho žádala „spravedlnost Boží“ neboli odvěký úradek Boží, který Bůh Otec pojal o vykoupení lidstva, a dle něhož Vykupitel měl také přijmouti křest pokání, aby dal na jevo, že bere na sebe hříchy lidstva a chce za ně dosti činiti.

Jan uslyšev odpověď Kristovu, nezdráhal se již, ale pokřtil jej v Jordáně.

Od koho se dal Ježíš pokřtíti?

Ježíš se dal od Jana v řece Jordáně pokřtíti. (Otáz. 136. 2.)

„**Slavnost svatého Jana Křtitele**“ koná se dne 24. června, a to památka jeho **narození**. Sv. Jan Křtitel jest vedle Panny Marie ze všech svatých jediný, jehož památku narození církev svatá koná, neboť u jiných svatých oslavuje výroční den jejich smrti, poněvadž toho dne dobojovavše vítězně boj víry narodili se pro život věčný. U sv. Jana Křtitele církev činí výjimku proto, že, když Panna Maria navštívila Alžbětu, „zplesalo“, jak Písmo svaté svědčí (Luk. 1, 15.), „nemluvnátko v životě Alžbětíně“, což někteří vysvětlují tak, že nemluvnátko bylo zbaveno dědičného hříchu. — Mimo to církev svatá koná dne 29. srpna památku „**Stětí svatého Jana Křtitele**“. Sv. Jan Křtitel totiž káral Herodesa pro jeho hříšný život, začez byl vsazen do žaláře a pak sťat.

III. Když Ježíš byl pokřtěn, vystoupil hned z vody a modlil se. Tu se otevřelo nebe, Duch svatý sestoupil v tělesné způsobě holubice s nebe na Ježíše a s nebe bylo slyšeti hlas: „Tentof jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil“. (Mat. 3, 17.)

Tak byl Ježíš uveden od samého Boha ve svůj vykupitelský úrad. Sotva že totiž dal přijetím křtu pokání na jevo, že chce dosti činiti za hříchy lidstva, již mu bylo

s nebe dáno svědectví, že je Syn Boží. Duch svatý sestoupil na něj v podobě holubice, jež byla obrazem čistoty, mírnosti a lásky a připomínala onu holubici, která zvěstovala Noemovi nový život a pokoj a tak naznačil, že Ježíš jest pln svatosti a že vystoupí s mírností a láskou a přinese lidem nový život a pokoj.

Co se stalo při křtu Ježíšově?

Při křtu Ježíšově Duch svatý sestoupil [na něho viditelně ve způsobě holubice, a Bůh Otec vydal hlas: „Tentoť jest Syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil“. (Otáz. 136. 3.)

IV. Hned po křtu odebral se Ježíš z puzení Ducha svatého na poušť, dle podání na poušť Kvarantanii (severovýchodně od Jerusalema), a tam se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí, zdržuje se po ten čas všelikého pokrmu i nápoje; bylť božskou silou posílen, že při takovém postu zůstal na živě. Po čtyřiceti dnech však se dobrovolně poddal citu tělesného hladu a zlačněl. Toho použil ďábel a přistoupil k němu v podobě viditelné, aby ho pokoušel ke hříchu.

Ďábel odvážil se pokoušeti Ježíše, protože chtěl jednak nabýti poznání o jeho osobě, jednak svésti ho ke hříchu a zmařiti jeho dílo vykupitelské. Nevědělť, že v jeho osobě spojena jest přirozenost lidská s božskou, a proto že nemůže hřešiti, nýbrž pokládá jej za pouhého spravedlivého člověka, ježž Bůh prohlásil za Syna svého. Ježíš pak připustil pokušení to, poněvadž se mu naskytovala příležitost utkati se s ďáblem, jej překonati a tak všem lidem zjednati naději ve vítězství a dáti příklad, kterak jest proti pokušení bojovati.

Přistoupiv tedy pokušitel k Ježíši řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, rciž, ať kamení toto chlebové jsou!“ Znamenalť ďábel, jak Ježíš jest postem velice zeslaben, a proto rozněcoval v něm touhu po pokrmu; chtěl, aby užil své božské zázračné moci ku prospěchu svého těla a dal tak přednost tomu, co jest lidské, před tím, co jest božské. Ale Ježíš řekl mu: „Psánoť jest: Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž

vychází z úst Božích“. Tím řekl, že Bůh může i bez chleba člověka zachovati zázračně, pouhým slovem, při životě, jak to dokázal u Israelitů na poušti, stvořiv jim po 40 let mannu pouhým slovem svým.

Po té ďábel pojal Ježíše, vedl jej do Jerusalema a postavil jej na vrch chrámu, odkud bylo viděti v závratnou hlubinu, na dno údolí Cedronského, a řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, spušť se dolů! Neboť psáno jest, že andělům svým přikázal o tobě, a na ruce uchopí tebe, abys snad o kámen nohy své neurazil“. Vybízel Ježíše, aby tím, že se vrhne v závratnou hlubinu, osvědčil, že jest vyšší mocí obdařen, miláček Boží a pod zvláštní ochranou andělů. Soudil, uposlechne-li ho Ježíš, že buď se připraví o život, anebo, dostane-li se živ do propasti, zmaří své božské poslání a tak v obojím případě stane se nezpůsobilým k vykoupení lidstva. Ale Ježíš řekl mu: „Zase psáno jest: Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého!“ t. j. nebudeš se svévolně, zbytečně vydávati v nebezpečí života a při tom očekávati zázračné pomoci Boží.

Po třetí ďábel pojal Ježíše a vyvedl ho na vysokou horu. Dle podání byla to nejvyšší hora v Judsku, později „horou pokušení“ nazvaná. Tam ukázal mu (nepochybně ve vzduchových jakýchsi obrazech) všechna království světa a slávu jejich a řekl mu: „Toto všechno tobě dám, jestliže padna budeš se mi klaněti“, t. j. uznáš-li mne za nejvyššího Pána a budeš-li mi vzdávati úctu jako Bohu. Ale Ježíš mu odpověděl: „Odejdi satane! neboť psáno jest: Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš!“

Na ta slova ďábel opustil Ježíše; bylť prozrazen, kdo jest. Slova Kristova naplnila jej velikou hrůzou; již věděl, ve kterém smyslu Ježíš jest Syn Boží, že není tvor, kterého Bůh jen vyznamenal názvem svého Syna, nýbrž že jest pravý Bůh. — Po odchodu ďáblově andělé přistoupili a sloužili Ježíši, t. j. klaněli se mu jako Bohu a sloužili mu jako člověku, občerstvující jej pokrmem.

Kam odešel Ježíš od Jordánu?

Ježíš odešel, jsa veden od Ducha svatého, na poušť a tam se po čtyřicet dní a nocí postil; potom byl pokoušen od ďábla, a andělé mu sloužili. (Otáz. 136. 4.)

Na památku čtyřicetidenního postu Ježíšova také církve sv. ustanovila „čtyřicetidenní půst“, jenž začíná „Popeleční středou“, dnem to 46. před „Hodem Božím“ velikonočním. Poněvadž neděle, jichž je v době od „Popeleční středy“ do „Hodu Božího“ velikonočního šest, nejsou dny postními, tedy trvá půst jen čtyřicet dní. — Středě, jíž čtyřicetidenní půst začíná, říká „P o p e l e č n í“ odtud, že se na ni dává „p o p e l e c“; kněz totiž posvěceným popelem z ratolestí od „Květné neděle“ minulého roku dělá věřícím na čele kříž, říká při tom: „Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se v obrátíš!“ Těmi slovy vybízí nás k pokoře a ke kajícímu v době postní. — Popeleční středa jmenuje se též „Škaredou středou“, a to proto, že popelcem zachmuřoval či zaškaredoval se obličej.

První neděle po „Popeleční středě“ (šestá před „Hodem Božím“ velikonočním) nazývá se *první nedělí postní*, další pak neděle slovy: *druhá, třetí, čtvrtá, pátá a šestá neděle postní*.

První neděle postní nazývá se také „černá“, poněvadž toho dne ženy se odívaly v šaty černé na znamení smutku, jež zachovávaly v době postní. Latinsky slove „*Invokábit*“ („Volati bude ke mně“), kterýmžto slovem introit mešní se začíná.

Druhá neděle postní nazývá se „prázná“, poněvadž předkové naši jídali v postě upražené klasy nebo zrna obilná; latinsky slove „*Reminiscere*“ („Rozpomeň se“) dle začátečního slova introitu.

Neděle třetí v postě, jež se nazývá latinsky „*Okuli*“ („Oči“), sluje u Čechů „*kýchavná*“; konávalať se kdysi v tuto neděli pobožnost za odvrácení moru, jenž se začal jeviti kýcháním. Z doby té udrželo se dosud pozdravení člověku kýchajícímu: „Pozdrav Pán Bůh“.

Ve čtvrtou neděli postní začíná se mše svatá slovem „*Létare*“ („Veselž se“); proč i tato neděle latinsky tak se nazývá. Česky slove „*družebná*“, protože ti, kdož chtěli po době velikonoční vstoupiti ve stav manželský, činili v tu neděli potřebné kroky k tomu — družbili. — V Římě světi papež *zlatou růží*, kterou pak posílá některé ctností vynikající osobnosti vznešeného rodu jako vyznamenání.

Pátá neděle postní slove „*smrtná*“, nejen protože si už v tu neděli smrt Páně živěji připomínáme, ale i proto, že předkové naši v tu dobu, která připadá obyčejně na konec zimy a na začátek jara, vynášeli zimu v podobě smrti z dědin. Latinsky říká se jí dle začátku introitu „*Júdika*“ („Sudť mne, Bože“) nebo také „*Dominika Passionis*“ = „neděle Umučení“. Evangelium,

jež se tuto neděli čte, vypravuje o tom, kterak Židé chtěli Krista kamenovati, on však se před nimi *skryl*. Na památku toho zahalují se sochy Spasitele na křížích rouškou fialové barvy.

Šestá neděle postní nazývá se „*květná*“, protože se toho dne světlí přede mší svatou kvetoucí ratolesti (květy). Latinsky říká se jí proto „*Dominika Palmarum*“ = „neděle palem“ a dle introitu „*Hossana*“. (Více viz v násl. čl. víry.)

To, že Jan Křtitel kázal pokání a svědčil o Ježíši, že se Ježíš dal od něho pokřtiti, že se postil, že byl pokoušen od ďábla, bylo přípravou na učitelský úřad Ježíše, jež začal konati hned, jak vyšel z pouště. Bylo mu tehdy právě třicet let.

Kdy začal Ježíš konati úřad **učitelský**?

Ježíš začal konati úřad učitelský, když mu bylo třicet let. (Otáz. 135.)

Co bylo přípravou na učitelský úřad Ježíšův?

Přípravou na učitelský úřad Ježíšův bylo toto:

1. Jan Křtitel kázal pokání a svědčil, že Ježíš jest Beránek Boží, který snímá hříchy světa;

2. Ježíš dal se od Jana v řece Jordáně pokřtiti:

3. při křtu Ježíšově Duch svatý sestoupil na něho viditelně ve způsobě holubice, a Bůh Otec vydal hlas: „Tentof . . . atd.“;

4. Ježíš odešel, jsa veden od Duchu svatého, na poušť a tam se čtyřicet dní a nocí postil; potom byl pokoušen od ďábla a andělé mu sloužili. (Otáz. 136.)

Učitelský úřad Ježíšův.

I. Když se Ježíš vrátil z pouště, počal konati úřad učitelský. Nevyučoval stále na jediném místě, nýbrž **chodil s místa na místo po vlasti své**, zemi židovské. Učil ve městech i vesnicích v modlitebnách, jež nazývaly se „*sbornice*“ nebo „*synagogy*“ nebo také „*školy*“. Ale i pod širým nebem, na horách a na březích jezera Genezaretského častokráte vyučoval zástupy. Všude, kde se mu k tomu naskytla příležitost, jal se vyučovati. Při tom, kamkoli přišel, **všude dobře činil**, t. j. všude prokazoval lidem skutky tělesného i duchovního milosrdenství a nesmírná dobrodiní vůbec. Učením

svým uváděl lidi na cestu k věčnému spasení vedoucí, kajícím hříchy odpouštěl, nasycoval lačné, uzdravoval nemocné a křísil mrtvé. To vše konal z pouhé lásky a slitování, aniž by si toho lidé zasluhovali.

Který úřad vykonával Ježíš, když vyšel z pouště? — Kudy chodil? — Co činil všude?

Kterak konal Ježíš úřad učitelský za prvé?

Ježíš k o n a l úřad učitelský:

1. chodil ve své vlasti s místa na místo a všude dobře činil. (Otáz. 137. 1.)

II. Mnozí z těch, kteří poslouchali kázání Ježíšovo, uvěřili v něho, chodili pak za ním a poslouchali jeho učení — stali se jeho učedníky.

První byli Ondřej a Jan. Ti byli napřed učedníky sv. Jana Křtitele a byli právě přítomni, když sv. Jan nazval Ježíše po jeho příchodu z pouště „Beránkem Božím“. Když to uslyšeli, šli za Ježíšem. Ježíš obrátil se k nim a pravil: „Co hledáte?“ I pravili: „Mistře, kde bydlíš?“ Odpověděl jim: „Pojďte a vizte!“ S radostí šli s ním na místo, kde bydlel, a zůstali den u něho; pak se stali jeho učedníky. Ondřej měl bratra, který se jmenoval Šimon, a který také toužebně očekával zaslíbeného Messiaše. Ondřej šel k němu a řekl mu: „Nalezli jsme Messiaše!“ Šimon šel pak s ním, aby toho zaslíbeného Vykupitele také poznal. Ježíš naň pohlédl a pravil: „Ty jsi Šimon, syn Jonášův; od této chvíle však slouiti budeš Petr, t. j. Skála“. Šimon-Petr stal se také jeho učedníkem.

Druhého dne Ježíš šel s nimi do Galileje. Cestou potkali Filipa; byl to muž bohabojný, který také toužil po Vykupiteli. Ježíš mu řekl: „Pojď za mnou!“ a Filip hned uposlechl a šel za Ježíšem a stal se také jeho učedníkem. Filip měl přítele, který se jmenoval Nathanael, jinak také Bartoloměj. Šel tedy k němu. Nathanael seděl právě pod fíkovým stromem, když Filip k němu přišel. Filip mu pravil: „Nalezli jsme toho, o kterém Mojžíš a proroci předpovídali; je to Ježíš z Nazareta. Pojď a viz!“ Nathanael šel tedy s ním, a když ho Ježíš uviděl, řekl: „Aj,

pravý Israelita, v němžto lsti není“. I podivil se Nathanael a tázal se: „Odkud mne znáš?“ Ježíš mu odpověděl: „Prve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkem, viděl jsem tebe“. Poznal tedy Nathanael, že Ježíš jest vševědoucí, a zvolal pln podivu a úcty: „Mistře, ty jsi Syn Boží, ty jsi král israelský“. — To bylo pět prvních učedníků Ježíšových; později pak jich přibral ještě více.

Z učedníků si Ježíš vyvolil dvanáct apoštolů, které obzvláště chtěl vyučiti a poslati pak do celého světa kázati lidem své učení.

Slovo „*apoštol*“ znamená tolik co „*posel*“.

Jména apoštolů jsou: Šimon-Petr, Ondřej (bratr Petrův), Jakub starší a Jan (bratři Zebedeovci), Jakub mladší a Juda Thadeus (bratři Alfeovci), Filip, Bartoloměj, Matouš, Tomáš, Šimon Horlitel a Jidáš iškariotský.

Koho přijímal Ježíš, když konal úřad učitelský? Koho si vyvolil z učedníků? — Kterí byli apoštolové?

Kterak konal Ježíš úřad učitelský za druhé?

Ježíš k o n a l úřad učitelský :

2. přijímal učedníky a vyvolil si z nich dvanáct apoštolův.
(Otáz. 137. 2.)

III. Před příchodem Vykupitelovým bylo náboženské vědomí lidí velice zatemnělé; lidé neznali dokonale Boha ani svých povinností k němu, nevěděli, co mají činiti, aby Boha usmířili, jemu se zase líbili a po smrti do nebe přišli. Ale Ježíš je ve věcech těch poučil. Učil pravdám, v něž máme věřiti, a ctnostem, jež máme konati, chceme-li dojíti spasení, t. j. hlásal články víry, jež musíme věřiti, a předkládal pravidla mravů, jež z víry pocházejí, jež jsou a mají býti ovocem naší víry.

Tak na př. učil, že Bůh jest jeden ve své podstatě, ale trojí v osobách, že Bůh Otec nás stvořil a o všechny tvory otcovsky se stará, on sám, Syn Boží, že nás vykoupí, Duch sv. že nás posvěcuje, že duše lidská jest nesmrtelná a že se zase spojí s tělem v den poslední, v který všickni lidé vstanou k soudu, po němž dobří přijdou do života věčného, zlí pak budou zavrženi do pekla, do místa věčných

muk. Dále učil, že lidé mají v jednoho Boha věřiti, v něho doufati, jej nade všecko milovati, že mají býti poslušni vyšších, vespolek se milovati, sobě odpouštěti atd.

Čemu učil Ježíš, když konal úřad učitelský?

Kterak konal Ježíš úřad učitelský za třetí?

Ježíš k o n a l úřad učitelský :

3. učil pravdám, v něž máme věřiti, a ctnostem, které máme konati. (Otáz. 137. 3.)

Kterak konal Ježíš úřad učitelský?

Ježíš k o n a l úřad učitelský takto:

1. chodil ve své vlasti s místa na místo a dobře činil;
2. přijímal učedníky a vyvolil si z nich dvanáct apoštolův;
3. učil pravdám, jež máme věřiti, a ctnostem, které máme konati. (Otáz. 137.)

* * *

Kdyby neznámý jinoch přišel ke komusi a řekl: „Jsem syn toho neb onoho kupce. Otec mne poslal, abyste mi vydal peníze, které jste mu dlužen“, zajisté nebude mu hned věřiti a dříve mu peněz nevydá, dokud neznámý nedokáže, že je skutečně syn řečeného kupce, dokud n e p o t v r d í své řeči listinou nebo jiným způsobem.

Ježíš vystoupil neznám mezi lidmi a hlásal: „Jsem Syn Boží; přišel jsem od Boha, abych vám zvěstoval nové učení, které by vás přivedlo do nebe. Kdo nebude věřiti, nebude spasen“. Chtěl-li Ježíš, aby mu lidé věřili, že je Syn Boží, a že tedy učení jeho je božské a tudíž pravdivé, bylo také třeba, aby to nějakým způsobem potvrdil. A Ježíš to skutečně činil; potvrzovalť mnohým způsobem své učení a pravdu jeho dokazoval.

I. Především činil to tím, že, čemu učil, také sám konal. Tak na př. učil, že máme milovati Boha, a skutečně sám také miloval svého nebeského Otce nade všecko; z lásky k němu pracoval až do únavy, z lásky k němu obětoval i svůj život; učil, že máme milovati své bližní, všechny lidi, i nepřátele, a skutečně sám také všechny lidi miloval, všude jim pomáhal; miloval i ne-

přátele své, odpouštěl jim a za ně se modlil; byl tichý, pokorný, trpělivý, milosrdný, slovem život jeho byl vzor mravní dokonalosti a svatosti, jakého v celém dějepisě lidstva nelze nalézt, a o němž před tím nikdo neměl ani tušení. Proto mohl bez bázně říci svým nepřátelům: „*Kdo z vás bude mne trestati z hříchu?*“ (Jan 8, 46.) — Tím, že Ježíš vedl život naprosto bez hříchů — život svatý, dokazoval zjevně, že není jen pouhý člověk, nýbrž i Bůh, a že tedy učení jeho je pravdivé. Tedy svatostí života potvrzoval Ježíš pravdu svého učení.

Čím potvrzoval Ježíš pravdu svého učení za první?

Ježíš p o t v r z o v a l pravdu svého učení :

1. svatostí svého života. (Otáz. 138. 1.)

II. Kromě toho se Ježíš na důkaz svého božského poslání a pravdy svého učení odvolával k předpovědem starozákonních proroků. Známo, že proroci mnoho předpovídali o zaslíbeném Vykupiteli, jako na př. že se narodí v Betlémě, že se narodí z Panny, že se mu králové budou klaněti, že bude míti předchůdce atd. To vše se vyplnilo na Ježíši Kristu. Proto Ježíš často na to poukazoval. Tak na př. pravil Židům: „*Zpytujte Písma, tať jsou, jež vydávají svědectví o mně*“. (Jan 5, 39.), t. j. čtete ve spisech proroků a poznáte, že se na mně vyplnilo všecko, co bylo předpověděno o zaslíbeném Vykupiteli, a z toho poznáte, že jsem skutečně zaslíbený Vykupitel, tedy Bůh, a že mé učení je pravdivé. Ježíš tedy potvrzoval pravdu svého učení svědectvími svatého Písma.

Čím potvrzoval Ježíš pravdu svého učení za druhé?

Ježíš p o t v r z o v a l pravdu svého učení :

2. svědectvími svatého Písma. (Otáz. 138. 2.)

III. Nejpatrněji však potvrdil Ježíš, že jest Bůh, a že tedy i jeho učení je pravdivé, skutky, které konal svou všemohoucností a vševědoucností. Proto se také odvolával ke skutkům svým, řka: „*Skutkové, kteréž já činím, svědectví o mně vydávají, že mne Otec poslal*“, (Jan 5, 36.) — „*Nechcete-li věriti mně, skutkům věřte*

abyste poznali a věřili, že ve mně jest Otec a já v Otci“.
(Jan 10, 37.)

a) Ježíš konal skutky všemohoucnosti.

Nedá se mysliti, že Bůh stvořením světa vyčerpал své síly a pozbyl všemohoucnosti, nebo že zákony přírodními postavil před sebe jakousi hradbu, kterou nemůže prolomiti. Rovněž nedá se mysliti, že se Bůh od stvořeného světa odloučil, jako stavitel odchází od dokonané budovy. Nikoli, nýbrž Bůh trvá ustavičně se světem ve spojení jakožto jeho svrchovaný a neobmezený Pán a může tedy na něj působiti a zasahovati v jeho vývoj; to pak se děje silami přírodními, které trvají jen vůlí Boží. Silami přírodními Bůh svět zachovává a vede k vytknutému cíli. Ježto však Bůh síly přírodní stvořil, může je dojista i měniti a tak vyvoditi účinky, jež se *uchylují* od obvyklého řádu (na př. utišení bouře pouhým slovem, okamžité uzdravení nemocného beze všech prostředků), ano Bůh jakožto Pán všehomíra může přímo svou všemohoucností vyvozovati účinky, které se nejen od obvyklého pořádku liší, ale i všechny síly přirozené *převyšují* (na př. vzkříšení mrtvého), neboť Bůh není vázán jen zákony přírodními.

Tak přímým působením Božím neruší se nikterak zákony přírodní Bohem stanovené, podle nichž síly přírodní působí; nýbrž trvají dále ve své platnosti; avšak v tom zvláštním případě účinek se děje nikoli dle zákonů přírodních a přírodními silami, nýbrž přímo všemohoucností Boží.

Chápeme-li tedy, že se některý skutek nemohl státi přirozenými silami, třeba souditi, že se stal přímo všemohoucností Boží, neboť jen Bůh, Stvořitel a Pán světa, může vykonávati přímo, bez sil přírodních, mimořádné zjevy ve přírodě viditelné. Mimořádný skutek, který nemůže býti vykonán žádnou silou přirozenou, nýbrž toliko všemohoucností Boží, sluje „*zázrakem*“.

Co je **zázrak**?

Zázrak jest mimořádný skutek, který nemůže býti vykonán žádnou silou přirozenou, nýbrž toliko všemohoucností Boží.

¶ Poněvadž zázrak může býti vykonán toliko všemohoucností Boží, všemohoucí pak jest jen Bůh, tedy jediné Bůh může činiti zázraky. Ježíš dle svědectví Písma svatého činil také zázraky. Tak na příklad:

Proměnil vodu ve víno a dvakrát nasytil tisíce lidí několika chleby; vymítal ďábelství a utišil bouři na moři; uzdravoval pouhým slovem všeliké nemocné, křísil mrtvé a sám vstal slavně z mrtvých. (Otáz. 140.)

Že všechny uvedené skutky Kristovy byly skutečně zázraky a ne snad jen neobyčejné přirozené výjevy, za něž by je nevěrci rádi vyhlásili, patrně hlavně z toho, že byly nejen od apoštolů, nýbrž i ode všech tisíců, kteří byli očitými svědky událostí těch, uznány za zázraky, a to nejen snad od jednotlivých nevzdělancův z lidu, nýbrž od kněží a knížat židovských, ano i od nejzarputilejších nepřátel Ježíšových. Ti se usilovně namáhali, aby našli důvod, pro který by zázraky Ježíšovy popřeli, a proto také události co nejbedlivěji zkoumali; přes to však nebyli s to, aby zázračnou jejich moc popřeli, a proto vyhlášovali zázraky ty za díla ďáblova.

Je tedy jisto, že Ježíš činil zázraky. Činil-li zázraky, dokázal tím, že jest všemohoucí, tudíž pravý Bůh, a učení jeho že jest pravé. Zázraky tedy potvrzoval Ježíš pravdu svého učení.

b) Ježíš konal také skutky vševědoucnosti — předpovídal, co se stane; neboli předpovídal budoucí věci. Tak na příklad:

Předpověděl, že ho Jidáš zradí a Petr zapře, že bude ukřižován a vstane z mrtvých, že vstoupí na nebesa a sešle Ducha svatého, že Jerusalema bude zbořen, a mnoho jiného. (Otáz. 142.)

Vše, co Ježíš předpověděl, se úplně vyplnilo, jak vidíme dílem z evangelia, dílem z dějepisu, nebo se částečně ještě vyplňuje.

Poznáváme-li, že událost, která se dle zákonů přirozených nemusila nezbytně státi, nýbrž závisela na svobodné vůli lidské a tedy nemohla napřed býti poznána, byla předpověděna dříve, než se sběhla, nelze nám leč souditi, že se to předpovědění stalo jen osvětlením božským. Určité vědění události budoucí, které se na ničem známém nezakládá, ani patrně nepřipravuje, nepřisluší člověku, aniž kterému vyššímu duchu

stvořenému, nýbrž jen samému vševědoucímu Bohu, jenž ve své vševědoucnosti zří do budoucnosti. Určité předpovědění takové události sluje „**proroctvím**“.

Co jest **proroctví**?

Proroctví jest určitá předpověď o takové věci budoucí, které nikdo nemůže vědět, leč Bůh sám. (Otáz. 141.)

Poněvadž Ježíš určitě předpovídal věci budoucí, Bohu jedinému známé, a poněvadž se ty předpovědi úplně vyplnily, dokázal tím jasně a nezvratně, že jest pravý Bůh, a učení jeho že jest pravdivé. Ježíš potvrzoval tedy pravdu svého učení také proroctvími.

Čím **potvrzoval** Ježíš pravdu svého učení za třetí?

Ježíš p o t v r z o v a l pravdu svého učení :

3. zázraky a proroctvími. (Otáz. 138. 3.)

Také mnozí lidé činili zázraky a předpovíдали budoucí věci, ale ti nečinili tak ze své vlastní moci, nýbrž z moci Boží. Ježíš však činil zázraky a předpovídal budoucí věci ze své vlastní moci.

Čím **potvrzoval** Ježíš pravdu svého učení?

Ježíš p o t v r z o v a l pravdu svého učení :

1. **svatostí svého života;**

2. **svědectvími svatého Písma ;**

3. **zázraky a proroctvími. (Otáz. 138.)**

Když lidé viděli, že Ježíš dává všem tak dobré příklady, že se na něm vyplnilo všechno, co bylo o zaslíbeném Vykupiteli od proroků předpověděno, když viděli, že činí tolik zázraků a předpovídá budoucí věci, velmi mnozí, prostí i vznešení, uvěřili v něho; jsouce pak radostně dojata jeho zázraky, silou, kterou učil, a nebeskou jeho mírností, chtěli několikráte ve svět-ských svých nadějích o Messiáši prohlásiti jej za krále židovského. Ale také bylo mnoho těch, kteří v něho neuvěřili, ano spíše uvěřiti nechtěli. Byli to zvláště **nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové.**

Nejvyšší kněží byli představení 24 tříd kněžských. V čele jich stál velekněz. Tehda žili v Jerusalemě dva velekněží: Annáš, jenž byl od Římanů sesazen, a zeť jeho Kaifáš, jenž zastával úřad velekněžský.

Zákonníci byli učitelé zákona, jimž náleželo zachovávat Písmo svaté v přesnosti, v něm zpytovat, lidu je čítati a vykládati. Rozhodovali také při soudech, jelikož soudové ti podle zákona se dáli. Byli také se staršími lidu, t. j. náčelníky jednotlivých kmenů, a s nejvyššími knězi údy tak zvané „v e l e r a d y“, jíž předsedal velekněz.

Fariseové (= odloučenci) byli mocná strana nábožensko-politická v národě židovském. Horlili pro zákon Mojžišův, ale porušovali jej mnohými vymyšlenými výklady; zachovávali úzkostlivě a okázale vedlejší a méně závazné předpisy, kdežto potají neštíteli se poklesků sebe větších. Byli to většinou pokrytci, kteří mimo to ostatními lidmi, jež považovali za méně dokonalé, pohrdali a jich se stranili. Odtud také jejich jméno.

Nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové nenáviděli Ježíše pro vážnost jeho u lidu, jakož i pro jeho učení, jímž dokazoval, že to, čemu oni učí, je bludné; fariseové ještě také proto, že káral jejich pokrytectví a nepravosti. Hněv jejich se vzrůstal, čím více zástupu Kristova přibývalo, neboť oni tím více pozbývali vážnosti a vlivu. Proto zanevřeli na něho, vyhlašovali ho za rouhače a svůdce lidu, strojili mu všeliké léčky, ba hleděli ho i usmrtiti.

Zdali všichni uvěřili v Ježíše?

Všichni neuvěřili v Ježíše; zvláště nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové nenáviděli ho pro jeho učení a hleděli ho usmrtiti. (Otáz. 143.)

* * *

O kterém článku víry jsme se učili? — Jak zní třetí článek víry?

V třetím článku víry jsme poznali, kterak se Syn Boží stal člověkem, že totiž zázračným způsobem mocí Ducha svatého vzal na sebe lidskou přirozenost a narodil se z Panny Marie. Poznali jsme, kde se narodil, a kým bylo jeho narození oznámeno. Uvedli jsme si na

paměť hlavní události z jeho dětství a mládí jakož, i co bylo přípravou na jeho učitelský úřad, a kterak úřad ten konal.

Čemu učí třetí článek víry?

Třetí článek víry učí, k t e r a k se Syn Boží stal člověkem.
(Otáz. 125.)

Opakování.

Koho vyvolil Bůh Synu svému za *matku*? — Kde bydlela Panna Maria? — Z kterého rodu pocházela Panna Maria? — Jak se jmenovali její rodiče? — Komu byla Panna Maria *zasnoubena*? — Z kterého rodu pocházel sv. Josef? — Kde nachází se domek, v němž Panna Maria v Nazaretě bydlela?

Kterak se Syn Boží stal člověkem? — Jak říkáme jinak místo: „Syn Boží se stal člověkem“? — Kdy stalo se vtělení Syna Božího? — Kterou slavností připomínáme si vtělení Syna Božího? — Čím se nám denně připomíná vtělení Syna Božího? — Kterou modlitbu se modlíme při klekání?

Proč se Panna Maria nazývá „*matkou Boží*“? — Jak jinak říkáme Panně Marii místo „*matka Boží*“? — Kdo upíral Panně Marii název „*bohorodička*“? — Proč upíral Nestorius Panně Marii název „*bohorodička*“? — Proč se Panna Maria nazývá „*nejblahoslavenější Pannou*“? Kterými slovy bylo předpověděno, že se Vykupitel narodí z panny? — Co říci o tom, mluvili se v Pismě svatém o *bratřích Ježíšových*? — Či synové byli tak zvaní bratři Ježíšovi? — Jak se jmenovali synové Marie Kleofovy?

Koho má Ježíš Kristus za otce jako Bůh? — Má-li Ježíš Kristus jako člověk otce? — Kým byl sv. Josef Ježíši Kristu? — Kdy slavíme svátek sv. Josefa?

Kde se narodil Ježíš? — Proč se odebrala Panna Maria z Nazareta do *Betléma*? — Proč šla Panna Maria k zápisu právě *do Betléma*? — Kde se měl každý přihlásiti k zápisu? — Proč odešla Panna Maria se sv. Josefem *do chléva*? — Kdy se narodil Ježíš Kristus? — Do

čeho *zavinula* Panna Maria Ježíška? — Kam jej *položila*? — K čí počtě chrám je zbudován nad jeskyní betlémskou? — Jak jest označeno místo, kde se Ježíš Kristus narodil? — Kde jsou uschovány jesličky, v nichž Ježíš byl položen?

Kdo se první dověděl o narození Ježíšově? — Kdo oznámil pastýřům, že se Ježíš narodil? — Kterými slovy oznámil anděl pastýřům narození Ježíšovo? — Kdo se ukázal po těch slovech? — Kterak zpívali andělé?

Kdy slavíme památku narození Ježíše Krista? — Proč smí o Hodu Božím vánočním každý kněz sloužiti *tři* mše svaté? — Jak se říká každé té mši svaté? — Jak se jmenuje den před Hodem Božím vánočním? — Proč se mu říká „*Štědrý den*“? — Proč nařizuje církev o „*Štědrém dnu*“ půst? — Či památka připomíná se na „*Štědrý den*“? — Na který význam koná se na „*Štědrý den*“ památka Adama a Evy? — Co se uvádí dětem na paměť dárky, jichž se jim na „*Štědrý den*“ dostává? — Co připomíná tak zvaný „*vánoční stromek*“? — Co připomínají svíce, které zdobí vánoční stromek? — Co vyobrazují dárky, jež visí na stromku? — Čím se připomíná o Vánocích, že Ježíš byl položen do jesliček? — Kdo postavil první jesličky?

Komu oznámil Bůh narození Ježíše Krista v zemi na východ od země židovské? — Čím oznámil Bůh mudrcům na východě narození Ježíše Krista? — K čemu pohnul Bůh mudrce, když se jim neobyčejná hvězda ukázala? — Kdo ukazoval mudrcům cestu? — Proč říkáme mudrcům od východu také „*králové*“? — Kolik jich bylo dle ústního podání? — Jak se jmenovali?

Kam byli mudrcové hvězdou přivedeni? — Ke komu šli *v Jerusalemě*? — Proč šli k Herodesovi? — Kterak se tázali Herodesa? — Proč se ulekl Herodes, když slyšel o novém králi židovském? — Proč se ulekl také všecken Jerusalemem? — Koho zavolal Herodes, aby se dověděl, kde se má nový král židovský naroditi? — Co oznámili zákonníci Herodesovi? — Co řekl Herodes mudrcům, když je propouštěl do Betléma? — Co však měl v úmyslu?

Čím je významný osmý den po narození Ježíšově? — Kdy si připomínáme, že byl Ježíš *obřezán*?

Kam nesla Panna Maria Ježíše, když mu bylo *čtyřicet dní*? — Proč nesla Panna Maria Ježíše do chrámu jeruzalémského? — Z čeho záležela oběť očištná? — Co bylo spojováno s tou obětí očištnou při prvorozenecích? — Proč musilo býti dáváno za prvorozence výkupné? — Kdo poznal v Ježíši Vykupitele? — Co měl stařec Simeon slíbeno od Ducha svatého? — Kdo mu oznámil, že Ježíšek je Vykupitel světa? — Kdo ještě poznal v Ježíškovi Vykupitele? — Komu oznámili Simeon a Anna, že se Vykupitel již narodil? — Který svátek slavíme na památku toho, že Ježíš byl čtyřicátého dne v chrámě obětován? — Jak jinak se říká tomu svátku? — Proč se mu říká „*hromnice*“? — Koho znamená svíce vosková? — Co připomíná průvod kolem kostela?

Kam až dovedla hvězda mudrce od východu? — Které dary obětovali mudrci Ježíškovi? — Co bylo naznačeno těmi dary? — Kterou slavností si připomínáme příchod mudrců do Betléma? — Proč se svátku „*Sv. tří králů*“ říká také „*Zjevení Páně*“? — Které trojí zjevení Ježíše Krista se oslavuje o „*Zjevení Páně*“? — Co však se pokládá za nejpřednější předmět tohoto svátku? — Co se světí v předvečer svátku „*Zjevení Páně*“?

Ke komu chtěli jíti mudrci z Betléma? — Co jim v noci před odchodem poručil anděl? — Kudy se vrátili do své vlasti? — Co nařídil Herodes, když se dověděl, že ho mudrci oklamali? — Proč dal pobíti všechna pachatata do dvou let? — Byl Ježíš také mezi nimi zabit? — Co poručil anděl Josefovi? — Kde bydlela sv. rodina v *Egyptě*? — Kterak potrestal Bůh Herodesa za jeho ukrutnost? — Co nařídil anděl Josefovi po smrti Herodesově? — Kam odešel Josef? — Proč se bál jíti do Betléma? — Kam se odebral? — Kam šel Ježíš, když mu bylo *dvanáct let*? — O kterých slavnostech musili dospělí Israelité choditi do Jerusalema? — Kolik dní trvaly slavnosti velikonoční? — Kde zůstal Ježíš, když se poutníci vraceli domů? — Po či vůli zůstal Ježíš v Jerusalemě? —

Proč chtěl Bůh Otec, aby Ježíš zůstal v Jerusalemě? — Jak si lze vysvětliti, že ani Panna Maria ani sv. Josef nevěděli, že Ježíš nejde s nimi? — Kdy teprve pohřešili Ježíše? — Kde jej nejprve hledali? — Kam se vrátili, když ho nenašli v zástupu? — Kdy teprve našli Ježíše? — Kde ho našli? — S kým byl Ježíš ve chrámě? — Čím vzbuzoval obdiv mezi učiteli? — Kterak promluvila Panna Maria k Ježíšovi? — Co jí odpověděl Ježíš?

Kde se zdržoval Ježíš od návratu z Jerusalema? — Za koho jej měli lidé? — Proč říkáme, že Ježíš vedl v Nazaretě *skrytý život*? — Co z celé té doby víme z Pisma svatého o Ježíši? — O které přirozenosti Ježíšově se to praví, že prospíval? — Co znamená, že Ježíš prospíval věkem? . . . moudrostí? . . . milostí?

Jak se říká Ježíši, Panně Marii a sv. Josefu? — Kdy se slaví svátek „*Svaté rodiny*“?

V kolika letech začal Ježíš konati *úřad učitelský*? — Kdo *připravoval* lidi na příchod Kristův? — Či syn byl Jan? — Kde vystoupil Jan jako kazatel? — Kterak vybízel lidi k pokání? — Co uděloval těm, kdož slíbili, že se polepší? — Co naznačoval křest Janův? — Čeho však nepůsobil? — Jak říká se Janovi, protože křtil? — Čím potvrzoval Jan svoje kázání? — Jaký vedl Jan život? — Čím se odíval? — Co bylo jeho pokrmem? — Za koho měli mnozí Jana? — Kterak vyznal Jan, že není Kristus? — Co svědčil Jan o Kristu? — Proč nazval Jan Krista „*Beránkem Božím*“?

Kam odebral se Ježíš, když dosáhl třicátého roku? — Zač žádal Jana? — Co odpověděl Jan? — Kterak poznal Jan Ježíše? — Co však řekl Ježíš Janovi? — Co se stalo při křtu Ježíšově?

Kdy konáme památku sv. Jana Křtitele? — Co se oslavuje dne 24. června? — Proč se oslavuje *narození* sv. Jana Křtitele? — Z kterých slov Pisma svatého se usuzuje, že sv. Jan již před narozením byl zbaven hříchu dědičného? — Kdy si připomínáme *úmrtí* sv. Jana Křtitele?

Kam se odebral Ježíš po křtu? — Jak dlouho zdržel se Ježíš *i na poušti*? — Kdo přistoupil po čtyřiceti dnech

k Ježíšovi? — Proč přistoupil ďábel k Ježíšovi? — Proč chtěl ďábel svésti Ježíše ke hříchu? — Co bylo ďáblovi o Ježíši neznámo? — Proč Ježíš *připustil* pokušení ďáblovo? — Kterak pokoušel ďábel Ježíše *po prvé*? — Co mu odpověděl Ježíš? — Proč by byl Ježíš zhřešil, kdyby byl proměnil kameny v chléb? — Kterak pokoušel ďábel Ježíše *po druhé*? — Co mu odpověděl Ježíš? — Co znamená „pokoušeti Boha“? — Kdy jen smíme čekat od Boha ochrany v nebezpečí? — Jak by se byl vydával Ježíš do nebezpečí, kdyby se byl spustil se střechy chrámové? — Kterého hříchu by se byl tedy dopustil? — Kterak pokoušel ďábel Ježíše *po třetí*? — Co mu odpověděl Ježíš? — Kterého hříchu by se byl Ježíš dopustil, kdyby se byl ďáblovi klaněl? — Kdo přistoupil k Ježíšovi po odchodu ďáblův?

Kdy si připomínáme půst Ježíšův? — Kterým dnem začíná čtyřicetidenní půst? — Kdy končí čtyřicetidenní půst? — Od „Popelační středy“ do „Hodu Božeho“ velikonočního je 46 dní; proč se tedy říká době té „čtyřicetidenní“ půst? — Proč se říká středě, již čtyřicetidenní půst začíná, „Popelační“? — Kterak uděluje kněz popelec? — Jak jinak se říká „Popelační středě“? — Proč se jí říká „Škaredá středa“? — Jak se jmenují postní neděle? — Co počal konati Ježíš, když se vrátil z pouště? — Kterak konal Ježíš úřad učitelský? — Kterí byli první učedníci Ježíšovi? — Koho si vyvolil Ježíš z učedníkův? — Kterí byli apoštolové? — Co znamená slovo „apoštol“?

Čím *potvrzoval* Ježíš pravdu svého učení? — Proč bylo třeba, aby Ježíš pravdu svého učení potvrzoval? — Co musili uznati lidé, když viděli svatý život Ježíšův? — Proč poukazoval Ježíš na svědectví Pisma? — Co poznali lidé z toho, že na Ježíši se vyplnilo, co proroci předpověděli o Vykupiteli? — Co je *zázrak*? — Proč může Bůh činiti zázraky? — Čím zachovává Bůh svět? — Či vůlí a mocí působí síly přírodní? — Když Bůh přírodní síly stvořil, co může také učiniti? — Jaké skutky může Bůh učiniti, změní-li síly přírodní? — Jmenuj některý skutek Boží, jenž se *uchyluje* od obvyklého pořádku! — Jmenuj

skutek Boží, jenž *převyšuje* všechny síly přírodní! — Kdo jedině může činiti zázraky? — Ježíš také činil zázraky; co z toho plyne? — Které zázraky učinil Ježíš? — Co jest *proroctví*? — Čeho je třeba, aby předpovědění budoucí věci bylo proroctvím? — Co předpověděl Ježíš? — Proč byly ty předpovědi proroctvím? — Kdo jedině zná budoucí věci? — Co dokázal Ježíš tím, že určitě předpověděl budoucí věci?

Kdo ze Židů *neuvěřil* v Ježíše? — Kdo byli *nejvyšší kněží*? — Kdo stál v jejich čele? — Kteří velekněží žili v Jerusalemě za času veřejného působení Ježíšova? — Kdo byli *zákonníci*? — Kdo byli *fariseové*? — Proč nazýval Ježíš farisey pokrytci? — Čeho nepřáli nejvyšší kněží, zákonníci a fariseové Ježíšovi? — Za koho jej vyhlašovali? — Co si umínili o Ježíšovi?

Čtvrtý článek víry.

Jak zní čtvrtý článek víry?

Čtvrtý článek víry zní: „**Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest**“.
(Otáz. 144.)

Události, jež předcházely utrpení Ježíšovo.

Nenávist nejvyšších kněží, zákonníků a fariseů proti Ježíšovi dosáhla nejvyššího stupně, když Ježíš vzkřísil Lazara. Poněvadž totiž pro vzkříšení Lazara mnozí uvěřili v Ježíše, usnesla se velerada na tom, že jej usmrtí, a dala rozkaz, aby, kdo zví, kde Ježíš mešká, jim to pověděl. Ježíš však, poněvadž ještě nenadešel čas, kdy dle věčného úradku Božího měl umřít, odešel z Bethanie do okolí městečka Efremu (severovýchodně od Jerusalema) a pobyv tam několik dní vydal se na poslední cestu do Jerusalema na svátky velikonoční, čtvrté to za veřejného působení svého, o nichž chtěl trpěti a umřít. Ale nešel tam přímo, nýbrž velikou

oklikou, přes Samarsko a Galileji na sever, odtud přes Jordán na východ a podél Jordánu k jihu; u Judska pak přešel zase na západní břeh Jordánu a šel přes Jericho a Bathanii k Jerusalemu. Dne 10. měsíce Nisanu (Nisan = druhé polovici března a první polovici dubna), den po sobotě, Ježíš přišel do Bethfage (asi čtvrt hodiny od Bethanie) a odtud slavil **slavný vjezd na oslátku do Jerusalema** za plesání lidu volajícího: „Hosanna Synu Davidovu! Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně!“ a steloucího ratolesti se stromů olivových na cestu. V Jerusalemě dojel až ke chrámu a učil v něm až do večera, načež se vrátil do Bethanie. Druhého dne jakož i dni následující učil ve chrámě a na noc chodil na horu Olivetskou, blízko Jerusalema, směrem východním.

Na památku slavného vjezdu Ježíšova do Jerusalema koná se každý rok v poslední neděli postní průvod v kostele neb okolo něho; při tom věřící nosí v ruce kvetoucí ratolesti (= květy), které byly napřed posvěceny. Proto se říká té neděli „**Květná**“. Průvod s ratolestmi připomíná nám cestu Ježíšovu do Jerusalema, ratolesti pak ony ratolesti, jež lidé házeli na cestu, kudy Ježíš jel. — Ratolesti ty dávají se obyčejně do polí a zastrkují se za obrazy, by Bůh žehnal našim polím a příbytkům. Činí se to proto, že kněz, když svěťí ratolesti, prosí Boha, aby chránil hříchu a neštěstí těch, kteří ratolesti nesou a v uctivosti chovají. — Když se průvod vrací do kostela, dvěře chrámové jsou zavřeny a otevírají se teprve, když kněz křížem na ně zaklepá; to vyobrazuje, že smrtí Kristovou na kříži nebe hříchem prvotným zavřené bylo nám zase otevřeno.

Ačkoli nepřátelé Ježíšovi činili již několikrát pokusy, aby Ježíše usmrtili, přece se jim to nikdy nepodařilo, protože Ježíš pokaždé všechny pokusy jejich zmařil, neboť dosud nepřišla doba, ve které podle úradku Božího měl a chtěl trpěti. Konečně doba ta nastala; Ježíš chtěl trpěti a umřít o svátcích velikonočních, jež se právě blížily, a proto už nebránil, aby nepřátelé jeho provedli svůj úmysl. A velerada pracovala k tomu také usilovně. Vidouc, že všechny snahy její proti Ježíši jsou bez úspěchu, a že lid více a více se kloní k němu, a nechtíc přece uznati v něm poslance Božího, uznala, že nemůže již déle otálet s vykonáním svého vražedného úmyslu, nechce-li přijíti o všechn vliv a všecku váž-

nost u lidu. Proto sešla se ve středu (dne 13. Nisanu) ráno v domě nejvyššího kněze Kaifáše na mimořádnou poradu a ustanovila, že Ježíše ještě o svátcích zatknou ale tajně, aby nebyl rozbroj v lidu, po svátcích pak, až se poutníci rozejdou, že jej usmrtí. Změnili však usnesení své, když k nim přišel Jidáš iškariotský, jeden z apoštolů, a nabízel se jim, že jim ho zradí, zaplatí-li mu. Nabídka ta zapudila v nich obavu, že by se lid bouřil, kdyby Ježíše usmrtili, neboť soudili, že, když i jeden z apoštolů jej zrazuje, oddanost lidu k němu není veliká. Ustanovivše tedy, že Ježíše usmrtí ještě o svátcích, přijali Jidášovu nabídku za odměnu třiceti stříbrných siklů (t. j. asi 90 korun). Jidáš hledal na to příležitost, aby zradu vykonal.

Ve čtvrtek dne 14. Nisanu Ježíš slavil s apoštolý posledně **velikonoční večeři**, t. j. večeři, již Židé byli povinni každoročně slaviti v první den svátků velikonočních na památku oné veliké noci, v níž byli vysvobozeni z Egypta. Při té večeři Ježíš umýval apoštolům nohy a ustanovil nejsvětější svátost oltářní a obět inše svaté. Potom označil zrádce svého, a když Jidáš odešel, poučoval a těšil apoštolý a loučil se s nimi dojemnými řečmi, jež zakončil vznešenou tak zvanou „velekněžskou“ modlitbou.

Dům, v němž Ježíš posledně večeřel se svými apoštolý, stál na Sioně, tedy na místě, kde za krále Davida byl postaven stánek Boží přechovávající mannu. To večeřadlo jest první chrám křesťanský. Od r. 1561 jest mešitou proroka Davida.

Památka ustanovení nejsvětější svátosti oltářní a oběti mše svaté při poslední večeři se obnovuje každoročně na „**Zelený čtvrtek**“. Den ten nazývá se „zeleným“, protože jindy věřící zachovávali pust, který jest na ten den nařízen, tak přísně, že požívali jen zeleniny. Těž odvozuje se jméno to odtud, že toho dne za prvotních dob církve veřejní kajníci byli zase uváděni do chrámu a ke stolu Páně, čímž se stávali zase zelenými ratolestmi na stromě církve.

Na zelený čtvrtek všickni duchovní přistupují k sv. přijímání s věřícími, kteří také větším počtem než jindy přistupují toho dne

ke stolu Páně. Tím se má uváděti na mysl ustanovení nejsvětější svátosti oltářní.

Mše svatá slouží se v barvě bílé. Při Gloria rozezvučí se všechny zvony, jež potom až do sobotní mše svaté umlkají, což znamená umlknutí chvály Spasitelovy v lidu. Při mši svaté kněz proměňuje tři hostie, z nichž jednu přijímá a dvě schovává do zvláštního kalichu, načež je odnáší pod baldachýnem (nebesy) ve slavném průvodu s hlavního oltáře na oltář postranní, kdež zůstávají uloženy do pátku v tak zvané zahradě Getsemanské. Svatostánek hlavního oltáře zůstává pak otevřen dokořán. Také ciborium, t. j. kalich se svatými hostiemi určenými pro svaté přijímání, přenáší se na postranní oltář, jenž je květinami a svícemi hojně okrášen. Na to odhalují se při zpěvu žalmu 21.: „Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metalí los“ oltář hlavní a oltáře vedlejší, všechna okrasa se s nich odstraňuje, a omývají se ratolestmi na Květnou neděli posvěcenými a ve svěcené vodě omáčenými, čímž se připomíná evangelický děj, kdy Židé svlékali Krista na místě popravném. Ve chrámech biskupských biskupové myjí dvanácti starcům nohy, jako kdysi Kristus myl nohy dvanácti apoštolům; potom bývají chudí častováni a peněžnými dárky podělováni. Také světská knížata katolická zachovávají tento zbožný mrav.

Odpoledne konají se „*temné*“ neboli „*racholivé hodinky*“, o nichž se zpívá 14 žalmů Davidových k utrpení Páně se vztahujících; po každém žalmu zháší se po svíci na trojhranu před oltářem a při chvalozpěvu Zachariášově, zvaném „*Benediktus*“, zháší se 6 svic na oltáři. O hodinkách zpívají se dojemné chvalozpěvy proroka Jeremiáše, v nichž se vyčítá neřest a nevděk lidu israelskému.

Poněvadž památka ustanovení nejsvětější svátosti oltářní a oběti mše svaté na zelený čtvrtek padá do doby smutné, kdy si připomínáme utrpení Ježíše Krista, byla oslava památky té přeložena za čtvrtek po Nejsvětější Trojici, kdy se koná slavnost „*Božeho Těla*“. Slavnost ta se koná od 13. století, kdy z podnětu nábožné řeholnice sv. Juliany v Lutychu (v Belgii) biskup Robert r. 1246 zavedl ve své diecesi processí, načež papež Urban IV. r. 1264 zavedl všeobecnou slavnost Božeho Těla. Křesťané měli, jak sněm tridentský učí, skládati o slavnosti té jakési veřejné vyznání víry a obcovati obřadům nejen tělem, ale i duší okrášenou kvítím bohumilých ctností. (O processí o Božím Těle viz v části II.)

Utrpení Ježíšovo na hoře Olivetské a v Jerusalemě.

Od poslední večere odešel Ježíš na horu Olivetskou do zahrady Getsemanské a tam počal své utrpení úzkostí a zápasem smrtelným, jemuž se dobrovolně jako člověk

poddal věda, ce jest mu podstoupiti a trpěti pro hříchy všeho lidstva, jež na sebe vzal, aby za ně dosti činil. V úzkosti své hledal potěchy u Boha, jíž se mu také skrze anděla dostalo.

Potom se nechal svázati od tlupy Jidášem přive- dené, kterou byl dříve pouhým slovem porazil na zemi, aby ukázal, že by nic nezmohli proti němu, kdyby sám nechtěl trpěti, a zakázal apoštolům brániti ho. Apošto- lové, vidouce Ježíše svázaného, rozutekli se.

S hory Olivetské vedli Ježíše svázaného k bývalému od Římanů sesazenému nejvyššímu knězi **Annášovi**, kdež byl tázán na učedníky a učení a potupen od slu- žebníka políčkem, odtud pak ke **Kaifášovi**, tehdejšímu nejvyššímu knězi, u něhož velerada byla shromážděna. Tam dlouho hledali příčiny, aby ho mohli odsouditi na smrt, až konečně **odsoudili ho** jako rouhače, a to proto, že se k otázce Kaifášově prohlásil za Syna Božího.

Mezitím, co Ježíš byl u Kaifáše souzen, Petr jej třikráte zapřel. Když pak Ježíš lítostivě na něj pohléd, byl pohledem tím tak dojat, že se hned upamatoval na svůj hřích a dal se do hořkého pláče.

Přes noc byl Ježíš ponechán v soudní síni, kdež se mu dostalo od žoldnéřů na stráži u něho zůstavených všelikého tupení.

V pátek ráno nejvyšší kněží a starší lidu vedli Ježíše k římskému vladaři (zástupci císaře římského) Pont- skému Pilátovi, aby potvrdil jejich rozsudek, neboť Židé neměli již tenkrát práva popravovati, dokud ne- svolil římský vladař. K tomu konci nestačilo však do- savadní obvinění z rouhání; nepřátelé Ježíšovi musili si vymysleti obvinění jiné. I vinili Krista ze zločinů poli- tických: že bouří lid, brání dávati daň císaři a praví se býti králem židovským. Ale Pilát seznal brzy jeho nevinu a chtěl ho propustiti. Když však nejvyšší kněží a starší lidu odporovali, a on uslyšel, že Ježíš je z Galileje, kde vládne Herodes Antipas, poslal jej **Herodesovi**, jenž dlel právě v Jerusalemě na slavnosti velikonoční, aby se tak zbavil věci nepříjemné. Ale Herodes poslal jej

zpět k Pilátovi potupiv ho dříve proto, že nevyhověl jeho zvědavosti. Dal ho totiž obléci v bílé roucho, jaké nosívali nápadníci trůnu královského, a tak odvésti zpět k Pilátovi.

Pilát činil nové pokusy, aby mohl Ježíše se souhlasem Židů propustiti, neboť poznal, že jen z nenávisti a závisti jej obžalovali, nepřejíce mu lásky a úcty lidu a jeho slavné pověsti. Bylo obyčejem u Židů, že jim vladař na svátky velikonoční propouštěl na svobodu vězně, za kterého sami žádali, na pámatku jejich vysvobození z otroctví egyptského. Proto dal jim vybrati **mezi Ježíšem a lotrem Barabášem**, doufaje, že nebudou si přát, by lotr, lupič a vrah byl puštěn na svobodu. Když však lid jsa naveden od nejvyšších kněží a zákonníků žádal za propuštění Barabášovo, Pilát jim vyhověl a ve příčině Ježíše řekl: „Potrestám ho a propustím“. Domnívalť se, že lid, až uvidí Ježíše ztrestaného, bude s ním míti soucit a nebude již žádati jeho smrti. Proto vydal Ježíše vojákům, aby byl **zbičován**.

Bičování byl krutý trest římský. Vojáci obnažili odsouzence po pás, přivázali jej k nízkému sloupu a mrskali jej důtkami, jichž řeménky bývaly opatřeny buď olověnými kouličkami nebo háčky nebo kůstmi. Počet ran nebyl omezen. Odsouzenec býval mnohdy zmrškan tak, že na celém těle nezůstalo místa zdravého; i vnitřnosti a kosti bylo někdy viděti; ani obličej ani oči nebylo šetřeno, a nejednou zemřel nešťastník pod ranami. Poněvadž bičování bylo trestem nejpotupnějším, nesmělo se ho užívati při občanech římských, nýbrž jen při otrocích, cizincích a osobách tříd nižších a při zločinech největších.

Ježíš byl bičován od vojinů římských, tedy způsobem římským.

Vojáci zbičovavše Ježíše, učinili si z něho ještě posměch. Oděli jej totiž pláštěm šarlatovým, t. j. červeným vojenským pláštěm, jako by to byl královský plášť, na hlavu jeho vtlačili trnovou korunu, až se trny její hluboko zabodaly v jeho čelo i skráně, a místo žezla dali mu do

ruky třtinu, t. j. dlouhou hůl z rákosu. Od hlavy až do paty byl Ježíš jedna rána, pohled na něho by byl budil žal, soustrast a bolest největší v srdci jen poněkud citlivém. Ale biřici, místo aby měli s ním soucit, posmívali se mu, klekajíce před ním, jako se klekávalo před nově korunovaným králem ve východních krajinách, a pozdravovali jej také pozdravením, kterým býval nový král od lidu pozdravován, říkajíce: „Zdráv buď, králi židovský!“ Při tom mu plivali v obličej, bili ho do tváře, brali mu třtinu z ruky a bili jí hlavu jeho, že se koruna trnová zarázela ještě hlouběji do hlavy. Ale Ježíš snášel trpělivě všechny ty bolesti, jež mu bičování způsobilo, a všechn ten posměch; snášel to pro nás, aby dosti učinil za naše hříchy.

Na místě, kde bičovali Ježíše, byl postaven kostel. Na jeho troskách stojí nyní nová kaple „bičování“.

Sloup, k němuž byl Ježíš přivázán, rozbili Turci. Františkáni sebrali jednotlivé kousky a rozeslali je do Evropy. Největší kus nechali si sami a přechovávají jej v Jerusalemě ve chrámě Božího hrobu.

Schody, po nichž Ježíš sestupoval do domu Pilátova, byly od sv. Heleny, matky císaře Konstantina Velikého († 337), převezeny do Říma, kde se těší veliké úctě.

Trnovou korunu Kristovu přinesl do Evropy francouzský král Ludvík Svatý. († 1270.) Dosud se přechovává v Paříži ve chrámě Notre-damském, ale bez trnů, které byly rozdány různým chrámům.

Když byl Ježíš tak hrozně ztýrán, Pilát pokusil se znova, aby ho zachránil. Proto dal Ježíše v zbědovaném stavu vyvésti na paven, aby jej lid mohl spatřiti. Domníval se, až jej lid uvidí zmučeného, krví a ranami pokrytého, že bude soustrastí nad ním jat a nebude nutiti vladaře, by jej dal usmrtiti. Ukazuje ho lidu pravil: „**Ejhle člověk!**“ Tím řekl: „Hle, podívejte se, je-li ještě člověku podoben; hle, jak je ztrýzněný a zohavený, mějte s ním přece útrpnost! Jestliže se něčím provinil, ačkoli jsem sám viny na něm nenalezl, jistě byl již dosti potrestán“. Ale jakmile nejvyšší kněží a zákou-

níci uviděli Ježíše, volali: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“ Pilát váhal vyplniti jejich hříšnou žádost a hledal Krista propustiti, oni pak zpozorovavše to tím více volali: „Propustíš-li tohoto člověka, nejsi přítel císařův; nebo každý, kdo se činí králem, protiví se císaři!“ Hrozby té se Pilát ulekl; vědělt, že císař Tiberius jest muž nedůvěřivý, a že by stačila pouhá lživá zpráva, že nehájil dosti důrazně vlády císařské v zemi, aby byl zbaven výnosného úřadu a snad i usmrčen. Mimo to byl si vědom mnohých nesprávností v úřadě a bál se, aby se snad i to nedoneslo císaři. Proto povolil nátlaku Židů a **vydal jim Ježíše**, aby byl ukřižován. Potom vzal vodu, umyl si ruce před lidem a řekl: „Nevinen jsem já krví spravedlivého tohoto; vy vizte!“ Tím řekl: „Nevinen jsem, že tento spravedlivý člověk bude ukřižován; vy jste mne přinutili k nespravedlivému orteli, a proto vy si z toho odpovíte před Bohem!“ Ale Židé volali: „Krev jeho na nás i na naše syny!“ To znamená: „Je-li nevinen, ať Bůh trestá za to nejen nás, ale i děti, potomky naše!“ Tak sami vyzývali rouhavě Boha, by je ztrestal.

Tím, že Pilát dovolil, aby Ježíš byl ukřižován, dopustil se velikého hříchu; věděl, že Ježíš jest nevinen, a přece vydal jej na smrt. Tím, že si umyl ruce, nemesmazal své viny. Bál se, aby neupadl u císaře v nemilost, ale přece ho to neminulo; po nějakém čase byl sesazen s vladařství a umřel pak ve vyhnanství. Většího hříchu dopustili se nejvyšší kněží a zákonníci, kteří z nenávisti a závisti křivě obžalovali Ježíše u Piláta a vynutili na něm potvrzení rozsudku smrti, jež sami nad ním vynesli proto, že prý se rouhal Bohu a chtěl býti králem židovským.

Kdo odsoudil Ježíše na kříž?

P o n t s k ý P i l á t, vladař judský, z bázně před Židy odsoudil Ježíše na kříž. (Otáz. 149.)

Kdo obžaloval Ježíše u Piláta?

Nejvyšší kněží a zákonníci z nenávisti a závisti křivě obžalovali Ježíše u Piláta řkouce, že prý se rouhal Bohu a chtěl býti králem židovským. (Otáz. 150.)

Ježíš veden na popravu.

Když Pilát dovolil, aby Ježíš byl ukřižován, vojáci oblekli Ježíše zase v jeho roucho, přinesli těžký dřevěný kříž a vložili mu jej na ramena, aby jej nesl na místo, kde měl umřít, totiž na horu Kalvarii neboli Golgothu.

Golgotha bylo návrší na západní straně Jerusalema, a to tenkrát ještě za hradbami městskými. Teprve Herodes Agrippa kolem r. 42 po Kr. připojil je k městu dav. vystavěti třetí zeď městskou, jež obklíčila Golgothu. Jméno (Golgotha = Calvaria = lebková) má odtud, že se tam konaly popravy. Dle staré, ale nezaručené pověsti jméno to pochází prý odtud, že tam byla pohřbena lebka Adamova.

Ježíš vzal ochotně z lásky k svému nebeskému Otci a z lásky k nám na sebe kříž a dal se s ním na cestu na horu Kalvarii. Čtyři vojáci byli určeni, aby Ježíše ukřižovali, ostatní byli stráží, setník pak jel před vojskem. S obou stran Ježíše nesoucího těžký kříž, jenž působil neskonale bolest jeho zraněným ramenům, šlo po dvou vojácích. Průvod kráčel ulicemi městskými k místu popravnímu.

Cesta, kterou se Ježíš ubíral z domu Pilátova na místo popravné, nazývá se „cestou křížovou“. Místa, kde se Ježíš na cestě té zastavil, nazývají se „zastavenímí“. Místo, kde Ježíš byl odsouzen, sluje zastavením prvním; místo pak, kde vzal na sebe kříž, zastavením druhým.

Ježíš, jsa zeslaben ranami a ztrátou krve, kle sl, učiniv asi 400 kroků, pod těžkým křížem k zemi (zastavení 3.). — Zotaviv se, ubíral se Ježíš dále a učiniv 60 kroků setkal se s Pannou Marií (zastavení 4.).

Panna Maria, jsouc vedena Janem, nalézala se mezi zástupem Ježíše provázejícím. Chtějíc aspoň ještě jednou uzříti svého milého Syna, než bude ukřižován, protlačila se nescíslným zástupem lidu a postavila se na jakési křížovatce, kde čekala, až by

Ježíš došel. Doufala nabýti pohledem jeho síly, které jí bylo třeba, chtěla-li se dostat až na Kalvarii. Toužila po něm, neboť každá chvílka, kterou ho nespatriila, byla jí věčností. Netěšila se sice, že uvidí „nejkrásnějšího mezi syny lidskými“, vždyť věděla, jak žoldnéři nakládají s odsouzencem, ale to, co spatřila, směla spatřiti jen ona, matka Boží, opatřená silou nadpřirozenou. Tak zoufalý byl pohled na Ježíše, jehož tělo bylo samá krev, samá rána, a on jí měl dodati posily! Jako člověk toho nemohl, ale ovšem jako Bůh. Pod břemenem kříže sotva se vzpřímil a pozdvihl oči krví zbarvené a zalité, ale pohled ten byl pohledem synovským a božským zároveň, pln lásky a dobroty, ale také bolesti a útrpnosti se zatvrzelým lidem židovským. Více nebylo mu lze učiniti. Také Panně Marii nebylo dovoleno přiblížiti se k Ježíši; leč ona cítila se již posilněna pouhým setkáním z daleka, by aspoň dokončila s ním tu starostiplnou cestu. Ježíšovi však byla zasazena tím setkáním bolest a rána tím větší; k dosavadním mukám přidružila se ještě myšlenka na vniternou bolest Panny Marie, jeho přemilé matky. Bylo to věru setkání velmi smutné!

☞ Cestou šel *Šimon Cyrenský*, Žid z Cyreny v severní Africe, a toho žoldnéři přinutili, aby pomohl Ježíši nésti kříž (*zastavení 5.*), neboť se báli, aby jim snad neumřel cestou dříve, než by ho ukřižovali, a sami na sebe kříž vzíti pokládali za velikou hanbu. Šimon se s počátku zdráhal vzíti kříž na sebe a musil k tomu býti přinucen. Ale když pak viděl, jak Ježíš všecky bolesti trpělivě snáší a jak je nesmírně zemdlen, byl pohnut v srdci a pomáhal mu pak ochotně kříž dále nésti.

Za pomoc Ježíši poskytnutou Šimon došel hojně odměny, neboť byl osvícen milostí Boží a uvěřil v Ježíše, jakož i dva synové jeho, Alexander a Rufus. Později byl prý od sv. Petra posvěcen na biskupa, a synové jeho i matka jejich byli vážení křesťané v Římě.

Od místa, kde Šimon pomáhal Ježíši nésti kříž, vystupovalo se do vrchu. Na té cestě dle podání *V e r o n i k a* podala Ježíši šátek, aby si utřel tvář krví zalitou (*z a s t a v e n í 6.*). Ježíš přijal podané roucho, utřel se jím a vrátil je *Veronice*. Jak velmi se *Veronika* zaradovala, když rozvinuvši roucho spatřila v něm otisknutý obličej Ježíšův. (To roucho jest uschováno v Římě v chrámě sv. Petra.)

Po dalších asi 100 krocích Ježíš *k l e s l* pod křížem *p o d r u h é* (*z a s t a v e n í 7.*).

Sotva Ježíš zase povstal, ubírali se hned dále. Asi po 60 krocích setkaly se s ním ženy jerusalemské, které plny soustrasti plakaly nad ním. Ježíš obrátiv se k nim řekl: „Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, ale plačte samy nad sebou a nad svými syny! Neboť přijdou dnové, kdy budou volati k horám: Padněte na nás! a k pahrbkům: Přikryjte nás! Nebo když na zeleném dřevě toto činí, což bude na suchém?“ Tím Ježíš řekl: „Nade mnou neplačte, že jsem tak velice zmučen, ale plačte nad sebou a nad svými dětmi, neboť mnohé z vás dočkají se hrozných strastí, a na vaše děti přijdou soužení veliká. To, co mnozí volali: „Krev jeho na nás a na naše děti!“ se splní, že si budou přátí v soužení tom, aby náhle byli usmrceni, by se trápení jejich ukrátilo; neboť, když spravedlivý, nevinný musí tolik trpěti, co se bude dítí s bezbožnými při zkáze Jerusalema?“ (Zastavení 8.)

Nedaleko místa popravného Ježíš klesl pod křížem po třetí (zastavení 9.).

Po nesčíslných nesnázích přišel Ježíš konečně k cíli bolestné cesty své, na horu Kalvarii. Tam podávali mu **víno smíšené se žlučí a myrrhou** (zastavení 10.), aby jej opojili, by necítil tolik bolesti při křižování. Ale Ježíš nepřijal nápoje toho, poněvadž chtěl trpěti všechny bolesti pro spásu našich duší s úplným vědomím.

Z událostí křížové cesty jen tři zaznamenány jsou v Písmě svatém, a to pomoc Šimona Cyrenského, setkání se s plačícími ženami a napájení hořkým vínem. Ostatní události zachovaly se ústním podáním.

Deset uvedených zastavení sluje **křížovou cestou v užším slova smyslu**, poněvadž Ježíš, nesa kříž, skutečně ji vykonal.

Dle ústního podání Panna Maria navštěvovala často cestu utrpení Kristova v Jerusalemě a na těch místech, kde se s Kristem něco zvláštního přihodilo, dívala delší chvíli v rozjímání. Dle toho počali jednati také vroucí ctitelové Páně a jiní a navštěvovali v zástupech tu cestu, kudy Ježíš kráčel za nás na popraviště, připomínali si tam utrpení Páně a prosili za slitování sobě i jiným. Církev

svatá povolila záhy těm poutníkům odpustky, aby jejich pobožnost ještě více rozhojnila.

Největšího rozkvětu dosáhla jerusalemská křížová cesta od té doby, kdy se františkáni dostali do Palestiny, a zvláště, když jim byla r. 1342 svěřena úplně stráž Božího hrobu a jiných svatých míst v Jerusalemě. Ti řídili pobožnosti poutníkův a chodili s nimi na ta místa, kde dle věrně zachovaného podání Ježíš se byl zastavil, když byl veden na Kalvarii. Cestu tu rozdělovali na 10 zastavení. Později rozšířili pobožnost svou ještě o čtyři zastavení, při nichž rozjímali, kterak Ježíš byl na kříž přibit (z a s t a v e n í 11.), kterak na kříži umřel (z a s t a v e n í 12.), kterak byl s kříže sňat (z a s t a v e n í 13.) a do hrobu položen (z a s t a v e n í 14.). Tím způsobem povstala **zvláštní pobožnost „křížové cesty“** o 14 zastaveních neboli štacích. Na každé zastávce postavili kříž anebo kapličku, v níž mimo dřevěný kříž umístili ještě také příslušné vyobrazení události z utrpení Kristova.

Když pak někteří františkáni byli z Jerusalema povoláni zase do evropských klášterů, pohřešovali těžce pobožnost křížové cesty, a chtějice ji konati dále, zřizovali vedle klášterů křížové cesty, co možná podobné k cestě v Jerusalemě. Nalezše vhodné místo, rozdělovali je na 14 zastávek, na každé zastávce postavili kříž anebo kapličku, v níž mimo dřevěný kříž umístili ještě také příslušné vyobrazení události z utrpení Kristova, a konali pak tam pobožnost křížové cesty, jak se tomu naučili v Jerusalemě. Tím způsobem pobožnost křížové cesty byla zavedena i mimo Jerusalem, a papežové obdařili ji týmiž odpustky jako křížovou cestu v Jerusalemě. Později bylo 14 zastavení křížové cesty zřizováno i mimo kláštery františkánské, zvláště na pahorcích a v kostelích, někdy i na hřbitovech. Způsob ten trvá dosud. Téměř v každém chrámě je zřízena křížová cesta se 14 zastaveními, t. j. obrazy, na kterých se zobrazuje utrpení a smrt Páně. Obrazy ty jsou opatřeny dřevěnými křížky bez těla Kristova. —

Ukřižování a smrt Ježíše.

Na Kalvarii došel průvod s Ježíšem před polednem. Vojínové svlékli Ježíši roucho a nechali mu jen bílé roucho od pasu po kolena. Potom jej položili na kříž na zemi a vbíjeli hřeby do svatých rukou i nohou jeho. Poté vyzdvihli kříž a zapustili jej do vykopané jámy a tu zaházeli, aby kříž pevně stál. — Odsouzeným na kříž bývala přibita nad hlavu tabulka se jménem, rodištěm i zločinem jejich; proto i Pilát dal napsati tabulku nad hlavu Ježíšovu na kříži, a to židovskými (pro domácí Židy), řecky a latinsky (pro cizince). Nápis zněl: Ježíš Nazaretský, král židovský (I. N. R. I.). Tím naznačil provinění, z kterého byl od Židů viněn. Část té tabulky přechovává se nyní v Římě ve chrámě sv. Kříže.

Trest kříže byl velice bolestný a potupný; ale k větší ještě potupě Kristově ukřižovali s obou stran jeho dva lotry, jako by on byl z nich nejhorším zločincem. Lotři byli jen provazy přivázáni ke křížům.

Tak pněl Ježíš mezi nebem a zemí vysoko na kříži, a krev řinula se z mnoha jeho ran, které mu byly učiněny dříve i při ukrutném křižování. Byl obnažen, a slunce pralo do jeho zraněného těla. Každé hnutí působilo mu nesmírné bolesti. Zatím čtyři vojáci, kteří jej přibíjeli na kříž, rozdělili si spodní jeho šat, o svrchní oděv pak z jednoho kusu setkaný metali los.

V těch nesnesitelných bolestech pněl Ježíš na kříži tři hodiny, od šesti hodin do devíti (podle našeho počtu od dvanácti hodin do tří). Po celé ty tři hodiny bylo veliké zatmění slunce na celé zemi. Slunce totiž zahalilo svou tvář, jakoby cítilo a nechtělo se dívat na potupení svého Tvůrce.

Že to nebylo přirozené zatmění slunce, patrně z toho, že tehdaž byl právě úplňek, za něhož přirozené zatmění slunce jest nemožno.

Fariseové, zákonníci a nejvyšší kněží se radovali, že se už jednou zbavili nenáviděného Ježíše. Tolikráte žádali si jeho smrti, až posléze viděli přání své již

vyplněné. Postavili se blízko kříže a posmívali se Ježíši říkajíce: „Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže!“ „Jiným pomáhal, sám sobě pomoci nemůže“. „Je-li král židovský, ať nyní sestoupí s kříže, a uvěříme jemu“. — Ježíš mohl sestoupiti s kříže, vždyť byl všemohoucí, ale přece nesestoupil, protože chtěl za nás trpěti a právě tím dokázati, že je zaslíbený Messiáš, o němž proroci také předpovídali, že umře na kříži. A kdyby až byl sestoupil, nepřátelé jeho byli by v něho přece neuvěřili, neboť, jestliže neuvěřili pro tak mnohé zázraky, jež byl vykonal za svého veřejného působení, nebyli by uvěřili v něho ani po tomto zázraku. Ježíš nebyl by musil toho posmívání snášeti, mohl posměvače ty okamžitě ztrestati, ale neučinil toho, nepotrestal jich, ale ještě se za ně modlil volaje: „**Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí**“. Omlouval zlobu nevědomostí jejich, jako by řekl: „Otče, odpusť jim, že mne křížují a se mnou tak nelaskavě jednají; oni nevědí, že jsem Syn Boží, nýbrž myslí, že jsem jen člověk, a proto se mnou tak nelítostně nakládají. Kdyby věděli, kdo v pravdě jsem, jistě by si tak nepočínali. Oni nevědí, koho křížují, nevědí, co činí!“

Lotr na levici Ježíšově opakoval rouhavá slova nepřátel jeho a pravil k němu: „Jsi-li ty Kristus, pomoz sobě i nám!“ Ale lotr, jenž visel na pravici, pozoroval Ježíše zrakem bedlivým, viděl jeho tichost i trpělivost, slyšel jeho modlitbu za nepřátele. I uchopil se všemi silami té milosti Boží, kterou jeho druh odmítl, a uvěřil v Ježíše. Proto káral lotra na levici a domlouval mu řka: „Ani ty se Boha nebojíš? My zajisté trpíme, čeho jsme svými zlými skutky zasloužili; ale tento nic zlého neučinil“. Pak se obrátil k Ježíši a pln víry v jeho svatost, milosrdenství a božství zvolal: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého“. Ježíš viděl v kající duši lotrova a pravil mu k útěše: „**Amen, pravím tobě, ještě dnes budeš se mnou v ráji!**“

U kříže Ježíšova stála mezi jinými též Panna Maria, sv. Jan, miláček Páně, a některé nábožné ženy: Salome

(matka Janova), Marie Magdalena, Maria Kleofášova (matka Jakuba ml. a Judy). Panna Maria objímala kříž, její srdce krvácelo, bylo proniknuto jako sedmerým mečem. Ale poněvadž věděla, že její Syn umírá pro blaho lidstva, neklesala na mysli, snášela bolest svou statečně. Když ji Ježíš uviděl, řekl k ní s něžností dětinou: „**Hle, syn tvůj!**“ Jako by řekl: „Jan bude tě milovati láskou opravdu synovskou a přičiní se nahraditi tobě mre.“ A když uviděl svého miláčka, jak truchlí po něm a tiskne se k jeho kříži a líbá na něm jeho krev, pravil k němu: „**Hle, matka tvá!**“ Jako by řekl: „Panna Maria bude tě milovati opravdu láskou mateřskou“. Jan odvedl potom Pannu Marii ke své matce Salome. Uvedenými slovy Ježíš učinil i ostatní apoštoly ano všechny křesťany dětmi Panny Marie a jí jejich matkou.

Zápas Kristův stával se krutějším a krutějším. Aby kalich utrpení docela vyprázdril, nebyl Ježíš již ani od Otce svého nebeského sílen vnitřní útěchou. V těch přehrozných mukách a v té nevýslovné úzkosti zvolal: „**Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?**“

V horku, které se ještě zvětšilo, když se slunce zatmělo, a ztrativ mnoho krve, pocítil Ježíš velikou žízeň. I zvolal: „**Žízním!**“ Voják jeden jsa pohnut milosrdenstvím připevnil houbu, kterou omočil v octě, k ysopové ratolesti a přitiskl ji k vypráhlým rtům Ježíšovým.

Když Ježíš okusil octa, zvolal: „**Dokonáno jest!**“ Tím řekl: „Dokonáno jest, o čem proroci předpovídali, co bylo předobrazováno tak mnohokráte ve Starém zákoně, proč jsem přišel na svět — vykoupení lidstva“.

Potom napíal ještě naposledy všechny síly k poslední modlitbě a velikým hlasem zvolal: „**Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého!**“ To promluviv, naklonil hlavu a vypustil duši. Svatá hlava klesla mu na prsa — byl mrtev. Bylo to ve 3 hod. odpoledne v pátek dne 15. Nisanu, a to, jak máme alespoň za pravděnejpodobnější, 786 let po založení Říma, za panování císaře Tiberia.

Kde byl Ježíš ukřižován a umřel?

Ježíš byl ukřižován na hoře Kalvarii nedaleko města Jerusalema a tam na kříži umřel, když se duše jeho od těla odloučila. (Otáz. 151.)

Ježíš trpěl jen jako člověk.

Jak z dosavadního vypravování zjevno, trpěl Ježíš velmi mnoho. Ve příčině utrpení toho třeba míti na mysli, že Ježíš jest Bůh i člověk. Jako Bůh netrpěl a nemohl trpěti. Člověk trpí někdy, že se mu něčeho nedostává, ale Bůh, poněvadž jest Pán všeho, má všechno. Kdo trpí, cítí bolest a není tedy blažen; ale Bůh jest nejvýš blažen, tedy necítí bolesti. Bůh tedy nemůže trpěti. Proto také Ježíš jako Bůh netrpěl a nemohl trpěti, nýbrž trpěl jen jako člověk. Jako člověk mohl docela dobře trpěti, neboť jeho lidská přirozenost, ač byla spojena s osobou božskou, přece zachovala svou zvláštnost a byla tedy způsobilá trpěti, jako kdyby nebyla bývala s božskou osobou spojena. Poněvadž pak lidská přirozenost Ježíšova náležela druhé božské osobě, Synu Božímu, říkáme, že Syn Boží za nás trpěl — ovšem v lidské přirozenosti. A poněvadž druhá božská osoba, Syn Boží, jest pravý Bůh, můžeme říci: „Bůh za nás trpěl“, což jest vlastně řečeno zkráceně místo: „Člověk, jenž byl zároveň Bohem, za nás trpěl“.

Trpěl-li Ježíš Kristus jako Bůh anebo jako člověk?

Ježíš Kristus trpěl jen jako člověk, neboť jako Bůh nemohl trpěti. (Otáz. 145.)

Ježíš trpěl nikoli jen zdánlivě, nýbrž skutečně, a to na duši i na těle.

Duševní muky Ježíšovy začaly na hoře Olivetské. Tam připadla na něho smrtelná **úzkost**, takže stěžoval si provázejícím jej apoštolům slovy: „*Smutná je duše má až k smrti*“ (Mat. 26, 38.) a na konec úzkostí až i krví se potil. Také veliký **zármutek** naplňoval duši jeho, a to zármutek nad zradou Jidášovou, nad zapřením

Petrovým, nad opuštěností Panny Marie, hlavně pak nad zaslepeností a zlobou lidu židovského a nade trestem Božím, jenž měl brzy ten lid zastihnouti, jakož i nade hříchy tak mnohých lidí, u nichž jeho utrpení bude marno. Rovněž velikou bolestí naplnil duši Ježíšovu všecken ten **posměch**, jehož se mu dostalo od nepřátel, od Herodesa, od žoldnérů a všeho lidu, jakož i **pohrdání, pomluvy a jiné křivdy**, jichž v plné míře zakusil za života i ve smrti. Proto vším právem volal ústy prorockými: „*O vy všichni, kteří jděte cestou, pozorujte a vizte, je-li bolest jako bolest má!*“ (Pláč Jerem. 1, 12.)

Co trpěl Ježíš na těle, uvedli jsme si na pamět, když jsme jej v duchu provázeli z hory Olivetské do domu Annášova a Kaifášova, odtud k Pilátovi a po celé cestě křížové až na Kalvarii a byli jsme svědky toho nelitostného trýznění, bití a těch ran od žoldnérů, jakož i toho, kterak byl bičován, trním korunován a konečně ukřižován způsobem nade všecken pomysl ukrutným.

Co trpěl Ježíš Kristus?

Ježíš Kristus trpěl nevýslovně veliké bolesti na duši i na těle. (Otáz. 146.)

Co trpěl Ježíš Kristus na duši?

Na d u š i Ježíš Kristus trpěl velikou úzkost a zármutek, posměch a pohrdání, pomluvy a jiné křivdy. (Otáz. 147.)

Co trpěl Ježíš Kristus na těle?

Na t ě l e Ježíš Kristus trpěl mnoho trýznění, bití a ran; byl bičován, trním korunován a ukřižován. (Otáz. 148.)

Jak byly spojeny v Ježíši Kristu obě přirozenosti — božská a lidská? (Nerozlučně.)

Syn Boží, přijav člověčenství, přijal je na vždy, a nebylo tedy okamžiku, kdy by člověčenství Kristovo bylo bývalo samo o sobě. Proto ani při smrti Kristově neodloučilo se božství od jeho člověčenství, nýbrž zůstalo s tělem i s duší nerozlučně spojeno.

Zdali se při smrti Ježíšově odloučilo božství od jeho člověčenství?

Při smrti Ježíšově neodloučilo se božství od jeho člověčenství, nýbrž zůstalo s tělem i s duší spojeno. (Otáz. 152.)

Zázraky při smrti Ježíšově.

Jakmile Ježíš umřel, ukázalo se hned, že je Syn Boží a ne pouhý člověk, neboť podivuhodné zjevy provázely smrt jeho.

Opona chrámová, jež dělila svatyni od svatyně svatých, se roztrhla na dvě půle, od vrchu až dolů.

Dosavad totiž byl v platnosti zákon Starý; dosud nebyl otevřen přístup do nebe, což se naznačovalo tím, že nikdo nesměl vstoupiti do velesvatyně, jež představovala nebesa. Smrtí Ježíšovou však otevřen byl přístup do nebe a na místo Starého zákona nastoupila církev Kristova.

Země se třásla, skály se pukaly.

Zemětřesením zjevoval se Bůh ve Starém zákoně jako zákonodárce a soudce. Zemětřesením při smrti Kristově Bůh prohlásil tedy Syna svého za zákonodárce a soudce a oznámil Židům nevěřícím svůj hněv i blížící se soud; věřícím pak potvrdil, že Ježíš na kříži jest Pánem přírody, která zalkala nad smrtí Pána svého, a naznačil, že milost proudící s kříže obměkčí a promění i kamenná srdce lidská. Sv. Cyrill jerusalemský dosvědčuje, že za jeho doby — ve 4. století — byly zřejmy trhliny ve skále, které nastaly oním zemětřesením. A posud spatřuje se tam veliká trhlina ve skále, která není učiněna ve směru žil skalních, nýbrž proti nim.

Hrobové se otvírali a mnozí zemřelí vstali z mrtvých.

Hroby se otevřely hned při smrti Kristově, ale mrtví nebyli vzkříšeni hned, nýbrž až při jeho zmrtvých vstání. Zmrtvých vstalí ukázali se v Jerusalemě. Lidé je viděli a také poznali. Z okolnosti, že zmrtvých vstalí byli v Jerusalemě poznáni, lze právem souditi, že to byli tací lidé, kteří zemřeli v nedávné minulosti a byli vrstevníky těch, kteří žili, neboť kdyby byli vstali zmrtvých ti, kteří zemřeli v dávných dobách, nebyl by jich nikdo poznal.

K uvedeným zázrakům, jež se staly při smrti Ježíšově, třeba ještě připojiti zatmění slunce, jež nastalo hned o polednách.

Které zázraky se staly při smrti Ježíšově?

Při smrti Ježíšově staly se tyto zázraky: slunce se ztmělo, opona chrámová se roztrhla, země se třásla, skály se pukaly, hrobové se otvírali a mnozí zemřelí vstali z mrtvých. (Otáz. 153.)

Avšak nejen příroda nerozumná se třásla při smrti Kristově a jej oslavila, nýbrž i lidé přítomní byli mocně pohnuti, šli do sebe a uznali vyšší důstojnost Kristovu. Učinil tak především pohanský setník, jenž vida, co se událo, zvolal: „Jistě Syn Boží byl tento!“ Se setníkem učinili tak i ostatní vojíní, kteří s ním ostříhali Ježíše. Ti všichni seznali z posměchu Židů pod křížem, že se Ježíš vydával za Syna Božího; když pak viděli ty podivuhodné zjevy, jež při smrti Kristově nastaly, uznali, že vskutku je tím, za koho se vydával, že je Synem Božím.

Setník onen jmenoval se dle ústního podání *L o n g i n a* a je to bezpochyby týž vojín, který potom bok Kristův otevřel. Dle jiného podání byl to syn onoho královského úředníka, jenž prosil v Káně za uzdravení umírajícího syna svého. (Jan 4, 46.—53.)

Však nejen vojáci, ale i ostatní lidé dle vypravování sv. Lukáše šli do sebe a bili se v prsa. Jen knížata kněžská, fariseové a zákonníci zůstali zatvrzelí.

Utrpení a smrt Ježíše Krista připomínáme si zvláště na „Veliký pátek“, t. j. v pátek po Květné neděli. Pátek ten nazývá se „Velikým“, že se v ten den koná památka velikého díla vykoupení lidstva. Den ten je den všeobecného smutku mezi katolickými křesťany, a církev nařizuje v něm přísný půst. V kostelích zhasí se všechna světla, i tak zvaná věčná lampa ve dne v noci po celý rok obyčejně u hlavního oltáře rozsvícená. Oltáře jsou beze vsí okrasy, stupně jejich jsou pokryty černými koberci, bohoslužebná roucha jsou všechna barvy černé. Ustanovení některých obřadů je zavedeno brzy po době apoštolské, ale pořádek celkový pochází ze VII. století. Obřady ty jsou: Kněz konající obřady vrhá se s průvodem svým u oltáře tváří na zemi, čímž se naznačuje vděčná úcta k Spasiteli, jenž za lidstvo z lásky umřel. Na to se čtou na levé straně oltářní prorocká místa z Písma svatého (z proroka Oseáše kap. 6. verš 1.—6. a z 2. knihy Mojžíšovy kapitola 12. verš 1.—11.) na upamatování, že jsme smrtí Kristo-

vou osvobození od hříchů a smrti věčné, jako národ israelský byl zachráněn krví čistého beránka velikonočního od smrti časné a vyproštěn z poddanosti egyptské. Potom se zpívají pašije, t. j. vypravování o utrpení a smrti Páně. Po pašijích kněz konající obřady zpívá dojemné a slavné modlitby za všechny stavy a národy, zvláště za církev, za papeže, za biskupy, kněze, jáhny a duchovní nižších řádů, za všechny osoby stavů světských, za panovníka, za katechumeny (křtěnce) a všechny lidi utlačené, za kacíře a odpadlíky, za židy a za pohany. Před každou modlitbou se zpívá: „Poklekněme!“ (Flectamus genua!), při čemž kněz i lid kleká, a pak „Vstaňme!“ (Levate!), jen při modlitbě za židy se nekleká, protože oni toho výrazu úcty zneužili, klekajíce na posměch před Kristem. Po těch modlitbách koná se počta kříže. Kněz bere kříž černou rouškou zahalený do rukou a zpívá jsa obrácen k lidu: „Ejhle dřevo kříže, na němž Spása světa pněla!“ Při tom odhaluje část roušky. Na to vystupuje na stupeň vyšší u strany epištolní a zpívá vyšším hlasem týž zpěv, při čemž roušku více odhaluje; konečně sejme celou roušku a zpívá táž slova hlasem ještě povýšenějším. Lid (anebo kůr) odpovídá: „Pojďme, klanějme se mu!“ To znenáhle odhalování kříže znamená, že se spasení lidstva dalo též znenáhla. Odhalený kříž klade se pak na černý koberec před oltářem, načež kněz (ve mnohých krajinách bez obuvi) třikráte klekaje blíží se k němu a líbá obraz Kristův na pěti ranách, což činí pak po něm všechen lid. Tím se má Ježíši dostati poněkud náhrady za potupu, která se mu stala, když byl obnažen povýšen na kříži na podiv veškerému lidu, a prokázati úcta a vděčnost za to, co pro naše spasení učinil a vytrpěl. Mezi uctíváním kříže kůr zpívá tak zvané výčitky (= improperie), kde se vyčítá lidu židovskému nevděk k Hospodinu; při tom se opakuje řeckým a latinským jazykem: „Svatý Bože, svatý silný, svatý a nesmrtelný Bože, slituj se nad námi!“ Na to se koná tak zvaná „mše předposvěcených“, což jest vlastně jen přijímání svaté hostie na Zelený čtvrtek posvěcené, jež se ve slavném průvodu přenáší s vedlejšího oltáře na hlavní. (Viz „Zelený čtvrtek“.) Kněz modlí se jen několik modliteb, pak pozdvihuje svatou hostii, rozděluje ji na tři díly a přijímá ji. — Mše svatá se nikde na celém světě nekoná za příčinou umučení Páně, krvavé to oběti na kříži. Někde bývá slýchati domněnku, jako by svatý Otec v Římě jediný na celém světě sloužil na Veliký pátek mši svatou, leč domněnka ta jest úplně nesprávná a svatý Otec právě jako jiný biskup anebo kněz mše svaté neslouží. — Odpoledne se konají temné neboli rachotivé hodinky jako na Zelený čtvrtek a ve středu před ním (viz „Zelený čtvrtek“) a jiné pobožnosti, vztahující se k utrpení a smrti Páně.

Týden, do něhož připadá Veliký pátek, sluje „Svatý“ neboli „Veliký týden“, poněvadž si v něm připomínáme veliké a svaté dílo vykoupení svého; říká se mu též „Pašijový“, poněvadž se v něm čtou pašije (vypsání utrpení Ježíšova), a to: na neděli Květ-

nou dle sepsání sv. Matouše, v úterý dle sepsání sv. Marka, ve středu dle sepsání sv. Lukáše v pátek dle sepsání sv. Jana.

„Památku smrtelných úzkostí Páně“ si zbožní křesťané připomínají každý čtvrtek a modlí se při tom zvláštní modlitbu, jež jest obsažena v „Přídavku“ katechismu na straně 202., č. 11.

Na památku smrti Páně na kříži zvoní se každý pátek o 3. hodině odpolední. Při tom zvonění se nábožní křesťané modlí k uctění pěti ran Kristových pětkrát Otče náš a pětkrát Zdráva's, Maria, a modlitbu: „Pro své svaté drahé rány a přehořké umučení, Pane Ježíši Kriste, smiluj se nad námi!“ nebo modlitbu, která jest v „Přídavku“ na straně 202., č. 12.

Také na památku utrpení Páně církev ustanovila zvláštní slavnosti, jako: slavnost k uctění svaté koruny (v pátek po Popeleční středě), k uctění svatého kopí a svatých hřebů (v pátek po 1. neděli postní), k uctění svatého roucha Kristova (v pátek po 2. neděli postní), k uctění svatých pěti ran Kristových (v pátek po 3. neděli postní), k uctění předražené krve Kristovy (v pátek po 4. neděli postní), k uctění nejsvětějšího srdce Kristova (v pátek po 2. neděli po sv. Duchu).

Památka smrti Páně připomíná se nám též vhodně skrze svatý kříž a jeho znamení. Kříž, který býval pohanům bláznovstvím a Židům pohoršením, stal se křesťanům chloubou a jest u nich v největší uctivosti, zvláště od toho času, kdy pravý kříž, na němž Ježíš umřel, byl nalezen. Stalo se to za císaře římského Konstantina Velikého r. 326. Vzav víru Kristovu pod ochranu, Konstantin podporoval křesťany, bořil chrámy pohanské a místo nich stavěl křesťanské. Také poručil, aby místa, kde Ježíš trpěl a umřel, byla zbavena ohavnosti pohanské a po křesťansku slušně ozdobena. Sv. Helena, matka jeho, ač jí bylo již přes 80 let, vypravila se do Jerusalema, aby vše náležitě prohlédla a stavby řídila. Tam našla na místě, kde Ježíš na kříži zemřel, v zemi pod sochou pohanské bohyně Venuše tři kříže. Nevěděla ovšem, který z nich jest kříž Kristův. Než Bůh sám jej objevil. Sv. Helena dala totiž k radě jerusalemského biskupa Makaria donésti všechny tři kříže k nemocné stařeně, by se jich dotkla. Při prvním a druhém kříži nebylo žádného účinku; když se však dotkla třetího kříže, nemocná byla ihned uzdravena. Sv. Helena poznavši z toho, že to je kříž pravý, poslala část z něho do Říma, část svému synu do Konstantinopole, největší pak díl nechala v Jerusalemě, kdež byl postaven do chrámu vystavěného od Konstantina na hrobě Spasitelově. Tam zůstal až do r. 614, kdy Chosroës II., král perský, dobyv Jerusalema, odvezl jej mezi jinou kořistí do Persie a uložil do královské pokladnice. V té byl chován až do r. 627, kdy císař Heraklius, zvítěziv nad Peršany, zase požádal za ten předrahý klenot. Dostav jej odebral se r. 629 se skvělou družinou do Jerusalema, aby svatý kříž uložil na bývalé místo a poděkoval Bohu za vítězství. Sám nesl svatý kříž na ramenou do chrámu Božího hrobu. Ale když velikolepý průvod, provázený hudbou a zpěvy, přišel ke bráně vedoucí na

horu Kalvarii, Heraklius nemohl se hnouti s křížem s místa; neznámá síla jej držela. I užasli všichni nad tou věcí; avšak patriarcha jerusalemský, vida císaře v plné okrase císařské, proniknut nebeskou myšlenkou takto k němu promluvil: „Pomni, císaři, zdali v císařském ornátě a v té slávě a nádheře poněkud se podobáš Ježíši Kristu, který sice kráčel touž cestou, ale mezi lidmi zlými v největším ponížení, s korunou trnovou na hlavě nesl tento svatý kříž“. Heraklius porozuměl; ihned svlékl císařský oblek, vzal na se kající plášť, zul obuv a hned mohl kráčet s místa dále. A tak byl svatý kříž donesen do chrámu Božího hrobu a tam na své bývalé místo k uctění povýšen. — Památku „**Nalezení svatého kříže**“ od sv. Heleny církev svatá koná dne 3. května, památku „**Povýšení svatého kříže**“ od císaře Heraklia dne 14. září.

Se svatým křížem sv. Helena našla i hřeb y, jimiž Ježíš byl na kříž přibit. Sv. Helena dala z jednoho hřebu udělati korunu svému synu, z druhého uzdu koni císařovu. O dva ostatní vede spor několik měst; každé chová hřeb s kříže Kristova a každé tvrdí, že má pravý. Někteří vykládají věc tu tím, že prý i kříž byl sbít několika hřebů a každý z nich jest chován v úctě jakožto nástroj vykoupění, skropený krví Kristovou. — Dle mínění jiných byly zhotovovány hřebů podobné hřebům pravým, ale tak, že se k nim přidávala částička železa ze hřebu pravého, a ty pak že také byly chovány u veliké úctě. Nejvíce jest pravděpodobno, že ze všech těch hřebů jest pravý ten, který se chová v Římě ve chrámě sv. Kříže a v Trevíru.

Dle podání sv. Helena našla také kopí, kterým Longin otevřel bok Páně. Ale kopí to nebylo asi zakopáno zároveň s jinými nástroji utrpení Kristova na Kalvarii, nýbrž spíše lze souditi, že si Longin to kopí nechal a vzal je s sebou do Caesareje Kapadocké, kde zemřel smrtí mučednickou. Odtud pak se asi dostalo později do Jerusalema a tam do rukou sv. Heleny, která vzala je s sebou do Konstantinopole. Špička jeho dostala se po různých osudech sv. Ludvíku IX. a s ním do Paříže, kde se ještě r. 1796 chovala v národní bibliotéce, ale potom se ztratila a dosud nebyla nalezena. Druhá větší část kopí toho zůstala v Konstantinopoli až do r. 1492, kdy ji sultán Bajazet II. daroval papeži Innocenci VIII. Od té doby se chová v Římě ve chrámě sv. Petra. — Vedle zmíněného kopí chovají se ještě na některých místech (ve Smyrně a ve Vídni) kopí, jež se ctí za sv. ostatky. Kopí ta jsou později zhotovena, ale je do nich vložena částka z kopí pravého nebo z některého posvátného hřebu.

Pohřeb Ježíšův.

U Římanů těla odsouzenců byla nechávána na kříži obyčejně tak dlouho, až zpráchnivěla neb od dravých ptáků byla sežrána. Teprv od dob Augustových se dovolovalo

přátelům odpravených sejmouti těla s kříže a pochovati je. Zákon židovský (V. Mojž. 21, 23.) však vyžadoval, aby těla ukřižovaných nezůstala na dřevě, nýbrž aby byla pochována ještě v týž den. Římané vyhovovali v zemi židovské tomu zákonu. Poněvadž však ukřižování nepřivádělo samo sebou smrti, bylo třeba smrt ukřižovaného mnohdy urychlit. Proto býval pod křížem rozdělán oheň, aby se ukřižovaný udusil, nebo mu bývaly zpřeráženy ruce a nohy, nebo byl bok jeho probodnut kopím.

Židé dbali toho zákona také při ukřižování Páně, a to tím spíše, protože na druhý den připadala sobota velikonoční. (Jan 19, 31.) Proto nejvyšší kněží a zákoníci chtěli také, aby se smrt ukřižovaných urychlila, a to přeražením hnátů. Byli asi přesvědčeni, že tím způsobem by se smrt jejich zvláště urychlila. Avšak úkon **ten** byl **s a m o s t a t n ý m** trestem smrti; k urychlení jiného způsobu smrti smělo se ho užítí jen s nejvyšším svolením.

Prosili tudíž Piláta, by dovolil řečeným způsobem urychlit smrt ukřižovaných. Pilát povolil. Nejprve vojáci zlámali hnáty lotrům; když pak přišli k Ježíšovi a viděli, že jest již mrtev, nezlámali ani jedné kosti jeho. Ale aby se o smrti jeho ujistili, jeden z vojínů proklál mu kopím bok, a hned vyšla krev a voda; krev byla již v rozkladu, jak se děje v mrtvém těle.

Mezitím předstoupil před Piláta vznešený člen velerady, **Josef z Arimathie** (městečka asi 50 km severozápadně od Jerusalema), jenž byl tajným učedníkem Ježíšovým, a prosil ho, by mu dovolil pohřbítí tělo Kristovo.

Židé pochovávali těla popravených úředně na popravišti, avšak někdy vydávali je příbuzným, aby si je sami pochovali. Zákon římský dovoloval také, aby mrtvola popraveného byla vydána tomu, kdo o ni požádá.

Pilát se podivil, že by již Kristus byl mrtev, neboť nedlouho před tím byli u něho členové velerady žádati za urychlení smrti odpravených, a ze slov jejich soudil, že všichni ještě žijí a u všech, tedy i u Krista, pře-

ražením nohou má se smrt urychlit. Podivil se tedy, když uslyšel, že by Kristus byl již mrtev. A proto, aby měl o věci veškeru jistotu, povolal setníka, jemuž byl uložil na stráži zůstat, a když ten úředně ztvrdil, že Kristus je mrtev, daroval Josefovi tělo ku pohřbu.

Josef koupil potom prostěradlo z jemného plátna a odebral se na Kalvarii, kam zatím přišel ještě jiný tajný učedník Páně, **Nikodém**, maje s sebou 100 liber (římských = 32 kg.) vonné masti, smíšeniny to z pryskyřice myrrhové a aloe roztloučeného na prach. Poněvadž se již silně chýlilo k večeru, sňali hned tělo Páně s největší uctivostí s kříže, očistili je pečlivě od potu a krve, obvinuli čistým prostěradlem, jež napustili vonnou mastí, a nesli do hrobu, k němuž neměli daleko. Josef z Arimathie měl totiž nedaleko Kalvarie zahradu a v ní hrob, který sám sobě dal vytesati ve skále a v němž dosud nikdo nebyl pochován. Josef věnoval jej ku pohřbu Ježíšovu jednak z úcty k němu, jednak že byl na blízku a již připraven.

Hrob ten byl asi 50 kroků od vrcholku kalvarského. Nejprve se vešlo do jeskyně první a tou do skutečné jeskyně hrobní, v níž byl vytesán ve stěně podélný výklenek zděli těla lidského, aby se tělo mohlo do něho položit. I předsíň i sama hrobní kobka uzavírala se kamenem, jednak že to bylo na východě obyčejem, jednak pro bezpečnost proti dravým zvířatům a zlovolným lidem.

Pohřební průvod vešel do první jeskyně. Tam položili ještě drahé, svaté tělo na zemi. Svit zapadajícího slunce ozařoval tiché to místo. Josef a Nikodém pohlížejí v němém žalu na svého mistra. Matka jeho Maria a Jan líbají jej ve svaté čelo, s kterého koruna byla sňata; Salome, Marie Kleofášova, Marie Magdalena líbají jeho ruce. Rozloučili se s ním. Josef a Nikodém dali tělo jeho do skutečného hrobu ve skále, zavřeli jej kamenem a potom přivalen i veliký kámen k zevnější jeskyni. Na to odešli všickni smutni do Jerusalema. Bylo již asi po páté hodině odpoledne. Nábožné ženy se umluvily, že první den po sobotě pomaží tělo Kristovo drahou mastí.

Kdo pochoval tělo Ježíšovo?

Josef z Arimathie a Nikodém pochovali tělo Ježíšovo; položili je do nového hrobu, vytesaného ve skále, do něhož ještě nikdo nebyl položen. (Otáz. 154.)

Brzy po pohřbu Ježíšově (v Písmě svatém se praví: „druhého dne“; Židé totiž počítali dny od večera do večera, tak že v pátek večer po šesté hodině byl již u nich druhý den, kdežto dle našeho počítání byl večer téhož dne) členové velerady se rozpomenuli na slova, kterými Ježíš předpověděl své vzkříšení. I obávali se, že by snad učedníci tělo jeho vzali a podvodně rozhlásili, že vstal z mrtvých. Proto odešli k Pilátovi a prosili ho, aby postavil u hrobu stráž. Pilát řekl jim: „Máte stráž, jděte, ostříhejte, jakož víte“. Odkázal je tak k oddělení vojska římského, které jim dle obyčeje už na počátku svátků bylo dáváno na udržování pokoje a pořádku.

Odešli tedy a osadili hrob stráží. A pro větší ještě jistotu, aby ani vojáci nemohli snad býti podplaceni a neotevřeli někomu hrobu, zapečetili i kámen před vchodem do hrobu, a to tak, že přetáhli přes kámen od pravé strany na levou šňůry a připevnili je jak ke kameni, tak na obou stranách ke skále voskem a v ten vtiskli pečeť.

Že Ježíš byl položen do hrobu, připomínáme si na Veliký pátek „**Božím hrobem**“. V kostele bývá upraveno místo neb oltář za hrob ve skále, jenž nám připomíná hrob Ježíšův. Oltáři nebo místu v kostele upravenému za hrob říkáme „Boží hrob“. Po obřadech kněz odnáší v průvodu do Božího hrobu Tělo Páně v monstranci zastřené bílou rouškou a tam je vystavuje k veřejnému uctívání. Odnášení Těla Páně do Božího hrobu připomíná nám pohřeb Kristův, a výstava v Božím hrobě, jak tělo Kristovo odpočívalo v hrobě. Boží hrob zůstává v kostele ještě v sobotu.

S Ježíšem trpěla též jeho matka Panna Maria. Také její utrpení církev sv. připomíná svátkem „**Sedmibolestně Panny Marie**“, který se slaví dvakrát do roka a to v pátek před Květnou nedělí a třetí nedělí v září.

Sedmero bolestí Panny Marie uvádějí se obyčejně tyto: 1. Předpověď Simeonova: „A tvou vlastní duši pronikne meč!“, 2. útěk do Egypta; 3. pohřbení dvanáctiletého Ježíše na cestě z Jerusalema; 4. setkání s Kristem kříž nesoucím; 5. ukřižování Ježíše; 6. snětí s kříže; 7. položení mrtvého těla do hrobu.

Proč Ježíš trpěl a umřel.

Ježíš mohl uniknouti všemu utrpení i smrti; avšak on chtěl dobrovolně trpěti a umříti.

I. Jaká urážka byla učiněna Bohu hříchem prvních lidí? (Neskončená.) — Proč nemohlo býti Bohu dokonale dostiučiněno za hřích obětmi starozákonnými? (Poněvadž měly cenu konečnou.) — Jaké ceny musila býti obět, již mělo býti Bohu za hřích dokonale dostiučiněno? (Ceny neskončené.) — Kdo jedině mohl přinést Bohu obět ceny neskončené? (Bůh.) — Kým však musil Bůh také býti, aby mohl za nás trpěti? (Člověkem.) — Proč musil Bůh býti také člověkem, aby mohl za nás trpěti? (Protože pouhý Bůh nemůže trpěti.) — Kdo jedině jest Bůh a spolu člověk? (Ježíš Kristus.) — Kdo tedy mohl jedině spravedlnosti Boží za nás dosti učiniti? (Ježíš Kristus.) — Proč jedině Ježíš Kristus mohl za nás spravedlnosti Boží dokonale dosti učiniti? (Protože jako člověk mohl za nás trpěti a jako Bůh mohl přinést Bohu obět ceny neskončené.)

Ježíš Kristus přinesl za nás Bohu obět, obětovav sebe sama na kříži. Jeho obět byla ceny neskončené a proto úplně dostačila, by urážka hříchem Bohu způsobená byla dokonale napravena, neboli aby bylo spravedlnosti Boží dokonale dostiučiněno. A toho aby dosáhl, bylo první příčinou, proč Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti.

Proč chtěl Ježíš Kristus trpěti a umříti za své?

Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti:

1. aby za nás dokonale dosti učinil spravedlnosti Boží. (Otáz. 155. 1.)

Proč mohl Ježíš Kristus za nás dokonale dosti učiniti?

Ježíš Kristus mohl za nás dokonale dosti učiniti, protože jest netoliko člověk, nýbrž také Bůh, a tudíž jeho utrpení a smrt mají cenu neskončenou. (Otáz. 156.)

II. Na koho přešel hřích prvních lidí? (Na všechny lidi?) — Do čí moci — do čího otroctví — dostali se všichni

lidé? (Do otroctví ďáblova.) — Čeho zasluhovali pro hřích Adamův všichni lidé? (Věčného zatracení.) — Od čeho měl Vykupitel lidi vysvoboditi? (Od hřichu, otroctví ďáblova a věčného zatracení.)

Aby nás vysvobodil od hřichu, otroctví ďáblova a věčného zatracení, byla druhá příčina, proč Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti.

Proč chtěl Ježíš Kristus trpěti a umříti za druhé?

Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti:

2. aby nás vysvobodil od hřichu, otroctví ďáblova a věčného zatracení. (Otáz. 155. 2.)

Že nás Ježíš smrtí svou vysvobodí od hřichu, dosvědčil již sv. Jan Křtitel, jenž nazval Ježíše „*Beránkem Božím, který snímá hříchy světa*“: (Jan 1, 29.) Ježíš pak sám při poslední večeři pravil: „*Totoť jest krev má Nového zákona, která za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů*“: (Mat. 26, 28.) — Že Ježíš zvítězí nad peklem a vysvobodí nás z otroctví ďáblova, předpověděl sám před svou smrtí, když pravil apoštosům: „*Nyníť jest soud světa; nyní bude kníže tohoto světa vyvrženo ven. A já když budu povýšen, od země všecko potáhnu k sobě*“: (Jan 12, 30. 31.)

III. Proč nazýváme Ježíše Krista „Spasitelem“? (Protože nám zjednal milost a spásu.) — Co znamená: „Ježíš Kristus nám zjednal spásu“? (Zasloužil nám věčné blaženosti.)

Aby nám vydobyl ztracené milosti a otevřel nám zase nebe, které od hřichu prvních lidí bylo zavřeno, a tak nám zasloužil věčné blaženosti, bylo třetí příčinou, proč Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti.

Proč chtěl Ježíš Kristus trpěti a umříti za třetí?

Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti:

3. aby nám zasloužil hojné milosti a věčné blaženosti. (Otáz. 155. 3.)

Proč chtěl Ježíš Kristus trpěti a umříti?

Ježíš Kristus chtěl trpěti a umříti:

1. aby za nás dokonale dosti učinil spravedlnosti Boží;

2. aby nás vysvobodil od hříchu, otroctví ďáblova a věčného zatracení;

3. aby nám zasloužil hojné milosti a věčné blaženosti. (Otáz. 155.)

Proč mohl Ježíš Kristus dokonale za nás dosti učiniti? (Otáz. 156.)

Tak velikých a mnohých utrpení Kristových nebylo nevyhnutelně třeba na dostiučinění a na zjednání milosti pokolení lidskému, neboť i nejnepatrnější utrpení Boha — člověka bylo by stačilo, protože každý skutek Kristův vycházel z jeho božské osoby a proto byl ceny neskončené. Ježíš chtěl však dobrovolně tolik trpěti: 1. aby nám ukázal svou nesmírnou lásku a tak nás tím spíše přiměl, abychom i my navzájem jeho milovali; 2. aby nám vštípil největší ošklivost před hříchem, který byl jen tak velikou cenou napraven; 3. aby nás roznítil napodobiti ctnosti, které se tak stkvěle jeví v jeho utrpení.

Ježíš Kristus nepřišel na svět pouze pro národ židovský ani netrpěl pouze pro některé lidi, nýbrž Ježíš Kristus narodil se, trpěl a umřel pro spásu všech lidí. Za všechny lidi, kteří od počátku světa žili a do skonání světa žítí budou, zemřel Ježíš Kristus a všichni lidé mohou pro jeho zásluhy dojíti spasení, jak svědčí Písmo svaté: „*A on jest obět slitování za hříchy naše, a netoliko za naše, ale i za všeho světa*“ (I. Jan, 2, 2.) Zásluhy Ježíše Krista jsou tedy bohatou studnicí milostí, z níž čerpati mohou všichni lidé bez rozdílu. Avšak má-li se nám pro zásluhy Ježíše Krista dostati spasení, musíme se také sami přičiniti, abychom se zásluh těch stali účastnými. (Sněm trid. sez. VI. k. 3.) Proto musíme se uchopiti všech prostředků, které Ježíš Kristus ustanovil k dosažení spásy. Prostředky ty jsou: víra v Ježíše Krista, zachovávání přikázání Božích, modlitba, svaté svátosti, zvláště svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní. Jestliže někteří přes to, že Ježíš Kristus za všechny umřel, nepřicházejí k spasení, třeba příčinu toho hledati v nich samých, protože nečiní, co by pro

své spasení činiti měli, ba mnohdy spasení svému úmyslně odporují.

Mohou-li pro zásluhy Ježíše Krista všichni lidé dojíti spasení?

V š i c h n i l i d é mohou pro zásluhy Ježíše Krista dojíti spasení, konají-li, čeho je třeba, aby se jich stali účastnými. (Otáz. 157.)

Kdo koná obět, nazývá se „knězem“. Poněvadž Ježíš Kristus vykonal obět, je tedy také knězem, a to knězem nejvyšším, jelikož jeho obět krvavá má nejvyšší cenu. Poněvadž pak se obětoval za veškeré lidstvo, je nejvyšším knězem lidstva.

* * *

Který článek víry jsme si vykládali? — Jak zní čtvrtý článek víry?

Ve čtvrtém článku víry jsme poznali, že Ježíš jakožto člověk skutečně trpěl, na kříži umřel a byl pohřben.

Za kterého císaře římského Ježíš trpěl a umřel? — Kdo byl římským vladařem v zemi židovské, když Ježíš trpěl a umřel?

Že Ježíš trpěl a umřel za času, kdy pontský Pilát byl vladařem římského císaře nad zemí židovskou, jest ve čtvrtém článku apoštolského vyznání víry naznačeno slovy: „Trpěl *pod pontským Pilátem*“.

Opakování.

Na čem se usnesla velerada židovská brzy po vzkříšení Lazarově? — Kdy však chtěl Ježíš umřít? — Kam odešel ještě z Bethanie? — Kudy se ubíral do Jerusalema na svátky velikonoční? — Do kterého městečka přišel dne 10. Nisanu? — Jak se bral z Bethfage do Jerusalema? — Kterak jej oslavoval lid? — Kam až dojel Ježíš v Jerusalemě? — Kam se odebral na noc? — Kde byl Ježíš následující dny? — Kam chodil na noc? — Kde byla hora Olivetská?

Kdy si připomínáme slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema? — Proč se říká poslední neděli postní „Květná“? — Co připomíná průvod s ratolestmi? — Co připomínají ratolesti? — Kam se dávají obyčejně svěcené ratolesti? — Proč se tak činí? — Proč jsou dveře chrámové zavřeny, když se průvod vrací do kostela?

Na čem se usnesla velerada ve středu před svátky velikonočními? — Proč chtěla Ježíše zatknouti *tajně*? — Kdy jej chtěla usmrtiti? — Co bylo příčinou, že změnili ještě téhož dne své usnesení? — Co soudili z toho, že se jim Jidáš nabídl Ježíše jim zraditi? — Kdy ustanovili Ježíše zabiti? — Co nabídli Jidášovi za zradu?

Co slavil Ježíš ve čtvrtek dne 14. Nisanu? — Na kterou památku slavili Židé velikonoční večeři? — Pověz, co všecko činil Ježíš při velikonoční večeři! — Kde stál dům, v němž Ježíš slavil velikonoční večeři? — Kdy si připomínáme poslední večeři Páně? — Proč se tomu dnu říká „zelený“ čtvrtek? — Kolik mší sv. slouží se na „Zelený čtvrtek“ v každém chrámě? — Jak přijímají kněží, kteří neslouží mše sv., tělo Páně? — Co zvláštního se děje při mši sv. o Gloria? — Do kdy potom zvony umlkají? — Co se naznačuje umlknutím zvonů? — Proč proměňuje na „Zelený čtvrtek“ kněz tři hostie? — Co se připomíná odhalováním oltářů? — Čím se připomíná na „Zelený čtvrtek“, že Ježíš myl apoštolům nohy? — Jak se říká hodinkám, jež se konají ve čtvrtek a následující dva dny odpoledne v chrámě? — Na kdy se překládá památka ustanovení velebné svátosti a mše svaté při poslední večeři? — Kdy se koná slavnost „Božího Těla“? — Z čího podnětu byla v církvi zavedena slavnost „Božího Těla“?

Kam odešel Ježíš od poslední večeře? — Co pocítil Ježíš na hoře Olivetské? — Proč pocítil Ježíš smrtelnou úzkost? — V čem hledal Ježíš potěchy? — Kdo jej přišel potěšiti?

Kdo vešel do zahrady, když Ježíš se pomodlil? — Kdo vedl tlupu vojáků? — Kterak ukázal Ježíš, že by vojáci neměli moci proti němu, kdyby sám nechtěl? —

Kdy až svázali vojáci Ježíše? — Kterak se zachovali apoštolové, když byl Ježíš svázán?

Kam vedli vojáci svázaného Ježíše? — Nač se tázal *Annáš* Ježíše? — Vypravuj dále! — Ke komu vedli Ježíše od *Annáše*? — Kdo byl *Kaifás*? — Kdo byl shromážděn u *Kaifáše*? — Proč odsoudila velerada Ježíše k smrti? — Za koho prohlásili Ježíše za to, že se nazval Synem Božím? — Který trest byl u Židů stanoven na rouhače? — Proč se Ježíš nedopustil rouhání, nazvav se Synem Božím?

Vypravuj, co se přihodilo na dvoře *Kaifášově* mezi tím, co byl Ježíš souzen? — Čím byl Petr pohnut k lítosti? — Kde byl Ježíš přes noc? — Jak s ním nakládali hlídající jej žoldnéři?

Ke komu vedli nejvyšší kněží a starší lidu Ježíše v pátek ráno? — Kdo byl *Pilát*? — Proč vedli nepřátelé Ježíše k *Pilátovi*? — Co žalovali na Ježíše u *Piláta*? — Proč nevinili u *Piláta* Ježíše z rouhání? — Co seznal *Pilát* z rozhovoru s Ježíšem? — Co chtěl s Ježíšem učiniti? — Jak volali jeho nepřátelé? — Ke komu poslal *Pilát* Ježíše, když uslyšel, že je z Galileje? — Proč poslal *Pilát* Ježíše k *Herodesovi*? — Jak potupil *Herodes* Ježíše? — Proč jej tak potupil? — Kdo nosíval bílé roucho?

Který obyčej byl u Židů o svátcích velikonočních ve příčině vězňů? — V čí prospěch chtěl *Pilát* užiti toho obyčeje? — Koho navrhl *Pilát* propustiti na svobodu? — Proč navrhl Ježíše a lotra *Barabáše*? — Za koho žádal lid? — Co řekl *Pilát* o Ježíši? — Proč dal *Pilát* Ježíše *bičovati*? — Kterak se dalo bičování? — Při kom jen se smělo užívat trestu bičování? — Kterak potupili vojáci Ježíše, když ho zbičovali? — Co stojí na místě, kde byl Ježíš bičován? — Kde se nalézá největší kus sloupu, k němuž byl Ježíš při bičování přivázán? — Kde jsou schody, po nichž Ježíš sestupoval do domu *Pilátova*? — Kde se chová trnová koruna Ježíšova?

Kam uvedl *Pilát* zbičovaného Ježíše? — Kterak řekl, ukazuje ho lidu? — Co řekl těmi slovy? — Co očekával *Pilát*? — Jak volali nepřátelé Ježíšovi? — Kterak po-

hrozili Pilátovi, když ještě váhal vydati jim Ježíše? — Čeho docílil tou hrozbou? — Čím chtěl Pilát naznačiti, že jest nevinnou smrtí Ježíšovou? — Kterak volali Židé po slovech Pilátových? — Proč se Pilát vydáním Ježíše na smrt dopustil velikého hříchu?

K jaké smrti byl Ježíš odsouzen? — Kde měl býti ukřižován? — Jak se nazývá *cesta*, po které Ježíš nesl kříž? — Kolikrát padl Ježíš pod křížem? — Kdo pomáhal Ježíši nésti kříž? — Proč opatřili žoldnéři Ježíšovi pomoc při nesení kříže? — Proč musil *Šimon* býti přinucen, aby pomohl Ježíšovi kříž nésti? — Která žena ustrnula se též nad Ježíšem? — Kterou službu prokázala *Veronika* Ježíšovi? — Které odměny dostalo se jí za to od Ježíše? — Kterak napomínal Ježíš plačící nad ním ženy? — Co těmi slovy řekl?

Kdy přišel průvod s Ježíšem na horu Kalvarii? — Čím chtěli Ježíše *omámiti*, aby necítil tolik bolesti křižování? — Proč Ježíš nepřijal toho nápoje? — Kdy byl Ježíš ukřižován? — Koho ukřižovali Židé ještě s ním? — Proč dali Ježíše *do prostřed*? — Který nápis dal Pilát přibíti nad hlavu Ježíšovu? — Co bylo naznačeno nápisem tím? — Jak naložili vojáci se šaty Ježíšovými?

Který zázrak se stal hned, jak byl Ježíš ukřižován? — Proč zatmění slunce při smrti Ježíšově nemohlo býti zatměním přirozeným?

Kolikrát promluvil Ježíš s kříže? — Kterak promluvil Ježíše s kříže? — Kolik hodin bylo, když Ježíš zemřel? — Kolik to bylo hodin dle našeho počítání? — Kterak Židé počítali hodiny?

Které *zázraky* staly se při smrti Ježíšově? — Co bylo naznačeno roztržením opony? — Kdy až vstali někteří lidé z mrtvých? — Jak se jmenoval setník, jenž zvolal: „Jistě Syn Boží byl tento“?

Jako kdo trpěl Ježíš? — Proč nemohl trpěti jako Bůh? — Co trpěl Ježíš? — Co trpěl Ježíš *na duši*? — Co trpěl Ježíš *na těle*? — Co zůstalo spojeno i s mrtvým tělem Ježíšovým? — Proč zůstalo božství spojeno i s mrtvým tělem Ježíšovým?

Kdy si zvláště připomínáme utrpení a smrt Ježíše Krista? — Proč se ten pátek nazývá „Veliký“? — Jak se říká týdnu, do něhož připadá „Veliký pátek“? — Proč se tomu týdnu říká „Veliký“ nebo „Svatý týden“? — Proč se mu říká „Pašijový týden“? — Kdy se čtou ve „Svatém týdnu“ pašije?

Uveď hlavní obřady o „Velikém pátku“! — Proč se na „Veliký pátek“ neobětuje mše svatá? — Jak se říká mši svaté podobnému obřadu, jenž se koná na „Veliký pátek“? — Proč se obřadu tomu říká „mše předposvěcených“?

Kdy si připomínáme památku smrtelných úzkostí Páně? — Čím se nám připomíná každý pátek smrt Páně? — Co se modlíme v pátek ve 3 hodiny? — Které slavnosti jsou ustanoveny v církvi na památku utrpení Páně? — Co nám zvláště připomíná smrt Páně? — Od kdy zvláště je sv. kříž v největší uctivosti? — Kdy byl nalezen kříž Kristův? — Pověz osudy sv. kříže! — Které slavnosti se konají v církvi k uctění sv. kříže?

Kdy musilo býti u Židů tělo mrtvého pohřbeno? — Co bylo nutno učiniti, nebyl-li ukřižovaný ještě večer mrtev? — Jak bývala smrt ukřižovaných *urychlována*? — Proč zvláště v den smrti Ježíšovy bylo nutno, aby ukřižování byli ještě *téhož* dne pohřbeni? — Zač tedy žádali nepřátelé Ježíšovi Piláta? — Kterým způsobem chtěli urychlit smrt ukřižovaných? — Proč bylo k tomu nutno svolení vladařova? — Kterak urychlili vojáci smrt lotrů? — Co viděli, když přišli k Ježíšovi? — Kterak se ujistili o jeho skutečné smrti? — Co vyšlo z rány Ježíšovi v boku učiněné? — O čem to svědčilo?

Kde bývala těla odpravených pohřbívána? — Co však se dovolovalo v některých případech? — Kdo požádal Piláta za vydání těla Kristova ku pohřbu? — Kdy teprve Pilát daroval tělo Kristovo Josefovi z Arimathie? — Koho přibral si ještě Josef k pohřbení Krista? — Kam pohřbil Josef z Arimathie a Nikodém Ježíše? — Jak byl upraven hrob Ježíšův? — Kdo byl kromě Josefa z Arimathie a Nikodéma přítomen ještě pohřbu Je-

žíšovu? — Na čem se umluvily nábožné ženy, než odešly od hrobu Ježíšova?

Nač se rozpomenují členové velerady brzy po pohřbu Ježíšově? — Čeho se obávali? — Zač prosili proto Piláta? — Co jim odvětil Pilát? — Čím tedy opatřili hrob? — Které opatření učinili, aby vojáci se nemohli dáti podplatiti k otevření hrobu? — Kterak zapečetili hrob?

Čím si připomínáme, že Ježíš byl položen do hrobu? — Proč bývá v Božím hrobě monstrance *zastřena* rouškou bílou? — Kterým *svátkem* si připomínáme, že s Ježíšem trpěla i Panna Maria? — Kdy se slaví svátek „Sedmi-bolestné Panny Marie“? — Které bolesti Panny Marie se obyčejně uvádějí? —

Proč chtěl Ježíš trpěti a umřít? — Proč mohl Ježíš za nás dokonale dosti učiniti?

Za koho trpěl a umřel Ježíš? — Kdo tedy může pro zásluhy Ježíšovy dojíti spasení? — Čeho však je třeba, máme-li dojíti pro zásluhy Kristovy spasení? — Kterak se staneme účastnými zásluh Kristových? — Proč někteří lidé přes to, že Ježíš za nás umřel, nedocházejí spasení?

Pátý článek víry.

Jak zní pátý článek víry?

Pátý článek víry zní: „Sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých“. (Otáz. 158.)

Sestoupení Ježíše do předpekli.

Před vykoupením nikdo nemohl pro hřích dědičný přijíti do nebe. Duše lidí, kteří umřeli s těžkým hřichem, přišly do pekla; duše těch, kteří měli na sobě lehké hříchy, přišly do očistce; duše pak spravedlivých, t. j. těch, kteří neměli jiných hříchů kromě hřichu dědičného, jako byli na př. Adam, Eva, Abel, Sét, Noe, Abraham, Isak, Jakub, Josef, Mojžíš, David, Eliáš, Jan Křtitel a j., musily čekati

v určitém, nám neznámém místě na vykoupení. To místo jmenuje se „**předpekli**“.

Duše v pekle trpěly a trpí veliké muky a to beze vši naděje na vykoupení; duše v očištcí trpěly a trpí sice také mnohé muky a bolesti, ale měly a mají naději na vysvobození. Ale duše v předpekli, poněvadž tam nebyly držány pro své vlastní hříchy, nýbrž jen pro hřích dědičný, netrpěly bolestí, jen do nebe nesměly, dokud nebudou vykoupěny. Ta jistá naděje, že budou vykoupěny a z předpekli vysvobozeny, naplňovala je radostným klidem, že pokojně a bez bolesti očekávaly Vykupitele.

Rozumíme tedy předpekli místo, kde duše spravedlivých před Kristem zemřelých pokojně a bez bolesti očekávaly Vykupitele.

Co rozumíme předpekli?

Předpekli rozumíme místo, kde duše spravedlivých před Kristem zemřelých pokojně a bez bolesti očekávaly Vykupitele. (Otáz. 160.)

Předpekli nazývá se v Písmě sv. také „**rájem**“, jak patrně ze slov Ježíšových k lotru na pravici: „*Amen, pravím tobě: Ještě dnes budeš se mnou v ráji!*“ (Luk. 23, 43.), a „**lůnem Abrahamovým**“, což vysvětluje ze slov: „*Stalo se, že zemřel žebřák a nesen jest od andělů do lůna Abrahamova*“. (Luk. 16, 22.)

Když Ježíš na kříži zemřel, duše jeho oddělila se od těla a sestoupila do předpekli.

Avšak v apoštolském vyznání víry se nepraví, že Ježíš „**stoupil do předpekli**“, nýbrž že „**stoupil do pekel**“. K porozumění tomu třeba míti na mysli, že slova „**peklo**“ užívá se v různém významu. Nejčastěji označuje se jím místo zavrženců. V tom významu třeba bráti slovo „**peklo**“, na př. ve výroku Ježíšově: „*Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle*“. — Též nazývá se někdy „**peklem**“ očištec. Tak na př. církev svatá se modlí při mši svaté za zemřelé: „*Pane Ježíši Kriste, králi slávy, vysvobod' duše všech věrných zemřelých od trestů pekelných!*“ Že pak se

za duše, které jsou v pekle, nemodlíme, neboť těm není již pomoci, „tresty pekelnými“ církev svatá v uvedeném případě rozumí tresty v očištění. — Konečně se nazývá „peklem“ předpekli. V tom smyslu třeba brát slovo „peklo“ v apoštolském vyznání víry, kde se praví o Ježíši: „Sstoupil do pekel“.

Ježíš sestoupil do předpekli, aby zvěstoval duším spravedlivých, že jsou vykoupeny. Nebyly sice hned uvedeny do nebe, ale stalo se tak brzy; když Ježíš sám se navracel do nebe, šly s ním také duše z předpekli. Od té doby pak není již předpekli, neboť duše čisté, spravedlivé vcházejí po smrti těla hned do nebe.

Co znamenají slova „Sstoupil do pekel?“

Slova „Sstoupil do pekel“ znamenají, že duše Ježíšova, když se od těla odloučila, sestoupila do předpekli. (Otáz. 159.)

Proč sestoupil Ježíš do předpekli?

Ježíš sestoupil do předpekli, aby zvěstoval duším spravedlivých, že jsou vykoupeny. (Otáz. 161.)

Bludař Kalvín se mylně domníval, že Ježíš sestoupil do pekla, t. j. do místa zavrženců, aby prý tam vytrpěl muka pekelná k dokonání vykoupení. Naproti tomu pravíme, že bylo zcela nemožno, aby Ježíš, byť jen okamžik, trpěl tresty zavrženců v pekle. Tresty pekelné záleží mezi jiným v nenávisti k Bohu a v zoufalství. Ale o Ježíši, Synu Božím, nelze se domnívati, že by nenáviděl Boha nebo si zoufal. Sv. Augustin ve příčině té praví: „Jestliže duše lotrova byla vzata hned po smrti těla do ráje, můžeme věřiti, že by kdo byl tak bezbožný a tvrdil, že duše našeho Spasitele byla po dobu, dokud tělo bylo mrtvo, vězněna v pekle?“

Z mrtvých vstání Ježíšovo.

Tělo Ježíšovo odpočívalo v hrobě v pátek odpoledne, celý den v sobotu až do rána prvního dne po sobotě. Po celou tu dobu bylo v Jerusalemě ticho a také u hrobu Ježíšova panoval klid. Vojáci seděli u hrobu ve dne

v noci a bedlivě ho střežili. Apoštolové a přátelé Ježíšovi shromáždili se u svých známých a v tichosti vypravovali si o těch věcech, které se byly sběhly. Ženy v sobotu večer nakoupily vonných mastí a květin a všechno si připravily, aby se časně ráno mohly vypraviti ke hrobu Páně, neboť chtěly jej ozdobiti květinami a tělo Ježíšovo pomazati mastmi.

Nastalo ráno prvního dne po sobotě. Vojáci pilně pozorovali hrob a ani se od něho nehnuli. A tu najednou nastalo u hrobu zemětřesení, hrob ozářen byl neobyčejnou jasností a Ježíš vyšel z hrobu živý. Svou vlastní mocí zase spojil duši svou s tělem svým ve hrobě odpočívajícím — **vstal z mrtvých**.

V touž dobu s nebe sestoupil anděl v podobě mládence, jehož obličej byl jako blesk a roucho jako sníh, odvalil kámen hrobový a posadil se na něm, potom se usadil ve hrobě samém.

Anděl zjevil se a odvalil kámen nikoli proto, aby otevřel Ježíši cestu, nýbrž aby lidem oznámil, že Ježíš vstal z mrtvých.

Vojáci spatřivše, co se u hrobu dalo, zděsili se a padli k zemi jako omráčeni. Když pak se zase vzpamatovali, uzřeli hrob prázdný. Hrůzou a strachem se třesouce dali se na útěk do města, aby zvěstovali veleřadě, že Ježíš vstal z mrtvých.

* * *

Před Ježíšem také někteří lidé vstali z mrtvých; na př. mládenec Naimský, dcera Jairova, Lazar. Ale ti všichni vstali z moci Boží, byli od Boha vzkříšeni. Ježíš však vstal z mrtvých **vlastní mocí**. Touž božskou mocí, kterou probudil k novému životu mládence Naimského, dceru Jairovu a Lazara, spojil zase duši svou s mrtvým tělem svým ve hrobě a probudil je k životu. Sám to dosvědčuje slovy: „*Mám moc život svůj dáti a moc jej zase vzít*“ (Jan 10, 18.)

Tělo Ježíšovo po z mrtvých vstání bylo sice podstatou totéž jako před z mrtvých vstáním, ale mělo

vlastnosti, kterých před z mrtvých vstáním nemělo. Bylo totiž jasné a stkvoucí, krásou všelike viditelné tvorstvo převyšující. Jasnost, již se Ježíš zastkvěl na okamžik na hoře Tábor při svém proměnění, byla po z mrtvých vstání trvale na jeho těle patrna. — Vedle toho tělo Ježíšovo bylo tak jemné, že mohlo jako pouhý duch vše pronikati a neviditelným se činiti. Proto Ježíš vyšel z hrobu, aniž porušil pečeti, zjevoval se učedníkům při zavřených dveřích a po každé náhle zmizel. — Konečně tělo Ježíšovo po z mrtvých vstání bylo velice hbité, mohlo se rychle pohybovati s místa na místo. Tím se vysvětluje, že se Ježíš po z mrtvých vstání zjevoval na místech rozličných, od sebe daleko vzdálených, velmi brzy — téměř ihned — za sebou. Krátce říkáme, že Ježíš vstal z mrtvých **slavný**.

Pět ran si Ježíš zachoval i na těle oslaveném, a to jednak na znamení vítězství nad smrtí a ďáblem, jednak na znamení, že vstal z mrtvých s týmž tělem, v němž byl na kříži trpěl, jednak aby je Otci nebeskému ukazoval, a konečně, aby je v den soudný ukázal spravedlivým k útěše, bezbožným však k zahanbení.

Které mrtvé vzkřísil Ježíš za svého veřejného působení?

Lazar, mládenec Naimský, dcera Jairova byvše vzkříšení umřeli zase, ale Ježíš Kristus vstav z mrtvých nemůže již umříti, vstal z mrtvých **nesmrtelný**, jak o tom svědčí slova Zjevení sv. Jana „*Byl jsem mrtvý, a aj, živý jsem na věky věkův a mám klíče smrti i pekla*“ (1, 18.), a slova sv. Pavla: *Kristus vstav z mrtvých již neumírá, smrt nad ním nebude více panovati*“. (Řím. 6, 6.)

Či mocí spojil zase Ježíš Kristus duši svou s tělem? Jaký vyšel z hrobu? Místo „spojil zase duši svou s tělem“ říkáme „vstal z mrtvých“.

Co znamenají slova „**Vstal z mrtvých**“?

Slova „**Vstal z mrtvých**“ znamenají, že Ježíš Kristus vlastní mocí zase spojil duši svou s tělem a ze zavřeného hrobu vyšel **slavný a nesmrtelný**. (Otáz. 162.)

Na památku z mrtvých vstání Ježíšova církve svatá slaví každoročně „svátky velikonoční“, a to vždy v neděli po prvním jarním úplňku. Svátky ty se počínají „Bílou sobotou“, t. j. sobotou po Velikém pátku. Sobotě té se říká „Bílá“, poněvadž v prvních dobách církve katechumeni bývali v ten den křtěni a na znamení očišťování, jehož nabývali na křtu svatém, oblékáni v bílé roucho, které pak nosili po celé svátky velikonoční až do následující neděle. Udělování křtu na Bílou sobotu připomíná se dosud svěcením křestní vody na ten den. — Bílá sobota je zasvěcena památce odpočívání těla Kristova v hrobě a sestoupení duše jeho do předpekli.

Obřadů, jež se jindy konaly až v noci, nyní však se konají ráno, jest velmi mnoho.

Nejprve se žehná nový oheň. Venku před kostelem se zapálí hranička dříví jiskrou z kamene ocilkou vykřesanou; v ohni spálí se svaté oleje, jež zbyly od předešlého roku („pálení Jidáše“). Oheň se pak žehná modlitbou, kropením svěcenou vodou a okuřováním. Tím požehnaným ohněm se naznačuje Kristus, jenž se jako světlo věčné stal svým vzkříšením světu novým světlem. Potom se světí pět kadidlových zrn, která se později zasazují do velikonoční svíce. Z hořící hranice dá se pak několik oharku do kaditelnice a zapálí se svíčka, od níž se pak všechny ostatní svíce ve chrámě rozžehnou na znamení, že od Spasitele vychází pravda, světlo i teplo. Na to se jde v průvodu do kostela. U dveří jáhen rozžehá jedno rameno zvláštní trojramenné svíce, tak zvaného trojkrutce neboli trianglu, zpívaje při tom: „Světlo Kristovo!“ („Lumen Christi!“) Na to pokleká, a lid s ním odpovídaje: „Bohu díky!“ („Deo gratias!“) totiž za to, že nám ráčil seslati svého jednorozeného Syna k našemu osvětlení a k poznání nejsvětější Trojice, jež se trojkrutcem vyobrazuje. Uprostřed chrámu rozžehá pak druhé a konečně u hlavního oltáře třetí rameno trojkrutce zpívaje hlasem vyšším a vyšším totéž, co při rozžehání prvního ramene. Znenáhle rozsvěcování trojkrutce připomíná, že lidé též znenáhla poznali evangelium.

Po té se žehná u hlavního oltáře tak zvaná „velikonoční svíce“ neboli „paškál“, při čemž se zpívá krásný zpěv „Exsultet“, t. j. nechť se veselí andělé i lidé, ježž dle ústního podání sepsal sv. Augustin jsa jáhnem. Za zpěvu zasazuje se do paškálu v podobě kříže patero kadidlových zrn, pak se paškál zapaluje od trojkrutce a od paškálu se pak rozsvěcuje věčné světlo, t. j. lampy před hlavním oltářem, a všechna ostatní světla chrámová, která o prvních temných hodinkách ve středu byla zhašena.

Paškál se pak postaví na oltář na straně evangelní, kdež bývá při službách Božích až do svátku Na nebe vstoupení Páně rozžehován. Paškál připomíná vzkříšeného Ježíše; kadidlová zrna připomínají vonné masti, kterými Josef z Arimathie a Nikodém pomazali tělo Ježíšovo; patero pak důlků, do kterých

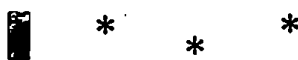
se těch pět zrn kadidlových zasazuje, patero ran Kristových, které i po z mrtvých vstání zdobily oslavené tělo jeho. Paškál zapaluje se od trojkrutce na znamení, že Syn Boží vyšel od Otce jako „světlo od světla“. — Na to se zpívá dvanáctero proroctví starozákonních, která se odnášejí významem svým k duchovnímu obrození lidstva, které Ježíš svou smrtí vykoupil.

Po té kněz ubírá se v průvodu na místo, kde se chová křestní voda, a tam ji slavným obřadem světí. Když byla křestní voda posvěcena, bývali za starých dob katechumeni křtěni, a dosud církev si přeje, aby křest svatý těm, kteří kolem té doby mají býti pokřtěni, zejména lidem dospělým, pokud možno jen na Bílou sobotu byl udílen.

Po svěcení křestní vody zpívá se litanie ke všem svatým, při níž kněz a přísluhovatelé padají u oltáře na tvář. Po litanii slouží se slavná mše svatá (jediná v každém chrámu), a to v bílé slavnostní barvě. Ta mše svatá jest vlastní oslavou a památkou z mrtvých vstání Páně. Při Gloria rozezvučí se znova zvony. Po epištole zpívá se třikráte slavné, radostné „Alleluja“ (= chvalte Boha!). Po přijímání zpívají se hned krátké nešpory, protože se dříve tyto bohoslužby konaly v noci.

K večeru se vede slavný průvod s nejsvětější svátostí oltářní od Božího hrobu kolem kostela k hlavnímu oltáři. Průvod ten se nazývá „Vzkříšení“ a slaví se v sobotu místo v neděli časně z rána. Průvodu tomu mělo by se vlastně říkati „z mrtvých vstání Páně“, poněvadž Ježíš nebyl nikým vzkříšen, nýbrž vlastní mocí vstal z mrtvých.

V neděli velikonoční neboli na „**Hod Boží velikonoční**“ světívá se ve chrámě beránek, chléb a vejce. Beránek nám připomíná velikonočního beránka u Židů, jenž byl předobrazem Vykupitelovým, chléb pak přesný chléb, jehož Ježíš požíval při poslední večeři; vejce jsou obrazem našeho z mrtvých vstání: jako totiž kuřátko se časem svým proklube skořepinou a vyjde z vejce živé, tak i my někdy vyjdeme živí z hrobu. Poněvadž pak předkové naši po celý půst nejedli masa, ba ani vajec, vejce o velikonočních svátcích bývala jim tak milá, že povstal obyčej okrašlovati je barvami, nejčastěji barvou červenou, odtud se jim dosud říká „kraslice“. („Krásný“ značí původně „červený“, jako dosud u Rusův, a odtud i velikonočním svátkům říká se „červené svátky“.) Že pak děti za kraslice prosívají nosíce zelený proutek se stužkou neboli pomlázku, říká se jim též „pomlázka“.



Z mrtvých vstalý Ježíš ukázal se nejprve Marii Magdaleně. Marie Magdalena přišla ke hrobu ráno, když ještě bylo tma. Žádného z vojínů tam již nezastihla. Když uzřela kámen od hrobu odvalený, do-

mnívala se, že někdo vzal tělo Páně; proto ihned běžela k Petrovi a Janovi do Jerusalema a pravila jim: „Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kam ho položili“.

Petr a Jan spěchali hned ke hrobu. Jan, jsa mladší, předhonil Petra a přišel ke hrobu dříve, ale dovnitř nevešel. Nachýliv se, uzřel, že prostěradla, kterými ovinuto bylo tělo Páně, leží na zemi složena. Hned potom přišel Petr a vešel ihned do hrobu; uzřel prostěradla položená a roucho, které bylo na hlavě Ježíšově, zvlášť na jednom místě svinuté. Potom vešel i Jan, uzřel a uvěřil, že Ježíš vstal z mrtvých. Petr však divil se sám u sebe, co se to stalo. I odešli oba do Jerusalema.

Marie Magdalena, která přišla hned za nimi, zůstala u hrobu venku a plakala. Když se pak naklonila do hrobu, uzřela dva anděly v bílém rouše sedící, jednoho u hlavy, druhého u nohou, kde bylo položeno tělo Ježíšovo. Andělé řekli jí: „Ženo, co pláčeš?“ Dí jim: „Vzali Pána mého, a nevím, kde jej položili“. Když to řekla, obrátila se zpět a uzřela před sebou Ježíše, ale nevěděla, že by to byl Ježíš. Dí jí Ježíš: „Ženo, co pláčeš? Koho hledáš?“ Ona domnívajíc se, že je to zahradník, řekla jemu: „Pane, ty-li jsi jej vzal, pověz mi, kde jsi ho položil, a já jej vezmu“. Dí jí Ježíš: „Maria!“ Marie Magdalena poznala ten známý hlas a zvolala: „Mistře!“ Chtěla se mu vrhnouti k nohám a zlíbatí je, avšak on jí řekl: „Nedotýkej se mne, neboť jsem ještě nevstoupil k Otci svému (tedy mne ještě uvidíš), ale jdi k bratřím (učedníkům) mým a pověz jim, že brzy vstoupím k Otci svému a k Otci vašemu“.

I odešla Marie Magdalena ihned k apoštolům a zvěstovala jim: „Viděla jsem Pána a toto mi pověděl“.

Ježíš zjevil se Marii Magdaleně dříve než apoštolům, aby ji odměnil za její vytrvalou lásku. Právem můžeme se domnívati, že se Ježíš po svém z mrtvých vstání ukázal nejdříve matce své Panně Marii, byť Písmo svaté o tom ničeho nepravilo.

Když Marie Magdalena odešla k apoštolům, a slunce už vzešlo, šly ke hrobu ostatní ženy. Na cestě pravily

vespolek: „Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových?“ Ale jak se ulekly, když uzřely kámen odvalený a hrob otevřený! Vešly do hrobu, kde uviděly anděla v podobě mládence oděného rouchem bílým; i ulekly se. Ale anděl řekl jim: „Nebojte se! Ježíše hledáte Nazaretského, ukřižovaného. Vstať jest, není ho tuto. Aj, místo, kde ho byli položili. Jděte, povězte učedníkům jeho i Petrovi, že vás předejde do Galileje. Tam uzříte ho, jak pověděl vám“.

I vyšly rychle z hrobu s bázni a radostí velikou a běžely, aby to zvěstovaly učedníkům jeho. A hle! Ježíš potkal se s nimi řka: „Zdrávy buďte!“ Ony přistoupily, chopily se nohou jeho a klaněly se jemu. Ježíš řekl jim: „Nebojte se! Jděte, zvěstujte bratřím svým, ať jdou do Galileje. Tam uzří mne“.

Vypravování Marie Magdaleny a ostatních žen potkalo se u učedníků s nevěrou. Ta slova zdála se býti před nimi jako planá řeč, a nevěřili jim.

Tou dobou přišli vojínové, kteří od hrobu byli prchli, a oznámili knížatům kněžským všecko, co se bylo stalo. Knížata kněžská se sešli se staršími lidu a radili se, co mají činiti. Konec rady byl tento: Zavolali vojáky, dali jim mnoho peněz a poručili jim, aby všude vykládali, že, když usnuli, přišli učedníci Ježíšovi a ukradli tělo z hrobu a nyní říkají, že vstal z mrtvých. Vojáci vzavše peníze učinili, jak byli poučeni.

Avšak podplacení vojáků bylo málo platné; pravda nedala se ničím umlčeti. Že vojáci lžou, bylo nejlépe poznati z chování členů vysoké rady jak k nim samým tak k učedníkům. Kdyby byli vojáci, zapomenuvše povinnosti své, usnuli, byli by členové vysoké rady, jimž nezbytně bylo by na tom záleželo, aby podvod byl odhalen, dali celý sběh věcí přísně vyšetřiti a na to naléhali, aby vojáci byli potrestáni. Avšak to se nestalo, z čehož patrně, že členové vysoké rady věděli, že vojáci nespali a že tedy nemohou býti trestáni. A dejme tomu, že by vojáci u hrobu byli skutečně spali. Pak nemohli věděti, co se za jejich spaní dělo, a nemohli tvrditi, že učedníci tělo Páně odnesli,

neboť člověk spící neví, co se kolem něho děje. — Kdyby učedníci byli tělo Ježíšovo skutečně ukradli, byli by je členové vysoké rady též volali na soud a potrestali, avšak nic takového se nestalo. Ostatně bylo by bývalo zcela nemožno vzít tělo Ježíšovo z hrobu, neboť by se vojáci jistě byli probudili, kdyby učedníci byli odvalovali kámen hrobový. Ani nelze mysliti, že by se učedníci, kteří byli tehdy příliš bojácní, byli odhodlali k činu tak nebezpečnému. Nezbyvá tedy než přijmouti za pravdu, že Ježíš **vpravdě vstal z mrtvých**, jak dosvědčují apoštolové, kteří jej po z mrtvých vstání častěji vidali a jeho se dotýkali, s ním mluvili a jedli.

Jak sv. evangelisté vypravují, zjevoval se Ježíš po svém z mrtvých vstání častěji apoštolům. Sv. Petrovi a Jakubovi zjevil se mezi dnem brzy po svém vzkříšení.

Téhož dne zjevil se také dvěma učedníkům do Emaus jdoucím. (Luk. 24, 13.—33.) Dva učedníci, z nichž jeden jmenoval se Kleofáš, byli toho dne v Jerusalemě a tam dověděli se od apoštolův a nábožných žen, že Ježíš vstal z mrtvých. K večeru vraceli se do svého domova, do Emaus, které byly asi 3 hodiny vzdáleny od Jerusalema. Cestou živě rozmlouvali o tom, co slyšeli v městě. I stalo se, že Ježíš přidružil se k nim v podobě cizince, a oni ho nepoznali. Ježíš, vida tváře jejich smutné, tázal se jich: „Které jsou ty řeči, jež rozmlouváte vespolek jdouce a jste smutni?“ I odpověděl Kleofáš: „Což jsi ty jediný z příchozích do Jerusalema, jenž nevíš, co se tam stalo v těchto dnech?“ A počali mu vypravovati všechno o Ježíši od jeho narození až do jeho hrozné smrti a pak dodali: „My pak jsme se nadáli, že vykoupí lid israelský (z poddanství římského), ale byl vydán k smrti kříže. Také poděsily nás ženy některé tvrdíce, že viděly jej vzkříšeného“. A tu Ježíš ujal se slova a počal jim z Písma svatého dokazovati, že Kristus všechno to trpěti musil, aby se naplnila proroctví, která o něm byla. Za rozmluvy rychle jim minula cesta, a než se nadáli, byli u brány městečka Emaus. Ježíš si počínal, jako by chtěl jíti dále,

a tu učedníci prosebně k němu pravili: „Pane, zůstaň s námi, neboť se připozdívá, a den se již nachýlil“. Ze srdce přáli si, aby s nimi ještě rozmlouval o milém Ježíši. Ježíš vešel s nimi do domu a přijal jejich pohostinství. Když seděl s nimi za stolem, vzal chléb, dobrořečil, lámal a podával jim, jak to byl učinil při poslední večeři. V tom otevřeli se oči jejich a poznali Ježíše. Zaradovali se, a než se vzpamatovali, Ježíš zmizel. Ač byli unaveni cestou, hned vstali a ještě toho večera spěchali do Jerusalema. Tam našli ve večěradle shromážděný sbor apoštolský ještě s jinými přáteli Ježíšovými, kteří volali jim vstříc: „Vstal Pán právě a ukázal se Šimonovi“. Po té vypravovali také oni, co se bylo stalo na cestě a kterak ho poznali v lámání chleba.

A když o tom mluvili, vešel Ježíš zavřenými dveřmi a stanul uprostřed nich řka: „Pokoj vám! Jáť jsem, nebojte se!“ Učedníci však byli zděšeni a přestrašeni. Domnívali se, že vidí ducha. Ježíš řekl jim: „Vizte ruce mé i nohy, žeť já jsem to. Dotýkejte se a vizte; neboť duch nemá těla a kostí, jako vidíte, že já mám“. Pověděv to, ukázal jim ruce, nohy i bok. Když však ještě nevěřili, ptal se jich: „Máte-li co k jídlu?“ A oni podali mu kus pečené ryby a plást medu. I vzal a jedl před nimi. Potom řekl jim opět: „Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás“. A když to řekl, dechl na ně a pravil: „Přijměte Ducha svatého. Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou“.

Těmito slovy ustanovil Ježíš svátost pokání.

Když se Ježíš zjevil apoštolům, nebyl Tomáš s nimi. Když se potom navrátil, vypravovali mu všichni, že viděli Pána, jeho se dotýkali a s ním jedli. Ale Tomáš nevěřil a pravil: „Neuzřím-li v rukou jeho bodení hřebův a nevpustím-li prst svůj v místo hřebův a nevložím-li ruky své v bok jeho, neuvěřím“. Po osmi dnech zjevil se Ježíš opět apoštolům, a Tomáš byl s nimi. I přistoupil Ježíš k němu a pravil mu: „Vlož prst svůj sem a viz ruce mé! Vztáhni ruku svou a vpusť v bok můj a nebud' nevěřící, ale věřící!“ Tomáš padnuv na kolena

klaněl se Ježíši a pokorně zvolal: „Pán můj a Bůh můj!“ Ježíš řekl mu: „Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi. Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“.

Brzy potom apoštolové odešli do Galileje a živili se tam bývalým svým řemeslem, rybolovem. Jednoho dne shromáždili se u jezera Genesaretského, a tam se jim Ježíš opět zjevil. Požehnal jejich rybolovu a pojedl s nimi. Když pojedli, řekl Šimonovi Petrovi: „Šimone, synu Janův (= Jonášův), miluješ mne více než tito?“ Petr odpověděl: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji“. Ježíš řekl mu: „Pasiž beránky mé!“ Po druhé otázal se ho Ježíš: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Dí mu Petr: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji“. Ježíš řekl mu: „Pasiž beránky mé!“ Po třetí otázal se ho Ježíš: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Petr zarmoutil se, protože se ho Ježíš po třetí tázal, a řekl: „Pane, ty víš všecko; ty víš, že tě miluji“. Ježíš řekl mu: „Pasiž ovce mé!“

Těmito slovy ustanovil Ježíš Petra pastýřem beránek (věřících) i ovcí (apoštolů) tedy nejvyšším pastýřem neboli nejvyšší hlavou církve.

Od jezera Genesaretského odešli apoštolové na jednu horu, jak jim byl uložil Ježíš. Byla to některá hora galilejská, buď hora blahoslavenství nebo hora Tábor. Na tuto horu přišlo s nimi více než 500 učedníků Páně, t. j. všickni ti, kteří v Ježíše uvěřili. A tu se zase Ježíš všem zjevil. Všickni se přesvědčili, že je to skutečně on, a proto padše klaněli se mu. Ježíš přistoupiv k apoštolům odevzdal jim veškeru moc duchovní a slíbil jim i jejich nástupcům svou pomoc a ochranu. Řekl: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce učte všechny národy (úřad učitelský), křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého (úřad kněžský) a učte je zachovávat všecko, cožkoli jsem přikázal vám (úřad pastýřský). A aj, já s vámi jsem po všechny dni, až do skonání světa“.

Po tomto zjevení apoštolové vrátili se do Jerusalema.

Z mrtvých vstání Ježíšovo je tedy nade vší pochybnost jisto. Dokázali je nepřátelé jeho, zvláště pak jeho

přátelé, všickni apoštolové, kterým se čtyřikráte ukázal, kteří s ním mluvili, jedli a jeho se dotýkali. O žádné pravdě nebyli apoštolové více přesvědčeni než o z mrtvých vstání Ježíšově. Proto také o z mrtvých vstání Ježíšově všude nejprve kázali, když jim nepřátelé odpírali, na z mrtvých vstání Ježíšovo jakožto nejpádnější důkaz jeho božství se odvolávali, pravdivost jeho neohroženě dosvědčovali, ba za pravdu tu i život svůj položili. Toho nebyli by zajisté učinili, kdyby o pravdivosti z mrtvých vstání Ježíšova nebyli nade vší pochybnost přesvědčeni!

Mnozí protivníci víry říkají, že prý Ježíš byl z d á n l i v ě m r t ě v, třetího dne prý se probрал ze mdlob a vyšel z hrobu. Avšak již ony hrozné muky a ztráta krve při bičování a křižování musily míti za následek brzkou smrt; ba jediné probodení boku Kristova bylo by postačilo jej usmrtiti. Již tenkrát, když Ježíš nesl kříž na Kalvarii, byl tak zesláblý, že ho nemohl unést; nedá se tedy mysliti, že by po 36hodinném odpočívání v hrobě měl přece tolik síly, aby se beze vší pomoci vyprostil z obalu na sto liber těžkého (Jan 19, 39.) a z hrobu pevně zavřeného, a hned s nohama probodenýma rychle chodil. Tomu jen blázen může věriti! — Ostatně smrt Kristova byla úředně potvrzena zprávou setníkovou Pilátovi podanou; vojáci nezlámali kostí Ježíši, poněvadž viděli, že jest mrtev; krev a voda, která vytekla z probodnutého boku Kristova, byla nejjistějším důkazem, že smrt nadešla. Panna Maria a přátelé Ježíšovi nebyli by Ježíše jistě pohřbili a hrob uzavřeli těžkým kamenem, kdyby Ježíš nebyl býval mrtev, poněvadž právě to bylo by ho jistě usmrtilo, kdyby v něm ještě byla bývala jiskra života.

Kdo dosvědčuje, že Ježíš Kristus vpravdě vstal z mrtvých?

Že Ježíš Kristus vpravdě vstal z mrtvých, dosvědčují apoštolové, kteří jej po z mrtvých vstání častěji vidali a jeho se dotýkali, s ním mluvili a jedli a za tu pravdu život svůj položili. (Otáz. 163.)

Z mrtvých vstání Ježíše Krista má pro nás veliký význam, protože je důkazem vážných věcí.

1. Co předpověděli proroci o budoucím Vykupiteli? (Opakuj otáz. 122.) — Kterým proroctvím bylo předpověděno, že Vykupitel vstane z mrtvých? („*Nezanecháš . . .*“)

Také Ježíš Kristus sám předpověděl, že po smrti své zase vstane z mrtvých. Pravitel k Židům: „*Zrušte chrám tento, a ve třech dnech jej zase vzdělám*“. (Jan 2, 19.) „Ale on to pravil o chrámu těla svého“, dokládá evangelium, t. j. chrámem tím rozuměl své tělo a mínil, aby jej usmrtili, že třetího dne zase vstane z mrtvých. A jindy pravil: „*Jako Jonáš byl v břiše ryby tři dni a tři noci, tak syn člověka bude v srdci země tři dni a tři noci*“ (a potom vstane z mrtvých).

Všecka ta prorocká předpovědění se vyplnila. Ježíš Kristus vstal skutečně z mrtvých. Z mrtvých vstání Ježíše Krista dokazuje tedy za prvé, že se vyplnilo, co o něm proroci předpověděli, i co sám o sobě předpověděl.

2. Čím potvrzoval Ježíš Kristus pravdu svého učení? (Otáz. 138.) — Které zázraky činil Ježíš Kristus? (Otáz. 140.) — Či mocí vstal Ježíš Kristus z mrtvých?

Poněvadž Ježíš Kristus vstal z mrtvých v l a s t n í m o c í, vykonal zázrak větší všech zázraků, jež vykonal za své veřejné činnosti, a tak dokázal nade vši pochybnost, že je skutečně Bůh, jeho učení že je božské a tedy pravé. Proto také apoštolové uváděli z mrtvých vstání Ježíšovo za hlavní důkaz pravosti svého učení, jak patrně ze slov sv. Pavla: „*Nevstal-li Kristus z mrtvých, marné jest kázání naše, a marná jest i víra naše*“. (I. Kor. 15, 14.)

Z mrtvých vstání Ježíše Krista dokazuje tedy za druhé, že je skutečně Bůh a jeho učení že je pravé.

3. Ježíš Kristus předpověděl, že třetího dne vstane z mrtvých, a skutečně vstal třetího dne; ale také předpověděl, že i my vstaneme z mrtvých. Pravitel: „*Přichází hodina, ve kterou všickni, kteří v hrobích jsou, uslyší*

hlas Syna Božího; i půjdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zlé činili, na vzkříšení soudu". (Jan 5, 28. 29.) Poněvadž se proroctví Kristovo o jeho z mrtvých vstání skutečně vyplnilo, vyplní se zajisté i proroctví o našem z mrtvých vstání. Proto sv. Pavel praví: „*Jestliže mrtví z mrtvých nevstávají, ani Kristus nevstal*“ (I. Kor. 15, 16.) Tím praví: „*Jestliže lidé nevstanou z mrtvých, ani Kristus nemohl z mrtvých vstáti, neboť co jest odepřeno všem lidem, musí býti odepřeno také Kristu, jakožto člověku. Vstal-li však Kristus z mrtvých, plyne z toho nutně, že všickni lidé vstanou z mrtvých*“ . To vyjadřuje slovy: „*Ale nyní Kristus vstal z mrtvých, prvotiny těch, kteří zesnuli; nebo zajisté skrze člověka smrt, skrze člověka i vzkříšení z mrtvých*“ . (I. Kor. 15, 20. 21.)

Z mrtvých vstání Ježíše Krista dokazuje tedy za třetí, že i my jednou z mrtvých vstaneme.

Co dokazuje z mrtvých vstání Ježíše Krista?

Z mrtvých vstání Ježíše Krista dokazuje :

1. že se splnilo, co o něm proroci předpověděli, i co sám o sobě předpověděl;
2. že je skutečně Bůh, a jeho učení že je pravé;
3. že i my jednou z mrtvých vstaneme. (Otáz. 164.)

* * *

Učili jsme o pátém článku víry. — Jak zní pátý článek víry? — Co jsme poznali v pátém článku víry? (Že duše Ježíše Krista, když se oddělila od těla, sestoupila do předpekli, a že Ježíš Kristus třetího dne po své smrti vstal z mrtvých.)

Opakování.

Či duše byly v předpekli? — Jmenuj některé spravedlivé před Kristem zemřelé! — Koho očekávaly duše spravedlivých v předpekli? — Jak očekávaly duše v předpekli Vykupitele? — Co rozumíme *předpekli*? — Jak se také nazývá předpekli v Písmě svatém? — Z kterého výroku Pisma svatého je patrné, že se předpekli nazývá „*rájem*“ ? . .

„*lůnem Abrahamovým*“? — Kam odešla duše Ježíšova? když se oddělila od těla? — Jak je to vyjádřeno v apoštolském vyznání víry? — Kolikerý význam má slovo „*peklo*“? — V kterém výroku Ježíšově na př. jest užito slova „*peklo*“ ve významu místa zavrženců? — Z čeho je zřejmo, že se slovem „*peklo*“ rozumí také „*očistec*“? — V kterém smyslu třeba bráti slovo „*peklo*“ v apoštolském „*vyznání víry*“? — Proč sestoupil Ježíš do předpekli? — Jak vykládal Kalvín slova „*stoupil do pekel*“? — Proč bylo nemožno, aby duše Ježíšova odešla do pekla?

Jak dlouho byla duše Ježíšova v předpekli? — Kam se vrátila třetího dne? — Který byl následek vrácení se duše Ježíšovy do mrtvého těla? — Jak vyjadřujeme jinak, že tělo Ježíšovo oživilo? — Či mocí vstal Ježíš z mrtvých? Vypravuj, kterak se sběhlo z mrtvých vstání Ježíše Krista! Jaký vstal Ježíš z mrtvých? (Slavný a nesmrtelný.) — Které vlastnosti mělo oslavené tělo Ježíšovo? — Proč si nechal Ježíš pět ran i na oslaveném těle svém? —

Které *svátky* slavíme na památku z mrtvých vstání Ježíšova? — Kdy se slaví svátky *velikonoční*? — Jak se říká dnu před „*Hodem Božím velikonočním*“? — Proč se říká dnu tomu „*Bílá sobota*“? — Které jsou hlavní obřady na Bílou sobotu? — Čím se zapaluje nový oheň? — Co se pálí v tom ohni? — Co se rozžehuje později od toho nového ohně? — Kterak se koná průvod od ohně do kostela? Co následuje u hlavního oltáře? — Jak se říká cizím slovení velikonoční svíci? — Který chvalozpěv se zpívá při svěcení paškálu? — Které jsou obřady za zpěvu „*Exsultet*“? (Zasazování kadidlových zrn, zapalování paškálu, věčné lampy a ostatních světél chrámových.) — Kam se staví paškál? — Kdy se rozsvěcuje? — Co se zpívá po „*Exsultet*“?

Co následuje po přezpívání dvanáctera prorocství? — Na kterou památku se na Bílou sobotu světí křestní voda? (Že za starých dob katechumeni byli křtěni.) — Čím se zakončuje svěcení křestní vody? — Co následuje po litanii ke všem svatým? — Kolik mší sv. slouží se na Bílou sobotu v každém chrámě? — Kdy se zase začíná zvoniti zvony? —

Co se koná večer na Bílou sobotu? — Jak se říká tomu průvodu? — Jak by se mu vlastně mělo říkatí místo „Vzkříšení“? — Kdy mělo by se konati „Vzkříšení“?

Proč se velikonočním svátkům říká také „červené svátky“? — Jak povstal obyčej barviti o svátcích velikonočních vejce? — Proč se říká barveným vejším „pomlázka“? — Proč „kraslice“?

Komu se zjevil nejdříve z mrtvých vstalý Ježíš? — Vypravuj, kterak *Marie Magdalena* šla ke hrobu Ježíšovu! — Komu ještě se ukázal Ježíš? — Vypravuj, jak se Ježíš ukázal *nábožným ženám!*

Co poručili nepřátelé Ježíšovi vojákům, když jim oznámili, že Ježíš vstal z mrtvých? — Co usvědčovalo vojáky ze lži? — Proč z chování vysoké rady k vojákům bylo patrno, že vojáci lžou? — Proč totéž bylo patrno z chování vysoké rady k apoštolům? — Co svědčí o tom, že apoštolové ani nemohli těla Ježíšova z hrobu odnésti, kdyby vojáci až byli usnuli? — (Vojáci byli by se jistě probudili.) — Z čeho lze najisto uzavírati, že by se apoštolové nebyli odvážili ani o odnesení Ježíše se pokusiti? — Co tedy nutno přijmouti za pravdu? — Kdo dosvědčuje, že Ježíš vpravdě vstal z mrtvých?

Kolikrát zjevil se Ježíš po svém z mrtvých vstání *apoštolům*? — Kdy zjevil se jim po prvé? Který apoštol nebyl přítomen? — Vypravuj! — Kdy zjevil se jim po druhé? — Vypravuj! — Kdy ukázal se Ježíš apoštolům po třetí? — Kdy po čtvrté? — Kterí učedníci viděli z mrtvých vstalého Ježíše? — Vypravuj o zjevení se Ježíše *učedníkům do Emaus jdoucím!*

Čím dokázali apoštolové, že jsou nadě vší pochybnost přesvědčení o z mrtvých vstání Ježíšově?

Co dokazuje z mrtvých vstání Ježíše Krista? — Proč z mrtvých vstání Ježíše Krista dokazuje, že i my z mrtvých vstaneme? — Kterými slovy předpověděl Ježíš, že vstaneme z mrtvých?

Šestý článek víry.

Jak zní šestý článek víry?

Šestý článek víry zní: „Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“. (Otáz. 165.)

Ježíš vstupuje na nebesa.

Čtyřicátého dne po svém z mrtvých vstání ukázal se Ježíš apoštolům shromážděným v Jerusalemě naposledy. Poučoval je a přikázal jim znova kázati evangelium řka k nim: „*Jdouce do celého světa, kažte evangelium všemu stvoření! Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdo pak neuvěří, bude zatracen*“. Na to vyvedl je na horu Olivetskou. Tam dal jim ještě rozličná poučení, přikázal jim, aby v Jerusalemě očekávali Ducha svatého, a rozloučil se s nimi. Na konec pozdvihl ruce a žehnal je. V tom se pozdvihl od země a ozářen nebeským leskem vznášel se zvolna výše a výše. Konečně se ukázal jasný oblak a zakryl jej před zraky žasnoucích apoštolů. — Ježíš „vstoupil na nebesa“. Apoštolové hleděli stále plni úžasu upřeným zrakem k nebi. I ukázali se jim dva andělé v rouše bílém a pravili jim: „Muži galilejští, co tu stojíte hledíce do nebe? Ten Ježíš, který vzat jest nyní s očí vašich do nebe, tak jednou zase přijde, jak jste ho viděli vstupovati na nebesa“. Když andělé zmizeli, apoštolové se vrhli na kolena a klaněli se Ježíši, v nebi trůnícímu Spasiteli, a vrátili se do Jerusalema. (Luk. 24, 52.)

Kdy vstoupil Ježíš Kristus na nebesa?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa čtyřicátého dne po svém z mrtvých vstání. (Otáz. 166.)

Ježíš vstoupil na nebesa s hory Olivetské, kde začal trpěti, aby nám ukázal, jak blízko sebe jsou utrpení a radosti, boj a vítězství, hanba a sláva, jakož i aby nás poučil, že do nebe vede jen cesta utrpení.

Po posledním soudu spravedliví vstoupí také na nebesa; ale nevstoupí tam svou vlastní mocí, nýbrž

mocí Boží. Zcela jinak má se to s na nebe vstoupením Ježíše Krista. Jemu nebylo třeba c i z í pomoci, aby se do nebe vznesl; on tam vstoupil svou vlastní mocí, mocí své božské přirozenosti.

Praví-li se v Písmě svatém, že „jest vzat“ do nebe, nesmí nás to mýliti, neboť díla všemohoucnosti připisují se v Písmě svatém Bohu Otci, a výraz ten vyjadřuje jen tolik, že totéž božství, které Ježíš Kristus má společné s Bohem Otcem, bylo působivou příčinou jeho na nebe vstoupení.

Ježíš Kristus dle své božské přirozenosti nikdy neopustil nebe v tom smyslu, že by přestal býti v nebi, neboť jako Bůh jest všudy přítomen a naplňuje nebe i zemi. Nevstoupil tedy na nebesa jako Bůh, nýbrž jen jako člověk, s tělem i s duší, právě tak jako neumřel a nevstal z mrtvých jako Bůh, nýbrž jen jako člověk. Při tom však nesmí se zapomínati, že, ačkoli Ježíš Kristus vstoupil na nebesa jen jako člověk, nevstoupil tam nikterak beze svého božství. Nikoli Ježíš Kristus pouhý člověk, nýbrž Ježíš Kristus Bůh a spolu člověk neboli Bohočlověk vstoupil na nebesa, neboť božství bylo s jeho člověčenstvím od prvního okamžiku jeho vtělení na vždy nerozlučně spojeno. Ježíš Kristus byl Bůh a spolu člověk, když dlel na zemi, když trpěl, umřel a z mrtvých vstal, a byl také Bůh a spolu člověk, když vstupoval na nebesa. Jako by tedy bylo bludné, kdybychom řekli, že Ježíš Kristus vstoupil na nebesa dle své božské přirozenosti, neboť dle té je všudy přítomen, zrovna tak bylo by také bludné, kdybychom řekli, že Ježíš Kristus vstoupil na nebesa jen dle své lidské přirozenosti, neboť obě přirozenosti jsou v něm spolu nerozlučně spojeny. Praví-li se, že Ježíš Kristus vstoupil na nebesa s t ě l e m i s d u š í, třeba si k tomu vždy přimysliti: s nimiž bylo spojeno zároveň božství.

S Ježíšem Kristem vešly do nebe také duše spravedlivých z předpekli.

Kterak vstoupil Ježíš Kristus na nebesa?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa s hory Olivetské svou vlastní mocí, s tělem i s duší před očima svých učedníkův. (Otáz. 167.)

Památku na nebe vstoupení Ježíše Krista církev svatá slaví 40. dne po Velikonocích zasvěceným svátkem: „**Na nebe vstoupení Páně**“. Na nebe vstoupení Ježíšovo naznačuje se při velkých službách Božích tím, že se shasíná po evangeliu paškál (velikonoční svíce), a soška vzkříšeného Vykupitele se odnáší s oltáře.

Hora Olivetská má tři vrcholy; severní vrchol jest nejvyšší (830 m.) a sluje „muži galilejští“, poněvadž tam dle podání stáli andělé, kteří se ukázali apoštolům po na nebe vstoupení Páně a těmi slovy je oslovili. Jsou tam dosud zříceniny chrámu a kláštera. — Jižní vrchol je nižší a sluje „horou pohoršení“, poněvadž tam Šalomoun postavil k vůli svým pohanským manželkám modlářské oltáře a dal na nich k pohoršení lidu obětovati. — Prostřední vrchol nazývá se „horou na nebe vstoupení“, poněvadž Ježíš odtud vstoupil na nebesa. Jest 808 m. nad hladinou moře Středozevního a průměrně 50 m. nad Jerusalemem. Sv. Helena vystavěla tam nádherný chrám na nebe vstoupení Páně. Roku 614 jej Peršané zbořili; byl však znovu postaven. Křižáci pak vystavěli chrám nový ze základů a v něm menší kapli s kopulí. Ale již r. 1187 tlupy Saladinovy zbořily jej, ponechavše jen vnitřní kapli a proměnivše ji v mešitu. Na svátek „Na nebe vstoupení Páně“ směji tam katolíci se zvláštním povolením Turků sloužiti mši svatou u přenosného oltáře. — Něco dále na jih stojí ženský klášter francouzský na místě, kde Ježíš učil učedníky Otčenáši. Modlitba ta stkví se velikými písmeny na stěnách kláštera ve 33 rozličných řečech. — Asi 150 kroků na jihozápad od chrámu na nebe vstoupení Páně jsou zříceniny chrámu apoštolů, kde prý apoštolové, než se rozešli, sestavili „vyznání víry“; proto chrám ten slul také chrám „Credo“.

Dle starobylé pověsti Ježíš Kristus zanechal vstupuje, na nebesa šlepěje své v kameni, které se udržovaly přes to, že četní poutníci brali si odtud něco země. A ještě dosud ukazuje se tam v kapli na nebe vstoupení Páně šlepěj levé nohy dosti zachovalá. Jak je ze směru těch šlepějí patrné, Ježíš byl při svém na nebe vstoupení obrácen obličejem k Evropě, právě jako při svém ukřižování. A také ten nejkrásnější díl světa zůstal Ježíši Kristu nejvěrnější a má nejvíce jeho ctitelů.

* * *

Důležitá jest otázka, proč Ježíš Kristus vstoupil na nebesa.

Odpověď na otázku tu jest: I. Ježíš Kristus vstoupil na nebesa především **pro sebe**, aby sám sebe, své člo- věčenství oslavil.

Ježíš Kristus trpěl jako člověk. Proto bylo spraved- livo, aby se mu také jako člověku dostalo odměny za všechna ponížení a utrpení, jimž se byl z lásky k nám pod- robil. A to se stalo při jeho na nebe vstoupení, neboť vstoupil na nebesa i s tělem svým a tak vešel také jako člověk do slávy, již jako Bůh požíval od věčnosti a již si svým utrpením i jako člověk plně zasloužil, jak sám ozna- čil, když po z mrtvých vstání pravil učedníkům jdoucím do Emaus: „*Zdaliž nemusel Kristus těch věcí trpěti a tak vjíti do slávy své?*“ (Luk. 24, 26.)

Proč Ježíš Kristus vstoupil na nebesa za první?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa :

1. **aby také jako člověk vešel do slávy, které sobě zasloužil.** (Otáz. 168. 1.)

II. Ježíš Kristus dále vstoupil na nebesa **pro apoštoly a církev svou.**

Po z mrtvých vstání Ježíš Kristus připravoval apo- štoly na svůj brzký odchod k Otci. Apoštolové se rmoutili, že Ježíš od nich odejde. Sotva se zaradovali, že vstal z mrtvých, již je opouští! Aby zmírnil zármutek jejich, Ježíš ukazoval k tomu, že odchod jeho jim a všem věřícím prospěje, poněvadž pošle jim pak s nebe Ducha svatého, jak jim byl již před svým utrpením slíbil řka: „*Neodejdu-li, nepřijde k vám Utěšitel; pak-li odejdu, pošlu ho k vám*“ . (Jan 16, 7.) Aby to zaslíbení vyplnil, Ježíš Kristus vstoupil na nebesa.

Proč Ježíš Kristus vstoupil na nebesa za druhé?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa :

2. **aby seslal církvi své Ducha svatého.** (Otáz. 168. 2.)

III. **Také pro nás vstoupil Ježíš Kristus na nebesa.**

Když obležené město nemůže odolati přesile vojska nepřátelského, vztyčuje na věži nebo na jiné vysoké bu- dově bílý prapor a posílá k veliteli posly, aby se přimluvili

za město a jeho obyvatele. A velitel vida prapor míru a vznešené posly, šetří města i obyvatelstva a nedopouští mu škoditi. — Také my jsme obleženi a přemoženi hříchem a hrozí nám hněv nejvyššího velitele vojsk andělských, Boha Otce. Ale na Kalvarii byl vztýčen kříž, na němž nevinný umřel; toť náš bílý prapor, prapor smíru mezi nebem a zemí, vyslancem pak naším k Bohu Otci jest Ježíš Kristus. Znamení smíru — pět ran — jež utrpěl na kříži, vzal s sebou do nebe. Na ty rány ukazuje, pro ty rány vyprošuje nám odpuštění, jest naším prostředníkem a přimlůvcem u Boha Otce. Proto Písmo svaté dí: „*Přimlůvce máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého*“. (I. Jan 2, 1.) Úřadu toho Ježíš Kristus nekoná jako Bůh, nýbrž jako člověk, neboť jako Bůh jest nejvyšší Pán a proto se nemůže u nikoho za nás přimlouvati. Proto sv. Pavel píše: „*Jedenť jest zajisté Bůh, jeden také prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Ježíš Kristus*“. (I. Tim. 2, 5.) — Témuž učí sv. Augustin, jenž dí: „*Ježíš Kristus jest prostředník mezi Bohem a lidmi, nikoliv jako Bůh, nýbrž jako člověk*“.

Ježíš Kristus může i jako člověk udělovati nám milosti, za něž Otce prosí, neboť jest mu dána všeliká moc na nebi i na zemi. Ale jako na zemi vyhledával při všem předem slávy Otce svého nebeského, tak chce i v oslavení svém, aby se vše dělo v závislosti na Otci, jakožto prvním původci všech věcí.

Proč Ježíš Kristus vstoupil na nebesa za třetí?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa :

3. aby byl v nebesích naším prostředníkem a přimlůvcem u Otce. (Otáz. 168. 3.)

IV. Když Ježíš Kristus zmizel udiveným zrakům apoštolů, hleděli za ním do nebe. Neradi se s ním loučili, toužili za ním, chtěli býti s ním. Ale nemohlo tak býti, neboť veliké dílo bylo jim uloženo; měliť obrátiti veškeren svět, měli trpěti pro Ježíše Krista a teprve potom mohli s ním býti na věky v nebi, neboť Ježíš Kristus vstoupil na nebesa, aby nám otevřel nebe, jež nám bylo dotud zavřeno, a připravil nám tam místo, jak sám pravil: „*V domě Otce mého jsou příbytkové mnozí, . . . jdu, abych vám připravil místo. Když odejdu a připravím vám místo, zase přijdu a vezmu vás k sobě, abyste, kde jsem já, i vy byli*“. (Jan 14, 5.)

Proč Ježíš Kristus vstoupil na nebesa za čtvrté?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa :

4. aby nám otevřel nebe a připravil nám tam místo.
(Otáz. 168. 4.)

Proč Ježíš Kristus vstoupil na nebesa?

Ježíš Kristus vstoupil na nebesa :

1. aby také jako člověk vešel do slávy, které sobě zasloužil ;
2. aby seslal církvi své Ducha svatého ;
3. aby byl v nebesích naším prostředníkem a přimlůvcem u Otce ;
4. aby nám otevřel nebe a připravil nám tam místo.
(Otáz. 168.)

Ježíš na pravici Boží.

Slovům apoštolského vyznání víry: „*Sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího*“ nesmí se rozuměti doslovně, jako by totiž Pán Bůh měl pravou ruku a jako by Ježíš seděl na jeho pravé ruce, nýbrž třeba jim rozuměti obrazně.

U králů israelských bývalo totiž obyčejem, že posazovali po pravé straně svého stolce neboli po své pravici, koho chtěli zvláště vyznamenati, o kom chtěli osvědčiti lidu, že má téměř takovou slávu a moc, jako král sám. Tak je známo na př. o králi Šalomounovi, že posadil matku svou po své pravici. Obyčej ten se dosud zachovává; pročež „seděti na pravici“, na př. králově, znamená sdíleti se s králem o jeho slávu a moc.

Ježíš svým na nebe vstoupením došel na nebi i na zemi nejvyšší slávy a moci, jíž si zasloužil obětí na kříži. Došel nejvyšší slávy a moci jako člověk, neboť jako Bůh byl od věčnosti roven ve slávě a moci Otci svému nebeskému. Od na nebe vstoupení lidská přirozenost jeho požívá větší slávy, moci a blaženosti než všickni andělé a svatí, ano jí náleží pro nerozlučné spojení s božstvím božská úcta, t. j. klanění. Proto sv. Pavel píše: „... *Bůh povýšil ho (Ježíše) a dal jemu jméno,*

kteréž jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných, a každý jazyk vyznával, že Pán Ježíš Kristus jest ve slávě Boha Otce“. (Fil. 2, 8.—11.)

Co znamená: Ježíš „sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“?

Ježíš „sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“, znamená: Ježíš má i jako člověk nejvyšší slávu a moc nade vším na nebi i na zemi. (Otáz. 169.)

Nejen celé rčení „sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího“, nýbrž i slovo „sedí“ je třeba bráti ve smyslu obrazném. Slovem tím jest naznačeno trvalé, klidné a věčné požívání nejvyšší slávy a moci Ježíše v nebesích. Dokud byl na zemi, byl jako jiní lidé podroben dle své lidské přirozenosti změnám. Brzy pociťoval rozkoš a radost, brzy zase smutek a bolest; brzy byl oblíben, brzy zase nenáviděn, brzy vyvyšován, brzy zase tupen; slovem zkusil všech změn, jež život lidský s sebou přináší. Nyní však, když trůní v nebesích, požívá i dle své lidské přirozenosti trvale všech nebeských radostí a na věky nestane se s ním změna.

Také se praví o Ježíši, že „sedí“ v nebesích, aby se naznačila jeho soudní a královská moc. Pozemští soudcové vynášejí obyčejně rozsudky sedíce na stolci soudním. Tak se praví v Písmě svatém o Pilátovi, že s e d ě l na soudním stolci, když odsoudil Ježíše na smrt. (Mat. 27, 19.) Ježíš s e d í tedy jako soudce na stolci spravedlnosti, aby soudil všechny lidi. Jako král sedí na trůnu velebnosti a kraluje v nebi i na zemi.

* * *

Jak zní šestý článek víry?

V šestém článku víry jsme poznali, že Ježíš Kristus čtyřicátého dne po svém z mrtvých vstání vstoupil s tělem i s duší na nebesa a tam má i jako člověk nejvyšší slávu a moc jako Bůh Otec.

* * *

Panně Marii byl život prodloužen o několik let (jedenáct nebo dvanáct) přes na nebe vstoupení Páně. Konečně

i Panna Maria měla odejít s tohoto světa. Panna Maria nemusila ovšem umřít, neboť smrt jest následkem a pokutou za hřích prvních rodičů, jehož Panna Maria byla uchráněna. Smrt neměla tedy nad ní moci, a Bůh mohl ji vzít přímo do nebe. On však chtěl, aby zemřela jako ostatní lidé, aby byla ve všem jejich matkou, tedy povahy jim rovné, aby s tím větší důvěrou mohli k ní volati: „Pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší!“

Ale Ježíš Kristus vyznamenal zvláštním způsobem matku svou při jejím zesnutí; nezanechal panenského těla jejího hnití v hrobě. Jakmile Panna Maria zesnula, Ježíš Kristus probudil hned neposkvřené tělo její, načež pojal svou matku netoliko s duší, ale i s tělem na vždy k sobě do nebe, kdež korunoval ji za královnu andělův a všech svatých. Panna Maria byla tedy po své smrti vzata i s tělem svým do nebe. To nám připomíná „Slavnost na nebe vzetí Panny Marie“, jež se koná 15. srpna. (Viz v části III. výklad prvního círk. přikázání.)

Opakování.

Kdy se Ježíš ukázal apoštolům *naposledy*? — Kde to bylo? — Co jim přikázal? — Kam je vedl potom? — Jak dlouho jim přikázal zůstat v Jerusalemě? — Kam se vznesl, když se s apoštolý rozloučil? — Jak říkáme jinak? Kdo se ukázal apoštolům? — Co řekli andělé apoštolům? — Kam odešli apoštolové z hory Olivetské?

Proč vstoupil Ježíš na nebesa z *hory Olivetské*? — Či *mocí* vstoupil Ježíš na nebesa? — Jak třeba rozuměti slovům Písma svatého, že Ježíš „*jest vzat*“ do nebe? — *Jako kdo* vstoupil Ježíš na nebesa? — Proč nevstoupil Ježíš na nebesa jako Bůh? — Co je nerozlučně spojeno s člověčenstvím Ježíšovým? — Jak tedy třeba rozuměti slovům: „Ježíš vstoupil na nebesa jako člověk — s tělem i s duší“? — Proč nesmíme říci, že Ježíš vstoupil na nebesa jen dle své lidské přirozenosti? — Kdo také vešel s Ježíšem do nebe?

Kdy slavíme *památku* na nebe vstoupení Ježíšova? — Čím se toho dne naznačuje na nebe vstoupení Ježíšovo?

Pověz, co jsi si pamatoval o hoře Olivetské! — Kolik vrcholů má hora Olivetská? — Z kterého vrcholu vstoupil Ježíš na nebesa? — Jak se proto říká tomu prostřednímu vrcholu? — Kdo tam zbudoval chrám? — Co zbývá nyní jen z toho chrámu? — Več je kaple ta proměněna? — Kdy smějí katolíci v mešitě té sloužiti mši svatou? — Jak se říká severnímu vrcholu hory Olivetské? — Proč se mu říká „*muži galilejští*“? — Jak sluje jižní vrchol hory Olivetské? Proč sluje „*horou pohoršení*“?

Proč vstoupil Ježíš Kristus na nebesa? — Jako kdo trpěl Ježíš Kristus? — Co tedy bylo spravedливо? — Kdy pak se dostalo člověčenství Ježíšovu slávy, které si zasloužilo? — Kterými slovy naznačil Ježíš apoštolům, že vstoupí na nebesa, aby jim seslal Ducha svatého? — Jak jest vyjádřeno v Písmě svatém, že Ježíš Kristus jest naším přímělvcem u Boha Otce? — Jako kdo se Ježíš za nás u Boha Otce přímělvá? — Proč není Ježíš naším přímělvcem u Boha Otce jako Bůh? — Kterak vyslovil Ježíš, že vstoupí na nebesa, aby nám tam připravil místo?

Co znamená „*Ježíš sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího*“? — Jak tedy jsou řečena slova ta? — Co znamená rčení „*seděti na pravici*“ něčí? — O které přirozenosti Ježíšově se tu praví, že má nejvyšší slávu a moc nade vším? — Proč nelze tak říci o jeho božské přirozenosti? — Co jest naznačeno slovem „*sedí*“?

Jak dlouho žila ještě Panna Maria po na nebe vstoupení Ježíšově? — Musila Panna Maria zemříti? — Proč nemusila zemříti? — Proč chtěl Bůh, aby Panna Maria také zemřela? — Kterak oslavil Ježíš Pannu Marii po její smrti? — Kterou slavností si připomínáme na nebe vzetí Panny Marie?

Sedmý článek víry.

Jak zní sedmý článek víry?

Sedmý článek víry zní: „*Odtud přijde soudit živých i mrtvých*“. (Otáz. 170.)

Druhé příští Ježíšovo.

Co řekli andělé apoštolům, když po na nebe vstoupení Páně hleděli za Ježíšem k nebesům?

Ježíš tedy přijde zase, t. j. po druhé na zemi. Kdy to bude, nevíme; to ví jen Bůh, jak svědčí slova Kristova: „*O tom dni a hodině ni žádný neví, ani andělé nebeští jedině sám Otec*“. (Mat. 24, 36.) Nám je toliko známo, že to bude již **poslední den**, a že pak přijde **konec světa**.

Byli sice mnozí, kteří předpovídali určitě čas konce světa, ale všechny předpovědi jejich ukázaly se lichými. Tak ke konci X. století panovala téměř po celé Evropě domněnka, že svět vezme za své, až se naplní první tisíciletí křesťanského letopočtu. Domněnku tu měli za pravdivou i mnozí nábožní a učené muži té doby; avšak svět stojí podnes! — Jiní zase soudí, že svět bude trvati šest tisíc let. Jako totiž Bůh stvořil svět v šesti dnech, tak prý bude jej také zachovávat šest dní, při čemž za den počítají tisíc let, a pak prý nechá jej zajíti. Dle této domněnky nastal by konec světa ani ne za sto let. — Konečně někteří praví, že na základě výroku proroka Habakuka, jenž předpověděl, že Kristus přijde u p r o s t ř e d v ě k ů, třeba míti za to, že od příchodu Vykupitelova uplyne do konce světa právě tolik let, jako jich uplynulo od začátku světa do jeho příchodu. Poněvadž Vykupitel přišel skoro za čtyři tisíce let po stvoření světa, tedy by dle toho svět trval po jeho příchodu rovněž čtyři tisíce let, a pak by nastal konec jeho, což by bylo ještě více než za dva tisíce let. Ale to jsou pouhé domněnky, jež jsou beze všeho hodnověrného podkladu. Tolik je jisto, že nikdo nemůže určitě říci, kdy bude konec světa, neboť Bůh toho nikomu nezjevil. Proto také papež Lev X. zapověděl na V. sněmu lateránském předpovídati určitou dobu konce světa.

V Písmě svatém dočítáme se o konci světa jen tolik, že budou jej předcházeti dle předpovědi Kristovy určitá znamení.

Znamení ta jsou:

1. **E v a n g e l i u m** bude hlásáno po celém světě. Pravitě sám Ježíš Kristus: „*A budeť kázáno toto evangelium o království (Messiášově) po všem světě na svědectví všem národům, a tehdáž přijde skonání*“ (Mat. 24. 14.) Dokud tedy jsou na světě národové, jimž nebylo evangelium ještě zvěstováno, konec světa nepříjde. Za našich časů je sice víra katolická rozšířena po celém světě, ale přes to jest ještě mnoho národů, kteří v té víře nebyli ještě vyučeni.

2. **Ž i d é** se obrátí, jak prorok Oseáš předpověděl slovy: „*Mnoho dní synové israelští seděti budou bez krále a bez knížete, bez oběti a bez oltáře. A potom navrátí se synové israelští a hledati budou Hospodina, Boha svého, a Davida, krále svého (= Messiáše); a báti se budou Hospodina a jeho dobrého v posledních dnech*“ (Oseáš 3, 14. 15.)

3. **Vystoupí falešní proroci**, a mezi nimi zvláště antikrist, a svedou mnohé k odpadnutí od víry. Že antikrist, t. j. odpůrce, protivník, nepřítel Kristův, jest určitá osoba, jež před koncem světa vystoupí, jest v Písmě svatém častěji vysloveno. Tak na př. sv. Pavel jmenuje ho „člověkem hříchu a synem zatracení, jenž se protíví a povyšuje nade všecko, co slove Bůh, takže se posadí v chrámě Božím a bude se vydávati za Boha“ (2. Thes. 2, 3. 4.) — V době, kdy antikrist bude panovati na zemi, stanou se četné odpady od víry, jak patrně ze slov sv. Pavla: „*Nedejte se od nikoho svěsti (že se blíží konec světa), neboť napřed přijde odstoupení*“ (2. Thes. 2, 3.) — Odpadů od víry bylo sice za devatenáct století již mnoho, ale všechny ty odpady, jakkoli byly rozšířeny a záhubny, jsou jen předchůdci velikého odpadu od víry, který nastane na konci světa. Odpad ten nebude omezen na jedinou zemi, nýbrž rozšíří se po celém světě. Církev katolická nezmizí ovšem s povrchu zemského, ale počet údů jejích se úžasně zmenší. Ježíš Kristus sám ukazuje na ten hrozný odpad, když dí: „*Ale když přijde Syn člověka, zdali nalezne víru na zemi?*“

(Luk. 18, 8.) Ten odpad nebude se však vztahovati jen na víru, nýbrž i na mravy. Lidé odloží bázeň Boží, pustí uzdu všem vášním a náruživostem a budou hromaditi nepravost na nepravost. Znamení této mravní zdivočilsti ukazuje se již, bohužel, v naší době. Víra mizí více a více ze srdcí lidských; miliony křesťanů nemají z křesťanství nic než pouhé jméno. Každý se pachtí jen po blahu pozemském, o věčnost stará se málokdo. Tupení víry, církve a kněžstva, podvod, nestydatost, msta, loupež, vražda, samovražda a jiné a jiné neřesti páší se denně, a proto bude-li se to díti dále, nebude nesprávná domněnka, že království antikristovo, veliký odpad a tedy i konec světa, jsou nedaleko.

4. **Hrozná znamení se objeví na nebi a veliké soužení přijde na lidi.** „*Slunce se zatmí, a měsíc nedá světla svého, a hvězdy budou padat s nebe, a moci nebeské budou se pohybovati*“. (Mat. 24, 29.) Také **válka, mor a hlad** přijde na lidi, jako za času zkázy Jerusalema. (Mat. 24, 7.) „*Lidé budou schnouti pro strach a očekávání těch věcí, kteréž přijdou na všecken svět*“. (Luk. 21, 25.)

Způsob druhého příští Kristova bude zcela rozdílný od příchodu prvního, totiž od narození v Betlémě. Tenkrát přišel v chudobě, jsa drobným, slabým dítkem, ležel v jeslích ovinut plénkami; ale v den poslední přijde v oblacích nebeských s **velikou mocí** jakožto všemohoucí Pán celého světa a s **velikou velebností**, v nebeském lesku, obklopen zástupy nebeských duchů, jak patrně z vlastních slov jeho: „*A uzří Syna člověka přicházejícího v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností*“. (Mat. 24, 30.)

Kdy přijde Ježíš Kristus zase s nebe?

Ježíš Kristus přijde zase s nebe v poslední den, to jest na konec světa, s velikou mocí a velebností. (Otáz. 171.)

Avšak nejen způsob, nýbrž i účel druhého příští Kristova bude jiný než prvního. Po prvé přišel, aby lidi

vykoupil a spasil, ale v den poslední přijde, aby soudil všechny lidi, živé i mrtvé, dobré i zlé, t. j. aby všem, dobrým i zlým, odplatil podle skutků jejich, které činili v tomto životě, buďto životem věčným v nebi nebo věčným trestem v pekle, jak sám oznámil řka: „*Syn zajisté člověka přijde ve slávě Otce svého s anděly svými a tehdy odplatí jednomu každému podle skutků jeho*“.
(Mat. 16, 27.) Témuž učí sv. apoštolové. Sv. Pavel na př. píše: „*Všichni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovou, aby přijal jeden každý na těle vlastním, jakž činil, buďto dobré nebo zlé*“.
(2 Kor. 2, 10.) A ve Skutcích apoštolských čteme: „*Kristus přikázal nám kázati lidu, že on jest, kterýž jest ustanoven od Boha soudcem živých i mrtvých*“.
(10, 42.)

„*Ž i v ý m i*“ sluší tu dle učení sv. otců rozuměti spravedlivé, neboť jsou schopni vejíti do blaženosti nebeské, neboli *j s o u ž i v i p r o n e b e*; „*m r t v ý m i*“ se rozumějí hříšníci, kteří nejsou schopni vejíti do blaženosti nebeské, *j s o u p r o n e b e m r t v i*. — Ale také možno tu „*ž i v ý m i*“ rozuměti ty, kteří se dožijí posledního dne, avšak zemrou, prve než budou souzeni, „*m r t v ý m i*“ pak ty, kteří zemřeli dříve nežli v poslední den.

Proč přijde Ježíš Kristus zase v poslední den?

Ježíš Kristus přijde zase v poslední den, aby soudil všechny lidi, živé i mrtvé, dobré i zlé. (Otáz. 172.)

Po soudu, který bude Ježíš Kristus konati na konci světa, v poslední den, nebude již žádného jiného soudu; proto se soud ten jmenuje **poslední soud**; také se mu říká **obecný soud**, protože na něm všickni lidé celého světa budou souzeni.

Jak se jmenuje soud, který se bude konati v poslední den?

Soud, který se bude konati v poslední den, jmenuje se **poslední neb obecný soud**, protože po něm nebude již žádného jiného soudu, a protože na něm všickni lidé celého světa souzeni budou. (Otáz. 173.)

Jak a proč se bude konati poslední soud.

I. Poslední soud bude se dle předpovědi Ježíše Krista konati takto:

Nejprve se ukáže na nebi s v. k ř í ž. Při spatření toho kříže všechna pokolení země, t. j. lidé pozemsky smýšlející, zlí, budou kvíleti (Mat. 24, 30.), neboť ten kříž zvěstuje jim záhubu. Spravedliví naproti tomu budou plesati a kříž radostně pozdravovati. — Po objevení kříže přijde Ježíš Kristus *s velikou slávou* (Mat. 16, 27.), *jsa provázen anděly* (Mat. 25, 31.) zasedne na *soudnou stolicí* a shromáždí před sebe *všecka pokolení země*. (Mat. 25, 32.) Všickni lidé od Adama počínajíc až do nejposlednějšího člověka, který bude na zemi, objeví se před božským Soudcem, kníže rovně jako žebrák, nemluvně rovně jako stařec, nevěřící rovně jako věřící, hříšník rovně jako spravedlivý. Také my všickni budeme tam státi.

Až budou všickni shromážděni, potom Ježíš Kristus **oddělí dobré od zlých**, jako pastýř odděluje ovce od kozlů. Dobré postaví na pravici, zlé pak na levici. (Mat. 25, 33.) Při tom rozdělování nebude hleděti na rod, stav, důstojnost, neoddělí panovníka od poddaného, chudáka od boháče, prostého od učence, nýbrž kroukol od pšenice, kozly od ovcí, hříšníky od spravedlivých. A tak se stane, že spatříme lidi, kteří požívali na světě slavného jména, státi v nejhlubší poniženosti a hanbě na levici, jiné pak, kteří sloužili světu za povrhel, ozdobené slávou a ctí na pravici. Spatříme, jak jsou rozděleni otec od syna, dcera od matky, bratr od sestry, manželka od manžela, soused od souseda. Otec přijde na pravici, matka na levici, děti na levici, rodiče na pravici, sestra na pravici, bratr na levici, nebo naopak, každý dle toho, jak na světě byl živ. A to rozdělení bude trvati na věky! Z levice nebude nikomu možno přejíti na pravici ani s pravice na levici; kdo bude na levici, zůstane na levici na věky, a kdo bude na pravici, zůstane tam také na věky.

Po oddělení dobrých od zlých počne se soud. Ježíš Kristus vyjeví skutky všech, dobré i zlé před celým světem. Písmo svaté praví, že při soudu obecném budou o t e v ř e n y k n i h y, a lidé prý budou souzeni dle toho, co jest v těch knihách napsáno. (Dan. 7, 10.; Zjev. 50, 12.) Tím se označuje, že Ježíš Kristus jest v š e v ě d o u c í a že tu vševědoucnost ukáže v poslední den. Jako slunce paprsky svými osvětluje zemi a tělesa nebeská, tak Ježíš Kristus svou vševědoucností osvítí rozum všech lidí, takže každý člověk pozná dokonale sebe a všechny lidi, uvidí jako v zrcadle všechny své skutky a skutky všech lidí. I n e j s k r y t ě j š í věci budou vyjeveny. Vyjeveny a odkryty budou všechny *hříchy*; všechny ty hanebné, nevěrecké a bezbožné řeči, které hříšníci na světě mluvivali; všechny krádeže, podvody, lichvy, smilstva, obžerství, všechno nepoctivé a neupřímné jednání, zkrátka všechny zlé skutky. Nic nebude přehlédnuto, vše vyjde na jevo. Hroznější než peklo bude hanba hříšníkův. Hrzou budou se třásti a plni zoufalství volati: „Hory, padněte na nás, pahrbky přikryjte nás!“ Budou vyjeveny také všechny *dobré skutky* spravedlivých (Kaz. 12, 14.); všechny jejich modlitby, jejich štědrost, almužny, všechno jejich sebezapírání, s kterým bojovali proti tělu, světu a ďáblu. Budou tam státí slávou a ctí korunováni a budou hlasitě velebiti Boha, jenž je tak oslavil. Budou sice i jejich hříchy vyjeveny, ale to vyjevení jich nebude jim sloužiti k hanbě, nýbrž spíše k oslavě pro pokání, které za hříchy ty již na světě konali a vykonali.

Když vše dobré i zlé bude vyjeveno, Ježíš Kristus vynese rozsudek. Spravedlivým řekne: „**Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa!** Neboť jsem lačněl, a dali jste mi jísti, žíznil jsem, a dali jste mi pítí; hostem jsem byl, a přijali jste mne; nah jsem byl, a přioděli jste mne; nemocen (jsem byl), a navštívili jste mne; v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně“. Tehdy odpovědí jemu spravedliví řkouce: „Pane, kdy jsme tě viděli lačného a nakrmili

jsme tebe; žíznivého a dali jsme ti nápoje; kdy pak jsme tě viděli hostě a přijali jsme tebe; nebo nahého a přioděli jsme tebe; nebo kdy jsme tě viděli nemocného, nebo v žaláři a přišli jsme k tobě?“ A Ježíš odpoví jim: „Amen, pravím vám, pokud jste to učinili ednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili“. Potom řekne i těm, kteříž na levici budou: „**Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho!** Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti; žíznil jsem, a nedali jste mi pítí; hostem jsem byl, a nepřijali jste mne; nah, a neoděli jste mne; nemocen a v žaláři (jsem byl), a nenavštívili jste mne“. Tehdy odpovědí jemu i oni řkouce: „Pane, kdy jsme tebe viděli lačného, nebo žíznivého, nebo hostě, nebo nahého, nebo nemocného, nebo v žaláři, a neposloužili jsme tobě?“ Ježíš odpoví jim: „Amen, pravím vám, pokud jste toho neučinili jednomu z menších těchto, ani mně jste neučinili“. (Mat. 25, 34.—45.) **Po těch slovech spravedlivé vezme do nebe, hříšníky pak zavrhne do pekla.**

Kterak bude Ježíš Kristus v poslední den lidi souditi?

Ježíš Kristus bude v poslední den lidi takto souditi:

1. oddělí dobré od zlých;
2. vyjeví skutky jejich, dobré i zlé, před celým světem;
3. **spravedlivé vezme do nebe, hříšníky pak zavrhne do pekla.** (Otáz. 174.)

Kromě soudu obecného jest ještě soud, na kterém souzena bude duše každého člověka hned po smrti. Poněvadž se ten soud bude konati s každou duší zvláště neboli soukromě, říká se mu „**soud zvláštní**“ neboli „**soukromý**“.

Že Bůh koná tento soud s každou duší, vysvítá zřejmě z Písma svatého. V podobenství o boháči a Lazarovi se praví: „*Stalo pak se, že umřel žebrák a nesen jest od andělů do lůna Abrahama. Umřel pak i bohatec a pohřben jest v pekle*“. (Luk. 16, 22.) Lazar byl tedy hned po smrti od-

měněn, bohatec pak potrestán. Má-li kdo býti odměněn anebo potrestán, musí věděti, proč se mu tak má státi. Proto již lidé, když koho odměňují nebo trestají, oznamují, proč tak činí. Tedy i Bůh musil Lazarovi hned po smrti oznámiti, proč jest odměněn, a bohatici, proč jest potrestán. Stalo se tak, když se duše jejich po odloučení z těla navrátily k Bohu. Bůh vážil totiž všechny jejich skutky dobré i zlé a učinil výrok, jaká duše jejich jest, zda zasluhuje odměny či trestu, neboli slovem: *s o u d i l j e*. — Jako duše Lazarova a bohaticova byla hned po odloučení z těla souzena, tak duše každého člověka bývá též souzena od Ježíše Krista hned po vyjití z těla; potvrzuje to sv. Pavel řka: „*Uloženo jest lidem jednou umříti, potom pak bude soud*“ (Žid. 9, 27.) — Na soukromém soudu souzena jest duše sama bez těla a přijde do nebe nebo do pekla nebo do očistce. Na soudu obecném duše bude souzena zase spojená s tělem a přijde pak rovněž s tělem svým buď do nebe nebo do pekla. (Více v V. části při posledních věcech člověka.)

Je-li kromě soudu obecného ještě zvláštní soud?

Kromě soudu obecného jest ještě soud zvláštní neboli soukromý, na kterém souzena bude duše každého člověka hned po smrti. (Otáz. 175.)

* * *

II. Spravedlnost Boží mohla by se spokojiti jen se soudem soukromým, kterým se po smrti jednoho každého koná na odplatu dobra a na pokutu zla. Ale mnohé důvody žádají, aby kromě soudu soukromého byl ještě soud obecný.

a) Na světě dějí se mnohé věci, jichž nikterak nemůžeme srovnati se všemohoucností, spravedlností, láskou a moudrostí Boží. Mnohý bezbožník požívá úcty a vážnosti, žije spokojen a šťasten, kdežto člověk zbožný, bohabojný a ctnostný jest navštěvován takořka denně různým protivstvím a soužením. Lidé, kteří nepůsobí na světě nic jiného než zlo, dosahují velikého věku, kdežto lidé, jejichž

život jest rodině, ba často i celé zemi velice potřebný, klesají v předčasný hrob v nejkrásnějších letech. Člověku zlomyslnému daří se všecky záhubné podniky dle přání, kdežto podniky lidí dobrých, směřující ke cti Boží a ke blahu lidskému, potkávají se s nezdarem. Tyto a nescíslné jiné zjevy, dle kterých se zdá, že nepořádek vítězí nad pořádkem, lež nad pravdou, bezpráví nad právem, nepravost nad ctností, jsou mnohým křesťanům kamenem úrazu a nejednou říkají s podivěním: „Jak je to přece možné, že Bůh něco takového dopouští?“ Bezbožníci pak dovedou zase té nevysvětlitelné a tajuplné shovívavosti Boží užívatí pro svou nevěru a říkají: „Není Boha!“ nebo: „Bůh nestará se o lidi a nechává vše, jak to jest!“ nebo dokonce tvrdí: „Co děláme, musí býti dobré, když to Bůh přivádí k dobrému konci!“

Proto Bůh je k vůli sobě samému, smí-li se to říci, povinen, aby dal přijíti jednou dni, v který lidem ukáže, že jejich soudy byly zcela převrácené a klamné, že se vše musilo díti právě tak, jak se to dalo, a že celé řízení světa mělo za základ jeho nejvyšší moc a spravedlnost, lásku a moudrost. K tomu poznání dopějeme v den posledního soudu. V ten den se vysvětlí vše, co nám v tomto životě bylo hádankou; v ten den poznáme, jak Bůh vše co nejlépe pořádal a jak moudře všemohoucností svou řídil osudy všeho lidstva a každého jednotlivce, by všickni došli svého posledního cíle a již na zemi byli šťastni, jakož i kterak ve své lásce k lidem i zlo obracel v dobré. Také spravedlnost jeho ukáže se tam v dokonalém světle, neboť se lidé přesvědčí, že na věčnosti vyrovnal vše, co na světě vyrovnáno nebylo. A aby tyto vlastnosti Boží, totiž moc a spravedlnost, láska a moudrost byly před celým světem zjeveny, v tom je první příčina, proč kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný.

Proč bude kromě soudu soukromého ještě soud obecný za prvé?

Kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný:

1. aby Boží moc a spravedlnost, láska a moudrost před celým světem byla zjevena. (Otáz. 176, 1.)

b) Židé očekávali sice Messiaše, ale když v osobě Ježíše Krista přišel, nechtěli o něm ničeho vědět, nepřijali ho, tupili a pronásledovali ho a konečně přibili ho jako největšího zločince na kříž. A ještě nynější Židé opakuji rouhání otců svých, a kdyby mohli, znova by Krista ukřižovali. Celý tedy národ, a to právě národ, který byl kdysi národem vyvoleným, neuznává Ježíše Krista za Syna Božího a odpírá mu povinnou poctu. Ale ještě mnozí jiní národové nectí Ježíše Krista a neslouží mu. Co je zemí, ve kterých dříve utěšeně kvetlo křesťanství, a nyní panuje tam pohanství nebo mohamedánství! A co ještě je zemí, kde sladké jméno Ježíšovo není ještě ani známo! Avšak i mezi těmi, kteří se honosí jménem Kristovým, mezi křesťany, je nesčíslný počet takových, kteří Ježíši Kristu působí větší bolest a urážku, než mu působili Židé, neboť mu odpírají povinnou úctu, zavrhuji jeho učení a činí si z něho drzý posměch, pronásledují jeho církve a pohrdají jí a chodí jako nepřátelé kříže.

Tak nemůže to nikterak zůstat navždy! Vždyť Ježíš Kristus je Syn Boží, pravý Bůh a musí tedy žádati, aby ho všickni ctíli, jako ctí Otce. Proto musí přijíti jednou den, kdy vystoupí ve své božské moci a velebnosti, aby všechno stvoření, andělé i lidé, uznali ho za Syna Božího a vzdali mu povinnou úctu. A to se stane právě v den obecného soudu. Tenkrát Ježíš Kristus objeví se v lesku svého božství jakožto jednorozený Syn Boha Otce, jakožto Vykupitel světa a Soudce živých i mrtvých, a potom andělé i ďáblové, věřící i nevěřící, spravedliví i hříšníci, slovem všickni, jak na nebi, tak na zemi a pod zemí, padnou na kolena a vyznají, že Ježíš Kristus jest ve slávě Boha Otce. (Filip. 2, 10. 11.) A aby na to došlo, aby totiž Ježíš Kristus byl ode všech lidí uznán a oslaven, v tom je druhá příčina, proč kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný.

Proč bude kromě soudu soukromého ještě soud obecný za druhé?

Kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný :

2. aby Ježíš Kristus ode všech lidí byl uznán a oslaven. (Otáz. 176, 2.)

c) Ctnostným, spravedlivým křesťanům dostává se na tomto světě zřídka cti, jíž zasluhují. Jak mnozí z nich žijí někde v ústraní, jiní v samotě, v klášteřích! Nikdo neví o jejich mrtvení těla, o jejich skutečných kajících, které si dobrovolně ukládají, ba i skutky lásky k bližnímu dovedou opatrně ukrýti před zraky lidskými. A když i jejich spravedlnost a svatost přijde proti jejich vůli na jevo, nesmějí přece očekávat od světa cti a uznání, nýbrž naopak jest jim zhusta snáseti pronásledování, pomluvy a na cti utrhaní, ba nejednou bývá odměnou jejich ctnosti ztráta svobody a života. Doklad toho vidíme na prorocích, na apoštolech, mučednících, ano i na samém Ježíši Kristu. Jejich víra, jejich spravedlnost a svatost byly ty zločiny, pro které byli nejkrutěji pronásledováni, týráni a usmrcováni. A tak je tomu podnes! Věčně pravdiva jsou slova sv. Pavla: „*Všickni, kteří chtějí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protivnosti trpěti budou*“ (2. Tim. 3, 12.) — Mnohem lépe však se vede bezbožným! Ti dovedou se chytře vpraviti do všech poměrů, dovedou lichotiti a se přetvařovati a při vší své zkaženosti a zvrhlosti vydávati za lidi počestné. Svět si jich váží, prokazuje jim kde jaké počty, svěřuje jim vysoké úřady a po smrti staví nádherné pomníky.

Ale tak nemůže to zůstat navždy! To by bylo nespravedlivé! Proto musí přijiti jednou den, kdy každý dostane, co mu náleží, čest nebo zahanbení, odměnu nebo trest. A to se stane právě v den posledního soudu. Tenkrát spravedliví dojdou konečně zasloužené cti, objeví se v plném lesku svatosti a jsouce korunováni slávou budou slaviti vítězství nad svými nepřáteli, kdežto bezbožní dojdou zaslouženého zahanbení tím, že se objeví celému světu v plné ošklivosti a zlobě. A v tom je třetí příčina, proč kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný.

Proč bude kromě soudu soukromého ještě soud obecný za třetí?

Kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný :

3. aby spravedliví došli zasloužené cti, bezbožní pak zaslouženého zahanbení. (Otáz. 176. 3.)

Proč bude kromě soudu soukromého ještě soud obecný?

Kromě soudu soukromého bude ještě soud obecný :

1. aby Boží moc a spravedlnost, láska a moudrost před celým světem byla zjevena ;

2. aby Ježíš Kristus ode všech lidí byl uznán a oslaven ;

3. aby spravedliví došli zasloužené cti, bezbožní pak zaslouženého zahanbení. (Otáz. 176.)

* * *

Jak zní sedmý článek víry?

Sedmý článek víry jedná o tom, že Ježíš Kristus přijde ještě jednou na tento svět, a to v poslední den, aby soudil živé i mrtvé, jakož i o tom, jak a proč se bude konati poslední neboli obecný soud.

Opakování.

Kdy přijde Ježíš Kristus zase s nebe? — Kdy bude *poslední den*? — Co praví ve příčině té Ježíš Kristus? — Které liché domněnky panovaly a panují o tom, kdy bude konec světa? —

Která *znamení* budou předcházeti konec světa? — Co znamená slovo „*antikrist*“? — Jak sv. Pavel na př. mluví o antikristovi? — Z kterých slov Písma svatého patrné, že za antikrista se stanou četné odpady od víry? — Která *znamení* se objeví *na nebi* na konci světa? — Která *soužení* přijdou na lidi? — Který rozdíl co do *způsobu* bude mezi prvním a druhým příštím Kristovým? — Co praví Ježíš Kristus sám o způsobu svého druhého příští? — Který rozdíl co do *účelu* bude mezi prvním a druhým příštím Kristovým? — Koho sluší rozuměti „*živými*“? — Kdo jsou to „*mrtví*“? — Jak se jmenuje soud, který se bude konati v poslední den? — Proč se jmenuje „*poslední*“ soud? — Proč se mu říká „*obecný*“ soud?

Co se ukáže na nebi při příchodu Ježíšově k soudu? — Kým bude Ježíš provázen? — Koho shromáždí před sebe?

— Kterak bude Ježíš lidi souditi? — Který rozsudek vynese Ježíš nad *spravedlivými*? — Co mu odpovědí *spravedliví*? — Co řekne jim Ježíš? — Kterými slovy odsoudí Ježíš *hříšníky*? — Co mu odpovědí *hříšníci*? — Co jim řekne Ježíš?

Jak říkáme soudu, který se koná s každou duší člověka, hned jak se oddělí od těla? — Proč bude kromě soudu soukromého ještě soud obecný?

Osmý článek víry.

Jak zní osmý článek víry?

Osmý článek víry zní: „Věřím v Ducha svatého“ (Otáz. 177.)

Bytost Ducha svatého.

Které jsou tři božské osoby? — Která jest první božská osoba? — Která jest druhá božská osoba? — Která je třetí božská osoba? — O kterých božských osobách jsme se již učili v apoštolském vyznání víry?

Nyní se budeme učit o Duchu svatém, o kterém jedná osmý článek víry.

Duch svatý je třetí božská osoba.

Jméno „*duch*“ přísluší vlastně každé ze tří božských osob, neboť každá z nich má duchovní přirozenost (ovšem nesmíme v to zahrnovati druhé božské osoby, pokud je člověkem). A Bůh vůbec je duch. Přece však tím jménem označujeme výhradně třetí božskou osobu, dílem abychom ji rozeznávali od osoby Otce a Syna, neboť nemáme jiného případného názvu, jimž bychom naznačili její poměr k první a druhé osobě, dílem abychom naznačili její zvláštní působení u lidí, jimž uděluje duchovní život.

Duch „*svatý*“ říká se pak třetí božské osobě ne snad poto, jako by Otec a Syn nebyli svatí, nýbrž proto, že nás posvěcuje, a všecka svatost od ní pochází. Proto říká se Duchu svatému také „*Posvětitel*“.

Duch svatý jmenuje se „třetí“ božskou osobou ne snad proto, jako by byl méně než Otec a Syn, neboť všechny tři božské osoby jsou si ve všem rovny, nýbrž proto, že od věčnosti od Otce i Syna vychází.

Kdo je Duch svatý?

Duch svatý jest: 1. třetí božská osoba. (Otáz. 178. 1.)

Proč se třetí božská osoba jmenuje Duch „svatý“?

Třetí božská osoba se jmenuje Duch „svatý“, protože nás posvěcuje, a všechna svatost od ní pochází. (Otáz. 179.)

Kdo jest každá božská osoba? (Pravý Bůh.)

Poněvadž každá božská osoba jest pravý Bůh, a Duch svatý je božská osoba, tedy **Duch svatý jest pravý Bůh.**

Tomu zřejmě učí Písmo svaté, neboť nazývá Ducha svatého **výslovně Bohem.** — O prvních křesťanech je známo, že prodávali své statky, ovšem dobrovolně, a peníze za ně stržené přinášeli svatým apoštolům, aby se z nich zřídil majetek chudým i bohatým společný. Manželé Ananiáš a Safira prodali také pole; Ananiáš přinesl jen část utržených peněz svatým apoštolům, ale přece tvrdil, že jsou to všechny stržené peníze. Sv. Petr mu řekl: „*Ananiáši, proč pokoušel ďábel srdce tvého, abys lhal Duchu svatému? . . . Neselhal jsi lidem, ale Bohu!*“ (Sk. ap. 5, 3. 4.) Jestliže tedy Ananiáš lží, které se dopustil proti Duchu svatému, jehož vnuknutím sv. Petr lež poznal, nelhal člověku, nýbrž Bohu, plyne z toho zřejmě, že Duch svatý jest Bůh.

Též se v Písmě svatém připisují Duchu svatému **božské vlastnosti: 1. všudypřítomnost**, neboť praví se o něm: „*Duch Páně naplňuje okršlek země*“ (Moudr. 1, 7.); **2. vševědoucnost**, neboť mluvil skrze proroky, a Ježíš Kristus o něm praví: „*Utěšitel Duch svatý naučí vás všem věcem a připomene vám všechno, cožkoli budu mluvit vám*“ (Jan 14, 26.); **3. všemohoucnost**, neboť sv. Pavel, když uvedl zázračné působení Ducha svatého, končí slovy: „*To všechno působí jeden a týž Duch,*

jenž rozděluje jednomu každému, jak chce“ (1. Korint. 12, 1.); 4. **pravdomluvnost**, neboť se praví o něm, že je Duchem pravdy a učí vši pravdě. „*Když pak přijde ten Duch pravdy, naučíť vás všeliké pravdě*“. (Jan 16, 13.) — Má-li Duch svatý dle učení Písma svatého božské vlastnosti, tedy rozumí se samo sebou, že jest pravý Bůh, neboť žádný tvor, ani anděl ani člověk, nemá božských vlastností.

Mimo to Písmo svaté připisuje Duchu svatému také **božské skutky**: 1. **stvoření světa**: „*Vypustíš Ducha svého, a zase nová stvoření budou, a tak obnovíš tvář země*“ (Žalm 103. 30.); 2. **osvěcování proroků**, aby mohli budoucí a tajné věci předpovídati. „*Vylíjí Ducha svého na všeliké tělo, a prorokovati budou synové vaši*“ (Joel 2, 28.); 3. **vtělení Syna Božího**: „*Duch svatý vstoupí v tě, a moc Nejvyššího zastíní tebe; a protož i co se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží*“ (Luk. 1, 35.); 4. **znovuzrození a posvěcení lidí**: „*Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti do království nebeského*“. (Jan 3, 5.) Ze všeho toho je zase zřejmo, že Duch svatý jest pravý Bůh, neboť božských skutků nemůže konati žádný tvor, nýbrž jen Bůh sám.

Církev svatá také vždy věřila, že Duch svatý jest pravý Bůh; proto zavrhla na II. sněmě obecném (I. cařihradském) r. 381 učení cařihradského patriarchy Macedonia, který upíral božství Ducha svatého. Také sněm florentský r. 1439, na němž bylo proti rozkolnické církvi řecké schváleno, že Duch svatý vychází z Otce i Syna, vyslovil se jasnými slovy o božství Ducha svatého.

O božství Ducha svatého konečně svědčí ta okolnost, že se mu vzdává táž čest a pocta jako Otci i Synu. Dělalíce kříž říkáme: „*Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého*“. Modlitby své pak končíme slovy: „*Sláva Otci i Synu i Duchu svatému*“! A jako k poctě Boha Otce slavíme Hod Boží vánoční a k poctě Boha Syna Hod Boží velikonocní, tak i k poctě Ducha svatého jest ustanoven Hod Boží svatodušní.

Kdo je Duch svatý za druhé?

Duch svatý jest: 2. pravý Bůh. (Otáz. 178. 2.)

Odkud víme, že Duch svatý jest pravý Bůh? (1. z Písma svatého, které ho výslovně nazývá Bohem a připisuje mu božské vlastnosti a božské skutky; 2. z učení církve svaté; 3. z rovné pocty s Bohem Otcem a Bohem Synem.)

Ježíš nazýval Ducha svatého často „*Utěšitelem*“; tak na př.: „*Utěšitel Duch svatý . . . naučí vás všem věcem*“. — „*Prositi budu Otce a jiného Utěšitele dá vám*“. — „*Neodejdu-li, neprijde k vám Utěšitel*“. Tak nazýval jej proto, že měl poskytovat lidem také ú t ě c h y v rozličných souženích a strastech života vezdejšího. Proto i my nazýváme Ducha svatého U t ě š i t e l e m a voláme k němu v písni svatodušní: „*Přijď, drahý duše hosti, — Těšiteli v tesknosti!*“ A skutečně Duch svatý jest „*Utěšitelem*“, kterého Ježíš Kristus církvi své poslati slíbil, neboť potěšuje podnes zbožné a bohabojné křesťany; naplňuje je ve všelikých zkouškách života radostí a působí, že plesají uprostřed soužení. Tak čteme v dějinách, že mnozí mučedníci v největších mukách velebili Boha, prozpěvovali mu písně chvály a byli tak veselí, jako by seděli při nejstkvostnější hostině. To dá se vysvětliti jen tím, že Duch svatý je těšil, povzbuzoval a vléval do srdcí jejich nebeskou rozkoš, takže plesali tam, kde jiní, kteří nemají Ducha svatého, lkají a naříkají.

Kdo je Duch svatý za třetí?

Duch svatý jest:

3. Utěšitel, kterého Ježíš Kristus církvi své poslati slíbil. (Otáz. 178. 3.)

Kdo je Duch svatý?

Duch svatý jest:

1. třetí božská osoba;

2. pravý Bůh;

3. Utěšitel, kterého Ježíš Kristus církvi své poslati slíbil. (Otáz. 178.)

Seslání Ducha svatého.

Když se apoštolové po na nebe vstoupení Páně vrátili s hory Olivetské do Jerusalema, shromáždili se v památném večeřadle, ve kterém Ježíš slavil poslední večeři a ustanovil nejsvětější svátost oltářní a ve kterém se po svém z mrtvých vstání dvakrát zjevil apoštolům. Památné to večeřadlo stalo se apoštolům a všem věrným přátelům Ježíšovým místem posvátným a považovali je za první chrám křesťanský, v němž se modlili a nejdražší obět mše svaté Bohu přinášeli. Apoštolové a ostatní přátelé Ježíšovi vystoupili v domě tom do vrchní síně, t. j. na plochu střechu, kde se Židé obyčejně shromažďovali k modlitbě. Tam pak trvali s Pannou Marií po deset dní jednomyslně na modlitbách připravující se na příchod Ducha svatého. Shromáždění to byla první církev Kristova.

Desátého dne po na nebe vstoupení Páně připadly právě svátky „Letnice“, jež Židé oslavili na památku, že jim Bůh dal přikázání na hoře Sinaji jakož i na poděkování Bohu za dokonanou žeň. Apoštolové s ostatními věřícími byli shromážděni ve zmíněném večeřadle. Bylo ráno devět hodin. Tu stal se náhle zvuk s nebe, jako přicházejícího prudkého větru, a naplnil celý dům, kdež byli sedíce. I ukázali se jim rozdělení jazykové jako ohně a posadili se na každém z nich, a naplnění jsou Duchem svatým a počali mluvití rozličnými jazyky. Když cizinci, jichž hojně přišlo do Jerusalema na slavnost „Letnic“, a obyvatelé jerusalemské uslyšeli neobyčejný ten zvuk, přiběhli plni úžasu k domu tomu, z něhož zvuk vycházel a v němž shromáždění byli apoštolové. Tisíce lidí stály před domem; apoštolové vyšli mezi ně a mluvili s nimi. I divili se všickni, když slyšeli, jak apoštolové mluví jejich mateřskou řečí. Byli tam totiž lidé z různých zemí a národů a všickni rozuměli apoštolům, kteří beze strachu začali kázati o ukřižovaném Kristu. I volali někteří ze zástupu: „Zdaliž nejsou tito všichni, kteříž mluví, Galilejští? Kterak tedy slyšíme od nich

jeden každý jazyk svůj? I co to má býti?“ Jiní pak posmívajíce se pravili: „Sladkého vína plni jsou tito“. Tu vystoupil sv. Petr a počal kázati: „Tito nejsou zajisté opilí, jakž vy se domníváte; ale nyní naplnilo se, což dávno předpověděno bylo skrze proroka Joele: „Vylijí Ducha svého na všeliké tělo“. Muži israelští, slyšte slova tato: Vy jste Ježíše Nazaretského, kterého Bůh mezi vámi oslavil mocnými skutky, zázraky a znameními, skrze ruce bezbožných na kříž přibili a usmrtili. Ale Bůh ho vzkřísil, čehož my všickni svědkové jsme. A on povýšen jsa na pravici Boží vylil nyní Ducha svatého na nás, jakož sami vidíte a slyšíte. Protož neomylně jistým je důkazem, že Bůh učinil Ježíše Krista Spasitelem a Pánem všeho světa“.

Kázání Petrovo velice dojalo posluchače, takže přemnozí litovali toho, že se také zúčastnili boje proti Kristu a byli tak příčinou jeho umučení a smrti. I tázali se Petra a ostatních apoštolů: „Bratři, co máme činiti?“ A Petr odpověděl jim: „Čiňte pokání, a pokřtěn buď jeden každý z vás ve jménu Ježíše Krista na odpuštění hříchů svých; a přijmete dar Ducha svatého“. Na ta slova dalo se hned pokřtiti tři tisíce Židů. (Skut. ap. 2.)

Kdy poslal Ježíš Kristus církvi své Ducha svatého?

Ježíš Kristus poslal církvi své Ducha svatého desátého dne po svém na nebe vstoupení, když se ohniví jazykové ukázali nad hlavami apoštolův. (Otáz. 180.)

Ti ohniví jazykové nebyl Duch svatý sám, nýbrž bylo to jen znamení, jímž Duch svatý oznámil svůj příchod.

Památka seslání Ducha svatého koná se v církvi svaté již od časův apoštolských každoročně zasvěceným svátkem, jenž sluje „**Hodem Božím svatodušním**“ nebo „**Letnicemi**“. Svátek ten koná se vždy padesátého dne po Velikonocích, desátého pak dne po na nebe vstoupení Páně a připadá vždy na neděli. V sobotu před ním světí se křestní voda, což děje se proto, že se za prvních časů církve odrostlým křest uděloval. — Na hod boží svatodušní a po celý oktáv biskupové udělují ve svých chrámech svátost biřmování.

Působení Ducha svatého.

Duch svatý nepočal snad působiti teprve o Letnicích, když sestoupil na apoštoly, nýbrž působil hned od počátku světa ke spáse lidí. On vedl již naše prarodiče jakož i všechny spravedlivé Starého zákona po cestě pravdy a spravedlnosti, osvěcoval proroky a vnukal jim, co mají mluvit, řídil bohoslužbu národa israelského, aby jej udržel ve spojení s Bohem. Jeho působením se stalo, že Ježíš Kristus se vtělil a z Marie Panny narodil, a že na něm jakožto člověku plnost všech darů a milostí spočívala. Dále je známo, že Ježíš Kristus už před svým na nebe vstoupením udělil apoštolům Ducha svatého, když na ně totiž dechl a řekl: „Přijměte Ducha svatého!“ (Jan 20, 22.) Bylo by tedy bludné domnívati se, že Duch svatý počal své působení ke spáse lidí teprve o Letnicích, když na apoštoly sestoupil. Nikoli; on rozvíjel svou spásonosnou činnost již od počátku. Avšak viditelně a ve větší plnosti vylil se na lidi teprve o Letnicích po na nebe vstoupení Páně. Toho dne sestoupil s nebe, aby dílo Kristovo potvrdil a jej oslavil, aby uzpůsobil apoštoly za vyslance Boží a všem lidem přivlastnil ovoce vykoupení Kristova.

I. Působení Ducha svatého vztahovalo se především na apoštoly.

Kterak Duch svatý apoštoly za vyslance Boží uzpůsobil, neboli co v nich způsobil, poznáme snadno, uvážíme-li, ve kterých způsobách na ně sestoupil a co způsoby ty znamenají.

Když Duch svatý sestoupil na apoštoly, povstal **prudký vítr** (= bouře).

Bouří se vzduch čistívá; vítr odhání škodlivé páry, které se ve vzduchu shromáždují. Když příbytek, kde mnoho lidí žije, dlouho je zavřen, kazívá se v něm vzduch; proto se otvírají okna, provětrává se, aby se vzduch zase očistil. Vítr, který povstal, když Duch svatý sestoupil na apoštoly, naznačoval tedy vnitřní očistění, naznačoval, že Duch svatý očišťuje duše apoštolův.

Duch svatý sestoupil také ve způsobě **ohně**.

Oheň také naznačoval působení Ducha svatého. Oheň **čistí**; dá-li se nečisté, rezavé železo do ohně, očistí se v něm. Tak i Duch svatý očistil apoštoly od všelikých hříchů, že byli od té doby svatí, neboli **posvětil je**. Ačkoli byli dříve ctnostného smýšlení, měli přece mnohé nedostatky a chyby, pro něž Ježíš byl často nucen je kárati. Tak na př. byli ctižádostiví a toužili po světských vyznamenáních, byli hněviví, nevěřící atd. Ale po seslání Ducha svatého byli zcela proměněni; byli plni pokory, tichosti a lásky; nebylo na nich už pozorovati lidských slabostí; pohrdali věcmi pozemskými a snažili se o věci nebeské, slovem byli svatí.

Kterak působil Duch svatý v apoštolech za prvé?

V apoštolech Duch svatý působil :

1. posvětil je. (Otáz. 181. 1.)

Oheň také **svítí**, zapuzuje tmu a působí světlo. I Duch svatý **osvítí** apoštoly, t. j. způsobil, aby nauky Ježíšovy jasně poznali a správně jim rozuměli. Dříve totiž nerozuměli mnohým věcem, které jim Ježíš ohlašoval, ale když přišel Duch svatý, osvítí je tak, že dokonale rozuměli všemu, co od Ježíše slýchávali, a poznali náležitě jeho učení. — Mimo to oheň **sílí**, t. j. dodává mnohým věcem pevnosti; dá-li se na př. hlína do ohně, ztverdne jako kámen. Tak i Duch svatý apoštoly **posilnil**. Dříve byli bojácni: ze strachu zavírali se před Židy; sv. Petr zapřel z bázně Ježíše, a všickni apoštolové z bázně opustili mistra svého, když byl jat na hoře Olivetské. Tak byli slabí, tak se báli! Ale Duch svatý je posilnil, že potom beze strachu veřejně vystupovali a kázali víru Kristovu a pro ni i všeliká trápení snášeli; ano pro ni život obětovali.

Kterak působil Duch svatý v apoštolech za druhé?

V apoštolech Duch svatý působil :

2. osvítí a posilnil je. (Otáz. 181. 2.)

Duch svatý sestoupil na apoštoly ve způsobu **jazyků**.

Jazykem mluvíme; jazyk tedy naznačuje také řeč. Poněvadž Ježíš velel apoštolům, aby šli do celého světa a učili všechny národy, bylo jim nutně třeba znalosti řeči těch národů, jinak nebyli by mohli rozkazu Kristovu dosti učiniti. Té potřebě bylo vyhověno v den seslání Ducha svatého. Duch svatý totiž dal apoštolům, když na ně sestoupil, zvláštní dar, že uměli mluvit rozličnými jazyky, kterým se před tím neučili, takže, když těmi jazyky mluvili, rozuměli si sami vespolek, a také jiní jim rozuměli. Říkáme, že Duch svatý dal apoštolům „dar jazyků“. — Že dar ten byl na apoštolech hned patrný, již jsme slyšeli.

Tím, že Duch svatý dal apoštolům dar jazyků, uzpůsobil je, že mohli kázati evangelium všem národům. Než on se postaral také o to, aby lidé kázání apoštolů věřili, a to tím, že jim dal ještě jiný dar, že totiž mohli činiti zázraky, neboli dal jim „dar zázraků“, z čehož lidé mohli jasně poznati, že jsou posláni od Boha, že tedy učení jejich jest pravé a že mu mají věřiti. (Srov. „o zázracích“.) — Také dar zázraků byl hned patrný na apoštolech.

Brzy po seslání Ducha svatého, ještě o Letnicích, sv. Petr a sv. Jan šli okolo třetí hodiny odpoledne do chrámu. O velikých svátcích odpolední pobožnost bývala zvláště slavná. Také tehda bylo velmi mnoho lidu ve chrámě. U jedněch dveří chrámových, které pro velikou ozdobnost sluly „krásné“, seděl žebrák od narození chromý. Ten, když uzřel přicházeti sv. Petra a sv. Jana, prosil jich za almužnu. I zastavili se u něho, a sv. Petr řekl mu: „Zlata ani stříbra nemám; ale, co mám, to ti dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod!“ To promluviv ujal ho za pravou ruku a pozdvihl ho. V tom okamžiku srovnaly se údy jeho, i vyskočil a chodil jsa úplně zdráv. I vešel s nimi do chrámu velebě Boha. Když to zástupové ve chrámě shromáždění uzřeli, zděsili se, a jsouce žádostivi zvěděti, co se to s ním stalo, sběhli se k sv. Petrovi a Janovi. Sv. Petr užil té příležitosti a kázal jim o Ježíši Kristu, jehož jménem chromého uzdravil.

Účinek jeho kázání a vykonaného zázraku byl takový, že se dalo hned pokřtiti pět tisíc mužů kromě mnohých žen.

Apoštolové měli jakožto vyslanci Kristovi hlásat jeho učení v různých zemích úplně a bludů prosté; to však nebylo možné beze zvláštní pomoci Boží. Proto Duch svatý dal jim i v té příčině zvláštní dar, aby se nemohli ve hlásání evangelia mýliti, neboli dal jim „dar neomylnosti“. (Více viz v nauce „o církvi“.)

Kterak působil Duch svatý v apoštolech za třetí?

V apoštolech Duch svatý působil :

3. dal jim dar rozličnými jazyky mluvití, zázraky činiti a evangelium neomylně hlásati. (Otáz. 181. 3.)

Kterak působil Duch svatý v apoštolech?

V apoštolech Duch svatý působil :

1. posvětil je ;

2. osvětil a posilnil je ;

3. dal jim dar rozličnými jazyky mluvití, zázraky činiti a evangelium neomylně hlásati. (Otáz. 181.)

Jako v apoštolech, tak působil Duch svatý i v těch, kteří se dali pokřtiti, t. j. v prvních věřících, neboť všickni věřící přijali Ducha svatého, mluvili rozličnými jazyky a činili zázraky. Duch svatý zvláště působil u prvních křesťanů to, že je ozbrojil nepřemohitelnou trpělivostí v trápení a pronásledování. Tak na př. sv. Štěpán jsa pln Ducha svatého činil mnohé zázraky a byl mocný ve slovu, takže Židé plni hněvu ho ukamenovali. Sv. Štěpán s radostí umíral a modlil se za své nepřátele.

II. Působení Ducha svatého nevztahovalo se jen na apoštoly a první věřící, nýbrž i na celou církev, a to po všechny časy až podnes.

V církvi Duch svatý působí, že ji učí, t. j. připamatovává jí vše, co Ježíš Kristus zjevil, a působí, by tomu dokonale rozuměla, osvěcuje ji, aby dovedla ve všech případech rozeznávatí blud od pravdy a vystihovati pravé učení Kristovo; slovem uzpůsobuje ji za neomylnou učitelku pravdy.

Duch svatý též řídí církev, t. j. podporuje její představené v jejich svatém úřadě, vnuká jim, co mají mluvit, a mluví jejich ústy podobně, jako o Letnicích mluvil ústy apoštolů. Té pomoci Ducha svatého byl si vědom sv. Petr; když totiž apoštolové v Jerusalemě na sněmě shromáždění ustanovili, že zákon Mojžíšův není závazný těm, kdož z pohanů vstoupili do církve, sv. Petr, který byl hlavou toho shromáždění, řekl: „*Vidělo se zajisté Duchu svatému i nám . . .*“, t. j. jako by řekl: „Duch svatý nám vnukl, abychom takto rozhodli“.

Kromě toho Duch svatý řídí církev tím, že jí chrání proti nepřátelům a působí, aby přese všechny bouře časů trvala až do skonání světa. Církev naše trvá již téměř devatenáct set let. Za tu dobu se vše na světě velice změnilo. Mnohé říše povstaly a staly se velikými a mocnými, ale zase zanikly a na jejich troskách vyrostly jiné. Jen církev Kristova trvá stále! Nemajíc žádné jiné zbraně, jen zbraně slova Božího, modlitby a trpělivosti, přečkala všechna nejkrutější pronásledování, odolala všem zevnitřním i vnitřním nepřátelům a vyšla ze všech bojů vítězná. Po tři sta let zuřilo proti ní pronásledování od císařů římských, krev mučedníků tekla potoky, její protivníci přísahali jí záhubu, bludaři povstali proti jejímu učení a pracovali se zlobou takořka ďábelskou o její zkázu, ale ona přečkala všechny nepřátele, a kdežto oni zahynuli, ona stojí tu nepohnuta jako skála v moři, o niž se všechny vlny bouřné malomocně rozbíjejí. Ovšem byly doby, kdy církev utrpěla bolestné ztráty, ale třeba jí byly časem zasazeny sebe těžší rány, život nemohl jí býti vzat. Po každém boji a po každé porážce, kterou jí nepřátelé domněle způsobili, povstala zase s novou silou, a ztracené země byly jí novým obrácením bohatě nahrazeny. Ona podobá se zdravému, bujnému stromu, který, když se mu suché větve uříznou, vyhání zase větve nové a ustavičně roste. Z toho je zřejmo, že vyšší moc jí chrání, neboť kdyby byla odkázána jenom na pomoc

lidskou, byl by ji už dávno potkal osud všech děl lidských — byla by již dávno zanikla. Že však trvá a prospívá, dlužno přičítati Duchu svatému, jenž ji řídí a přese všechny bouře časů vede bezpečně do přístavu blažené věčnosti.

Kterak působí Duch svatý v církvi?

V církvi Duch svatý působí:

1. učí a řídí ji. (Otáz. 182. 1.)

Duch svatý působí konečně v církvi, že rozdává skrze ni své milosti, t. j. uzpůsobuje ji, aby jakožto ústav od Krista zřízený ospravedlňovala a posvěcovala lidi všech časů. To činí tím, že ji osvěcuje, takže káže vždy čisté učení Kristovo, jehož přijímáním a zachováváním stáváme se v pravdě dobrými a svatými. Také sv. svátosti, jež nám církev uděluje, dostávají posvěcující moc od Ducha svatého.

Kterak působí Duch svatý v církvi za druhé?

V církvi Duch svatý působí:

2. rozdává skrze ni své milosti. (Otáz, 182. 2.)

Kterak působí Duch svatý v církvi?

V církvi Duch svatý působí:

1. učí a řídí ji;

2. rozdává skrze ni své milosti. (Otáz. 182.)

III. Jako Duch svatý působil v apoštolech a působí v církvi, tak působí i v nás.

Apoštolů Duch svatý především posvětil; rovněž tak posvěcuje nás, t. j. očišťuje nás od hříchů, činí nás spravedlivými, dítkami Božími a dědici království nebeského. Činí tak „milostí posvěcující“, již vlévá do duše naší. Avšak nejen že uděluje nám milost posvěcující, nýbrž přichází k nám také sám a činí si v srdci našem stálý příbytek. Jako Bůh všudy přítomný je sice na všech místech, ale jako původce a dárce milosti jest jen v katolické církvi a v duších spravedlivých. O tom ujišťuje nás sv. Pavel slovy: „*Nevíte-liž, že jste chrámem Ducha svatého, jenž přebývá ve vás?*“ (I. Kor. 8,

19.) Jaká to čest pro nás, že jsme uznáváni za hodny hostiti ve svém srdci hosta tak vznešeného!

A tento nebeský host nepřebývá v nás jen chvílkami, nýbrž trvale. Ani když se dopustíme menších poklesků, nevzdaluje se od nás; jen smrtelný hřích vypuzuje ho z naší duše, neboť když se dopouštíme smrtelného hříchu, oddělujeme se od Boha a stáváme se ve vlastním slova smyslu bezbožnými, pročez Duch svatý odchází ze srdce našeho. Proto máme se těžkého hříchu co nejvíce chrániti, abychom srdce svého, toho chrámu Ducha svatého, neproměňovali ve příbytek satanův a nepropadli tak záhubě věčné.

Kterak působí Duch svatý v nás?

V nás Duch svatý působí:

1. posvěcuje nás milostí posvěcující. (Otáz. 183. 1.)

Duch svatý apoštoly dále osvětlil a posilnil. Rovněž tak působí v nás; **osvěcuje náš rozum**, aby snáze chápal věci nadpřirozené, božské, aby rozeznával dobré od zlého, a **posilňuje naši vůli**, aby se pro dobré opravdově rozhodovala, v něm vytrvale pokračovala a je šťastně dokončovala, a tak **nám pomáhá** dospívati k spasení. Té pomoci jeho říká se „milost pomáhající“, a dostává se jí každému, kdo za ni prosí a s ní spolupůsobí. K udělování jí užívá Duch svatý různých prostředků, zvláště hlasu svědomí, napomínání rodičů, kazatelů a zpovědníků, čtení dobrých knih, utrpení, nehod, náhlé smrti a jiných i nepatrných událostí.

Krásným příkladem působení Ducha svatého v nás jest obrácení sv. Augustina. Dlouho modlila se sv. Monika za svého syna Augustina, až konečně modlitba její byla vyslyšena. Augustin řízením Božím přišel do Milána. V městě tom byl sv. Ambrož arcibiskupem a byl znám jako znamenitý kazatel. Augustin ze zvědavosti chodil na Ambrožova kázání. A hle, smýšlení jeho brzy se změnilo! Dlouho sice bojoval, ale milost Ducha svatého zvítězila. Jednoho dne seděl v zahradě a plakal nad svou nerozhodností. A tu slyšel hlas: „Vezmi a čti!“ Naplněn

úžasem sahá Augustin po knize, kterou si byl s sebou vzal. Byly to listy sv. Pavla. Otevřel knihu, a zrak jeho utkvěl na těchto slovech: „Jako ve dne poctivě chodme; ne v hodování a v opilství, ne ve smilstvích a nestydatostech, ne ve sváru a závisti; ale oblect se v Pána Ježíše Krista a nemějte péče o tělo podle žádostí“. (Řim. 13, 13. 14.) A tu jako by bělmo spadlo s očí jeho; on vidí jasně cestu, po které má kráčet, aby pokoje dosáhl, jehož svět dáti nemůže; srdce jeho jest naplněno milostí Boží, a on tak posilněn nastoupil cestu pokání.

Kterak působí Duch svatý v nás za druhé?

V nás Duch svatý působí :

2. pomáhá nám milostí pomáhající. (Otáz. 183. 2.)

Duch svatý udělil apoštolům také své dary, a to dar jazyků, zázraků a neomylnosti. Nám Duch svatý těchto darů neuděluje, poněvadž nám jich není třeba, jako jich bylo třeba apoštolům majícím šířiti víru Kristovu. Za to však **uděluje nám mnohé jiné své dary**, kterými nás nakloňuje, bychom jeho osvěcování ochotně přijímali, jeho vnukání poslouchali a tak ve ctnosti dokonaleji prospívali. Ty dary jmenujeme zvláště „**dary Ducha svatého**“.

Které dary jmenujeme zvláště „**dary Ducha svatého**“?

„**Dary Ducha svatého**“ jmenujeme zvláště ty dary, kterými nás Duch svatý nakloňuje, bychom jeho osvěcování ochotně přijímali, jeho vnukání poslouchali a tak ve ctnosti dokonaleji prospívali. (Otáz. 184.)

V tom, že Duch svatý uděluje nám svých darů, záleží třetí jeho působení v nás.

Kterak působí Duch svatý v nás za třetí?

V nás Duch svatý působí :

3. uděluje nám svých darův. (Otáz. 183. 3.)

Kterak působí Duch svatý v nás?

V nás Duch svatý působí takto :

1. posvěcuje nás milostí posvěcující;

2. pomáhá nám milostí pomáhající;

3. uděluje nám svých darův. (Otáz. 183.)

Sedmero darů Ducha svatého.

Dary Ducha svatého jsou velmi četné; on je zdrojem všeho dobra; jemu jsme povinni díky nejen za některé, nýbrž za všechny milosti, ať se jmenují jakkoli, a co jich do duše naší může býti vlito. Avšak Písmo svaté vypočítává z množství darů Ducha svatého zvláště **sedmero darů**, a to v knize proroka Isaiáše, kde se praví o budoucím Vykupiteli: „*A odpočine na něm Duch Hospodinův; Duch moudrosti a rozumu, Duch rady a síly, Duch umění a pobožnosti a naplní jej Duch bázně Hospodinovy*“ (Is. 11, 2. 3.).

Ze slov těch je patrné, že darové Ducha svatého jsou: 1. dar **moudrosti**, 2. dar **rozumu**, 3. dar **rady**, 4. dar **síly**, 5. dar **umění**, 6. dar **pobožnosti**, 7. dar **bázně Boží**.

Kterí jsou darové Ducha svatého?

Darové Ducha svatého jsou :

1. dar **moudrosti**,
2. dar **rozumu**,
3. dar **rady**,
4. dar **síly**,
5. dar **umění**,
6. dar **pobožnosti**,
7. dar **bázně Boží**. (Otáz. 185.)

O těch darech nyní promluvíme, abychom poznali, k čemu nám který z nich pomáhá.

1. Který jest první dar Ducha svatého? (Dar moudrosti.)

Moudrost nezáleží ve vědeckém vzdělání, v učenosti a v rozličných vědomostech, neboť to všechno jest něco přirozeného, a nepřináší to, neužívá-li toho člověk správně, pro spásu duše žádného užitku, ale spíše škodu. Proto se v knize „O následování Krista“ praví: „V pravdě lepší jest pokorný venkovan, který Bohu slouží, než pyšný učenec, který zpytuje dráhy hvězd, ale při tom sebe sama zanedbává“. — Pravou moudrost má ten, kdo dobře pochopí svůj cíl na tomto světě, jenž záleží v dosažení věčného spasení, a kdo k dosažení cíle toho užívá vhodných pro-

středků. Pravá moudrost učí tedy mysliti jen na Boha a na věčnost a na to, jak bychom se Bohu zalíbili a k němu po smrti se dostali. Kdo má pravou moudrost, přičiňuje se, aby Boha čím dále tím lépe poznával, o jeho velebnosti a dokonalosti se přesvědčoval; když pak dospěje k tomu poznání, přilne pln svaté úcty a svatého podivu vroucí láskou k Bohu, jež vede ho k tomu, že se chrání Boha hříchem urazití, že mu dává přednost před věcmi pozemskými, jež považuje jen za prostředek k dosažení věčného cíle, slovem, kdo má pravou moudrost, tomu jest Bůh jediným předmětem touhy a lásky, ten všecko posuzuje a cení jen dle toho, jak velice mu to přispívá ke spojení s Bohem. — Takovou moudrostí stkvěl se na př. *sv. Pavel*, jenž pokládal všecko, co svět miluje, za smet. (Filip. 3, 8.) *Sv. Ignác z Lojoly* často volával: „Ó kterak se mi hnusí země, pomyslí-li na nebe!“ *Sv. František z Assisi* měl pořekadlo: „O Bože, a mé všecko!“ *Sv. Stanislav* ve příčině věcí pozemských říkával: „Určen jsem k věcem vyšším“. — Takovou moudrostí máme opatření býti také my, chceme-li dosáhnouti svého cíle, věčného spasení. Ale beze zvláštní pomoci Boží nelze nám k ní dospěti. Proto třeba se za ni modliti, třeba prositi především Ducha svatého, by nám svou milostí pomáhal, abychom Boha v jeho velebnosti a dokonalosti poznávali, jemu se podívovali, jej milovali a všecko podle toho poznávání a milování posuzovali a cenili. Budeme-li v modlitbě vytrvalí, Duch svatý přispěje nám jistě ku pomoci; pomoci té říkáme „**dar moudrosti**“.

K čemu nám pomáhá dar moudrosti?

Dar moudrosti nám pomáhá k tomu, bychom Boha v jeho velebnosti a dokonalosti poznávali, jemu se podívovali, jej milovali a všecko podle toho poznávání a milování posuzovali a cenili. (Otáz. 186.)¹

2. Který je druhý dar Ducha svatého? (Dar rozumu.)

Rozum jest prostředkem k moudrosti. Rozumem poznáváme Boha a jeho vlastnosti. Rozumem poznáváme, proč jsme na světě, a který jest náš konečný cíl. Rozumem

poznáváme zjevené pravdy svaté víry. Některé zjevené pravdy můžeme poznati rozumem beze zvláštního osvícení Ducha svatého; jsou však také mnohé pravdy, k jichž poznání a dokonalému porozumění rozum náš jest nedostatečný. Abychom takové pravdy důkladně poznali a ve smysl jejich vnikli, třeba, aby Duch svatý rozum náš osvětil, jako osvětil rozum apoštolů, když na ně sestoupil. — Osvítí-li Duch svatý rozum některého člověka tak, že snadno pravdy svaté víry poznává a ve smysl jejich hlouběji vniká, pravíme, že mu Duch svatý udělil „**dar rozumu**“. Tak se stává, že mnohý prostý, neučený člověk lépe a snadněji chápe články víry, než mnozí učení a nadaní lidé. — Duch svatý zvláště osvěcoval a osvěcuje rozum svatých mužů, kteří pak svou učeností velmi mnoho prospěli a prospívají církvi svaté. Tu sluší uvést na př. blah. *Klementa Hofbauera* († 1820). Ten začal teprve jako jedenadvacetiletý tovaryš pekařský studovati a rychle vystudovav měl jen nejpotřebnější náboženské vědomosti, jichž ani jako kněz pro mnohé práce svého povolání nemohl si rozšířiti. A přece často i vysocí církevní hodnostáři vyžadovali si jeho dobrozdání o mnohých náboženských otázkách, nebo o nově vydaných knihách. Bez dlouhého přemýšlení hned označoval, co nebylo katolické. — *Sv. Kateřina*, byvši postavena v Alexandrii před soud císařský, ukázala takovou rozumnost, že umlčela padesát světoznámých mudrců pohanských, které císař Maximin povolal do svého paláce, aby ji k pohanství přivedli. *Sv. Kateřina* však s takovou moudrostí a vážností hájila víry křesťanské a odsuzovala pověry pohanské, že všickni ti mudrci prohlásili se za poražené, přijali víru Kristovu a za ni také hned ochotně podstoupili smrt mučednickou.

K čemu nám pomáhá dar rozumu?

Dar rozumu nám pomáhá k tomu, bychom ve smysl pravd svaté víry hlouběji vnikali. (Otáz. 187.)

3. Který je třetí dar Ducha svatého? (Dar rady.)

Mnohdy se stává, že se člověk ocitne v pochybnosti a neví, co by měl činiti, aby jednal správně a dle vůle Boží.

V takovém případě je sice dobré a chvály hodné tázati se o radu zkušených a rozšafných lidí. Ale ani nejrozšafnější lidé nejsou vševědoucí; mohou se snadno mýliti a tak i nás klamati a dávatí nám radu špatnou, ač myslí, že nám dávají dobrou. Tak se stává zvláště u těch, kteří posuzují vše jen se stanoviska světského, tělesného. Tací lidé minou se často s pravým cílem, a následování jejich rady přináší s sebou jen zármutek a škodu. — Jen jeden rádce jest neklamný, a to je Duch svatý. On ví, nejen co je dobré a zlé, ale má také nejlepší vůli poraditi nám v každém případě jen to, co je dobré a spasitelné. Proto, kdykoli si nevíme rady, jak bychom měli jednati, abychom jednali bohumile, máme prositi Ducha svatého, aby osvětlil náš rozum a ukázal nám způsob, jak máme úmysl svůj uskutečniti, by skutek náš byl dobrý. A Duch svatý jistě nás vyslyší, poradí nám buď sám, co máme činiti, nebo nám dá najíti člověka, který by nám pravou cestu ukázal. — Komu Duch svatý pomáhá, aby v pochybných a těžkých případech volil, co se Bohu líbí, o tom říkáme, že má „dar rady“. — Darem rady byl obdařen na př. *sv. Bernard*. Do jeho kláštera přicházeli tázati se ho o radu lidé ze všech stavů a zemí, ano uděloval radu i knížatům, biskupům a papežům, kteří jeho rozhodnutí přijímali jako zákon. Jeho výroky byly velice překvapující a svědčily patrně o přispívání Ducha svatého.

Daru rady jest nám zvláště třeba při volbě stavu. Proto zbožní rodičové, dříve než určí děti své k některému povolání, prosí Ducha svatého za dar rady, aby dětem svým vyvolili takové povolání, ve kterém by byly šťastny, Bohu milý a lidem užitečný. — V nynější době dostanou se mnohým katolickým křesťanům do rukou knihy, časopisy, letáky Bohu, víře a církvi nepřátelské. Následek toho jest, že ten neb onen je v pochybnostech, co je pravda. Takovému třeba zvláště se modliti za dar rady.

K čemu nám pomáhá dar rady?

Dar rady nám pomáhá k tomu, abychom v pochybných a těžkých případech volili, co se Bohu líbí. (Otáz. 188.)

4. Který je čtvrtý dar Ducha svatého? (Dar síly.)

Někdy se stává, že člověk ví dobře, co má v jednotlivých případech činiti, aby jednal bohumile, ale stává se mu v cestu mnohé překážky a obtíže, z nichž především sluší jmenovati nejrozmanitější *pokoušení* ke hříchu. Pokoušení ta dostupují mnohdy takového stupně prudkosti, že se podobají bouřím, jež i nejsilnější stromy vyvracují. Nemůžeme-li svými vlastními silami odolávat ani malým pokoušením, tím více potřebujeme při velikých pokoušeních mimořádné pomoci shůry, abychom nepodlehli. — Jindy zase doléhají na nás těžká *protivenství a soužení*. Abychom v nich byli trpěliví a odevzdaní do vůle Boží, jest nám také třeba posily. V takových případech máme tudíž prositi Ducha svatého, aby nám pomáhal, abychom obtíže na cestě ke spasení přemáhali, neboli aby nám udělil „dar síly“.

Darem síly byla obdařena na př. zbožná *Zuzana*, která byla hotova raději zemřít než zhřešit. — *Sv. Jan Nepomucký* raději se nechal uvězniti, žhavým železem mučiti a do Vltavy vhoditi, než by byl vyzradil tajemství zpovědní. — Dar síly měli velikou měrou všickni *sv. mučedníci, trpitelé a kajcníci*. Měrou největší měla jež *Panna Maria*, královna mučedníků.

K čemu nám pomáhá dar síly?

Dar síly nám pomáhá k tomu, bychom přemáhali obtíže na cestě ke spasení. (Otáz. 189.)

5. Který jest pátý dar Ducha svatého? (Dar umění.)

Uměním rozumíme vědění, znalost něčeho a provozování toho vědění a té znalosti. Malíř na př. musí nejen malířství znáti, ale také musí věděti, jak má malovati. I my křesťané musíme míti znalost toho, čeho jest nám třeba ke spasení, a musíme věděti, jak bychom skutečně spasení došli. Musíme tedy nejen znáti články víry, ale musíme také věděti, co máme činiti a čeho zanechávat. Duch svatý osvěcuje náš rozum, abychom ve smysl zjevených pravd hlouběji vnikali a o jejich hodnověrnosti důkladného a pevného přesvědčení nabývali a na základě

toho vždy poznávali, co máme činiti a čeho zanechávati, neboli osvěcuje nás, abychom uměli svatě žiti. Tomu osvěcování Ducha svatého říká se „dar umění“.

Uměti svatě žiti jest největší umění. Kdo přivedl to až na ten stupeň, že nabyl o hodnověrnosti zjevených pravd pevného přesvědčení a umí také spravedlivě žiti, ten jest největším umělcem. — Darem umění obohacoval Duch svatý zvláště *sv. otce a učitele církevní*. Jejich spisy vysvětlují a odůvodňují všechny pravdy našeho náboženství, tak že každý, komu jde o pravdu, může na základě jich nabýti důkladných známostí náboženských a naučiti se býti ctnostným a spravedlivým.

K čemu nám pomáhá dar umění?

Dar umění nám pomáhá k tomu, bychom nabývali pevného přesvědčení o hodnověrnosti zjevených pravd a poznávali, co jest nám činiti a čeho zanechávati. (Otáz. 190.)

6. Který je šestý dar Ducha svatého? (Dar pobožnosti.)

Mají-li se skutky naše Bohu líbiti a nám ke spasení pomáhati, třeba je konati z lásky k Bohu a s čistým srdcem; máme při nich býti pamětlivi svého poměru k Bohu, že totiž on jest náš Otec, a my že jsme jeho dítky; má v nich býti patrna úcta, již dítky jsou povinny prokazovati otci svému, jakož i láska, důvěra a poslušnost; slovem, má se v nich jeviti smýšlení *d ě t i n n é*, jež směřuje hlavně k tomu, aby se čest a chvála Boží rozmnožovala. Kdo jest naplněn takovým smýšlením, rád po Bohu touží, rád na něho myslí, rád se modlí, do kostela chodí, často se zpovídá, miluje svou víru, všude ukazuje ducha katolického a nemá vroucnějšího přání než zcela náležeti Bohu a býti s ním na věky spojen. Říkáme o něm, že jest pobožný. Dospěti k takovému smýšlení jest ovšem obtížné, ale nikoli nemožné. Třeba jen se ve skutcích pobožnosti cvičiti a při tom prositi Ducha svatého za pomoc a posilu, a on nám pak jistě dá své pomoci k tomu, neboli dá nám „dar pobožnosti“, jako jej měl na př. sv. *Jakub mladší*, jenž se modlival tak vytrvale, že si klečením otláčil kolena, nebo

jako *sv. Alois*, jehož nejčastěji bylo lze nalézt na modlitbách, před oltářem, při službách Božích, nebo jako *sv. Václav*, jenž vše s Bohem počínal a ve všem modlitbou se posilňoval. Proto také, když byl pozván do říšského sněmu, jež svolal císař Otto I. do Wormsu, dříve než vstoupil do sněmovny, odebral se do kostela na mši svatou, aby si vyžádal na Bohu moudrosti k důležité poradě. Někteří z přítomných knížat mrzeli se, že dlouho nepřichází, a usnesli se na tom, že, až vstoupí do sněmovny, neprokáží mu obvyklé pocty. Císař však, znaje příčinu jeho prodávání, jakmile *sv. Václav* vstoupil do sněmovny, šel mu vlídně v ústřety, objal jej a vykázal mu místo vedle sebe.

K čemu nám pomáhá dar **pobožnosti**?

Dar pobožnosti nám pomáhá k tomu, bychom vždycky dávali na jevo dětinnou mysl k Pánu Bohu. (Otáz. 191.)

7. Který je **sedmý** dar Ducha svatého? (Dar bázně Boží.)

Boha může se člověk báti ze dvojí příčiny: buď ze strachu před trestem za hříchy, jako se otrok bojí pána svého, nebo z úcty k jeho velebnosti a z lásky, jako se hodné dítě bojí rozhněvati lásky hodného otce. První bázeň jest **otrocká**, druhá **synovská**. Bázeň otrocká nesmí se zavrhovati; jestiž také dobrá, neboť nás zdržuje od zlého a pobádá nás, abychom se chránili Boha uraziti. Ale bázeň synovská je mnohem lepší, vznešenější, poněvadž se zakládá na lásce k Bohu a pobádá nás, abychom se chránili i nejmenších hříchů. Bázní synovskou byli naplněni na př. *tři mládenci*: Ananiáš, Azariáš, Misael, kteří se nechtěli klaněti zlaté soše, již dal postavit u Babylona král Nabuchodonosor, protože milovali a ctili Boha pravého a tedy se báli klaněti soše zlaté, aby Boha neurazili. — Podobně jednal *Josef egyptský* a přemnozí svatí. *Sv. František Xaverský* na př. při nebezpečné námořní cestě pravil: „Nebojím se, leč urážky Boha“. — Takovou synovskou bázní Boží máme býti naplněni také my, t. j. máme se z úcty k velebnosti Boží vyztrihati všeho, co se Bohu nelíbí. Dospěti k bázni takové lze jen pomocí Ducha sva-

tého. Komu Duch svatý pomoc tu udělí, o tom říkáme, že má „dar bázně Boží“. Proto prosme Ducha svatého za dar ten, neboť bázeň Boží jest počátkem moudrosti (Přísl. 1, 16), mocným štítem proti hříchu a bdělou strážkyní všech ctností, jak dobře jest naznačeno v této události: Filip II., král španělský, pravil kdysi k zbožnému jesuitovi, jenž žil při jeho dvoře: „Otče, vy jesuité nosíte prý při sobě zvláštní bylinu, která má moc ostříhati čistoty“. Kněz odpověděl: „Vaše Veličenstvo, je tomu tak. Nosíme při sobě skutečně stále bylinu, která nás udržuje nejen v čistotě, ale v každé ctnosti; tou zázračnou bylinou jest bázeň Boží“.

K čemu nám pomáhá dar bázně Boží?

Dar bázně Boží nám pomáhá k tomu, bychom se z úcty k velebnosti Boží vystříhali všeho, co by se Bohu nelíbilo. (Otáz. 192.)

Kteří jsou darové Ducha svatého? — K čemu nám pomáhá dar moudrosti — rozumu atd.

O dary Ducha svatého věřící prosívají krásnou hymnou „*Veni, Creator Spiritus!*“ (= „Přiď, o Tvůrce, Duše svatý!“), kterou prý složil Karel Veliký.

Kromě sedmera darů svých uděluje Duch svatý nezřídka některým svatým lidem ještě zcela *mimořádné dary*, jako jsou na př. dar řeči, zázraků, prorocství, vidění, vytržení, zjevení, rozeznávání duchů a p.

Tak na př. *sv. František Xaverský*, apoštol Indů, byl obdařen darem jazyků; *sv. Blažej* uzdravil nemocného chlapce; *Kateřina Emerichová*, klášternice († 1824), viděla v duchu celý život Kristův, Marie Panny a nesčíslných světců; *sv. Kateřina Sienská* († 1380) vznášela se po sv. přijímání ve výši a byla vytržena ze smyslného života; chudé dívce *Bernardettě* zjevila se Panna Maria v Lourdech (1858). — Také tak zvaná *stigmatisace*, t. j. vtisknutí ran Kristových do těla jest mimořádný dar Ducha svatého. Rány Kristovy obdržel na př. *sv. František z Assisi*, *sv. Kateřina Sienská*, v novější době *Kateřina Emerichová* a *Marie Mörlova* v jižním Tyrolsku († 1868).

Jak zní osmý článek víry?

V osmém článku víry jsme poznali, kdo je Duch svatý, kdy sestoupil na sv. apoštoly, co v nich způsobil a kterak dosud působí v církvi svaté a v nás.

Opakování.

Kdo je *Duch svatý*? — Proč třetí božskou osobu označujeme jménem „*duch*“? — Proč říkáme třetí božské osobě Duch „*svatý*“? — Odkud víme, že Duch svatý jest *pravý Bůh*? — Co řekl sv. Petr Ananiášovi, když jej Ananiáš obelhal? — Proč Ananiáš, když lhal sv. Petrovi, selhal Duchu svatému? — A komu dle slov sv. Petra selhal Ananiáš? — Kdo je tedy Duch svatý? — Které *božské vlastnosti* připisují se Duchu svatému v Písmě svatém? — Které *božské skutky* připisují se Duchu svatému? — Kterak *církev* vyznala víru v božství Ducha svatého? — Jakou *poctu* vzdáváme Duchu svatému? — Co z toho plyne, když vzdáváme Duchu svatému touž poctu jako Otci a Synu? — Proč se Duch svatý nazývá „*Utěšitelem*“?

Od kdy působí Duch svatý ke spáse lidí? — V čem jeví se působení Ducha svatého před vykoupením? — Od kdy začal Duch svatý působiti ve větší míře mezi lidmi? — Kdy sestoupil Duch svatý na apoštoly? — V které podobě sestoupil Duch svatý na apoštoly? — Co způsobil Duch svatý *v apoštolech*? — Co znamená: „Duch svatý apoštoly *posvětil*“? — Co znamená: „Duch svatý apoštoly *osvětil*“? — K čemu *posilnil* Duch svatý apoštoly? — Kterak bylo na apoštolech v den seslání Ducha svatého patrné, že je Duch svatý posilnil? — V čem záležel *dar jazyků* udělený apoštolům? — Proč potřebovali apoštolové daru jazyků? — Kterak byl dar jazyků na apoštolech hned patrný? — Proč udělil Duch svatý apoštolům *dar zázraků*? — Který zázrak učinil sv. Petr brzy po seslání Ducha svatého? — V čem záležel *dar neomylnosti* apoštolům udělený? — Které účinky Ducha svatého byly naznačeny *ohněm*? — Který účinek byl naznačen *větrem*? — Co bylo naznačeno *jazyky*?

Kterak působí Duch svatý *v církvi*? — Co znamená: „Duch svatý *učí církev*“? — Kterak *řídí* Duch svatý církev? — Z kterého prohlášení sv. Petra je patrné, že si apoštolové byli vědomi, že Duch sv. církev řídí? — Co až dosud je důkazem, že Duch svatý řídí církev? — Kterak rozděluje Duch svatý *skrze církev své milosti*?

Kterak působí Duch svatý *v nás*? — Jak dlouho zůstává v nás milost posvěcující? — K čemu *osvěcuje* Duch svatý náš rozum? — K čemu *posilňuje* naši vůli? — Proč nám Duch svatý neuděluje darů, které udělil apoštolům? — Ale co nám místo nich uděluje? — Co působí v nás Duch svatý těmi svými dary? — Kteří jsou *darové Ducha svatého*? — K čemu nám pomáhá dar *moudrosti*? — Kdo byl obdařen darem moudrosti? — K čemu nám pomáhá *dar rozumu*? — Kdo byl obdařen darem rozumu? atd.

Kdy slavíme *památku* seslání Ducha svatého? — Kterým hymnem prosíme o dary Ducha svatého? — Které jsou *mimořádné* dary Ducha svatého? — Které znáš svaté, obdařené mimořádnými dary Ducha svatého? — Co je to *stigmatisace*? — Kteří svatí byli stigmatisováni?

Devátý článek víry.

Jak zní devátý článek víry?

Devátý článek víry zní: „*Svatou církev obecnou, svatých obcování*“. (Otáz. 193.)

1. O založení a zařizení církve.

První věřící, apoštolové, nejvyšší hlava církve.

Před příchodem Vykupitelovým veškeré lidstvo bylo podobno plavcům bloudícím na moři za temné noci a nevědoucím, kterým směrem se mají bráti k žádoucímu přístavu. Blaho časné i věčné bylo cílem všech srdcí, ale nebylo toho, kdo by jim byl zjevil pravé a jisté učení, kdo by jim byl rozžehl světlo, jež by vlnami

bouřlivého života ukazovalo bezpečnou cestu do přístavu nebeského. Konečně přišel Vykupitel, Ježíš Kristus, ohlásil světu pravé a jisté učení a ukázal cestu do nebe. Ano postaral se též o posilu na cestě té, o milost Boží, již zasloužil smrtí svou na kříži. Aby pak nejen souvěcí, nýbrž lidé všech věků mohli učení jeho poznati a jsouce jím vedeni a milostí Boží posilováni mohli dojiti spasení, Ježíš Kristus založil náboženskou společnost, která by učení jeho ustavičně neporušené zachovávala, všem lidem hlásala a tak v jeho vykupitelském díle pokračovala, lidi ustavičně pro nebe vychovávala.

Založil pak společnost tu tak, že chodě po zemi židovské a konaje učitelský úřad, shromažďoval kolem sebe věřící, t. j. ty, kdož uvěřili jeho učení. Čím déle Ježíš Kristus učil, tím více věřících přibývalo.

Koho shromažďoval Ježíš Kristus kolem sebe?

Ježíš Kristus shromažďoval kolem sebe věřící. (Otáz. 196. 1.)

Z prvních věřících vyvolil si Ježíš Kristus dvanáct mužů, jež nazval „apoštoly“.

Co znamená slovo „apoštol“? — Která jsou jména dvanácti apoštolů? (Srov. otáz. 137.)

Apoštoly vyučoval Ježíš Kristus zvláště, aby mohli po odchodu jeho na nebesa v díle od něho počatém pokračovati, aby mohli býti jeho nástupci. Po celou dobu svého veřejného působení nechal je u sebe, aby byli průvodci a svědky svatého jeho života, božského jeho učení, jeho zázraků, jeho utrpení a oslavy. Tak apoštolové poznali důkladně vše, čemu Ježíš Kristus učil a co činil. Když pak se blížila doba odchodu jeho k Otci nebeskému, odevzdal jim veškerou moc, kterou měl sám, aby mohli přivlastňovati lidem ovoce jeho vykoupení.

Aby Ježíš Kristus lidstvo vykoupil, vykonával trojí úřad, a to: **úřad učitelský**, neboť učil lidi, čemu mají věřiti a co činiti, aby byli dobří a došli spasení; **úřad**

kněžský, neboť se obětoval za hříchy světa a s Bohem nás smířil, a **úřad královský** neboli **pastýřský**, neboť své spravoval, aby je bezpečně vedl k věčnému cíli. (Srov. otázku 113.) Tento trojí úřad odevzdal Ježíš Kristus apoštolům. Odevzdal jim **úřad učitelský**, t. j. dal jim moc, aby po jeho odchodu vyučovali lidi místo něho pravdám svatého náboženství a ukazovali jim tak cestu k spasení. Nedlouho před na nebe vstoupením pravil totiž k nim: „*Jdouce učte všechny národy, . . . učíte je zachovávat všecko, cožkoli jsem přikázal vám!*“ (Mat. 28, 19. 20.) A jindy pravil: „*Jdouce do celého světa kaďte evangelium všemu stvoření!*“ (Mar. 16, 15.) Aby pak apoštolové ten obtížný úřad řádně vykonávali, ujistil je svou ustavičnou pomocí a poslal jim Ducha svatého, aby je vyučoval veškeré pravdě a chránil jich od všelikého bludu.

Kromě úřadu učitelského Ježíš Kristus odevzdal apoštolům **úřad kněžský**, t. j. dal jim moc, aby rozdávali lidem milosti z nesmírného pokladu jeho zásluh a tak je s Bohem smiřovali a posvěcovali. K tomu cíli a konci dovolil jim obětovati nekrvavou obět Nového zákona, když při ustanovení oběti té k nim pravil: „*To čiňte na mou památku!*“ (Luk. 22, 19.) — Po svém z mrtvých vstání dal jim moc odpouštěti hříchy slovy: „*Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.*“ (Jan 20, 22. 23.) — Při na nebe vstoupení dal jim moc křtíti slovy: „*. . . učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!*“ (Mat. 28, 19.)

Konečně Ježíš Kristus odevzdal apoštolům **úřad královský** neboli **pastýřský**, t. j. dal jim moc věřící spravovati, zákony dávati a neposlušné trestati. Moc věřící spravovati jim dal, když k nim pravil: „*Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.*“ (Jan 20, 21.) Těmi slovy Ježíš Kristus řekl: „*Touž moc, kterou mi dal Otec, abych lidi očistil od hříchů a posvětil, abych je na cestě k nebi vedl a spravoval, dávám nyní vám; vy budete představenými mých věřících, jako jsem až dosud já*

byl jejich představeným, budete je spravovati, jako já jsem je spravoval“. Totéž vyslovil pak ještě určitěji, když pravil: „*Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak pohrdá mnou, pohrdá tím, který mne poslal*“. (Luk. 10, 16.) — Moc dávati zákony apoštolové dostali, když k nim Ježíš Kristus pravil: „*Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi*“. (Mat. 18, 18.) Slova „svazovati“ a „rozvazovati“ znamenají v řeči biblické zákony dávati a rušiti. Zákonem totiž člověk je takoruka svázán, že nesmí činiti, co zákon zakazuje; když pak zákon je zrušen, člověk jako by byl rozvázáno, je zase svoboden. — Moc trestati neposlušné Ježíš Kristus dal apoštolům slovy: „*Kdo neuposlechne církve, budiž tobě jako pohan a publikán!*“ (Mat. 18, 16.), t. j. „bude-li který věřící od vás napominán a neposlechne vás, ten budiž vyloučen ze společnosti věřících, a budiž s ním jednáno jako s pohanem a veřejným hříšníkem!“

Koho vyvolil Ježíš Kristus z věřících? (Dvanáct apoštolů.) — Kolikerý úřad odevzdal Ježíš Kristus apoštolům?

Tedy si pamatujme:

2. Ježíš Kristus vyvolil z věřících dvanáct apoštolův a odevzdal jim svůj trojí úřad: učitelský, kněžský a královský neboli pastýřský. (Otáz. 196. 2.)

Kdy odevzdal Ježíš Kristus apoštolům úřad učitelský? — Kdy kněžský? — Kdy královský neboli pastýřský?

Apoštolové počali vykonávati trojí úřad Ježíše Krista po seslání Ducha svatého, když Petr uprostřed apoštolů povstal, učení Ježíše Krista hlásal, věřící kolem sebe shromažďoval a je křtil. Hned na první jeho kázání dalo se pokřtiti asi 3000 Židů; za několik dní potom, když Petr uzdravil chromého žebráka, dalo se pokřtiti asi 5000 Židů. (Srov. výkl. otáz. 180. a 181. 3.) Tak povstalo první shromáždění věřících neboli **společnost věřících** v Jerusalemě. Z Jerusalema se pak apoštolové a učení Páně odebrali do jiných měst, kdež také obrátili mnoho Židů na víru Kristovu. Za krátko kázali také pohanům evangelium a získali víře Kristově četné vy-

znavače, jimž v Antiochii byl dán poprvé název „křesťané“, t. j. přívrženci Kristovi. Tak povstaly i mimo Jerusalema obce křesťanské, jako na př. v Antiochii, v Efesu, v Alexandrii, v Soluni, v Korintě, v Římě a j. Každá obec měla představeného, aby byl v ní pořádek. Tím představeným býval s počátku některý apoštol. Tak na př. obec křesťanská v Jerusalemě měla představeným sv. Jakuba mladšího, obec v Efesu sv. Jana, obec v Antiochii sv. Petra, který se později odebral do Říma a založil tam také velikou obec křesťanskou. Slovem apoštolové zakládali všude, kam přišli kázati evangelium, obce křesťanské a pečovali jakožto jejich představení o jejich duchovní potřeby vykonávajíce v nich trojí úřad Kristův. O tom svědčí Písmo svaté, jež vypravuje, že apoštolové nejen kázali, mši svatou obětovali a sv. svátosti udíleli, nýbrž i pastýřské a soudní moci své užívali. Dávali křesťanským obcím zákony, odstraňovali z nich různé nešvary, hrozili neposlušným, soudili je, vylučovali ze společenství s ostatními, ukládali jim tresty a kající zase na milost přijímali. A věřící uznávali je za své duchovní představené a ochotně rozkazům jejich se podrobovali.

Kdy počali apoštolové vykonávati trojí úřad Ježíše Krista?

Apoštolové počali vykonávati trojí úřad Ježíše Krista po seslání Ducha svatého, když Petr uprostřed apoštolů povstal, učení Ježíše Krista hlásal, věřící kolem sebe shromažďoval a je křtil. (Otáz. 198.)

Všecky obce křesťanské v různých městech zařízené byly vespolek v těsném spojení, jež záleželo hlavně v tom, že všechny **vyznávaly jedno učení**, totiž učení Ježíše Krista, a že **užívaly jedněch svátostí**, jež Ježíš Kristus ustanovil. Tak činili úhrnem jedinou velikou obec křesťanskou, velikou společnost věřících, již se říkalo „**církev obecná**“ neboli „**katolická**“, t. j. po celém světě rozšířená, na rozdíl od jednotlivých místních obcí, kterým se říkalo na př.: církev jerusalemská, efeská, antiochen-ská atd.

České slovo „církev“ pochází z řeckého „k y r i a k é“, jež značí „Páně“, k čemuž dlužno doplniti „sbor“ nebo „společnost“; značí tedy „církev“ tolik co „s p o l e č n o s t P á n ě“.

Poněvadž církev obecná tvořila společnost, každá pak společnost má nejvyššího představeného neboli nejvyšší hlavu, aby v ní panoval pořádek, proto církvi obecné bylo také třeba nejvyšší hlavy. Tou nejvyšší hlavou církve obecné byl a jest Ježíš Kristus a zůstane jí až do konce světa. Ale poněvadž **Ježíš Kristus** od svého na nebe vstoupení nebydlí již viditelně na zemi mezi lidmi, **jest neviditelnou nejvyšší hlavou církve**; církvi však bylo třeba viditelné nejvyšší hlavy, a to proto, že jest **viditelná společnost**, totiž sbor, spolek lidí, kteří uznávají tytéž zákony a jsou k sobě v témž poměru jako členové jedné rodiny neb údové jednoho těla. Proto **Ježíš Kristus ustanovil místo sebe za nejvyšší viditelnou hlavu církve apoštola Petra**.

Jak nás Písmo svaté poučuje, Ježíš Kristus nejprve slíbil sv. Petrovi, že ho učiní nejvyšší hlavou církve, a co slíbil, to skutečně naplnil.

Jednoho dne otázal se totiž apoštolů, za koho jej lidé mají. A oni řekli: „Někteří za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní pak za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků“. Na další otázku, za koho oni jej mají, Šimon Petr odpověděl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“. Ježíš pochválil Šimona Petra a v odměnu za jeho vyznání řekl k němu: „*A já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála); na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského. A což bys koli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi*“. (Mat. 16, 18. 19.)

Ježíš Kristus nazývá tu Šimona Petra skalou, na níž má církev jakožto na základě býti postavena. Nazývá-li Ježíš Kristus sv. Petra budoucím základem církve, nevyjadřuje tím nic jiného, než že bude její nejvyšší hlavou, neboť čím jest při budově základ, tím jest ve společnosti představený, nejvyšší hlava.

Dalšími slovy: „A tobě dám klíče království nebeského“ Ježíš Kristus vyjadřuje také, že chce sv. Petrovi dáti nejvyšší moc ve své církvi, neboť odevzdání klíčů platilo ode dávna za znamení nejvyšší moci udělované někomu v domě, ve městě nebo v říši.

Konečně Ježíš Kristus řekl sv. Petrovi: „A což bys koli svázal na zemi...“ „Svazovati“ a „rozvazovati“ znamená tolik co zákony dávat i rušiti. Tedy těmi slovy Ježíš Kristus sliboval sv. Petrovi moc jednati v církvi jako nejvyšší zákonodárce, nejvyšší hlava.

Co Ježíš Kristus sv. Petrovi slovy shora uvedenými slíbil, to skutečně mu dal po svém z mrtvých vstání, když k němu pravil: „*Pasiž beránky mé, pasiž ovce mé!*“ (Jan 21, 15.) (Viz událost tu při výkl. otáz. 163.) Slovo „pásti“ neznamená tu totiž nic jiného než „vésti“, „říditi“. Beránky pak rozumějí se dle výkladu sv. otců slabší údové církve, t. j. podřízení věřící, ovce silnější údové církve, t. j. její představení. Sv. Petr byl tedy ustanoven nejvyšším pastýřem všech křesťanů, jak představených, tak podřízených, nejvyšší hlavou církve.

Koho ustanovil Ježíš Kristus místo sebe za nejvyšší viditelnou hlavu církve?

Ježíš Kristus ustanovil místo sebe apoštola Petra za nejvyšší viditelnou hlavu církve, sám pak zůstal hlavou její neviditelnou. (Otáz. 196. 3.)

Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus apoštola Petra za nejvyšší hlavu církve?

Ježíš Kristus ustanovil apoštola Petra za nejvyšší hlavu církve těmito slovy: „Ty jsi Petr (t. j. skála); na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského. A což bys koli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi“. — „*Pasiž beránky mé! ... Pasiž ovce mé!*“ (Otáz. 197.)

Sv. Petr, jak Písmo svaté svědčí, počínal si vždy jako nejvyšší hlava církve. Hned po na nebe vstoupení Ježíše Krista staral se, aby místo Jidáše

jiný apoštol byl zvolen, po seslání Ducha svatého první kázal evangelium, první zázrak učinil, za sebe i za ostatní před soudem odpovídal, první přijal do církve pohana, setníka Kornelia, sněmu jerusalemskému předsedal atd.

Apoštolové u z n á v a l i též Petra za nejvyšší hlavu církve, neboť evangelisté jmenují jej vždy na prvním místě, ač nebyl nejstarší mezi apoštolůy aniž první k úřadu apoštolskému byl povolán. Tak praví se na př. u sv. Matouše: „P r v n í Šimon, jenž slove Petr“, a dále se již nepraví: druhý, třetí atd.; někdy toliko Petr sám se uvádí; praví se na př.: „Petr s jedenácti“. Sv. Pavel považoval za nezbytno, by se po svém obrácení představil sv. Petrovi v Jerusalemě.

Ze všeho, co jsme dosud o církvi slyšeli, poznáváme, že prvotní církev obecná neboli katolická byla viditelná společnost všech křesťanů, kteří jedno učení vyznávali, jedněch svátostí užívali a apoštola Petra za svou nejvyšší hlavu uznávali.

Kdo založil církev?

Ježíš Kristus založil církev. (Otáz. 195.)

Kterak Ježíš Kristus založil církev?

Ježíš Kristus založil církev takto :

1. shromažďoval kolem sebe věřící;
2. vyvolil z nich dvanáct apoštolův a odevzdal jim svůj trojí úřad: učitelský, kněžský a královský neboli pastýřský;

3. ustanovil místo sebe apoštola Petra za nejvyšší viditelnou hlavu církve, sám pak zůstal hlavou její neviditelnou. (Otáz. 196.)

Kterými slovy ustanovil Ježíš Kristus apoštola Petra za nejvyšší hlavu církve? (Otáz. 197.) — Kdy počali apoštolové vykonávati trojí úřad Ježíše Krista? (Otáz. 198.)

Trvání církve.

Ježíš Kristus nezaložil církve jen pro jedno pokolení, nýbrž založil ji pro všechny lidi všech časů, tak

aby všickni lidé až do skonání světa mohli v ní a skrze ni dojíti spasení. Proto také církev musí trvati ustavičně, až do skonání světa a nesmí nikdy zahynouti. A že církev skutečně bude trvati, až do skonání světa, to přislíbil jí výslovně Ježíš Kristus, řka o ní: „*Brány pekelné jí nepřemohou*“ (Mat. 16, 18.), což znamená: „Ani úsilí všech ďáblů nebude s to, aby církev zničilo“. Apoštolům pak slíbil: „*A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa*“. (Mat. 28, 20.)

Jednotlivci neb i celí národové mohou sice od církve odpadnouti a také skutečně odpadli a odpadají, ale církev sama nikdy nezmizí s povrchu zemského! Ani nejkřutější pronásledování jí nezničí, jak dějiny dokazují; ani nejmocnější a nejzarytější nepřátelé proti ní ničeho nepořídili, ba mnozí z nich dokonce bídne zahynuli. O všech platila slova Písma svatého: „*Hrozněť jest upadnouti v ruce Boha živého*“. (Žid. 10, 31.) Stalo se jim, jako se stává tomu, kdo bije hlavou o skálu. Kde jsou všickni ti, kdož usilovali o zničení církve? A církev stojí dodnes! A čím více je pronásledována, tím více zkvétá, se rozšiřuje a očišťuje.

Jak dlouho má církev trvati?

Církev má po vůli Ježíše Krista trvati ustavičně až do skonání světa. (Otáz. 199.)

Římský papež.

Má-li církev Kristova trvati až do skonání světa, musí v ní ustavičně trvati základ, na němž byla vzdělána, t. j. musí míti ustavičně nejvyšší viditelnou hlavu, jako ji měla na počátku svého trvání v osobě sv. Petra. Bylo-li nejvyšší viditelné hlavy třeba již za času apoštolů, kdy každý z nich zvlášť měl dar neomylnosti, kdy všickni věřící a jejich představení byli spojeni pevným svazkem lásky, tím více bylo jí zajisté třeba v dobách pozdějších, kdy se celí národové k církvi hlásili a jednotě církve pro rozličnost mínění a zvláštností nebezpečí hrozilo. Avšak sv. Petr, člověk smrtelný, nemohl

zůstati na světě a spravovati církev až do skonání světa. Bylo tedy nutno, aby nejvyšší moc a přednost sobě udělenou odevzdal zase někomu jinému, jenž by po jeho smrti církev spravoval. A to se skutečně stalo.

Sv. Petr neměl na počátku svého apoštolského působení stálého sídla; chodil po způsobu ostatních apoštolů s místa na místo, brzy sem, brzy tam, jak toho okolnosti vyžadovaly, zvěstuje všude evangelium a obstaráváje záležitosti mladistvé církve. Později se usadil v Antiochii a spravoval jako biskup tamní obec křesťanskou. Ale ani tam nezůstal stále; r. 42. odebral se do Říma, tehdejšího hlavního města světové říše římské. Tam založil obec křesťanskou a jako biskup ji spravoval. Třeba však podotknouti, že sv. Petr vždy, jak tehdy, když ještě neměl stálého sídla, tak i tehdy, když sídlem jako biskup v Antiochii a v Římě, vykonával nejvyšší moc v celé církvi, neboť moc ta nebyla vázána na určité místo, nýbrž výhradně jen na jeho osobu; on byl nejvyšší hlavou církve, ať sídlem kdekoli a ať spravoval kteroukoli obec křesťanskou. Poněvadž v poslední době svého života sídlem v Římě, tedy byl také tam jako biskup římský nejvyšší hlavou církve, a Řím stal se proto hlavním městem křesťanstva a střediskem všech obcí křesťanských dotud založených.

V Římě sv. Petr setrval až do své smrti, totiž do r. 67., kdy byl za císaře Nerona ukřižován, a to na vlastní žádost hlavou dolů, neboť se nepovažoval za hodna umřítí týmž způsobem jako jeho Mistr, Ježíš Kristus. — Se sv. Petrem neumřela však nejvyšší moc v církvi, církev nezůstala bez nejvyšší viditelné hlavy. Nejvyšší moc Petrovu zdědil jeho nástupce na biskupském stolci v Římě, sv. L i n u s († 76), po Linovi následoval sv. K l é t u s († 89), po Klétovi sv. K l e m e n t († 102) a tak druh po druhu dědil vznešený ten úřad a dědí podnes. Každý nástupce sv. Petra na biskupském stolci v Římě požívá všech práv Petrových a jest právě tak jako sv. Petr nejvyšší viditelnou hlavou církve. Kdyby byl sv. Petr umřel na jiném místě, na př. v Anti-

ochii, kde nějaký čas žil a odtud církev řídil, byl by jeho nástupce na stolci biskupském v Antiochii nejvyšší hlavou v církvi; poněvadž však žil a umřel v Římě, tedy právem nástupnictví nejvyšší moci v církvi přešlo na římského biskupa; **římský biskup jest řádným nástupcem sv. Petra, nejvyšší viditelnou hlavou církve.**

O přítomnosti sv. Petra v Římě a o jeho mučednické smrti tamtéž máme mnoho svědectví. Sv. Petr píše (kolem r. 65.) v jednom psaní: „Pozdravuje vás církev, která jest v Babyloně“. (I. Petr. 5, 13.) Babylonem nerozumí se tu Babylon assyrský, neboť tam sv. Petr nikdy nebyl, nýbrž rozumí se jím Řím, jež první křesťané nazývali Babylonem, protože svou velikostí a spustlostí mravů se podobal starému Babylonu. — Sv. Klement římský píše kolem r. 100: „Petr a Pavel byli mučeni s nesmírným množstvím vyvolených a zanechali *u nás* krásný příklad“. — Církevní spisovatelé Tertullián a Origenes (kolem r. 200) mluví také ve svých spisech o mučednické smrti sv. Petra v Římě. — Konečně jest v Římě hrob sv. Petra. Nad hrobem tím zbudovali první křesťané kapli, kterou císař Konstantin Veliký proměnil r. 324 v nádherný chrám sv. Petra; když pak hrozil rozpadnutím, byl vystavěn po stoleté stavbě r. 1626 nynější obrovský chrám sv. Petra, do něhož se vejde na 100.000 lidí. Před hrobem sv. Petra ve chrámě tom hoří ustavičně 100 světel. — Biskupský trůn římský ode dávna se nazývá „stolicí Petrovou“.

Římský biskup od pradávna **v y k o n á v a l** nejvyšší moc v církvi a byl také vždy **u z n á v á n** za nejvyšší hlavu církve.

Když kolem r. 100 povstaly mezi křesťany v Korintu rozepře, Korintští neobrátili se k vůli jejich urovnání k nejbližší apoštolské obci křesťanské v Efesu, kterou tehdy spravoval sv. Jan, nýbrž do vzdáleného Říma k biskupu Klementovi. A Klement jakožto nejvyšší hlava církve učinil svým rozsudkem rozepřím konec. — Ve 2. století (kolem r. 190) římský biskup Viktor vyzval křesťany asijské, aby upustili od obyčeje slaviti Velikonoce v týž den se židy; když však se zpěchovali hned uposlechnouti,

pohrozil jim vyobcováním z církve, načež se ihned podrobili. — Ve 3. století (kolem r. 250) římský biskup Štěpán zakročil proti biskupům severoafrickým, kteří stáli na tom, že lidé od kacířů pokřtěni mají býti znova křtěni. — Povstal-li nějaký blud, biskupové tázali se vždy o radu biskupa římského, na něm bývalo žádáno rozhodnutí ve všech důležitých otázkách týkajících se víry, mravů a kázně církevní; on buď sám nebo svými zástupci předsedal na všeobecných sněmech, a jejich usnesení nabývalo platnosti, jen když od něho byla schválena; on dával zákony pro celou církev, k němu se odvolávali biskupové a údové veškeré církve. A tak je tomu podnes. Římský biskup jest všude uznáván za nejvyšší hlavu církve.

Římský biskup, jako nejvyšší viditelná hlava církve, nazývá se „papež“.

Slovo „p a p e ž“ pochází z řeckého slova „pappas“, jež značí tolik co „o t e c“. — Proto říkáme nejvyšší hlavě církve také jinak „s v a t ý o t e c“, poněvadž jest duchovním otcem všech věřících, kteří jsou vespolek jedna veliká rodina — církev svatá. Říkáme pak mu „svatý“ otec, poněvadž jest mu svěřen svatý úřad.

Úřad papežův jmenuje se obyčejně „s t o l i c í P e t r o v o u“, „s v a t o u s t o l i c í“ nebo „a p o š t o l s k o u s t o l i c í“. To pochází odtud, že sv. Petr dle obyčeje židovského, vykonáváje učitelský úřad nebo konaje bohoslužbu, sedával na stoliici neboli trůnu.

Papeži říká se dle jeho sídla v Římě „ř í m s k ý p a p e ž“.

Nynější římský papež jmenuje se P i u s X. Rodné jméno jeho jest J o s e f S a r t o. Narodil se 2. června r. 1835 v Riese v severní Itálii jako syn prostých rodičů. Ukončiv studia v semináři v Trevisu a v Padui a posvěcen byv na kněze, působil jako farář až do r. 1875 ve správě duchovní, stal se biskupským kancléřem a ředitelem semináře v Trevisu a po smrti tamního biskupa kapitolním vikářem. Papež Lev XIII. jmenoval jej r. 1884 biskupem v Mantuji, r. 1893 patriarchou v Benátkách a kardinálem. Dobrosrdečnost, zbožnost a bezpříkladná dobročinnost jeho k chudým — užívalť svých příjmů téměř výhradně k podporování chudých — získaly mu srdce všech. Papežem byl zvolen dne 4. srpna 1903. Je 258. papež.

Kdo jest od smrti apoštola Petra nejvyšší viditelnou hlavou církve?

Od smrti apoštola Petra jest římský papež nejvyšší viditelnou hlavou církve. (Otáz. 200.)

Proč jest římský papež nejvyšší viditelnou hlavou církve?

Římský papež jest nejvyšší viditelnou hlavou církve, protože apoštol Petr umřel jsa biskupem římským, a tedy jeho řádným nástupcem jest římský papež. (Otáz. 201.)

Protože římský papež jest nejvyšší viditelnou hlavou církve katolické, církev katolická jmenuje se církev **římsko-katolická**. Názvem tímto se pravá církev odlišuje ode všech ostatních společností církevních, z nichž také některé připisují si neprávem název „katolická“.

Jak se jmenuje církev katolická, protože římský papež jest její nejvyšší viditelnou hlavou?

Protože římský papež jest nejvyšší viditelnou hlavou církve katolické, církev katolická jmenuje se také církev římsko-katolická. (Otáz. 202.)

Papež má po boku jakožto poradní sbor 70 kardinálů. Kardinálové jsou z různých národů a mají právo voliti nového papeže, jakmile se stolice papežská uprázdní. Nosí červený klobok, purpurový plášť a mají titul „Eminence“. Z kardinálů jsou většinou sestaveny papežské úřady, na př. sbor pro censuru knih, sbor pro zkoušení ostatků, sbor pro bohopoctu, sbor pro řízení sv. missií atd.

Poněvadž papež má v církvi nejvyšší důstojnost, má proto také největší práva.

Jako sv. Petrovi Ježíš Kristus změnil jméno (jmenoval se napřed Šimon), podobně nový papež dává si jiné jméno. Obyčejně dává si jméno některého slavného svého předchůdce. Z úcty k prvnímu papeži, sv. Petrovi, žádný papež nejmenuje se Petr.

Na znamení nejvyšší hodnosti má papež při slavnostech na hlavě „tiáru“, t. j. trojnásobnou korunu, na význam, že vykonává trojí úřad Ježíše Krista.

Aby papež mohl v církvi blahodárně působiti, bylo a je třeba, aby nebyl závislým na žádném vladaři světském.

Proto již v prvních stoletích byly papeži od štědrých dobrodinců darovány statky pozemské. Od časů Konstantina Velikého přesídlili císařové římské do Cařihradu, a tak se stalo, že papežové nabyli jakési vrchní moci nad Římem a střední Itálií. Později francký král Pipin daroval papeži dobyté území Říma a několik měst na východním pobřeží Itálie. Syn jeho Karel Veliký potvrdil toto darování svého otce (774). Tím způsobem vznikl tak zvaný papežský stát. Mnozí vladařové záviděli papežům jmění a proto často násilím církevní stát zabrali, ale vždy zase musili vrátiti. Konečně za papeže Pia IX. byl stát církevní zabrán vládou italskou. Roku 1859 zabrán byl všecken majetek papežův mimo jediný Řím a 1870 i Řím; papeži ponechán jenom palác Vatikán. Vláda italská nabízela sice papeži náhradu, ale on jí nepřijal, poněvadž nechtěl pozbyti nároků na svůj majetek. Ku hrazení nákladu spojeného se správou církve slouží papeži tak zvaný „svatopetrský halíř“, totiž dary, jež věřící z celého světa pro papeže skládají.

Římského papeže neuznávají za nejvyšší viditelnou hlavu církve nesjednocení Řekové, pravoslavní Rusové a protestanté. Nesjednocená církev řecká místo papeže římského má své patriarchy; církev ruskou řídí dle rozkazu carova tak zvaný „svatý synod“; protestanté učí, že Ježíš Kristus neustanovil apoštola Petra za nejvyšší hlavu církve, nýbrž nejvyšší hlavou církve že jest Ježíš Kristus sám. Papežství bylo prý zavedeno císaři. Správa církví protestantských jest svěřena světským vladařům.

Biskupové, kněží.

Jako nejvyšší úřad v církvi, jež Ježíš Kristus odevzdal sv. Petrovi, neměl smrtí sv. Petra přestati, zrovna tak trojí úřad, jež Ježíš Kristus odevzdal apoštolům, neměl a nemohl zaniknouti smrtí apoštolů, nýbrž má trvati až do skonání světa, právě jako církev má po vůli Ježíše Krista trvati ustavičně až do skonání světa.

Aby trojí úřad Kristův trval v církvi ustavičně až do skonání světa, Ježíš Kristus postaral se o to tím, že dal apoštolům moc, aby z počtu věřících ustanovovali za sebe nástupce, kteří by vykonávali právě tak jako oni trojí úřad Kristův v církvi. Moc tu dal jim slovy: „*Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás*“, t. j. jako mne poslal Otec, abych činil vše, co by lidem prospívalo k spasení, tak já zase k těmž posílám vás. Čiňte vše, co já jsem činil!“ Měli-li tedy apoštolové činiti vše, co činil Ježíš Kristus, tedy směli také ustanovovati za sebe nástupce, neboť Ježíš Kristus je také za sebe ustanovil. Apoštolové to skutečně činili. Kdykoli založili na svých apoštolských cestách novou obec křesťanskou, vyvolili si dříve, než se odebrali jinam, muže ctihodné, obyčejně již starší, jež vzkládáním rukou a modlitbou ustanovili za své zástupce a nástupce v úřadě apoštolském. Těm mužům říkalo se „**biskupové**“.

Slovo „*biskup*“ pochází z řeckého slova „*episkopos*“, jež značí „dozorce, dohlížitel“.

Biskupové od apoštolů ustanovení měli vykonávat místo apoštolů *pod vrchní správou svatého Petra* trojí úřad Kristův a měli také právo ustanovovati vzkládáním rukou a modlitbou neboli svěcením zase jiné za biskupy, a tak moc apoštolská přešla s apoštolů až na biskupy, kteří nyní žijí. Jen ti biskupové, kteří jsou tak posvěceni, jak to Ježíš Kristus nařídil, a kteří trvají ve spojení s papežem, jsou **řádnými nástupci apoštolů**.

Kdo jsou kromě papeže řádnými nástupci apoštolův?

Kromě papeže jsou řádnými nástupci apoštolů biskupové, kteří trvají ve spojení s papežem. (Otáz. 203.)

Biskupové liší se od apoštolů tím, že vládou jen přesně omezenému území, kdežto apoštolové působili v celém světě. — Území, jež je svěřeno správě biskupově, nazývá se „*biskupství*“ neboli „*diecese*“ (z řeckého „*diokesis*“ — hospodaření, spravování, správa). — Poněvadž biskup má řádnou neboli bezprostřední moc na správu diecese, říká se mu „*ordinarius*“ (řádný = latinsky *ordinarius*) a jeho úřadu „*ordinariat*“.

Z biskupů dostalo se časem některým jednotlivcům vyššího stupně důstojnosti a moci tím, že jim byli podřízeni biskupové některých jiných diecesí. První místo bývalo zvláště přiznáváno biskupstvím, jež byla založena přímo od apoštolů. Kromě Říma bylo to hlavně biskupství v Antiochii a v Alexandrii; později, koncem 4. století, byla jim postavena na roveň též biskupství v Jerusalemě a v Cařihradě. Biskupům těchto biskupství říkalo se „**patriarchové**“, a byli jim podřízeni všickni ostatní biskupové v území okolním. Později některé patriarcháty zanikly a nové byly zřízeny. — Jiné důstojnosti zaujímají tak zvaní „**primasové**“; jsou to první biskupové v zemích, jež jsou určitým celkem politickým. Tak na př. primasem království Českého jest pražský arcibiskup. — „**Metropolitou**“, který jest vždy arcibiskupem, nazývá se biskup, jemuž jest několik jiných biskupství podřízeno. — V Čechách jsou čtyři biskupství, a to pražské, litoměřické, králové-hradecké, budějovické; na Moravě olomoucké a brněnské. — Mnozí biskupové mají pomocníky ve vykonávání úkonů biskupských, jimž se říká „**světící biskupové**“. U nás světící biskupové jsou přiděleni arcibiskupu pražskému a olomouckému.

Poněvadž papež a biskupové jsou přede všemi od toho, aby věřící ve svaté víře vyučovali a k životu dle víry vedli, říká se jim „**církevní učící**“, kdežto věřícím, kteří učení svaté víry slyšením přijímají od papeže a biskupů, říká se „**církevní slyšící**“. Nejsou to však dvě církve, nýbrž dva různé stavy jedné církve.

Jak se jmenují papež a biskupové úhrnem?

Papež a biskupové úhrnem jmenují se církevní učící na rozdíl od ostatních věřících, kteří se jmenují církevní slyšící. (Otáz. 204.)

Biskupové nemohou sami zastati všech povinností svého úřadu. Potřebují tedy pomocníků; těmi jsou jim „**kněží**“.

Slovo „kněz“ znamená tolik co kníže; dále znamená přední osobu, která jménem obce koná obřady.

Kněží vykonávají s nepatrným obmezením trojí úřad Kristův, podobně jako biskupové, jsou však ve vykonávání úřadu svého podřízeni biskupům a smějí jej vykonávati jen s jejich zmocněním. Tomu zmocnění se říká „**církevní poslání**“.

Kněží jsou především *řádní hlasatelé slova Božího*. Proto konají hlavně v neděli a ve svátek tak zvaná kázání

ku shromážděným věřícím, vysvětlují jim křesťanské pravdy víry a mravů a napomínají je ku svědomitému plnění vůle Boží. Též vyučují dítky svatému náboženství. — Dále jim přísluší *obětovati* denně, hlavně však v neděli a ve svátek, *mši svatou*, jejíž užitky přivlastňují živým i zemřelým. Též udělují *svaté svátosti*: křtí, zpovídají, rozdávají svaté přijímání, maží nemocné sv. olejem a požehávají sňatky manželské. Jen dvou svátostí nemohou udělovati, totiž biřmování a svěcení kněžstva; ty směji udělovati jen biskupové. Rovněž směji konati *různá svěcení a žehnání*, na př. svěcení obyčejné svěcené vody, křestní vody, svíci atd. Sv. olejů, jichž se užívá při udělování svatých svátostí, nesměji však světliti; to jest právem biskupů. — Konečně jsou *pastýři věřících*, a všickni, kteří jsou jim podřízeni, jsou povinni podrobovati se jejich ustanovením.

Že kněží jsou podřízeni biskupům, plyne zřejmě z Písma svatého. Tam totiž čteme, že apoštolové ustanovili na mnoha místech kněží a dali jim předpis, jak si mají vésti, čímž dali na jevo, že je považují za své podřízené. — Sv. Pavel psal biskupu Timotheovi, aby proti knězi nepřijímal žaloby, leč by to, co naň žalováno, bylo stvrzeno dvěma neb třemi svědky. (I. Timoth. 5, 19.) Z toho je zase patrné, že Timotheus jakožto biskup byl představeným kněží, jinak by nebyl měl práva přijímati proti nim žaloby a souditi je.

Kdo podporuje biskupy v jejich úřadě?

Biskupy podporují v jejich úřadě hlavně kněží jim podřízení. (Otáz. 205.)

Některé kněze biskup povolává za nejbližší a přímé pomocníky své a rádce. Sbor těchto kněží jmenuje se „**konsistor**“. Členy jejími bývají „**kanovníci**“, t. j. duchovní hodnostáři při kostelích biskupských a arcibiskupských, kteří čirí úhrnem tak zvanou „**kapitolu**“, a jiní radové od biskupa jmenovaní. Konsistori předsedá buď biskup sám nebo jeho zástupce zvaný „**generální vikář**“ (vikář = náměstek). — Uprázdnil-li se stolec biskupský, jeden z kanovníků bývá „**kapitólním vikářem**“ a řídí celou diecesi, dokud stolec biskupský není obsazen.

Diecese dělí se na vikariaty (na Moravě děkanství), v jichž čele stojí „**biskupští vikáři**“ (na Moravě „**děkani**“), t. j. kněží,

kteří místo biskupa dohlížejí na duchovenstvo svěřeného obvodu a prostředkují jednání mezi ním a biskupem. Kněz, který v podřízenosti k biskupovi jest opatřen řádnou a stálou pravomocí k vedení duchovní správy v obvodu sobě přikázaném, jmenuje se „**farář**“, obvod mu přikázaný sluje „**farnost**“, „**farní osada**“. (Slovo „**farář**“ pochází od řeckého „**ephorao**“ = spravuji.) — Faráři v lidnatých osadách mají pomocné kněze, jimž se říká „**kaplani**“ (z lat. *capellanus* = původně kněz ustanovený k službě Boží u kaple), nebo také „**kooperatoři**“ (= spolupracovníci). Uprázdnil-li se fara, bývá obyčejně některý pomocný kněz ustanoven za správce fary a říká se mu „**administrátor**“. — Učitelský úřad ve školách vykonávají buď faráři a kaplani sami, nebo zvláštní kněží zvaní „**katechetové**“.

* * *

Poznali jsme, kterak církev katolická byla založena a zařízena. Malé byly její počátky, ale věřících den ode dne přibývalo, tak že v polovici třetího století víra křesťanská byla známa a ujata nejen v Asii a Africe, nýbrž i v Evropě, a bylo málo národů, kteří by, ne-li zúplna, tedy většinou nebyli křesťanství.

S počátku všickni křesťané zachovávali věrně učení Ježíše Krista, jak je biskupové a kněží hlásali. Měli pravou víru neboli byli „**pravověřícími křesťany**“. Avšak během časů si někteří křesťané počali učení Ježíšovo jinak vykládati a nechtěli ho přijímati tak, jak jim je církev předkládala. Tak povstali „**bludaři**“, které církev ze sebe vylučovala, tak že chovala v sobě jen pravověřící křesťany a byla tedy viditelnou společností všech **p r a v o v ě ř í c í c h** křesťanů, kteří jedno učení vyznávali, jedněch svátostí užívali a římského papeže za svou nejvyšší hlavu uznávali. A tak jest tomu dosud.

Co jest církev obecná neboli katolická ?

Církev obecná neboli katolická jest viditelná společnost všech pravověřících křesťanů, kteří jedno učení vyznávají, jedněch svátostí užívali a římského papeže za svou nejvyšší hlavu uznávají. (Otáz. 194.)

O církvi své Ježíš Kristus často mluvil v podobenstvích. Nazýval ji „**královstvím Božím**“, jehož králem jest on sám, jehož představenými jsou apoštolové a poddanými všickni

věřící; přirovnával ji k domu, jehož on jest úhelným kamenem, a základem apoštolové, zvláště pak sv. Petr; také ji přirovnával k vinici, na kterou nebeský Pán povolal dělníky, k roli, na němž pšenice i koukol roste až do času žní, k síti, která vytahuje z moře tohoto světa dobré i zlé, konečně k o v č i n c i, v němž se ovce, t. j. věřící, shromažďují. — Sv. Pavel nazývá ji „d o m e m B o ž í m“, „s l o u p e m a u t v r z e n í m p r a v d y“, „n e v ě s t o u K r i s t o v o u“. Ano již ve Starém zákoně církev Kristova byla předobrazena „k o r á b e m N o e m o v ý m“, „s t á n k e m“ a „m ě s t e m J e r u s a l e m e m“.

Poněvadž se sv. apoštolové jakožto první následovníci Kristovi a hlasatelé evangelia stali největšími dobrodinci lidstva, zaslouhují vším právem, aby se chovali u vděčné a stálé paměti. Proto také církev svatá slaví každoročně jejich památku, a to s l a v n o s t k n í ž a t a p o š t o l s k ý c h s v a t ě h o P e t r a a P a v l a dne 29. června jakožto den jejich úmrtí, neboť toho dne roku 67 sv. Petr byl v Římě ukřižován a sv. Pavel stat. Slavnost ta slaví se jako svátek zasvěcený. V ten den činí se také připamatování ostatních svatých apoštolů. — Památka ostatních jednotlivých sv. apoštolů koná se způsobem nezasvěceným, a to v těchto dnech: s v. O n d ř e j e 30. listopadu, s v. J a k u b a s t a r š í h o 25. čer- vence, s v. J a n a evangelisty 27. prosince, s v. F i l i p a a J a k u b a m l a d š í h o 1. května, s v. T o m á š e 21. prosince, s v. M a t o u š e evangelisty 21. září, s v. B a r t o l o m ě j e 24. srpna, s v. Š i m o n a (H o r l i t e l e) a s v. J u d y T h a d d e á š e 28. října, s v. M a t ě j e 24. února, s v. M a r k a evangelisty 25. dubna, s v. L u k á š e evangelisty 18. října.

2. O známkách církve.

Známky církve Kristovy.

Časem povstalo odštěpením od církve katolické přes 200 jiných církví, z nichž každá o sobě tvrdí, že jest pravou církví Kristovou. To však není možné, protože **Ježíš Kristus založil jen jednu církev**, a proto jen jedna může býti pravá, ostatní pak jsou nepravé.

Že Ježíš Kristus založil jen jednu církev, plyne nejpatrněji z jeho vlastních slov; mluví totiž vždy jen o jedné církvi. Tak na př. k sv. Petrovi pravil: „Ty jsi Petr, t. j. skála; na té skále vzdělám církev svou“. Jindy zase pravil: „Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, . . . pověz to církvi, jestliže pak ani církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán“.

Je-li více než jedna pravá církev?

Pravá církev jest jen jedna, protože Ježíš Kristus založil jen jednu církev. (Otáz. 206.)

Poněvadž Ježíš Kristus založil církev svou, aby vedla lidi ku spáse věčné, záleží mnoho na tom, aby lidé věděli, která z těch mnohých církví jest jeho. A Ježíš Kristus se skutečně postaral, aby všickni, kteří jsou dobré vůle, církev jeho našli a poznali; dal jí totiž tyto hlavní známky: máť býti: 1. jedna, 2. svatá, 3. katolická neboli obecná, 4. apoštolská.

Po čem poznáváme pravou církev Kristovu?

Pravou církev Kristovu poznáváme po známkách, jež Kristus dal své církvi. (Otáz. 207.)

Které hlavní známky dal Kristus své církvi?

Kristus dal své církvi tyto hlavní známky; máť býti:

1. jedna,
2. svatá,
3. katolická neboli obecná,
4. apoštolská. (Otáz. 208.)

Pravá církev Kristova má býti: 1. jedna (jednotná). Máť dle zaslíbení Kristova trvati až do skonání světa. To by však nebylo možno, kdyby v ní nebylo jednoty.

Aby se v církvi zachovala jednotu, Ježíš Kristus dal jí *jednu společnou nejvyšší viditelnou hlavu*, společného otce křesťanstva, v Petrovi a v jeho nástupci na biskupském stolci v Římě, který jako pevný kruh všechny členy církve spojuje. — Dále rozkázal apoštolům, aby všemu stvoření hlásali *jedno*, stejné, totéž *učení*, které on hlásal, aby udělovali vždy a všude *jedny*, tytéž *svátosti* a obětovali jednu obět; označil církev svou za sjednocenou, nedílnou společnost, připodobniv ji ke stádcí majícímu jednoho pastýře, ke království v sobě sjednocenému; ve své velekněžské modlitbě modlil se za to, aby všickni věřící byli úplně jedno.

Z toho všeho plyne, že církev, která chce slouiti pravou církvi Kristovou, má míti jednu společnou nej-

vyšší viditelnou hlavu, a že její údové mají vyznávati jedno učení a užívati jedněch svátostí. Ve které církvi té jednoty není, ta nemůže býti pravou církví Kristovou.

Pravá církev Kristova má býti: 2. **svatá**, t. j. má míti především *svaté učení*, má totiž učiti jen tomu, co činí člověka v pravdě dobrým a svatým, a má zakazovati vše, co jest zlé a hříšné. — Dále má míti *prostředky, jež vedou ke svatosti*, neboť Ježíš Kristus založil církev k tomu cíli a konci, aby v ní všickni lidé mohli býti ospravedlňováni a posvěcováni. — Konečně pravá církev Kristova má míti *svaté údy*. Jako totiž je vlastností zdravého stromu, že vyhání listy, kvete a přináší ovoce, tak přísluší církvi Kristově, aby odchovávala aspoň některé svaté. Zvláště je třeba, aby v ní vždy byli svatí, jejichž svatost je zjištěna zázraky.

Která náboženská společnost nemá tedy svatého učení ani prostředků k posvěcování člověka ani svatých, jejichž svatost je dokázána zázraky, nemůže býti pravou církví Kristovou.

Pravá církev Kristova má býti: 3. **katolická** neboli **obecná**. Ježíš Kristus nezaložil církve ze žádné jiné příčiny, než jen proto, aby v ní lidé všech časů docházeli spasení. Ona jest jediným ústavem spasným pro lidi; kdo k ní nenáleží — aspoň dle srdce — nemůže býti spasen. A poněvadž Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni, tedy jest nevyhnutelně třeba, aby církev Kristova vždy, bez přetržení trvala, neboť kdyby zanikla, lidé by pozbyli jediného spasného ústavu a musili by pak říci, že Bůh sám jest vinen věčnou záhubou lidskou, což by bylo ovšem nejhroznějším rouháním. — Z toho zřejmě plyne, že církev Kristova *musí od času Ježíše Krista po všechny doby nepřetržitě trvati*.

Je-li církev Kristova lidem jediným spasným ústavem, tedy jest nutno, *aby byla způsobilá přijmouti v sebe všechny lidi a národy* a aby se o to také přičiňovala, jakož i *aby byla rozšířena po všech dílech světa* a stále se rozšiřovala. Nutnost ta plyne z rozkazu, jejž Ježíš Kristus dal apoštolům, aby, jdouce do celého světa,

učili všechny národy. A že církev jeho skutečně přijme v sebe všechny národy a rozšíří se po celém světě, předpověděl Ježíš Kristus v podobenství o pastýři a ovčinci jakož i v podobenství o zrně hořčičném.

Netrvá-li tedy která náboženská společnost od času Ježíše Krista, nýbrž teprve později povstala, není-li způsobilá přijmouti v sebe všechny lidi a národy a není-li rozšířena po všech dílech světa a stále se nerozšiřuje, nemůže býti pravou církví Kristovou.

Pravá církev Kristova má býti: 4. **apoštolská**. Ježíš Kristus ustanovil jen apoštoly za své zástupce na zemi a dal jim moc a rozkaz, aby rozšiřovali jeho církev po vši zemi, zmocnil je, aby moc od něho udělenou přenášeli na jiné. Proto pravá církev Kristova musí býti vzdělána na základě apoštolském, její *představení* musejí býti *řádnými nástupci svatých apoštolů*, musejí *učiti témuž, čemu učili apoštolové, a udělovati tytéž svátosti, kteréž udělovali apoštolové*.

Má-li tedy která náboženská společnost duchovní představené, kteří nejsou s apoštoly v souvislosti, učí-li čemu jinému, než čemu učili apoštolové, uděluje-li jiné svátosti, než které udělovali apoštolové, nemůže býti pravou církví Kristovou.

Církev římsko-katolická má všechny známky církve Kristovy.

Ze všech církví, které se vydávají za pravou církev Kristovu, jen římsko-katolická církev má čtyři známky církve Kristovy.

Církev římsko-katolická jest 1. j e d n a.

Má totiž jednu společnou nejvyšší hlavu, neboť všickni její údové uznávají římského papeže za náměstka Kristova na zemi a za nejvyššího pastýře, prokazují mu náležitou úctu a ochotnou poslušnost ve všem, co se týká svatého náboženství.

Kdo namítá, že v římsko-katolické církvi byli v z d o r o p a p e ž o v é, nechť pováží, že přece jen jediný papež byl záko-

nitým papežem, a to ten, který zákonitým způsobem té hodnosti došel. Podobně je tomu i ve státě; byť se i vetřelec zmocnil trůnu, přece jen zákonitý král jest pánem říše.

Církev římsko-katolická jest jedna také ve příčině učení. Kdybychom prozkoumali učení její ve všech stoletích od jejího počátku, nalezneme ve všech touž víru; nedá se uvésti ani jediný příklad, že by kdy byla odvolala nebo za bludné prohlásila učení, jež k věření předkládala. Co katoličtí kněží káží dnes, totéž kázali kněží katolické církve již našim předkům; učení, které se dnes vykládá v katolických kostelích a školách, je totéž, které vykládali svatí otcové církevní z nejstarších dob, na př. sv. Cyrill v Alexandrii, sv. Augustin v Hippo, sv. Jan Zlatoústý v Cařihradě atd. Rovněž tak ani sebe větší vzdálenost prostorová nemá vlivu na jednotu učení církve římsko-katolické. Zajdeme si na západ do Ameriky, na východ do Asie, odeberme se do ledových krajín severních nebo do horké Afriky a tažme se tamějších katolíků: „Čemu pak věříte?“ a uslyšíme odpověď: „Věříme, čemu římsko-katolická církev učí“. Dejme si ukázati jejich náboženské knihy, katechismy, a najdeme tam totéž učení, jako v našich náboženských knihách a katechismech. Slovem v římsko-katolické církvi panuje úplná jednotu ve příčině učení, všickni její údové vyznávají jedno učení.

Třeba však si pamatovati, že církev žádá jednoty jen ve skutečných člancích víry; ve věcech, jež nejsou článkem víry, jako na př. kde se bude konati poslední soud, v čem záležejí tresty očištcové a p., připouští různost mínění, neboť se drží zásady sv. Augustina: „*Ve věcech nutných budiž jednotu, v pochybných svoboda, ve všech pak láska!*“

Co se svátostí týče, také v těch panuje v církvi římsko-katolické jednotu, neboť všickni její údové užívají jedněch svátostí, totiž sedmero svátostí, jež Ježíš Kristus ustanovil, a číslo to se ani nezvětší, ani nezmenší, kdybychom zkoumali kteroukoli dobu po Kristu. Také vždy a všudy byly a jsou v římsko-kato-

lické církvi svátosti udělovány s týmiž podmínkami, s týmiž viditelnými znameními, a víra o jejich působení byla a jest vždy a všude táž. Totéž platí o oběti mše svaté.

Kdo namítá, že církev římsko-katolická během času prohlásila články víry, nechť pováží, že tím nebylo vysloveno nějaké nové učení, nýbrž že bylo jen slavnostně prohlášeno, čemu církev ode dávna učila. Jako dítě tím, že roste, svých údů nemění, tak ani církev římsko-katolická nezměnila svého učení tím, že je jasněji prolašovala.

Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest jedna?

Že církev římsko-katolická jest jedna, poznáváme po tom :

1. že má jednu společnou nejvyšší hlavu ;
2. že údové její vyznávají jedno učení a užívají jedněch svátostí. (Otáz. 210.)

Nekatolické společnosti náboženské nemohou se vykázati známkou **jednoty**. Buď nemají jedné společné nejvyšší hlavy, jako na př. protestanté, jichž nejvyšší hlavou je světský panovník té země, ve které žijí, ať je muž nebo žena, té neb oné víry, nebo nemají všude jednoho učení a ne užívají jedněch svátostí. Co se učení týče, nekatolické společnosti náboženské jsou rozštěpeny v různé církve a církvičky, jež si navzájem v učení odporují. Jen v Americe na př. jest asi 60 větších církví protestantských; kdyby se čítaly také menší, bylo by jich skoro 300. Protestanté zkoušeli sice často, zdali by se nedala u nich zavésti jednota u víře, ale všecky posavadní pokusy byly marny, a musí vždy býti marny, protože dle jejich učení každý si může vykládati Písmo sv. jak chce. Poněvadž pak každý rozumí Písmu sv. jinak, jest u nich nesjednocenost u víře právě tak nutna, jako sjednocenost nemožna. Proto také není nic divného, jestliže ten neb onen protestantský kazatel učí jinak než nejbližší jeho soused. — Co pak se týče svátostí, některé nekatolické společnosti náboženské připouštějí tři, jiné dvě, jiné jednu a zase jiné žádnou. Ba ani nejsou sjednoceny v tom, které milosti se ve svátostech udělují, a čeho je třeba k hodnému přijímání jich. Mnohým jsou svátosti znameními, jež milost jen naznačují, ale jí neudělují.

Církev římsko-katolická je 2. svatá.

Její učení totiž je svaté. Velíť nám dle rozkazu Kristova milovati Boha nade všecko a bližního jako

sebe samého, odpouštěti těm, kteří nám ublížili, a odpláceti zlé dobrým; dává nám Spasitele za vzor a povzbuzuje nás, abychom ho svědomitě následovali; ukládá nám konání dobrých skutků; vysvětluje nám, že bez zachovávání přikázání Božích nikdo nemůže dojíti spasení, ano zve nás k zachovávání evangelických rad, máme-li k tomu dosti síly a povolání. Slovem: prozkoumejme celé učení církve římsko-katolické a ne-najdeme nic, co bychom nemusili uznati za dobré a bohumilé.

Církev římsko-katolická má také prostředky svrchovaně účinné, jimiž *vede údy své ke svatosti*, jako jsou na př. půst, svěcení dne svátečního, veřejná bohoslužba, evangelické rady, milostivé léto, missie, bratrstva, spolky a j., zvláště pak sv. svátosti.

Že prostředky, jimiž církev římsko-katolická vede údy své ke svatosti, jsou skutečně svrchovaně účinné, o tom svědčí to, že *jsou v ní vždycky svatí*, kteří přijetím učení, jež ona hlásá, zachováváním přikázání, jež dává, a přijímáním svátostí, jež rozdává, stali se svatými. Zvláště zasluhují zmínky ti údové její, kteří dokázali svatost svou nejen konáním hrdinských ctností, nýbrž i zázraky, jež buď za živa konali, nebo jimiž je Bůh po smrti oslavil. A takových je nesmírný počet. Sem patří četní svatí mučedníci časů nejstarších, novějších a nejnovějších, četní svatí církevní učitelové, biskupové, kněží a řeholníci, četní svatí vyznavači a svaté panny, slovem četní svatí každého stavu, věku a pohlaví.

Hříšnost, která se jeví u mnohých údů římsko-katolické církve, není na ujmu svatosti její, neboť svatost církve Kristovy nezáleží v tom, aby všickni údové její byli svatými, nýbrž v tom, že má k tomu prostředky a že se snaží, aby lidi posvěcovala. A církev římsko-katolická prostředky ty má a snaží se lidi posvěcovati. Poklesky jednotlivých údů nebo i mnohdy se přiházející pohoršení a zlořády v církvi nemohou se přičítati církvi, nýbrž naruživosti lidské. Užije-li se užitečné věci, na př. nože, kladiva a p., ke zlému skutku, není proto ta věc špatnou, nýbrž špatný je člověk, který jí zle užil. Již mezi apoštoly byl zrádce, a Ježíš Kristus přirovnal některé údy své církve ke koukoli a špatným rybám.

Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická je svatá?

Že církev římsko-katolická je svatá, poznáváme po tom:

1. že učení její je svaté;
2. že vede údy své ke svatosti, a to prostředky svrchovaně účinnými, zvláště svatými svátostmi;
3. že jsou v ní vždycky svatí, o jejichž svatosti i zázraky svědčí. (Otáz. 211.)

Nekatolické společnosti náboženské nemohou se vykázati známkou **svatosti**. Nemajíť svatého učení. Luter na př. učí, že člověk dojde spasení jen skrze pouhou víru bez dobrých skutků, ano on zavrhuje dobré skutky nejen jako neužitečné, nýbrž prohlašuje je lakořka za hříchy. Práví, že člověk může hřešiti, jak chce, neboť prý mu to nic neškodí, jelikož prý kromě nevěry není žádného jiného hříchu. Kalvín zase učí, že Bůh předurčil mnohé lidi pro peklo. Takové učení nemůže ovšem býti nazváno svatým, a náboženská společnost s takovým učením nemůže býti považována za církev svatou. — Nekatolické společnosti náboženské nemají také prostředků, jimiž by údy své vedly ke svatosti. Neslouží mše svaté, neboť ji zavrhlý; co pak se týče svátostí, některé z nich mají, jak již řečeno, tři, jiné dvě, jiné jen jednu, totiž křest. Ano některé neuznávají ani křtu za svátost. — Nekatolické společnosti náboženské nemohou se vykázati ani jediným svatým, jehož by Bůh zázrakem oslavil.

Církev římsko-katolická je 3. obecná.

Trvá totiž od času Ježíše Krista po všecky doby. Nepřátelé její tvrdívají ovšem často, že povstala až později po Kristu, ale, ačkoli byli již často vyzváni, aby udali dobu, v kterou po Kristu vznikla, podnes na vyzvání neodpověděli. A je také zhola nemožno dáti odpověď na otázku, kdy církev římsko-katolická po Kristu povstala, neboť ať se vrátíme jakkoli daleko do křesťanských století, vždy najdeme církev římsko-katolickou, a nikdo nemůže udati jiné doby jejího povstání než den seslání Ducha svatého, kdy byla od apoštolů mezi lid uvedena.

Církev římsko-katolická je způsobilá přijmouti v sebe všecky lidi a národy. Není tedy založena jen pro jeden národ, nýbrž pro všecky lidi, není jen pro jednu krajinu, nýbrž pro celý svět, není církví národní, nýbrž je církví

všenárodní, světovou; její úlohou jest, „aby se obrátily k Hospodinu všechny končiny země“. Úloze té hledí dostáti, neboť od dob apoštolských až podnes *se přičiňuje*, aby se po celém světě rozšířila. Dává to na jevo tím, že se modlí neustále za obrácení bludařův a nevěřících a rozesílá do všech dílů světa věrozvěsty neboli missionáře.

Pozorujeme-li prostorové rozšíření jednotlivých křesťanských společností náboženských, vidíme, že ani jedna z nich není tak velice rozšířena a nemá tolik údů jako církev římsko-katolická. Církev římsko-katolická *jest rozšířena po všech dílech světa*; není země, kde by neměla vyznavačů. Ať odejdeme na západ až do moře, ať se odebereme na východ až do země Čínské, ať jdeme na jih do Afriky, ano až i do Austrálie, všude tam se hlásalo a hlásá učení katolické; obyvatelé zemí vzdálených, ať rudí, ať černí, jsou katolíky, jsou údy církve římsko-katolické. A údů těch stále přibývá, církev římsko-katolická *stále se rozšiřuje*, jak o tom zprávy missionářské podávají potěšitelné svědectví. Ubylo-li církvi římsko-katolické v některé době údů tím, že přemnozí od ní odpadli, nabyla v jiných končinách náhradou mnohem více nových údů. Když na př. v Německu a v severních zemích evropských úsilím reformátorů celí národové se odloučili od církve římsko-katolické, rozšířila se církev římsko-katolická tím utěšeněji v jiných končinách světa, zejména v Americe. — Počtem údů svých církev římsko-katolická převyšuje všechny ostatní křesťanské společnosti náboženské. Kdežto všech protestantů různých se ve veliké množství menších společností je 180 milionů a křesťanů východních (sjednocených i nesjednocených) 95 milionů, v církvi římsko-katolické samé čítá se 320 milionův údů. A údové ti jsou ve všech národech celého světa, čímž se ostatní církve vykázati nemohou.

Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest **obecná**?

Že církev římsko-katolická jest obecná, poznáváme po tom:

1. že od času Ježíše Krista po všechny doby trvá;
2. že je způsobilá pojmouti v sebe všechny lidi a národy, a že se o to také přičiňuje;
3. že jest rozšířena po všech dílech světa a stále se rozšiřuje. (Otáz. 212.)

Nekatolické společnosti náboženské nemohou se vykázati známkou **obecnosti**. Netrvají od času Ježíše Krista, nýbrž byly teprve později založeny. Jsou to tedy společnosti nové, které vznikly teprve, když církev Kristova trvala po mnohá století. Proto žádná z nich nemůže býti pravou církví Kristovou, neboť ta nemohla zaniknouti nebo více než tisíc let takovka v ssutinách ležeti a teprve po tisíci a více letech zase na světlo se vynořiti. — Nekatolické společnosti náboženské nejsou také rozšířeny po celém světě a na všech místech, aro jsou mnohé země, kde není ani jediné obce protestantské. Ovšem nedá se popírati, že protestantismus činil s počátku veliké pokroky v Evropě a našel mnoho přívrženců. Ale prozkoumáme-li důkladněji příčinu toho rychlého šíření, neshledáme v něm jistě nic božského. Jak dějiny svědčí, učení protestantské bylo celým zemím násilně vnucováno; kdo ho nechtěl přijmouti, tomu nezbyvalo nic jiného než se vystěhovati nebo ho čekal žalář a smrt. Tak na př. v Anglii a v Irsku katolíci byli krutěji pronásledováni než křesťané za dob pohanských císařů, a mnozí z nich umřeli na popravišti. Pak ovšem není divu, že protestantismus činil takové pokroky! Světským knížatům nové učení bylo velice lákavé, neboť jim dovoľovalo přivlastňovati si biskupství, kláštery a jiné katolické ústavy a jméním jejich se obohacovati. To bylo také z hlavních příčin, proč se mnohá knížata přidala k protestantismu a nutila své poddané, aby se k němu také přihlásili. Také mnohým kněžím nové učení bylo vítané, neboť jim dovoľovalo vstupovati v manželství, rozvazovalo je od slibů řeholních a od veškerého sebezapírání. Konečně protestantismus musil lahodit všem lidem kteréhokoli stavu, neboť lichotil jejich smyslnosti a vášním, uče, že člověk může dle vůle hřešiti, že se nemusí trápati postem, sebezapíráním a konáním dobrých skutků a že bude jistě spasen, jestli jen pevně věří. Uváží-li se všechny tyto věci, pak protestanti nemají pražádné příčiny se chlubití velkým rozšířením svého učení anebo spatřovati v něm dokonce působení Boží, ale spíše naopak musíme ze všeho toho souditi, že náboženství, které se za tak příznivých okolností nedovedlo mnohem více rozšířiti, není náboženstvím obecným a také jím nikdy nebude, protože církve protestantské nejsou ani způsobilé všechny lidi v sebe pojmouti, jelikož jsou to církve národní. Totéž plyne také ze zmíněné již hlavní zásady protestantů, že Písmo svaté jest jediným pramenem víry. Dle této zásady každý, kdo chce dospěti k víře, musí zkoumati v Písmě svatém. Ale co jest pohanských národů, kteří neumějí

čísti! Těm je tedy cesta k víře zavřena! Avšak pouhé čtení nestačí; kdo chce z Písma svatého čerpati víru, musí mu dobře rozuměti, musí si je dovésti vyložiti. Ale mezi tisícem lidí najde se stěží jeden člověk, který si dovede Písmo svaté správně vyložiti, ano zpravidla není nikdo, ani muž nejučenější, jist, že jeho výklad je správný a pravdivý. Proto také protestantismus na základě té své hlavní zásady nemůže se státi společným majetkem všech lidí a u pohan-ských národů se těžko ujímá přes to, že rozšiřování jeho jest co nejustilovněji podporováno. To protestanti sami uznávají, a proto se nestarají tolik o obracení pohanů, jako spíše obracejí činnost svou k národům již křesťanským, aby je přivedli na svou stranu. Ale ani v tom nejsou tuze šfasteri, neboť je dokázáno, že ve všech zemích obrací se více protestantů k víře katolické než katolíku k protestantské.

Církev římsko-katolická jest 4. apoštolská.

Byla totiž založena na základě apoštolů; sv. Petr, zástupce Ježíše Krista, byl jejím úhelným kamenem, ostatní pak apoštolové základními kameny. — *Její představení, papež a biskupové, jsou řádnými nástupci svatých apoštolů.* Že římský papež jest řádným nástupcem sv. apoštola Petra, jest nad slunce jasnější, neboť možno uvéstí nepřetržitou řadu papežů od nynějšího papeže Pia X. počínajíc až po sv. Petra. — Při biskupských stolcích nedá se sice nepřetržená posloupnost dokázati, poněvadž mnohé z nich zanikly a ještě více jich bylo později zřízeno, a také nyní se zřizují. Ale ani toho není třeba, protože je dokázáno, že v církvi římsko-katolické nikdo nebyl uznán za biskupa, kdo nebyl řádně povolán a posvěcen a nebyl s papežem ve spojení. Proto každý biskup může jmenovati biskupa, který jej světil, a papeže, který jej potvrdil. A kdybychom tak šli stále zpět, přišli bychom až na apoštoly. Jsou tedy i biskupové v nepřetržitém spojení s apoštoly a mají od nich svou moc. — Totéž platí o každém katolickém knězi. Každý může udati, od kterého biskupa jest vysvěcen a poslán, pročež také kněží jsou původu apoštolského.

Církev římsko-katolická učí tomu, čemu učili apoštolové, ať ústně, ať písemně, a v ničem se od učení apoštolského neodchýlila. Nepřátelé její se sice namáhají

dokázati, že porušila učení apoštolské, ale kdyby tomu tak skutečně bylo, musili by určití, kdy a kde se tak stalo; to však se jim dosud nepodařilo, ano spíše byli nuceni vyznati, že všemu, čemu církev katolická učí, bylo vyučováno již v nejstarších dobách křesťanství. A právě ta shoda nynějšího učení církve římsko-katolické s učením staré církve byla mnohým dobře smýšlejícím protestantům pohnutkou, že se vrátili do jejího lůna.

A jako církev římsko-katolická hlásá totéž učení, které hlásali apoštolové, tak také *uděluje tytéž svátosti, které udíleli apoštolové*. Ani o jednu svátost neuděluje méně, ani více, nýbrž po všechny věky posvěcuje údy své sedmerem svatých svátostí, jak ji tomu apoštolové vyučili.

Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest **apoštolská**?

Že církev římsko-katolická jest apoštolská, poznáváme po tom:

1. že její představení, papež a biskupové, jsou řádnými nástupci svatých apoštolů;
2. že učí tomu, čemu učili apoštolové;
3. že uděluje tytéž svátosti, kteréž udíleli apoštolové.

(Otáz. 213.)

Z nekatolických společností náboženských ani jedna nemůže o sobě tvrditi, že jest **apoštolská** neboť představení jejich nejsou nástupci apoštolů, nýbrž nástupci těch, kdož církev ty založili. — Když v katolické církvi bývá svěcen biskup, táže se ho světitel: „Máš-li poslání apoštolské?“ t. j. jsi-li potvrzen od nejvyšší hlavy církve? Ale zakladatelé nekatolických církví neměli poslání apoštolského, nýbrž byli samozvaní reformátoři, a proto ani představení, které dali církvím od sebe založeným, nemají poslání apoštolského, nejsou nástupci apoštolů. Církev nekatolická neučí tomu, čemu učili apoštolové. Apoštolové učili na př., že člověk musí zachovávatí přikázání Boží, chce-li dojítí spasení, církev protestantská naproti tomu učí, že se desatero Božích přikázání křesťanů netýká. Apoštolové učili, že ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci nebudou vládnouti královstvím Božím, církev protestantská naproti tomu učí, že pro křesťana není jiného hříchu než nevěra, a že tedy žádný hřích nevyklučuje z království Božího, leč

výhradně nevěra. Apoštolové učili, že máme konati dobré skutky, abychom si jimi pojistili blaženost věčnou, církev protestantské naproti tomu učí, že dobré skutky jsou neúčinné, ba že jsou hříchy, a to alespoň všedními hříchy. — Konečně církev nekatolická neuděluje těchž svátostí, které udíleli apoštolové. Apoštolové udělovali totiž sedmero svátostí, v církvích nekatolických však se počet svátostí velice různí.

Poznali jsme, které hlavní známky dal Ježíš Kristus své církvi. (Které známky to jsou?) Zároveň jsme se jasně přesvědčili, že ze všech náboženských společností žádná nemá těch čtyř známek církve Kristovy, leč jen církev římsko-katolická. Z toho nezbytně plyne, že církev římsko-katolická jest církev jediné pravá, od Ježíše Krista založená.

Která církev má čtyři hlavní známky církve Kristovy?

Čtyři hlavní známky církve Kristovy má jediná církev římsko-katolická. (Otáz. 209.)

Co jde z toho, že jediná církev římsko-katolická má hlavní známky církve Kristovy?

Z toho, že jediná církev římsko-katolická má hlavní známky církve Kristovy, jde, že ona jediná je církev pravá, od Ježíše Krista založená. (Otáz. 214.)

Opakování.

Co založil Ježíš Kristus, aby lidé všech věků mohli dojíti spasení? — Co je *církev obecná* neboli *katolická*? — Co znamená slovo „*církev*“?

Kterak založil Ježíš Kristus církev? — Komu říkáme „*věřící*“? — Kde se začalo věřícím říkati nejdříve „*křesťané*“? — Co znamená slovo „*křesťan*“? — Kdo jsou „*pravověřící*“ křesťané? — Jak se říká křesťanům, kteří věří jinak, než jak církev katolická učí? — Koho si vyvolil Ježíš Kristus z prvních věřících? — Co znamená slovo „*apoštol*“? — Kterí byli apoštolové? — Kterak uzpůsobil Ježíš Kristus apoštoly, aby mohli pokračovati v jeho díle vykupitelském? — Kterou moc dal Ježíš Kristus apoštolům tím, že jim odevzdal úřad

učitelský? — Kterými slovy odevzdal Ježíš Kristus apoštolům úřad učitelský? — Co dovolil Ježíš Kristus apoštolům, když jim odevzdal úřad kněžský? — Kdy dovolil Ježíš Kristus apoštolům obětovati mši svatou? — Kterými slovy dal jim moc odpouštěti hříchy? — Kdy jim dovolil křtiti? — Co směli apoštolové, když dostali od Ježíše Krista úřad královský neboli pastýřský? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc věřící spravovati? — Co znamenají slova: „Jako mne. . .“? — Kdy dostali apoštolové moc dávatí zákony? — Co znamenají tu slova „svazovati“ a „rozvazovati“? — Kdy dal Ježíš Kristus apoštolům moc neposlušné trestati?

Kdy počali apoštolové vykonávati trojí úřad Kristův? — Kolik Židů pokřtil sv. Petr na den sesláni Ducha svatého? — Kdy se počet věřících v Jerusalemě rozmnožil o nových 5000 lidí? — Co povstalo tím způsobem v Jerusalemě? — Kam odešli apoštolové za krátko z Jerusalema? — Co povstávalo také v jiných městech? — Jak se říkalo těm obcím křesťanským v jednotlivých městech? — Kdo byli jejich *představenými*? — Co činily jednotlivé obce křesťanské *úhrnem*?

Koho bylo třeba církvi obecné, aby v ní panoval pořádek? — Koho ustanovil Ježíš Kristus za *nejvyšší viditelnou hlavu církve*? — Čím zůstal Ježíš Kristus církvi své? — Kdy slíbil Ježíš Kristus sv. Petrovi, že ho učiní nejvyšší viditelnou hlavou církve? — Čím měl býti sv. Petr církvi? — Co jest u budovy hlavní věcí? — Co tedy vyjádřil Ježíš Kristus tím, když nazval sv. Petra základem církve? — Co znamená dáti někomu klíče od domu? — Co tedy vyjádřil Ježíš Kristus tím, když slíbil sv. Petrovi klíče od domu církve? — Jakou moc slíboval Ježíš Kristus sv. Petrovi slovy: „A což bys koli svázal. . .“? — Kdy splnil Ježíš Kristus, co sv. Petrovi slíbil? — Čím učinil Ježíš Kristus slovy těmi sv. Petra? — Koho jest rozuměti beránky a koho ovcemi? — Z čeho jest patrné, že sv. Petr byl si vědom nejvyšší moci v církvi? — Čím dali apoštolové na jevo, že uznávali sv. Petra za nejvyšší hlavu církve?

Jak dlouho má trvati církev? — Z kterých slov Kristových je to patrné? — Koho musí míti církev až do skonání světa, aby v ní panoval pořádek? — Koho tedy musil za sebe sv. Petr ustanoviti? — Kdo jest nejvyšší viditelnou hlavou církve po smrti sv. Petra? — Proč je římský papež nejvyšší viditelnou hlavou církve? — Kdy se odebral sv. Petr do Říma? — Kde se zdržoval před tím? — Kdy zemřel sv. Petr? — Kterou smrtí zemřel sv. Petr? — Kterí byli nejbližší tři nástupci sv. Petra na biskupském stolci v Římě? — Co svědčí o tom, že sv. Petr byl v Římě a tamtéž zemřel? — Co znamená slovo „papež“? — Jak jinak také proto říkáme papeži? — Proč říkáme papeži „svatý“ otec? — Jak se jmenuje úřad papežův? — Jak se jmenuje nynější papež? — Kolik let jest nynějšímu papeži? — Kdy byl zvolen za papeže? — Jak se jmenuje katolická církev, protože římský papež jest její nejvyšší viditelnou hlavou? — Kdo činí *poradní sbor papežův*? — Které barvy jest roucho kardinálů? — Který titul mají kardinálové? — Které právo přísluší kardinálům při uprázdění stolice papežské? — Proč si papež po volbě mění jméno? — Jak se říká papežské koruně? — Kdo neuznává římského papeže za nejvyšší hlavu církve?

Kdo jsou kromě papeže řádnými nástupci apoštolů? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus apoštolům moc ustanovovati za sebe nástupce? — Co znamená slovo „biskup“? — Jak se jmenuje *území*, jež je svěřeno správě biskupově? — Které diecese jsou v Čechách? — Které na Moravě? — Jak se říká *úřadu biskupskému*? — Kdo byli *patriarchové*? — Kdo jsou *primasové*? — Kdo je primasem království Českého? — Kdo je *metropolita*? — Kdo jsou *světící biskupové*? — Komu jsou u nás přiděleni světící biskupové? — Jak se jmenují papež a biskupové úhrnem?

Kdo podporuje biskupy v jejich úřadě? — Co smějí vykonávati kněží? — Od koho musejí kněží býti zmocnění k vykonávání svého úřadu? — Jak se říká tomu zmocnění? — Z čeho je zřejmo, že kněží jsou podřízeni bi-

skupům? — Jak se jmenuje *poradní sbor biskupův*? — Kdo bývají členy konsistoře? — Jak se říká všem kanovníkům úhrnem? — Kdo předsedá konsistoři? — Kdo je „*kapitální vikář*“? — Več je rozdělena každá diecese? — Kdo stojí v čele jednotlivých vikariátů? — Jak se říká knězi, který vede duchovní správu určité osady? — Kdo bývá faráři přidělen ku pomoci? — Kdo spravuje osadu, uprázdni-li se fara? — Kdo vykonává učitelský úřad ve školách?

Kolik církví založil Ježíš Kristus? — Kolik však církví povstalo během času? — (Více církví.) Co o sobě tvrdí každá církev? — Proč tvrzení to nemůže býti pravdivé? — Z čeho jest zřejmo, že Ježíš Kristus založil *jen jednu* církev? — Kterak se postaral Ježíš Kristus, aby lidé jeho církev poznali? — Které *známky* dal Ježíš Kristus své církvi? — Jaká tedy musí býti církev, která chce býti uznána za pravou církev Kristovu?

Co znamená: pravá církev Kristova má býti *jedna*? . . . *svatá*? . . . *obecná* neboli *katolická*? . . . *apoštolská*? — Co jest říci o církvi, která nemá některé ze známek církve Kristovy? — Která církev jedině má všechny čtyři známky církve Kristovy?

Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest *jedna*? — Co bys odpověděl, kdyby někdo namítal, že církev římsko-katolická měla někdy najednou více papežů? — Což kdyby někdo namítal, že církev římsko-katolická porušila své učení, když prohlásila nové články víry? — Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická je *svatá*? — Co odpovíš na námitku, že v církvi římsko-katolické jsou také hříšníci? — Po čem poznáváme, že církev římsko-katolická jest *obecná*? — Co svědčí o tom, že se církev římsko-katolická přičiňuje o to, aby se po celém světě rozšířila? — Jak vyvrátíš námitku, že od církve římsko-katolické mnozí odpadli a odpadávají? — Po čem poznáme, že církev římsko-katolická jest *apoštolská*? — Z čeho jest jisto, že papež jest řádným nástupcem apoštola Petra? — Jak lze dokázati, že biskupové církve římsko-katolické jsou řádní nástupci apoštolů?

Co jde z toho, že jediná církev římsko-katolická má hlavní známky církve Kristovy?

Proč nekatolické církve nemohou býti uznány za pravou církev Kristovu? — Ukaž, že v nekatolických církvích není jednoty! — Kdo jest na př. nejvyšší hlavou církví protestantských? — Kolik tedy mají protestanté nejvyšších hlav? — Proč je u protestantů téměř nemožna jednota v učení? — Jak má se věc v protestantských církvích ohledně svátostí? — Vysvětli, že nekatolické církve nemají známky svátostí! — Co na př. Luter považuje za dostačitelé ku spasení? — Čemu učí o dobrých skutečích? — Proč nekatolické církve nemohou býti zvány obecnými? — Proč nejsou ani způsobilé státi se obecnými? — Proč nekatolické církve nemohou o sobě tvrditi, že jsou apoštolské? — Či nástupci jsou představení nekatolických církví? — Uveď příklad, že nekatolické církve neučí tomu, čemu učili apoštolové!

3. O úkolu církve.

Ježíš Kristus založil církev proto, aby po jeho na nebe vstoupení pokračovala v jeho díle vykupitelském, totiž aby vedla lidi k věčnému spasení. Aby tento úkol mohla plniti, odevzdal jejím představeným, t. j. apoštolům a jejich nástupcům, svůj trojí úřad: učitelský, kněžský a královský neboli pastýřský a přislíbil jim svou ustavičnou pomoc slovy: „*A aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa*“ (Mat. 28, 20.) Papež s biskupy s ním spojenými neboli církev učící vykonává s pomocí Boží trojí úřad Ježíše Krista a tak plní úkol sobě svěřený — vede lidi k věčnému spasení.

K čemu založil Ježíš Kristus církev?

Ježíš Kristus založil církev, aby vedla lidi k věčnému spasení. (Otáz. 215.)

Kterak vede církev lidi k věčnému spasení?

Církev vede lidi k věčnému spasení tím, že vykonává s pomocí Boží trojí úřad Ježíše Krista: učitelský, kněžský a královský. (Otáz. 216.)

Nyní si promluvíme o tom, kterak církev každý ten jednotlivý úřad od Ježíše Krista sobě svěřený vykonává.

Učitel'ský úřad církve.

Když jsme se učili o tom, co jest křesťansky věřiti, řekl jsem vám, že Ježíš Kristus svěřil své učení církvi katolické. Také jsem vám tehdy řekl, k čemu Ježíš Kristus svěřil církvi katolické své učení. Kdo si to ještě pamatuje? (Aby je stále čisto a neporušeno zachovávala, hlásala a vykládala.) Víte již také, že církev katolická svému úkolu plnou měrou dostála, že totiž skutečně *učení Ježíše Krista zachovává, hlásá a vykládá stále čisto a neporušeno*. A právě tím, že učení Ježíše Krista stále čisto a neporušeno zachovává, hlásá a vykládá, vykonává církev učitel'ský úřad Ježíše Krista.

Kterak vykonává církev učitel'ský úřad Ježíše Krista?

Učitel'ský úřad Ježíše Krista vykonává církev tím, že učení Ježíše Krista stále čisto a neporušeno zachovává, hlásá a vykládá. (Otáz. 217.)

Čím to jest, že církev zachovává, hlásá a vykládá učení Ježíše Krista stále čisto a neporušeno, také jsem vám hned na začátku vysvětlil. Víte již, že Ježíš Kristus církev řídí, aby se nemohla mýliti, kdykoli hlásá a vykládá jeho učení a předkládá věřícím, co mají věřiti a činiti, aby došli spasení, neboli že udělil církvi *dar neomylnosti* v učení o víře a mravech a tak jí pomáhá, aby mohla vykonávati jeho úřad učitel'ský. (Srov. výkl. otáz. 11. 1. str. 13.)

Který dar udělil Ježíš Kristus církvi, aby mohla vykonávati jeho úřad učitel'ský?

Aby mohla vykonávati Kristův úřad učitel'ský, Ježíš Kristus udělil církvi *dar neomylnosti*, a proto se v učení o víře a mravech nemůže mýliti. (Otáz. 218.)

Že církvi byl vskutku udělen dar neomylnosti, vysvětluje jasně z Písma svatého. Ježíš Kristus řekl apo-

štolům: „*Jdouce, učte všechny národy a křtěte je . . . , a učte je zachovávatí všechno, cožkoli jsem přikázal vám; a aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa*“ . (Mat. 28, 20.)

Ježíš Kristus tu přislubuje apoštolům *svou ustavičnou pomoc*. Ta ustavičná pomoc týkala se trojiho úřadu, jež apoštolové měli vykonávatí, tedy také úřadu učitelského. Pomáhal-li však Ježíš Kristus ustavičně apoštolům při vykonávání úřadu učitelského, bylo zhora nemožno, aby se ve hlásání jeho učení mýlili; byli tedy neomylní. To přislíbení ustavičné pomoci apoštolům vztahovalo se také na jejich nástupce, neboť apoštolové nemohli hlásati učení Kristovo až do skonání světa, protože zemřeli. Ježíš Kristus přispívá tedy ustavičně svou pomocí také nástupcům apoštolů, papeži a biskupům s ním spojeným, neboli církvi učící. Proto církev učící jest rovněž tak neomylná, jako byli neomylní apoštolové.

Jindy zase Ježíš Kristus slíbil apoštolům *ustavičnou pomoc Ducha svatého*, řka k nim: „*Prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával na věky, Ducha pravdy*“ . (Jan 14, 16.)

I toto zaslíbení týká se nástupců apoštolů, papeže a biskupů, neboť s apoštoly Duch svatý nemůže zůstávati na věky, poněvadž umřeli. Zůstává-li však Duch svatý s nástupci apoštolů, nepřipustí, poněvadž je Duch pravdy, aby učili něčemu nepravému, aby se mýlili; jsou tedy neomylní.

Odkud víme, že Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti?

Že Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti, víme ze slov, jimiž přislíbil církvi ustavičnou pomoc S v o u a pomoc D u c h a s v a t é h o. (Otáz. 219.)

Kterými slovy přislíbil Ježíš Kristus církvi ustavičnou pomoc?

Ustavičnou pomoc Ježíš Kristus přislíbil církvi těmito slovy: „**A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání**

světa“ — „Já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy“ (Otáz. 220.)

Neomylnost církve potvrzují též apoštolové. Sv. Pavel nazývá církev „sloupem a utvrzením pravdy“ (I. Tim. 3, 15.)

Sloupy podpírají budovu, že pevně stojí; tvrdý spodek jest jí základem, že se nemůže propadnouti a sřítiti. Rovněž tak církev, t. j. učitelský úřad její, podpírá pravdu učení Kristova a jest mu pevným, neochvějným základem, tak že pevně stojí a ustavičně se udržuje ve své původní čistotě.

Církev se také vždy pokládala za opatrovatelku Duchem svatým řízenou a neomylnou hlasatelku pravdy Boží, a proto odsuzovala a zavrhovala každé odchýlení od toho, čemu sama učí, jako odchýlení od učení Kristova a tedy blud.

Neomylnost církve byla od počátku uznávána také ode všech věřících, jak vysvítá z výroků svatých otců a spisovatelů křesťanského starověku.

Sv. Irenej na př. praví: „Kde je církev, tam je Duch svatý; Duch svatý je však původce pravdy“ — Sv. Jan Zlatoústý dí: „Církev není zvláštností času vázána, nýbrž je zřízena milostí Ducha svatého; protož nemůže zestárnouti ani zeslábnouti ani odpůrcům podlehnouti“.

* * *

Přesvědčili jsme se, že církev jest neomylna v učení o víře a mravech. Ale dar neomylnosti, jak lze z toho, co o něm bylo dosud řečeno, snadno poznati, nepřisluší celé církvi, všem jejím údům, nýbrž jen církvi učící, t. j. nejvyšším představeným církve, a to jen všem úhrnem jakožto sboru neboli jen **papeži spolu s biskupy**.

Kdykoli tedy biskupové majíce v čele papeže svorně učiní nějaký nález v oboru úřadu učitelského, tenkráté mluví ústy jejich Duch sv., tenkráté jsou neomylní, a každý katolický křesťan jest před

Bohem zavázán nález ten přijmouti. Kdo tak nečiní, je z církve vyloučen. Proto obyčejně při takových nálezech církev hrozí vyobcováním všem, kteří by nechtěli pravdivost jejich uziati.

Vynášení neomylných nálezů od papeže spolu s biskupy děje se dvojím způsobem:

a) Dle příkladu apoštolů shromážděných se v Jerusalemě také biskupové celého katolického světa shromažďují se na určitém místě, kde za předsedání papežova nebo jeho zástupce projednávají záležitosti týkající se celé církve. Takovému shromáždění říká se „*všeobecný sněm církevní*“, a jeho nálezy ve příčině učení o víře a mravech jsou neomylny.

Neomylnost výroků všeobecných sněmů církevních stvrzují nejstarší spisovatelé církevní. Sv. Athanasius († 373) píše: „*Všeobecným sněmem vyřknuté slovo Boží zůstává na věky*“. Sv. Basil († 379) vyslovil se o biskupech sněmu nicejského, že mluvili vnuknutím Ducha svatého. Sv. Řehoř Veliký († 604) praví o prvních čtyřech sněmech: „*Přijímám a ctím výroky sněmů právě tak, jako čtyři evangelia*“.

Rovněž všickni bludaři uznávali neomylnost všeobecných sněmů, odvolávajíce se k jejich nálezům, třeba jim potom odepírali poslušnosti.

Dosud bylo 20 všeobecných sněmů církevních. První byl r. 325 v Nicei proti Ariovi. Z pozdějších důležité jsou zvláště třetí církevní sněm v Efezu r. 431, kde bylo prohlášeno, že Panna Maria je skutečně „*matkou Boží*“; sedmý v Nicei (II.) r. 787, kde byla schválena úcta obrazů; dvanáctý v Lateránu (IV.) r. 1215, kde bylo dáno přikázání o velikonočním sv. přijímání; devatenáctý v Tridentě r. 1545—1563, slavený proti bludům 16. století; dvacátý ve Vatikánu r. 1870, kde bylo prohlášeno za článek víry, že papež jest neomylný v úřadě učitelském.

Na všeobecném církevním sněmu nemusí býti přítomni všickni biskupové, nýbrž stačí, je-li jich většina. Ani není třeba k usnesení jednoty hlasů; stačí většina, která se rovná skoro jednotě hlasu. — Nepředsedá-li papež osobně, je třeba, aby nálezy sněmovní potvrdil, mají-li nabýti platnosti.

b) Konání všeobecných sněmů bývalo často spojeno s velikými obtížemi, a někdy vůbec není možno pro

různé překážky sněm církevní svolati. Proto papež, má-li rozhodovati o některém učení víry nebo mravů, a není-li možno odbývati sněm, táže se biskupů písemně na mínění o učení tom. Jestliže biskupové, jsouce rozptýleni po světě, prohlásí učení, o něž se jedná, v největší shodě za Bohem zjevené, vynese na základě toho papež nález, jenž jest neomylný, a jemuž se říká „*nález církve rozptýlené*“.

Tento způsob, vynášeti ve věcech víry a mravů neomylný nález, jest přednější všeobecných sněmů, poněvadž jest ve všech dobách a okolnostech možný. Když se církev rozšířila po veškerém světě, stal se zvykem, ba pravidlem.

Neomylnost „církve rozptýlené“ byla vždy uznávána, neboť byli od ní v prvních dobách křesťanstva gnostikové, Pelagius a jiní kacíři mimo všeobecný sněm odsouzeni, aniž se jejímu výroku protivili. Ano některé sněmy dosáhly teprve „církvi rozptýlenou“ známky všeobecnosti, jako I. a II. sněm konstantinopolský a z části i sněm kostnický (sez. 3.—5.). V novější době (1854) papež Pius IX. prohlásil na základě souhlasu „církve rozptýlené“ článek víry o neposkvrněném početí Panny Marie.

Komu přísluší dar neomylnosti?

Dar neomylnosti přísluší:

1. **papeži spolu s biskupy.** (Otáz. 221. 1.)

Kolikerým způsobem vynáší papež spolu s biskupy neomylné nálezy? (Dvojím: 1. na všeobecných sněmech církevních, 2. souhlasem „církve rozptýlené“.)

Když Eutyches, opat kláštera v Konstantinopoli, počal učit, že v Kristu jest jen jedna přirozenost, a to božská, lidská pak že byla ztrávena jeho božstvím jako kapka octa mořem, sešel se r. 451 sněm biskupů v Chalcedoně. Do sněmu toho došel list tehdejšího papeže Lva Velikého o pravém učení církve ve příčině přirozenosti v Kristu. Když byl list ve shromáždění přečten, biskupové sněmu zvolali: „*Svatý Petr mluvil ústy Lvovými!*“ Jako by řekli: „*Mluvil k nám z listu toho sice Lev, ale je to totéž, jako by mluvil svatý Petr, jehož Lev jest rádným*

nástupcem. A svatý Petr se nemohl mýliti; ani jeho nástupce nemůže se tedy mýliti. Proto, co Lev píše, jest neomylným učením církve“ . — Tak tedy biskupové v Chalcedoně shromáždění vyznali, že věří, že sv. Petr jakožto nejvyšší učitel a pastýř církve měl dar neomylnosti, a že jej má také každý jeho řádný nástupce, tedy také papež Lev Veliký, jehož list byl právě přečten. A skutečně tomu tak!

Sv. Petr měl dar neomylnosti; poněvadž pak římský papež dědí po sv. Petrovi veškeru moc, dědí po něm také dar neomylnosti. To se dá lehce dokázat ze slov, jež Ježíš Kristus promluvil k Petrovi, když mu sliboval nejvyšší moc v církvi: „*Ty jsi Petr (t. j. skála); na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné ji nepřemohou*“ . (Mat. 16, 18.)

Těmi slovy Ježíš Kristus slibil Petrovi, že nejen bude základem jeho církve, ale i že bude základem tak pevným, že brány pekelné církve na něm zbudované nepřemohou. Přislíbení to netýká se však jen Petra, nýbrž všech jeho řádných nástupců, neboť, kdyby se týkalo jen Petra, byla by církev, která přece má trvati až do skonání světa, od smrti Petrovy bez základu, čehož nikterak nelze připustiti.

Je-li tedy dle přislíbení Kristova církve jeho nepřemožitelná, musí nutně býti nepřemožitelným i její základ, neboť kdyby se rozpadl základ, rozpadl by se neodvratně i dům. — Nepřemožitelnost církve Kristovy vztahuje se však hlavně na její učení, které nemůže nižádným bludem býti porušeno, a kdyby bylo porušeno, církev by byla zničena, protože podlehnouc lži, nebyla by již ústavem od Krista ke spáse lidí založeným. Proto také nepřemožitelnost sv. Petra a jeho nástupce jako základu církve vztahuje se na jeho učitelský úřad a působí, že se nemůže mýliti, že jest neomylný.

Při poslední večeři pravil Kristus k Petrovi: „*Já jsem prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá, a ty někdy obrátě se potvrzuj bratří svých!*“ (Luk. 22, 32.)

Těmi slovy Ježíš Kristus zaručil sv. Petrovi s t á l o s t u v í ř e, a to proto, aby mohl v ní potvrzovati všechny údy církve. Týž úkol mají i nástupci sv. Petra; proto slova Kristova vztahují se i na ně, i oni mají zaručenu stálost u víře, pročez nemohou se od ní odchýliti, nemohou se v ní mýliti, jsou neomylní.

Po svém z mrtvých vstání přikázal Kristus při jezeře genesaretském Petrovi: „*Pasiž beránky mé! Pasiž ovce mé!*“ (Jan 21, 15. 17.)

Těmi slovy Ježíš Kristus odevzdal sv. Petrovi a jeho nástupcům pastýřský úřad nad veškerým stádcem svým, t. j. nade všemi věřícími a zároveň zavázal všechny věřící, aby sv. Petra a jeho nástupců poslouchali. Jsou-li však sv. Petr a jeho nástupci pastýři celého stádece Kristova, a je-li stádece povinno pastýřů svých poslouchati, pak není možná, aby se ve svém pastýřském úřadě mýlili, poněvadž by jinak mohli veškero stádece uvést v blud, aniž by se věřící, jsouce jim zavázáni poslušností, směli bludu jejich postavit na odpor.

Z uvedených slov Kristových pronesených k Petrovi je zřejmo, že nejvyšší viditelné hlavě církve katolické jest zaručena neomylnost. Proto také byla v církvi vždy uznávána. Dokladem toho jest, že vždy, kdykoli se všeobecný sněm církevní nemohl konati, záhadné otázky a spory ve příčině učení zjeveného bývaly předkládány papeži, aby o nich rozhodl, a jakmile papež římský promluvil, spor byl ukončen, a všickni se podrobili papežovu rozhodnutí; z toho zobecněl výrok sv. Augustina: „*Řím promluvil, věc jest ukončena!*“ — Konečně na církevním sněmě vatikánském r. 1870 neomylnost papežova byla prohlášena za č l á n e k v í r y.

Prohlášení to vzbudilo nemalý rozruch ve veškerém světě křesťanském. Dobří katolíci přijali je s nelíčenou radostí, ale v táboře církvi svaté nepřátelském ozval se proti tomu tuhý odpor. Jednak z hrubé neznalosti věcí, ještě více však ze zlé vůle odpůrci tito štváli proti papeži

a biskupům s ním sjednoceným, přemlouvajíc věrné katolíky, aby té novotě, jak říkali, odepřeli uznání, a vyzývajíc světskou moc, aby se důrazně postavila na odpor proti učení, jež prý v sobě skrývá tak nebezpečné úmysly a snahy. Vždyť prý, tak nepřátelé církve křičeli do světa, papež se na základě toho učení prohlašuje za neomylného ve všech svých náhledech, výrociích a výkonech, ano za bytost bez hříchů, a připisuje se mu tedy vlastnost Boží. A zatím učením o neomylnosti papežově, jak bylo prohlášeno na sněmě vatikánském, nepraví se nic jiného, než že *papež, když jako nejvyšší učitel a pastýř činí rozhodnutí o víře a mravech pro celou církev, nemůže se v prohlášení svém mýlit, poněvadž mu v případě tom jest výslovně zaslíbeno přispění Ducha svatého.* Učením tím nepřipisuje se papeži nikterak vševedoucnost, která jen Bohu náleží, neboť se výslovně praví, že základem a pramenem neomylnosti je zvláštní přispění Ducha svatého, jenž papeže chrání bludu. — Neomylnost papežova vztahuje se jen na pravdu Boží již zjevenou, nebo na předměty nutně s ní souvisící, a proto nemůže nikdy býti prohlášeno nějaké nové zjevení. Ve světských vědách, pokud se netýkají náboženství, nepřisluší také papeži dar neomylnosti. — Rovněž není papež neomylný, mluví-li nebo píše jako obyčejný člověk a ne jako nejvyšší učitel a pastýř. — Ba i v těch nálezech, které papež činí jako nejvyšší učitel a pastýř pro celou církev, jest jen těch několik slov, která jsou předmětem prohlášení, neomylných, nikoli však ostatní slova, kterými je řeč odůvodněna a ozdobena.

Sněm vatikánský prohlášením neomylnosti papežovy nestanovil tedy žádného nového učení, nýbrž zavázal jen všechny pravověřící křesťany, aby uznávali za zřejmý neboli vyslovený článek víry pravdu, která jest v Písmě svatém a v ústním podání jasně obsažena a byla v církvi Kristově od počátku věřena a uznávána, ovšem toliko jako skrytý, nevyslovený, neprohlášený článek víry.

Komu přisluší také dar neomylnosti kromě papeže spolu s biskupy?

Dar neomylnosti přísluší:

2. také papeži samému, když jako nejvyšší učitel a pastýř činí rozhodnutí o víře a mravech pro celou církev. (Otáz. 221. 2.)

Odkud víme, že dar neomylnosti přísluší také papeži samému?

Že dar neomylnosti přísluší také papeži samému, víme ze slov, která Ježíš Kristus promluvil k Petrovi a jeho nástupcům: „Ty jsi Petr (t. j. skála); na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou“. — „Já jsem prosil za tebe, aby nezhylnula víra tvá, a ty někdy obrátě se potvrzuj bratři svých!“ — „Pasiž beránky mé! a Pasiž ovce mé!“ (Otáz. 222.)

Komu přísluší dar neomylnosti?

Dar neomylnost přísluší:

1. papeži spolu s biskupy;

2. také papeži samému, když jako nejvyšší učitel a pastýř činí rozhodnutí o víře a mravech pro celou církev. (Otáz. 221.)

Kněžský a královský úřad církve.

Teď jsme se učili, kterak církev vykonává učitelský úřad Kristův.

Který úřad ještě odevzdal Ježíš Kristus církvi své mimo úřad učitelský?

Kněžský úřad Ježíše Krista církev vykonává tím, že rozdává lidem prostředky milosti, jichž potřebují k očišťování od hříchu a k posvěcování se, k prospívání a trvání v dobrém. K tomu cíli a konci koná denně na svých oltářích *obět mše svaté* za živé i za mrtvé; *uděluje nám svaté svátosti*, jimiž nás posvěcuje, osvěcuje a sílí a tak činí schopnými pracovati ve všech poměrech života o svém spasení; rozepíná nad námi ruce své *světit* osoby a věci, aby je zasvěcovala službě Boží nebo světla jisté předměty ke zbožnému užívání, a *žehnajíc* nám, aby tak svolávala milost Boží na nás, a bez přestání

se za nás *modlí*, aby se nám zde i na věčnosti dobře dařilo.

Kterak vykonává církev **kněžský úřad** Ježíše Krista?

Kněžský úřad Ježíše Krista vykonává církev tím, že koná obět mše svaté a uděluje svátosti, že světí a žehná a za všechny lidi se modlí. (Otáz. 223.)

Královský neboli *pastýřský úřad* Ježíše Krista vykonává církev tím, že navádí *věřící* k tomu, aby nejen věřili, čemu učí, ale aby také dle víry byli živi. Proto je přidržuje k tomu, aby se varovali co nejvíce hříchu, přemáhali zlé žádosti a náklonnosti, konali svědomitě povinnosti svého stavu, slovem *přidržuje je k životu bohumilému*, kterým by si zajistili spasení. K témuž cíli *dává* věřícím, jak toho okolnosti vyžadují, různé *zákony a přikázání* a přidržuje je k tomu, aby přikázání ta zachovávali, neposlušné pak *soudí a trestá*. Vše to činí z moci od Ježíše Krista ji udělené a po příkladu sv. apoštolů.

Dal-li totiž Ježíš Kristus církvi moc dávatí zákony, když pravil: „*Cožkoli svážete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi*“ (Mat. 18, 18.), rozumí se samo sebou, že jí dal také moc bdíti nad tím, aby zákony ty byly zachovávané, jakož i moc souditi a trestati přestupníky jich. Bez té moci nemohla by žádná společnost obstáti, tedy ani církev, protože by zákony pozbyly veškeré síly a byly by od většiny bez bázně přestupovány. Ostatně Ježíš Kristus *v ý s l o v n ě* přiřkl církvi moc soudní a kárnou, když řekl: „*Kdo pak církev neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán!*“ t. j. budiž z církve vyloučen! (Mat. 18, 17.)

Této moci od Krista udělené apoštolové, kdy toho bylo třeba, skutečně užívali. Již sv. Pavel vyloučil hříšného Korintšana z církve a podvodníka Elimáše ztrestal slepotou; sv. Petr potrestal lstivé manžely Ananiáše a Safiru náhlou smrtí. V dějinách církevních nalézáme mnoho příkladů, že papežové a biskupové vy-

stupovali s největší přísností zvláště proti těm, kteří se dopustili těžkých přestupků, a ukládali jim tuhé tresty; a nejstarší sněmy církevní obsahují ve svých usneseních nejen různé zákony a nařízení, ale i tresty na přestupníky jich. A tak tomu dosud; církev nejen dává zákony a přikázání, ale i soudí a trestá.

Kterak vykonává církev **královský úřad** Ježíše Krista?

Královský úřad Ježíše Krista vykonává církev tím, že všechny věřící k bohumilému životu přidržuje, dává zákony a přikázání, soudí a trestá. (Otáz. 224.)

Co se týče trestů, jež církev ukládá, třeba si pamatovati, že církev netrestá jako moc světská žalářem nebo smrtí, nýbrž, poněvadž je moc duchovní, a poněvadž jí jde především o spásu duší lidských, že její tresty jsou také duchovní, t. j. takové, které se týkají duše. Ty tresty duchovní jsou hlavně tři, a to:

1. Katolickým křesťanům, jejichž nehodnost je jista, a kteří životem svým dávají veřejné pohoršení, jako na př. opilcům, smilníkům, těm, kteří žijí v souložnictví, kteří církev pronásledují, s nevěrci se spolčují a vůbec hanbou jsou církvi katolické, **odpírají se svaté svátosti**, třeba by jich žádali, dokud jejich napravení nevejde ve známost a pokud nenapraví veřejně daného pohoršení.

Jestliže se celé krajině nebo městu, obci odpírá obět mše svaté a přísluhování sv. svátostmi, říká se tomu trestu „**i n t e r d i k t**“.

2. Není-li naděje, že se nehodný katolík polepší, naopak, pozoruje-li církev, že čím dále tím více víru podrývá, věřící kazí a počíná si jako největší nepřítel církve, sahá k přísnějšímu trestu, jímž jest **vyobcování z církve**. Vyobcování to sluje také jinak „**k l a t b a**“ neboli „**e x k o m m u n i k a c e**“. Je to největší trest církevní a ukládá se za provinění velice těžká. Vyobcovaný z církve nemá přístupu k společným službám Božím a tedy ani ke sv. svátostem, čímž pozbývá všech milostí a všeho požehnání církve svaté.

Právo exkommunikace mají papež (v celé církvi) a biskupové (ve své diecesi).

3. Všem, kteří odejdou se světa ve hříších, které se považují za zřejmé odpadnutí od víry křesťanské, **odepírá se církevní pohřeb**, t. j. kněz neprovází jejich mrtvoly jménem církve a v rouchu bohoslužebném, nekoná žádných obřadů, nepropůjčuje jim církevní půdy a kostelních zvonů a neobětuje za ně mše svaté. Tak dčje se na př. samovrahům příčetným, leč by před smrtí projevili kající mysl; těm, kteří umírají v souboji, třeba by před smrtí projevili lítost; těm, kdo žijí v manželství církevně neplatném; těm, o kterých jest povědomo, že nepřijímali ani jednou za rok svátosti pokání a svatého přijímání v čase velikonočním, jestliže zemrou neprojevíce nijak lítosti a j.

Které jsou hlavní tresty církevní?

Hlavní tresty církevní jsou:

1. **odepření svatých svátostí;**
 2. **vyobcování z církve (exkommunikace), kterýmž vyobcovaný pozbývá všech milostí a všeho požehnání církve svaté;**

3. **odepření církevního pohřbu. (Otáz. 225.)**

Jestliže církev někdy jest nucena přísně trestati své údy, nesmí se jí to vytýkati a zazlívati. Má-li stát právo trestati žalářem ano i smrtí ty, kdož zlovolně přestupují jeho zákony, pobuřují lid proti vládě a jsou nebezpečni společnosti lidské, má i církev, království Boží na zemi, táž práva; může totiž a také musí svých zákonů hájiti a přestupníky jich trestati, jinak by bylo veta po veškerém pořádku a vši kázni v církvi. Že církev, i když trestá, je milosrdná a shovívavá a má na zřeteli hlavně polepšení chybujících, to dosvědčují zjevně dějiny a zkušenost.

Naše povinnosti k církvi.

Přesvědčili jsme se, že Ježíš Kristus založil toliko jednu církev, a tou že jest církev římsko-katolická. Dále jsme se přesvědčili, že Ježíš Kristus odevzdal

církvi své trojí úřad: učitelský, kněžský a královský neboli pastýřský, aby všecky lidi učila, posvěcovala a k spasení vedla. Církev katolická úkol od Ježíše Krista jí svěřený vždy konala a dosud koná, vede totiž vykonáváním trojího úřadu Kristova údy své k věčnému spasení. Je tedy církev katolická podle ustanovení Ježíše Krista jediná *řádným* prostředkem, kterým lidé mají býti vedeni ke spasení. Proto každý, kdo touží po spasení a zná církev katolickou, je ve svědomí svém přísně vázán, státi se jejím údem, *náležeti k ní*.

Kdo **vlastní vinou** k ní nenáleží, nemůže býti spasen. O takovém platí slova Ježíše Krista: „*Služebník, který poznal vůli Pána svého, a nepřipravoval se a ne učinil podle vůle jeho, bude bit mnohými ranami*“ (Luk. 12, 47.), jakož i slova sv. Cypriana: „*Kdo nemá církve za matku, nemůže míti Boha za otce. Takový nemůže býti zachráněn právě tak, jako za času potopy nebyli zachráněni ti, kdož nebyli v arše Noemově*“.

Vlastní vinou nenáleží k církvi katolické všickni lidé nepokřtěni a členové křesťanských vyznání nekatolických, kteří poznali církev katolickou, přesvědčili se o její pravosti a přece buď z pohrdání nebo z bázně nebo z jiných ohledů do ní nevstoupili. — Rovněž vlastní vinou do církve katolické nenáleží *odpadlíci*, t. j. ti katolíci, kteří z církve katolické vystoupili a vstoupili do některé církve jiné nebo se prohlásili za bez vyznání. Všickni tací, setrvají-li mimo církev katolickou až do smrti, nemohou býti spaseni, poněvadž jim chybí, a to vlastní jejich vinou, jediný řádný prostředek, který Ježíš Kristus ustanovil, aby jim lidé byli vedeni ke spasení.

Kterou povinnost máme k církvi?

K církvi máme tu povinnost, že k ní máme náležeti.
(Otáz. 222. 1. část.)

Může-li býti spasen, kdo nenáleží k církvi katolické?

Kdo vlastní vinou nenáleží k církvi katolické, nemůže býti spasen, protože Ježíš Kristus jedinou církev katolickou ustanovil za řádný prostředek, kterým lidé mají býti vedeni ku spasení. (Otáz. 227.)

Poněvadž církev katolická podle ustanovení Ježíše Krista jest jediná řádným prostředkem, kterým lidé mají býti vedeni ku spasení, nazývá se církví **samospasitelnou**.

Proč se církev katolická nazývá církví **samospasitelnou**?

Praví-li se, že církev katolická jest samospasitelná, neodsuzují se tím nikterak ti, kdož bez vlastní viny nenáleží k církvi katolické. Vždyť sv. Pavel učí, že Bůh chce, aby *v š i c k n i* lidé byli spaseni (I. Tim. 2, 4.), a že Kristus za *v š e c k y* umřel. (I. Kor. 5, 14.) Kdokoli tedy **bez vlastní viny** nenáleží k církvi katolické, ale upřímně hledá pravdy a koná svědomitě vůli Boží, jak ji poznává, může býti spasen způsobem *m i m o ř á d n ý m*; nedostává se mu však mnoha prostředků, jimiž by snáze a jistěji spasení došel, jako jsou: kněžské rozhřešení, sv. přijímání, mše svatá, odpustky a j.

Většina sv. otců, zvláště sv. Tomáš Akvinský, učí, že Bůh takové lidi, kteří bez vlastní viny neznají pravé víry, ale horlivě touží po pravdě a vedou bohabojný život, přivádí k pravé víře, jak toho máme doklad na setníku Korneliovi. Tím, že hledají pravdy a vedou bohabojný život, náležejí duchovně k církvi, jsou neviditelnými údů církve.

Rozeznáváme tedy *v i d i t e l n é* a *n e v i d i t e l n é* údů církve katolické.

V i d i t e l n í údové jsou ti, kteří křtem svatým vstoupili do katolické církve a v ní trvají; *n e v i d i t e l n í* údové jsou ti, kteří bez vlastní viny nejsou v církvi katolické a vedou bohabojný život.

Viditelní údové církve katolické jsou buď *ž i v í* nebo *m r t v í*, dle toho, jsou-li ve stavu posvěcující milosti, či ve stavu hříšném.

K těm, kdož *bez vlastní viny* nenáleží k církvi katolické, patří především *lidé nepokřtění*. Při těch jest činiti rozdíl mezi dětmi, které umírají dříve, než dospěly k uží-

vání rozumu, a mezi dospělými. — Co se týče *nepokřtěných dětí*, jež umírají před užíváním rozumu, jest jisto, že nemohou přijíti do nebe, protože jsou poskvrněny hříchem dědičným. Avšak ani nejsou zavrženy, protože umírají bez osobních hříchů, jen s hříchem dědičným, a jen pro hřích dědičný dle souhlasného učení svatých otců nikdo není odsouzen do pekla. Možno se tedy domnívati, že požívají na věčnosti jakési přirozené blaženosti, a že tedy jejich stav na věčnosti není nešťastný. — Co se pak týče *dospělých nepokřtěných*, záleží na tom, zdali žijí dle zákona, který Bůh vepsal do srdce každému člověku, tedy také jim, či nic. Jednají-li proti svému vědomí a svědomí a dopouštějí-li se těžkých hříchů, jest jim třeba odpuštění ve svátosti pokání. Jelikož však tací, nejsouce údy církve, svátost pokání přijmouti nemohou, jsou ovšem připraveni o nejjistější prostředek spasení; ale nebe není jim proto přece ještě zavřeno; vzbudí-li nad hříchy svými dokonalou lítost, t. j. lítost, jež vychází z čisté lásky k Bohu, bude jim hřích odpuštěn i bez přijetí svátosti pokání a obdrží posvěcující milost. Pakli jednají dle hlasu svého svědomí a snaží se opravdově dle míry svého poznání Bohu sloužiti, nebudou zavrženi, neboť Bůh nezavrhne nikoho, kdo, pokud mu možno, plní vůli jeho. Ba tací mohou býti i spaseni způsobem mimořádným jakožto neviditelní údové církve.

K církvi katolické *bez vlastní viny* nenáležeji dále *členové křesťanských vyznání nekatolických* (protestantských a j.), kteří nevědí, že žijí v bludu, a že církev katolická jest pravou církví Kristovou. Také při těch třeba činiti rozdíl mezi dětmi, které nedospěly k užívání rozumu a mezi dospělými. Co se týče *dětí*, které umírají před užíváním rozumu, je jisto, že jdou rovnou do nebe, poněvadž umírají v milosti posvěcující, neboť křest, ať jest udělen protestantem nebo katolíkem, činí člověka údem církve katolické. — Co se pak týče *dospělých nekatolických křesťanů*, jest rozeznávati, zda se dopustili těžkého hříchu či nic. Jestli se nikdy nedopustili těžkého hříchu, vede se jim jako nekatolickým dětem, t. j. mohou býti spaseni,

protože se křtem stali údy církve katolické a samovolně se od ní hřichem neodtrhli. Ovšem jest jim dosažení spasení velice stíženo nedostatkem prostředků k posvěcení. — Jestliže však nekatolický křesťan spáchá těžký hřích, platí o něm totéž, co bylo řečeno o nepřokřtěných dospělých bez vlastní viny k církvi katolické nenáležících.

Může-li býti spasen, kdo **bez vlastní viny** nenáleží k církvi katolické?

Kdo bez vlastní viny nenáleží k církvi katolické, může sice býti spasen způsobem mimořádným, hledá-li upřímně pravdy a koná-li svědomitě vůli Boží, jak ji poznává; nedostává se mu však mnoha prostředků, by snáze a jistěji spasení došel. (Otáz. 229.)

Jako se tím, když se církev katolická nazývá samospasitelnou, netvrdí, že *n i k t e r a k* nemůže býti spasen, kdo k ní nenáleží, tak také se tím netvrdí, že *k a ž d ý*, kdo jest jejím viditelným údem, již proto *j i s t ě* dojde spasení, neboť církev katolická nepůsobí spasení sama, nýbrž jest prostředkem ke spasení, tak že její úd může dojíti spasení jistěji, než kdo údem jejím není.

Kdo chce tedy býti spasen, tomu nestačí, aby k církvi katolické jen *z e v n ě* náležel, t. j. aby byl jejím údem jen dle jména, nýbrž třeba také, *aby věřil všemu, čemu církev katolická učí*, neboť ona je zástupkyní Ježíše Krista a neomylnou učitelkou pravdy. Tu platí zase slova Ježíšova: „*Kdo neuposlechne církve, budiž tobě jako pohan a publikán!*“ (Mat. 18, 17.) Pohané a zjevní hříšníci nemohou býti spaseni; a právě tak nemůže býti spasen katolický křesťan, jestli neposlouchá církve, jestli nevěří, co ona k věření předkládá. Již z tohoto důvodu mnozí katoličtí křesťané, přes to že jsou údy samospasitelné církve, nedojdou spasení. Jsouť přemnozí z nich ve svatém náboženství zcela nevědomí a nemají o nejdůležitějších jeho pravdách pražádných vědomostí nebo mají docela bludné pojmy. Kdyby jejich nevědomost byla nezaviněná, Bůh měl by s nimi

zajisté slitování; ale u většiny z nich tomu tak není. Vždyť se úmyslně vyhýbají poslouchání slova Božího, katechismu, evangelia, biblické dějepřavy nebo jiné duchovní knihy nevezmou celý čas do ruky, k věcem náboženským jsou zcela lhostejni, a odtud jejich nevědomost, jejich bludy! Takovým katolíkům se povede zle při soudu, protože jejich nevědomost je zaviněná. — Jiní katoličtí křesťané zase ve své vysokomyslnosti mají za ponižující podříditi svůj rozum víře; co jim není zcela jasno, to zavrhnou slovy: „Nemohu toho pochopiti, proto tomu nevěřím“. Tací katolíci, jichž je mnoho nejen ve městech, ale i na venkově, nemají vlastně žádné víry, neboť „věřiti“ neznamena míti za pravdu, co pochopujeme, nýbrž o čem jsme se sami nepřesvědčili, ale o čem nám pravdomluvnost vypravujícího dává jistotu. Kdybychom věřili jen tomu, co pochopujeme, pak bychom nevěřili církvi, nýbrž sobě, a to není víra. Tací rozumáři nemohou tedy býti spaseni, protože vlastně žádné víry nemají. — Konečně jsou mnozí katoličtí křesťané, kteří nevěří mnohým pravdám našeho svatého náboženství, poněvadž jejich smýšlení jest převráceno a život špatný. Tak na př. mnozí nechtějí věřiti, že nečistota, lakomství, přehnaná nádhera v šatstvu, rozličné podvody a nespravedlnosti v obchodě a řemesle atd. jsou hříchy, které vylučují z království nebeského, právě proto, že jsou těmi hříchy obtíženi a nemají opravdové vůle jich se odřici. — Patrně tedy, že mnozí, ačkoli jsou údy církve katolické, přece spasení nebudou, a to proto, že nevěří, čemu církev katolická učí.

Avšak to všecko ještě nestačí. Kdo chce řádným způsobem dojiti spasení, musí nejen náležeti k církvi katolické a věřiti všemu, čemu učí, nýbrž musí také *konati, co přikazuje*. Pravit Ježíš Kristus k apoštolům: „*Kdo vás slyší, mne slyší; a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, jenž mne poslal*“: (Luk. 10, 16.) Na základě těchto slov Kristových apoštolové napomínali věřící, aby církve poslouchali a na-

řízení její věrně plnili. Tak sv. Pavel píše: „*Poslušni buďte správců svých a buďte jim poddáni; oni zajisté bdí (nad vámi), jako ti, kdož mají počet vydati za duše vaše*“ (Žid. 13, 17.) Je tedy každý katolický křesťan povinen církve poslouchati. Pohnutkou k tomu má mu býti především příkaz Kristův, ale také láska k církvi založená na vědomí a přesvědčení, že církev jest největší dobroditelkou lidstva. Proto také upřímný katolický křesťan církve nejen poslouchá, ale též k ní lne vroucí láskou, bez ostychu všude se k ní hlásí, jí se neohroženě zastává proti všem jejím nepřátelům, zásady její šíří, z úspěchů jejích se raduje, nad osočováním a pronásledováním jejím truchlí.

K čemu je zavázán každý, kdo poznal církev katolickou?

Ale nyní jsme se přesvědčili, že tomu, kdo chce býti spasen, nestačí, aby jen dle jména byl údem církve katolické, neboli aby k ní jen zevně náležel, nýbrž že třeba také, aby věřil všemu, čemu učí, a konal, co přikazuje, neboli aby s ní byl spojen také vnitřně: živou věrou, věrnou poslušností a vroucí láskou. Praví Ježíš Kristus výslovně: „*Ne každý, kdo mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého, kterýž jest v nebesích, ten vejde do království nebeského*“ (Mat. 7, 21.)

Které povinnosti máme k církvi:

K církvi máme tyto povinnosti: máme k ní náležeti, věřiti, čemu učí, a konati, co přikazuje. (Otáz. 226.)

Stačí-li toliko zevně k církvi náležeti?

Toliko zevně k církvi náležeti nestačí, nýbrž třeba jest, abychom s ní také vnitřně byli spojeni: živou věrou, věrnou poslušností a vroucí láskou. (Otáz. 230.)

Může-li býti spasen, kdo *vlastní vinou* nenáleží k církvi katolické? — Proč takový nemůže býti spasen?

Jak se nazývá církev katolická, protože podle ustanovení Ježíše Krista jest jediná řádným prostředkem, kterým lidé mají býti vedeni ke spasení?

Církev katolická nazývá se proto, že podle ustanovení Ježíše Krista jest jediná řádným prostředkem, kterým lidé mají býti vedeni ku spasení, církví samospasitelnou. (Otáz. 228.)

Může-li býti spasen, kdo *bez vlastní* viny nenáleží k církvi katolické?

4. O obcování svatých.

V čem záleží obcování svatých.

Pozorujme národ israelský na přechodu Rudým mořem! Byl rozdělen na tři díly. Jeden díl byl ještě před mořem, a bylo mu bojovati proti Egyptským; druhý díl byl již v moři a blížil se každým krokem k svému cíli, k druhému břehu; třetí díl však již šťastně došel na druhý břeh a byl v bezpečnosti. — Tomu národu israelskému, který táhl ze země poroby a šel do země zaslíbené, podobáme se my lidé. I my putujeme do nebeské vlasti, kde se máme všickni shledati. Někteří z nás, totiž pravověřící na zemi, teprve začínají kráčet; jiní, totiž duše v očištění, již se k té nebeské vlasti blíží a mnozí, totiž svatí v nebi, již v ní jsou. Všickni dohromady však tvoříme jeden národ, jednu společnost, jednu církev.

Z toho jde, že do církve katolické náležejí pravověřící na zemi, svatí v nebi a duše v očištění.

Pravověřící na zemi nazývají se církví *bojující*, poněvadž jest jim ještě bojovati proti viditelným i neviditelným nepřátelům spasení. Svatí v nebi nazývají se církví *vítěznou*, poněvadž již zvítězili nad nepřáteli spasení a z vítězství svého se radují. Duše v očištění slují církví *trpící*, poněvadž musí ještě trpěti v očištění časně tresty za hříchy, než vejdou do nebe.

Hříšníci, kteří v nekajícnosti zemřeli a do pekla zavrženi byli, nenáleží již do církve katolické, jsou uschlé ratolesti na stromě církve.

Pravověřící na zemi, svatí v nebi a duše v očistci jakožto údové jedné církve jsou vespolek ve spojení, „o b c u j í“ spolu navzájem, mají mezi sebou „obcování“, ovšem ne viditelné, nýbrž duchovní, vnitřní. Poněvadž pak všichni údové toho obcování byli jednou svatí, totiž po křtu svatém, dokud se nedopustili hříchu, a poněvadž všickni jsou k svatosti povoláni a mnozí z nich již k dokonalé svatosti dospěli, jmenujeme obcování, které mají mezi sebou, obcování „svatých“.

Kdo náleží do církve katolické?

Do církve katolické náležejí :

1. pravověřící na zemi neboli církev bojující ;
2. svatí v nebi neboli církev vítězná ;
3. duše v očistci neboli církev trpící. (Otáz. 231.)

Jak říkáme *spojení*, které má vespolek církev bojující, vítězná a trpící? (*Obcování* církve bojující, vítězné a trpící.)

Proč jmenujeme obcování církve bojující, vítězné a trpící *obcováním „svatých“*?

Obcování církve bojující, vítězné a trpící jmenujeme *obcováním „svatých“*, protože všickni údové toho obcování na křtu svatém byli posvěceni a ke svatosti povoláni, moží pak z nich už k dokonalé svatosti dospěli. (Otáz. 232.)

* * *

V čem záleží obcování svatých ?

a) Pozorujeme-li tělo lidské, vidíme, že má rozličné údy, ale žádný z nich není sám pro sebe, nýbrž všechny jsou vespolek ve spojení a činí úhrnem tělo. Také každý z nich má svůj zvláštní úkol: nohy chodí, ruce pracují, uši slyší, oči vidí. Co jeden úd koná, nekoná jen pro sebe, nýbrž také pro ostatní údy; jeho konání směřuje k dobru celého těla. Ano ještě více! Údy těla našeho jsou vespolek tak spojeny, že, jakmile jeden z nich pocítí rozkoš nebo bolest, také ostatní více nebo méně pociťují totéž. Nejřednějším údem těla jest hlava; od ní vychází život; bez ní by všechny ostatní údy byly mrtvy.

Jako je tomu s údy těla našeho, tak je tomu s údy katolické církve. Katolická církev má mnoho millionův údů, ale ti údové nejsou od sebe odděleni, nýbrž činí vespolek dobře spořádaný celek, jedno tělo. — Jako každý úd těla pracuje pro celé tělo, tak každý jednotlivý úd církve, koná-li co dobrého, prospívá všem ostatním údům, a co všickni konají nebo mají dobrého, prospívá každému jednotlivci. — Jako všechny údy těla pociťují bolest nebo příjemnost jiného údu, tak také údové katolické církve sdílejí se vespolek o radosti i žalosti. Proto se my, kteří ještě žijeme na zemi, radujeme z blaženosti, jíž naši oslavení bratři a sestry v nebi požívají, rmoutíme se nad utrpením ubohých duší v očistci, pociťujeme radost nebo zármutek, dle toho, jak se dovidáme, že se katolickým křesťanům zde neb onde daří. Toto spolucítění pudí nás k tomu, že si ve všech potřebách dle sil svých přispíváme ku pomoci. — Hlavou tohoto těla složeného z věřících jest Kristus, jenž všecky údy církve oživuje a řídí.

Záleží tedy obcování svatých za prvé v tom, že všickni údové jeho jsou mezi sebou co nejtěsněji spojeni jako *údobé jednoho těla*, jehož hlavou jest Kristus, jak sv. Pavel praví: „*Jako v jednom těle mnohé údy máme, . . . tak jsme mnozí jedno tělo v Kristu*“ (Řím. 12, 4. 5.)

b) Má-li rodina nějaký statek, mají všickni údové její podíl na něm, poněvadž jest všem společný. Údobé katolické církve tvoří také rodinu a mají také společné statky, ovšem ne časné, nýbrž duchovní. Jsou to: zásluhy Ježíše Krista, Panny Marie a svatých, obět mše svaté, svaté svátosti, modlitby církve, jakož i modlitby a dobré skutky jednotlivých údů jejich. Na tyto duchovní statky má právo každý úd církve a také skutečně jest jich každý účasten. Zásluhy Ježíše Krista, Panny Marie a svatých, všechny oběti mše svaté, prostředky milosti a modlitby církve prospívají všem katolickým křesťanům. Jimi svatí vešli do blaženosti věčné, my docházíme jimi odpuštění hříchův a milosti, jimi bývá i duším v očistci pomozeno. Mimo to dle učení

církve svaté všechny modlitby a záslužné dobré skutky, které konají jednotliví údové církve katolické, prospívají nejen jim, nýbrž také všem údům církve. Proto Ježíš Kristus pravil k Marii Lataste: „Jako královna Esther svými prosbami pohnula krále Asvera, by zrušil ortel smrti vyřknutý nad národem židovským, tak také postačí mnohdy prosba jediné duše, by zadržela trestající ruku Boží, která již se zdvihá nad celým národem některým“.

Obcování svatých záleží tudíž za druhé v tom, že všickni jsou účastni *duchovních statků* tohoto obcování; jeho milostí a zásluh, jeho modliteb a dobrých skutkův.

V čem záleží obcování svatých?

Obcování svatých záleží v tom:

1. že jsou všickni mezi sebou co nejtěsněji spojeni jako údové jednoho těla, jehož hlavou jest Kristus;

2. že jsou všickni účastni *duchovních statků* tohoto obcování; jeho milostí a zásluh, jeho modliteb a dobrých skutkův. (Otáz. 233.)

Kolikeré rozeznáváme obcování svatých.

Poněvadž k obcování svatých náležejí věřící na zemi, svatí v nebi a duše v očištění, lze tedy v něm rozeznávat: 1. obcování věřících na zemi mezi sebou; 2. obcování věřících na zemi se svatými v nebi; 3. obcování věřících na zemi s dušemi v očištění; 4. obcování svatých v nebi s dušemi v očištění.

1. **Obcování věřících na zemi** záleží v tom, že všickni jsou účastni oběti mše svaté, modlitby a jiných dobrých skutkův veškeré církve. Cokoli církev a její údové konají dobrého, jest všem společno a všem prospívá, jak jsme již prve slyšeli. Proto nás sv. Jakub napomíná: „*Modlete se za sebe vespolek, abyste byli spaseni!*“ (Jak. 5, 16.) A Ježíš Kristus naučil nás modlitbě „*Otče náš*“, v níž přednášíme Bohu prosby za potřeby své i všech věřících. Církev svatá pak modlí se

za všechny živé údy své a zvláště užitky oběti mše svaté obětuje časnému i věčnému blahu všech svých údů.

V čem záleží obcování věřících na zemi?

Obcování věřících na zemi záleží v tom, že všichni jsou účastni oběti mše svaté, modlitby a jiných dobrých skutků veškeré církve. (Otáz. 234.)

S kým mají věřící na zemi ještě obcování mimo sami mezi sebou? (Se svatými v nebi.)

2. Naše obcování se svatými v nebi záleží v tom, že svaté ctíme pro jejich zbožný a svatý život, který na zemi vedli, pro jejich důstojnost, na niž od Boha byli povýšeni. Poněvadž pak jsou miláčky a přáteli Božími, jimž Bůh ničeho neodepře, začkoli ho prosí, proto jich žádáme, by se za nás u Boha přimlouvali, neboli vzýváme je. (Více o úctě a vzývání svatých viz při 1. přikázání Božím.) A svatí ochotně činí, zač jich prosíme, přimlouvají se za nás u Boha. Pravdu toho potvrzují slova Zjevení sv. Jana, kde čteme, že svatí mučedníci v nebi mají soustrast s křesťany na zemi pro mnohá protivenství, jež jest jim zakoušeti a prosí B o h a, aby protivenstvím těm učinil konec. (Zjev. 6, 9. 10.) Ve 2. knize Machabejské pak se praví o proroku Jeremiášovi již dávno zesnulém: „*Tenť jest, který se mnoho modlí za lid a všechno město svaté, Jeremiáš, prorok Boží*“. (15, 14.)

Naše obcování se svatými v nebi církev uvádí nám na paměť zvláště každoroční slavností „**Všech Svatých**“ dne 1. listopadu. Příležitost zavést svátek ten udála se takto; Marek Agrippa vystavěl r. 27 př. Kr. v Římě chrám k úctě všech smyšlených bohů a bohyň pohanských „pantheon“ zvaný. Po zrušení modlářství mnohé chrámy pohanské byly posvěceny ku křesťanským službám Božím. Papež Bonifác IV. vyžádal si r. 609 také zmíněného chrámu a místo všech bohů a bohyň pohanských dal mu při svěcení dne 13. května r. 610 jméno všech svatých a světic Božích a zavedl v týž den svátek k jich společnému uctění. Později Řehoř IV. (827—844) odložil ten svátek na den 1. listopadu, aby jej venkovský lid, maje po polních pracích, snáze mohl slaviti.

V čem záleží naše obcování se svatými v nebi?

Naše obcování se svatými v nebi záleží v tom, že svaté ctíme a vzýváme, svatí pak že za nás u Boha prosí. (Otáz. 235.)

S kým máme ještě obcování? (S dušemi v očistci.)

3. **Naše obcování s dušemi v očistci** záleží v tom, že pomáháme duším v očistci modlitbou a dobrými skutky, odpustky a zvláště obětí mše svaté, aby co nejdříve byly vysvobozeny z muk očistcových. — Již Židé věřili, že lze pomáhati duším v očistci, neboť Juda Machabejský dal konati v Jerusalemě oběti za vojíny padlé v boji, a Písmo svaté jeho skutek chválí: „*Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby od hříchů byli zproštěni*“. (2. Mach. 12, 46.) — U křesťanů již v nejstarších dobách byla v obyčeji modlitba za zemřelé, a sv. Jan Zlatoustý výslovně praví, že od apoštolů bylo ustanoveno, aby při službách Božích bylo pamatováno v modlitbách na duše zemřelých. Sněm lyonský z r. 1274 učí, že přimluva žijících věřících, zvláště obět mše svaté, modlitba, almužna a jiné nábožné skutky mírní tresty duši v očistci.

Duše v očistci nemohou sice samy pro sebe, ve svůj prospěch nic konati, ale poněvadž jsou v milosti Boží a dříve nebo později vejdou do slávy nebeské, tedy je právem považujeme za miláčky a přátele Boží. A jsou-li duše v očistci miláčky a přáteli Božími, mohou se za nás u Boha přimlouvati jako svatí v nebi. Že v přimluvu jejich doufáme, vyjadřujeme známou písní: „*Na dušičky vzpomínejme, z očistce jim pomáhejme; budou na nás vzpomínat, až budeme umírat*“.

Naše obcování s dušemi v očistci uvádí se nám na pamět každoročně slavností „**Dušiček**“, jež se koná 2. listopadu, nebo, je-li toho dne neděle, 3. listopadu. Slavnost „Dušiček“ následuje hned po svátku „Všech Svatých“, abychom tím živěji byli pamatováni na vzájemné spojení mezi církví bojující, vítěznou a trpící. Po církevním nařízení všechny mše svaté konají se toho dne zádušní, a každý kněz jest povinen modliti se hodinky za zemřelé. Mimo to vodí se průvod na hřbitov, kde se konají modlitby za zemřelé a hroby jejich se pokropují. Téhož dne i ve svatvečer jeho jest obyčejem, že věřící ozdobují hroby svých milých přátel a příbuzných věnci, květinami a p. a zapalují na nich světla. Obyčej ten jest významný a dojemný; znázorňují se jím živě naše prosby za zemřelé, by „světlo věčné jim svítilo“. — Slavnost „Dušiček“ zavedl r. 998 benediktinský opat v Clugny (ve Francii) Odillo, a to jen pro kláštery svého řádu, brzy však byla zavedena po celé

církvi. Též se nám naše obcování s dušemi v očistci uvádí na pamět zvoněním umíráčkem a večerním zvoněním po klekání.

V čem záleží naše obcování s dušemi v očistci?

Naše obcování s dušemi v očistci záleží v tom, že pomáháme duším v očistci modlitbou a dobrými skutky, odpustky a zvláště obětí mše svaté, ony pak že za nás, jak doufáme, u Boha prosí. (Otáz. 236.)

S kým ještě mimo s věřícími na zemi mají obcování svatí v nebi? (S dušemi v očistci.)

4. **Obcování svatých v nebi s dušemi v očistci záleží v tom, že svatí pomáhají duším v očistci svou přímluvou u Boha.**

Jestliže svatí v nebi prosí Boha za nás žijící, kteří jsme od nich vzdálenější, tím více prosí za duše v očistci, které jsou jim bližší, neboť jsou již na věčnosti a mají brzy vejíti do nebe. Ze všech svatých nejvíce Panna Maria prosí za ubohé duše v očistci. Sv. Petr Damiánský praví, že na slavnost „Na nebe vzetí Panny Marie“ tisíce duší bývají vysvobozeny přímluvou Panny Marie. Také doufáme, že zvláště svatí patronové prosí za duše svých svěřenců, které trpí v očistci.

V čem záleží obcování svatých v nebi s dušemi v očistci?

Obcování svatých v nebi s dušemi v očistci záleží v tom, že svatí pomáhají duším v očistci svou přímluvou u Boha. (Otáz. 237.)

* * *

O kterém článku víry jsme se učili? — Jak zní devátý článek víry? — O čem jedná devátý článek víry? (O církvi.) — Jak jsme si rozdělili nauku o církvi?

Opakování.

K čemu založil Ježíš Kristus církev? — Kterak vede církev lidi k věčnému spasení? — Kterak vykonává církev *učitelský úřad* Ježíše Krista? — Čím to je, že církev učení Ježíše Krista zachovává, hlásá a vykládá stále čisto a

neporušeno? — V čem záleží *dar neomylnosti* církvi udělený? — Odkud víme, že Ježíš Kristus udělil církvi dar neomylnosti? — Kterými slovy přislíbil Ježíš Kristus církvi *svou ustavičnou pomoc*? — Čeho se týkala ta ustavičná pomoc Ježíše Krista apoštolům přislíbená? — Který byl následek toho, že Ježíš Kristus ustavičně pomáhal apoštolům při vykonávání úřadu učitelského? — Na koho se také vztahovalo to ustavičné přislíbení pomoci? — Proč se vztahovalo také na nástupce apoštolů? — Kdo jsou nástupci apoštolů? — Jak se jim jinak říká? — Co tedy také ustavičně uděluje Ježíš Kristus církvi učící? — Co z toho plyne, když Ježíš Kristus uděluje církvi učící svou ustavičnou pomoc? — Kterými slovy slíbil Ježíš Kristus církvi *ustavičnou pomoc Ducha svatého*? — Koho také toto zaslíbení se týká kromě apoštolů? — Proč se zaslíbení to týká také nástupcův apoštolů? — Co následuje z toho, zůstává-li Duch svatý s nástupci apoštolů? — Čím sv. Pavel nazývá církev? — Co působí sloupy u budovy? (Že pevně stojí.) — Co působí tvrdý spodek u budovy? (Že se nemůže propadnouti.) — Čím je církev učení Kristovu? (Podpírajícím sloupem a pevným základem.)

Komu přísluší dar neomylnosti? — Kterak vynáší *papež spolu s biskupy* neomylné nálezy? — Co jest *všeobecný sněm církevní*? — Kolik bylo dosud všeobecných sněmů církevních? — Který byl poslední? — Co nazýváme *nálezem církve rozptýlené*? — Proč je tento způsob vhodnější k vynášení neomylných nálezů než všeobecné sněmy? — Který článek víry byl prohlášen na základě souhlasu církve rozptýlené?

Kdy přísluší *papeži samému* dar neomylnosti? — Odkud víme, že dar neomylnosti přísluší také papeži samému? — Co slíbil Ježíš Kristus Petrovi slovy: „Ty jsi Petr atd.“? — Koho se týká také to přislíbení? — Co by následovalo z toho, kdyby se to přislíbení týkalo jen Petra? — Je-li církev Kristova nepřemožitelná, co také musí býti nepřemožitelným? — Proč musí také její základ býti nepřemožitelným? — Nač se hlavně vztahuje nepřemožitelnost církve Kristovy? — Proč se nepřemo-

žitelnost církve Kristovy vztahuje hlavně na její učení? — Nač také se vztahuje nepřemožitelnost základu církve? — Co z toho plyne, je-li základ církve, t. j. papež, v učení nepřemožitelný?

Co zaručil Ježíš Kristus Petrovi slovy: „Já jsem prosil za tebe . . .“? — Proč bylo Petrovi třeba stálosti ve víře? — Co je také úkolem nástupců sv. Petra? — Čeho jest jim tedy také třeba, aby ten úkol mohli plnit? — Na koho se tedy také vztahují slova Kristova? — Co plyne z toho, že nástupci sv. Petra mají od Ježíše Krista zaručenu stálost ve víře?

Čím ustanovil Ježíš Kristus sv. Petra slovy: „Pasiž beránky mé! atd.“? — Byl-li sv. Petr pastýřem věřících, co bylo povinností věřících? — Kdo jest nástupcem sv. Petra v úřadě pastýřském? — Kterou povinnost mají tedy věřící k papeži? — K čemu má papež vésti věřící? — (K spasení.) — Več jich nesmí nikdy uvésti? — (V blud.) Kterým darem musí tedy býti obdařen ve svém úřadě?

Co je dokladem toho, že neomylnost papežova byla vždy v církvi uznávána? — Kdy neomylnost papežova byla prohlášena za článek víry? — Proč jest nesprávné tvrzení, že učením o neomylnosti připisuje se papeži vševedoucnost? — Nač jenom se vztahuje neomylnost papežova? — Kdy není papež neomylný?

Kterak vykonává církev *kněžský úřad* Ježíše Krista? — Kterak vykonává *královský úřad*? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi moc dávatí zákony? — Má-li církev moc dávatí zákony, kterou moc musí také nutně míti? — Proč musí církev míti moc souditi a trestati přestupníky zákonů? — Kterými slovy Ježíš Kristus výslovně přiřkl církvi moc soudní a kárnou? — Které jsou známy doklady, že apoštolové moci té užívali?

Které jsou hlavní *tresty církevní*? — Komu se *odpírají svaté svátosti*? — Na jak dlouho se odpírají veřejným hříšníkům svaté svátosti? — Kterému církevnímu trestu říká se „*interdikt*“? — Kdo bývá trestán *vyobcováním z církve*? — Jak se jinak říká vyobcování z církve? — Komu přísluší

právo exkommunikace? — Komu se odepírá církevní pohřeb? — V čem záleží odepření církevního pohřbu?

Které *povinnosti* máme k církvi? — Může-li býti spasen, kdo *vlastní vinou* nenáleží k církvi? — Proč takový nemůže býti spasen? — Jak se nazývá církev katolická, protože podle ustanovení Ježíše Krista jest jediná řádným prostředkem, kterým lidé mají býti vedeni ke spasení? — Kdy může býti spasen, kdo *běž vlastní viny* nenáleží k církvi katolické? — Čeho se však takovému nedostává? — Jakým jen způsobem může takový býti spasen? (Mimořádným.) — Jak říkáme takovým lidem, kteří nenáleží bez vlastní viny k církvi katolické, ale hledají pravdy a vedou bohumilý život? — Kdo jest *viditelným* údem církve? — Kdo je *živý* úd církve? — Kdo je *mrtvý* úd církve? .

Stačí-li jen *zevně* k církvi náležeti? — Proč nestačí jen *zevně* k církvi náležeti? — Jak také musí s církvi býti spojen, kdo v ní chce dojíti spasení? — Kterými slovy vyjádřil Ježíš Kristus povinnost tu?

Co nazýváme „*obcováním svatých*“? (Spojení, které mají vespolek věřící na zemi . . .). — Jak se jinak nazývají věřící na zemi? — Proč se věřící na zemi nazývají církví *bojující*? — Jak se nazývají svatí v nebi? — Proč se svatí nazývají církvi *vítěznou*? — Jak se říká duším v očištění? — Proč se duším v očištění říká církev *trpící*? — Proč se obcování církve *bojující, vítězné a trpící* jmenuje obcováním „*svatých*“?

V čem *záleží* obcování svatých? — Které jsou *duchovní statky* obcování svatých? — *Koliké* lze rozeznávaní obcování v obcování svatých? — V čem *záleží* obcování *věřících na zemi*? — V čem *záleží* naše obcování *se svatými v nebi*? — Proč ctíme a vzýváme svaté? — Kde máme v Písmě svatém doklad, že se svatí za nás u Boha přimlouvají? — Který svátek nám uvádí na paměť naše obcování se svatými v nebi? — Která byla příležitost k zavedení svátku toho? — V čem *záleží* naše obcování *s dušemi v očištění*? — Z čeho jest patrno víra Židů, že lze zemřelým pomáhati? — Čím nám církev uvádí na paměť, že lze duším v očištění pomáhati? — Proč doufáme, že

duše v očištcí mohou za nás u Boha prositi? — V čem záleží *obcování svatých v nebi s dušemi v očištcí*? — Kdo ze svatých nejvíce prosí za duše v očištcí?

Desátý článek víry.

Jak zní desátý článek víry?

Desátý článek víry zní: „*Odpuštění hříchů*“.
(Otáz. 238.)

V církvi katolické lze dojíti *odpuštění hříchů*.

Nic nečiní člověka tak nešťastným jako hřích. Kdo je poskvrněn hřichem, jest Bohu nemilý a zasluhuje zavržení. Toho byli si vědomi již staří pohané, a proto, když zhřešili, domáhali se usmíření rozhněvané spravedlnosti Boží. Krví zvířat, ano i krví lidí obětovaných chtěli zhojiti duši svou. Ale sami cítili, že ani krev lidská není s to, aby zjednala *odpuštění hříchů*. Šlechetný pohanský učenec Sokrates viděl krvavé oběti lidu na smír s Bohem, ale přece se tázal: „Jak lze Boha smířiti?“ A vyznal, že neví dostatečné odpovědi, a čekal poučení od Boha.

Také národ israelský věděl, že hřích hubí duši lidskou. Proto i on se domáhal *odpuštění* a konal krvavé oběti. Nejvyšší kněz skrápěl jednou za rok archu úmluvy krví obětního zvířete na smír lidu s Bohem. Ale národ israelský věděl, že ta krev nezjednává *odpuštění hříchů*, nýbrž že jen naznačuje krev budoucího Vykupitele světa, jíž lidstvo dosáhne pravého a trvalého *odpuštění hřichu*.

Konečně ten, kterého lidstvo čekalo, přišel. Je to Ježíš Kristus, Syn Boží, jenž smrtí svou na kříži zhojil rány duší lidských — zasloužil nám *odpuštění hříchů*. Aby pak i po jeho odchodu na nebesa měl kdo lidem hřichy odpouštěti, odevzdal moc, odpouštěti hřichy, která náležela a náleží vlastně jen jemu, jakožto pravému Bohu, apoštolům slovy: „*Přijměte Duchá svatého! Kterýmž odpustíte hřichy, odpouštějí se jim, a kterýmž*

zadržíte, zadržány jsou“. (Jan 20, 23.) Ta moc nesměla smrti apoštolů přestat, nýbrž musí trvati až do skonání světa, protože vždycky jsou a budou lidé potřebující odpuštění hříchů. Proto moc odpouštět hříchů přešla s apoštolů na jejich řádné nástupce, totiž na biskupy církve katolické a na kněze od biskupů zmocněné. K těm se musí obracet, kdo chce dojít odpuštění hříchů. Z toho plyne, že **odpuštění hříchů lze dojít jen v katolické církvi.**

Kdo se domnívá, že bez církve, sám svou modlitbou, vymůže si odpuštění hříchů, klame se velice, neboť Ježíš Kristus neřekl nadarmo: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá!“

Když Ježíš Kristus byl na zemi, odpouštěl všem hříšníkům, kteří k němu přišli s pravou kajícíostí, jejich hříchů, ať byly kterékoli. Tak odpustil Marii Magdaleně, která byla pro svůj hříšný život všeobecně známa, ženě cizoložné, lotru na kříži a j. Jako Ježíš Kristus odpouštěl veškeré hříchů, ať byly sebe těžší, tak i církev má moc odpouštět všechny i nejtěžší hříchů, neboť dostala tu moc od Ježíše Krista, když pravil: „*Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás“.* (Jan 20, 21.) Mimo to církev jest ústav od Ježíše Krista založený ku spáse všech lidí. Každý, ať je kdokoli, může v ní býti spasen, vyplní-li předepsané podmínky. Kdyby však byl jen jediný hřích, jenž by nemohl býti odpuštěn, pak by církev nemohla dostát svému úkolu, nebyla by již ústavem ku spáse všech lidí, poněvadž by nemohla zachrániti těch, kteří by byli poskvrněni tím neodpuštělným hřichem. Ostatně, že církev má moc odpouštět všechny hříchů, plyne také ze slov Ježíšových: „*Kterým odpustíte hříchů, budou jim odpuštěny“.* Kdyby Ježíš byl chtěl nějak omeziti moc, odpouštět hříchů, nebyl by mluvil tak všeobecně, nýbrž byl by hříchů, jež nesmějí býti odpuštěny, určitě vyznačil. Poněvadž však toho neučinil, tedy je patrné, že dal své církvi moc odpouštět všechny hříchů. Proto také církev zavrhl *učení Novatianů*, kteří tvrdili, že hříchů, jimiž se zapřela víra, nemohou býti odpuštěny.

Snad mnohý by se tu tázal: „Smí-li církev katolická odpouštěti všechny hříchy, proč Ježíš Kristus praví: „*Všeliký hřích i rouhání bude lidem odpuštěno, . . . ale, kdož by mluvil proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno?*“ Na to lze odpověděti, že Ježíš Kristus nemíní „mluvením proti Duchu svatému“ určitého hřichu, nýbrž nekajicnost, zatvrzelost ve hřichu. Tací lidé nemohou ovšem dosáhnouti odpuštění hříchů, ale příčina toho není ve hřichu, nýbrž v zatvrzelém srdci hříšníků. Poněvadž totiž dobrovolně setrvávají ve hřichu a nechtějí se obrátiti, a tedy ani hřichu litovati, nemohou ovšem dosáhnouti odpuštění, neboť bez lítosti a obrácení není odpuštění. Jestliže se však tací lidé skutečně o p r a v d o v ě obrátí, mohou dojiti odpuštění. — Není tedy skutečně ani jediného hřichu, který by nemohl býti odpuštěn, ačkoli jsou hříšníci, jimž pro nekajicnost hříchy nemohou býti odpuštěny.

Třeba bychom tedy měli na svědomí hříchy celého světa, nesmíme zoufati nad odpuštěním jich. Musíme však také se své strany konati, čeho Bůh od nás k tomu žádá; musíme se totiž s celým srdcem vrátiti k Bohu, kterého jsme hříchy opustili, a změnit docela své smýšlení. Jako jsme dříve milovali zlé, tak musíme ho potom nenáviděti; jako jsme dříve neměli zalíbení v dobrém, ano snad ho i nenáviděli, tak musíme potom dobré milovati a po něm toužiti; jako jsme dříve spatřovali blaženost v radostech a statcích pozemských, tak musíme potom nalézati rozkoš více ve statcích nebeských a nesmíme si přátí ničeho tak vroucně, jako sloužiti Bohu a náležeti mu v životě i po smrti; musíme býti odhodláni nevrátiti se již na cestu hřichu a vésti život v pravdě křesťanský; slovem, chceme-li dosáhnouti odpuštění hříchů, musíme **činiti pravé pokání**, jež musí vrcholiti ve přijetí zvláštích prostředků, jež Ježíš Kristus ustanovil na odpuštění hříchů, totiž ve přijetí svátých svátostí, a to: kdo není ještě údem církve katolické a chce se jím státi, musí přijmouti **svátost křtu**, v níž dosáhne odpuštění hřichu dědičného a všech hříchů před křtem spáchaných; kdo však hřešil po křtu

svatém, musí přijmouti **svátost pokání**. Jen tak lze dosáhnouti v církvi odpuštění hříchů, a to všech, i nejtěžších.

Mohou-li **všecky** hříchy býti odpuštěny?

Všecky i nejtěžší hříchy mohou býti odpuštěny, činí-li hříšník pokání. (Otáz. 241.)

Které zvláštní prostředky ustanovil Ježíš Kristus na odpuštění hříchů?

Ježíš Kristus ustanovil na odpuštění hříchů tyto zvláštní prostředky: svátost křtu a svátost pokání. (Otáz. 241.)

* * *

O kterém článku víry jsme se teď učili? — Jak zní desátý článek víry? — Čemu učí desátý článek víry? (Že lze dojíti odpuštění hříchů.) — Kdo může jedině hříchy odpouštěti? — Komu dal Ježíš Kristus moc, odpouštěti hříchy? — A tomu právě učí desátý článek víry.

Čemu učí desátý článek víry?

Desátý článek víry učí, že Ježíš Kristus dal církvi moc odpouštěti hříchy. (Otáz. 239.)

Jedenáctý článek víry.

Jak zní jedenáctý článek víry?

Jedenáctý článek víry zní: „Těla vzkříšení“. (Otáz. 242.)

Vzkříšení z mrtvých.

Co znamená: „Ježíš Kristus vstal z mrtvých“? — Kterými slovy předpověděl Ježíš Kristus, že i my z mrtvých vstaneme? (Srov. pátý článek víry.)

Za našich dnů často slýcháme nevěrecké lidi říkati, že smrtí člověka všechno končí, a po smrti že již ničeho není; člověk zhyne prý jako jiní tvorové, tělo jeho shnije a již nikdy neoživne. Ale kteří takto mluví, zapomínají, že mezi člověkem a jinými pozemskými tvory je veliký

rozdíl, a proto bude mezi nimi také rozdíl v budoucnosti. Víme, že všichni musíme umřít. Tělo naše je vzato ze země a proto zase do země přijde a promění se v prach a popel. Ale my také věříme, že tělo naše bude zaseto do země jako símě, aby jednou vstalo a k novému životu se probudilo, my věříme v těla vzkříšení.

Víru ve vzkříšení z mrtvých nalezáme již u Židů ve Starém zákoně. Job těšil se v útrapách svých slovy: „*Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den vstanu ze země a zase oblečen budu koží svou a v těle svém uzřím Boha svého*“. (Job. 19, 25—27.) Bratři Machabejští podstoupili nejbolestnější smrt, jsouce sílení nadějí, že jednou vstanou z mrtvých. Tak třetí z nich pravil Antiochovi: „*S nebe tyto údy mám, ale pro zákon Boží pohrdám jimi nyní, neboť mám naději, že jich od Boha zase dostanu*“. (2. Mach. 7, 11.) Marta, sestra Lazarova řekla o zemřelém bratru svém: „*Vím, že vstane při vzkříšení v den nejposlednější*“. (Luk. 11, 24.)

Víru tu Ježíš Kristus potvrdil známými nám již slovy: „*Přichází hodina, v kteroužto všichni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího. I půjdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu*“ (Jan 5, 28. 29.), jakož i slovy: „*Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v den nejposlednější*“. (Jan 6, 55.)

Na základě učení Ježíše Krista také apoštolové hlásali víru ve všeobecné z mrtvých vstání. Tak sv. Pavel na př. napsal: „*Jako v Adamovi všichni umírají, tak i skrze Krista všichni oživeni budou*“. (I. Kor. 15, 22.) — Touž víru vyslovují nescíslněkráté také svatí otcové ve svých spisech, ano někteří napsali o tom dlouhá pojednání a celé knihy. Víra ve vzkříšení z mrtvých byla příčinou, že církve pečlivě schovávala a uctívala kosti svatých mučedníků a že pochovávala těla zemřelých se slavnými obřady.

Ačkoli jest nám tajemstvím, jak se vzkříšení z mrtvých stane, přece jest možné. Všemohoucí Bůh, jenž z ničeho stvořil celý svět, může i z částek, v něž se tělo rozpadne,

třebas byly po všem světě rozptýleny, složiti zase nové, živé tělo. Kdo by to upíral, ten by upíral, že Bůh jest všemohoucí, ano upíral by, že Bůh jest, neboť je-li Bůh, musí býti všemohoucí. Ostatně i v přírodě vidíme mnohé obdoby vzkříšení. Zaseté zrno obilné umírá, tlu, ale po nějakém čase bývá oživeno, a nová bylina z něho vyrůstá. Slunce zapadá a zase vychází v nové kráse; příroda ukládá se na zimu ke spánku a na jaře probouzí se k novému životu; housenka zapřádá se v pupu, a po nějakém čase vylétá z ní krásný motýl atd.

Vzkříšení z mrtvých označuje se za skutek Ježíše Krista, jak o tom svědčí jeho vlastní slova před chvílí uvedená: „Kdo jí mé tělo . . . (Jan 6, 55.), jakož i slova: „*Toť jest vůle Otce mého, kterýž mne poslal, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něj, měl život věčný, a já jej vzkřísím v den nejposlednější*“ . (Jan 6, 40.)

Zároveň ze slov těch jest patrné, že vzkříšení z mrtvých stane se na konci světa, v posledním dnu, právě před obecným soudem. Po hrůzy plných znameních, jež budou předcházeti poslední soud, a při nichž zemrou všickni lidé ještě na živu jsoucí, přijdou z rozkazu Božího veliké zástupy andělů a shledají prach z těl lidských, jež pak všemohoucnost Boží oživí a s jejich duší spojí. Po té se všickni lidé shromáždí před Ježíše Krista, božského soudce, aby každý přijal dle zásluhy buď odměnu nebo trest.

* * *

Aby tělo naše bylo vzkříšeno, toho žádá spravedlnost Boží. Jestliž tělo co nejtěsněji spojeno s duší a spolupůsobí jakožto část člověka při všem, cokoli konáme dobrého nebo zlého. Tak na př. chceme-li nabýti potřebných známostí o pravdách svatého náboženství, užíváme očí, abychom četli dobré knihy a uší, abychom poslouchali náboženské vyučování. Chceme-li jiné poučovati a ke ctnosti nabádati, je nám to možno jen jazykem. Chceme-li dávatí almužnu, ošetřo-

vati nemocné, konati povinnosti svého povolání, působiti ku blahu bližních, potřebujeme rukou a nohou, abychom mohli vše to prováděti. I k přijímání svatých svátostí, jimiž býváme posvěcováni, potřebujeme těla. Ano jsou mnohé skutky, které se týkají výhradně těla a jím se konají. K těm patří půst, krocení smyslů, čistota, mučednictví a j. — Ale tělo slouží také duši při konání všeho zlého, ba nejednou ji ke zlému pobádá a svádí. Tak na př. oči patří na neslušné věci, čtou špatné spisy a tak vzbuzují v duši hříšné myšlenky a žádosti; uši naslouchají nemravným řečem, nelaskavému posuzování, pomluvám a p.; žaludek oddává se obžerství a opilství; jazyk uráží Boha i lidi; ruce vztahují se po cizím jmění; nohy chodí na místa nedovolená, slovem celé tělo slouží za nástroj hříšným chtíčům. Poněvadž se tedy tělo účastní všeho, co člověk koná dobrého nebo zlého, proto spravedlnost Boží žádá, aby bylo právě tak jako duše buď odměněno nebo potrestáno. Na tomto světě nebývá však tomu vždy tak. Dějiny a zkušenost do-
svědčují, že právě lidé zbožní, kteří užívají těla za nástroj ke službě Boží, zakoušívají na tomto světě mnoho trpkostí: žijí v chudobě, trpí často po měsíce, ba i léta bolestné nemoci, odříkají si dobrovolně veškeré radosti a příjemnosti života, umírají téměř na způsob mučedníků. Jak špatně by se jim vedlo, kdyby za všechny ty oběti, jež svým tělem přinesli, nedostalo se jim odměny, kdyby se tělo podobalo nástroji, jenž bývá odhozen, jakmile není už k potřebě! Jaké pocity zmocňovaly by se duše v radostech nebeských? Zdaž by nevzpomínala se zármutkem a s útrpností na své tělo a nenaříkala: To tělo, jemuž jsem tolika díky povinna, jež mi bylo tak ochotným nástrojem ke všemu dobrému, jest prach a zůstane prachem na věky? Jak želim jeho trpkého osudu! Jak je mi líto, že nemůže míti dílu v mé blaženosti! — Avšak ani tělo hříšníků nedochází na tomto světě zaslouženého trestu. Hříšníci pamatují jako onen boháč evangelický jen na to, jak by se jejich tělu dobře vedlo, jak by mu opatřili všeliké požitky, ať způsobem

kterýmkoli, třebaš i nepoctivým. Je-li přece někdy jejich tělu snášeti strasti, padne-li za kořist smrti, není to nikterak přiměřený trest za všechno zlé, jež spáchalo. Hříchy, jež zavinilo, byl neskončený Bůh uražen, a duše byla přivedena do záhuby věčné; tedy také ono zasluhuje věčného trestu. Jinak, po lidsku řečeno, duše musila by si ve svém zavržení stěžovati a naříkati: Proč jen já jsem věčně trápena, a ne také moje tělo, jež mi bylo přece nástrojem a příčinou ke hříchům? Proč ono má bez bolesti odpočívati v zemi, kdežto já trpím nevyslovitelné muky? — Proto, aby i tělo bylo účastno odměny nebo trestu, jako bylo za živa účastno dobrých nebo zlých skutků, Ježíš Kristus vzkřísí i tělo naše.

Proč vzkřísí Ježíš Kristus naše tělo?

Ježíš Kristus vzkřísí naše tělo:

1. aby i tělo bylo účastno odměny nebo trestu, jako bylo za živa účastno dobrých nebo zlých skutků. (Otáz. 241. 1.)

Hříchem přišla na svět smrt, a to dvojí: smrt duše a smrt těla. — Ježíš Kristus přišel na svět, aby nás zbavil následků hříchu. Svou smrtí na kříži vykoupil nás od smrti duše, od věčného zavržení, a tak zvítězil nad hříchem. Poněvadž však všickni i po vykoupení jsme podrobeni smrti těla, mohlo by se zdáti, že Ježíš Kristus hříchu *úplně* nepřemohl, a že jeho vítězství nad hříchem a smrtí jest jen poloviční. Ale tomu tak není. Vítězství Ježíše Krista nad hříchem a smrtí bude dokonáno vzkříšením těl, neboť jím bude odstraněn následek hříchu, smrt, a lidé budou, jako byli před pádem, i dle těla nesmrtelní. Na úplné vítězství Kristovo nad smrtí, jež se ukáže na konci světa, sv. Pavel poukazuje slovy: „*Když toto smrtelné (tělo) obleče nesmrtelnost (= vstane z mrtvých), tedy se naplní řeč, kteráž napsána jest: Pohlcena je smrt u vítězství. Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, osten tvůj*“. (I. Kor, 15, 54, 55.)

Proč vzkřísí Ježíš Kristus naše těla za druhé?

Ježíš Kristus vzkřísí naše těla:

2. aby vítězství Ježíše Krista nad hříchem a smrtí bylo úplné. (Otáz. 242. 2.)

Proč vzkřísí Ježíš Kristus naše těla:

Ježíš Kristus vzkřísí naše těla:

1. aby i tělo bylo účastno odměny nebo trestu, jako bylo za živa účastno dobrých nebo zlých skutků;

2. aby vítězství Ježíše Krista nad hříchem a smrtí bylo úplné. (Otáz. 244.)

Vzkříšení z mrtvých bude všeobecné; všickni lidé, dobří i zlí, vstanou z mrtvých. Ježíš Kristus zajisté praví: „*Přichází hodina, ve kteroužto všickni, kteří jsou v hrobích, uslyší hlas Syna Božího. I půjdou, kteří dobře činili, na vzkříšení života, kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu*“. (Jan 5, 28. 29.) A sv. Pavel dí: „*Jako v Adamovi všickni umírají, tak i skrze Krista všickni oživení budou*“. (I. Kor. 15, 22.)

Co se týče lidí, kteří budou na konci světa krátce před všeobecným vzkříšením ještě na živu, ti náhle zemrou a vstanou zase hned z mrtvých.

Vstanou-li všickni lidé z mrtvých?

Všickni lidé, dobří i zlí, vstanou z mrtvých. (Otáz. 245.)

Protože všechna těla budou vzkříšena, církev s velikou uctivostí je pochovává. Kněz oděn rochetou, štolou a pluvialem černé barvy, jde do domu zemřelého, kde se modlí u rakve žalm 129. (Z hlubokosti volal jsem k tobě, Hospodine!), v němž prosí Boha za smilování, kropí a okuřuje mrtvolu na význam přání svého a věřících, aby prosby jejich za duši zemřelého vstupovaly k Hospodinu tak libě, jako dým kadidla. Potom se modlí, aby Hospodin duši zesnulého ráčil milostivě zprostiti vazeb hříchu a přijati do ráje nebeského. Na to vede pohřební průvod za hlaholu zvonů do kostela; při tom se zpívá žalm 50. (Smiluj se nade mnou, Bože!) — V kostele kněz slouží nejprve mši svatou za zemřelého, po níž koná za něj u rakve modlitbu a znovu jej kropí a okuřuje. — Z kostela se průvod ubírá na hřbitov, kde kněz ještě jednou kropí a okuřuje mrtvolu a prosí Boha, by se nad zemřelým smiloval a přijal jej ve sbory andělské. Na to se rakev spouští do hrobu. — Potom kněz jde ke kříži hřbitovnímu nebo do hřbitovní kaple a modlí se tam Zdráva's Královno, s modlitbou za šťastnou hodinku

smrti naší. — Kde je několik kněží, sloužívá se po pohřbu ještě jedna mše svatá, tak zvaná andělská, v rouchu bílém. — Při pohřbu dítek užívá se rouch barvy bílé, poněvadž pohřeb jejich nemá rázu smutečního, ježto pokřtěné dítky neurazily ještě Boha vlastními hříchy, a modlitby obsahují prosbu, aby dítky orodovaly u Boha za nás na zemi žijící.

Místo, kde se těla zemřelých kladou do země, nazývá se „h ř b i t o v“, v obecné mluvě „k r c h o v“ (z německého „Kirchhof“ — kostelní dvůr) anebo významně „s v a t é p o l e“. Jako se zrna obilní na poli rozsévají, aby na jaře vzklíčila a v osení vzrostla, tak se těla zemřelých kladou do země, aby byla jedenkrát vzkříšena. Je to opravdu pole posvátné neboli „svaté“.

Církev světí hřbitovy, dříve než se mrtvá těla mohou na nich pochovávat. Tím nás živě poučuje, že člověk zůstává i po smrti ctilodným údem jejím. Aby církev naznačila velikou důstojnost svých hřbitovů, vyhradila jejich svěcení biskupu samotnému; jen s jeho svolením může i jiný kněz od něho určený to svěcení vykonati, avšak méně slavně. V předvečer svěcení postaví se uprostřed hřbitova kříž; před křížem zarazí se do země dřevěný kůl, nižší než kříž. Kříž představuje Spasitele, jenž jest „vzkříšení a život“, kůl člověka, jenž jest smrtí učiněn podobným suchému dřevu; noc, jež následuje, představuje smrt, a svěcení dne následujícího naše vzkříšení. Z rána biskup počíná svěcení jsa oděn v roucho barvy bílé, poněvadž se tím svěcením zvěstuje a naznačuje radostná pravda našeho vzkříšení. Nejdříve jde ke kříži, před nímž hoří tři svíce na kolu upevněné, a modlí se tam, aby Bůh ráčil to místo požehnati a posvětiti a těm, kteří budou na něm pohřbeni, věčné radosti dopřáti. Na to se modlí litanii ke všem svatým, v níž po prosbě „abys všem věrným zemřelým odpočinutí věčné dáti ráčil, tě prosíme uslyš nás!“ přidává prosbu: „abys tento hřbitov očistiti, požehnati a posvětiti ráčil, tě prosíme uslyš nás!“ a dělá mezi tím na zemi kříž. Po litanii obchází hřbitov a kropí zemi svěcenou vodou, při čemž zpěváci zpívají 50. žalm: „Smiluj se nade mnou, Bože . . .“ Potom jde ke kříži, sejmá hořící svíce s kolu a staví je na kříž, okuřuje jej a kropí svěcenou vodou. Na to vytáhne kůl ze země na znamení, že i mrtví, kteří budou na hřbitově odpočívati, jedenkrát vstanou z mrtvých. Celý obřad se končí mší svatou.

Při vzkříšení z mrtvých každý člověk bude míti totéž tělo, které měl za živa, ale velice změněné. Především všechna těla, jak dobrých, tak zlých, budou **nesmrtelná**. O tom ujišťuje nás sv. Pavel slovy: „*Rozsívá se (tělo) v porušení, vstane v neporušitelnosti*“ (I. Kor. 15, 42.) Těla z mrtvých vstala nebudou tedy moci již umřítí ani smrtí přirozenou ani násilnou.

Kromě nesmrtelnosti, již všechna těla vzkříšená budou obdařena, **těla dobrých** budou se stkvíti ještě zvláštními přednostmi, jež jim budou k oslavě a blaženosti. Dle učení Písma svatého těla spravedlivých budou:

a) **prosta všeho utrpení**, t. j. nebude již lze, aby počívala bolesti nebo vůbec nepříjemnosti. Sv. Jan vyjadřuje to slovy: „*A setře Bůh všelikou slzu s očí jejich; a smrti nebude již, ani kvílení, ani křiku, ani botství nebude již, nebo první věci pomínuly*“ (Zjev. 21, 4.);

b) **oslavená**, t. j. budou prosta netoliko všelikých vad, nýbrž i ozdobena zvláštní nebeskou stkvělostí a krásou, jak učí sv. Pavel: „*Rozsívá se (tělo) v nesličnosti (v odpuzující podobě mrtvoly), vstane ve slávě*“ (I. Kor. 15, 43.);

c) **hbitá**, t. j. budou zbavena vší tíže, tak že budou schopna následovati s největší rychlostí duši, kamkoli bude chtít, odebrati se s ní bez únavy v letu myšlenek s místa na místo. Sv. Pavel o tom dí: „*Rozsívá se (tělo) v nemoci, vstane v moci*“ (I. Kor. 15, 43.), t. j. pochovává se tělo nehybné, vstane pohyblivé, silné, hbité;

d) **zjemnělá**, t. j. ačkoli zůstanou těly lidskými, budou takoruka oduševněná a tak jemná, že budou moci vše pronikati, znenadání se objeviti a zase právě tak rychle zmizeti. Na tu vlastnost těl vzkříšených sv. Pavel poukazuje slovy: „*Rozsívá se (tělo) hmotné, vstane duchovní*“ (I. Kor. 15, 44.)

Uvedených čtyř vlastností **těla zlých** neobdrží po svém vzkříšení. Poněvadž zlí zneužívali svých těl ke hříchům a hanebně je znesvěcovali, těla jejich budou tak **ohyzdná** a šeredná, že pohled na ně bude vzbuzovati ošklivost; budou musiti **trpěti** bolesti a budou **zbavena veškeré volnosti**, neboť budou jako spoutána na rukou i na nohou.

Těla vzkříšených nebudou tedy stejná. Na pravdu tu sv. Pavel poukazuje slovy: „*Všickni zajisté ustaneme z mrtvých, ale ne všickni budeme proměnění*“ (I. Kor. 15, 51.)

Budou-li těla vzkříšených stejná?

Těla vzkříšených nebudou stejná; těla zlých budou ohyzdná, těla pak dobrých velice krásná a oslavená. (Otáz. 246.)

* * *

Kterak zní jedenáctý článek víry? — Kdo vzkřísí naše tělo? — Co znamená: „Ježíš Kristus vzkřísí naše tělo“? — Kdy Ježíš vzkřísí naše tělo? Že Ježíš Kristus v den poslední tělo naše vzkřísí, t. j. duši zase s tělem spojí, tomu učí jedenáctý článek víry.

Čemu učí jedenáctý článek víry?

Jedenáctý článek víry učí, že Ježíš Kristus v den poslední tělo naše vzkřísí, t. j. duši zase s tělem spojí. (Otáz. 243.)

Dvanáctý článek víry.

Jak zní dvanáctý článek víry?

Dvanáctý článek víry zní: „Život věčný“.

Život věčný.

Po vzkříšení z mrtvých bude obecný soud, po němž pak nastane život bez konce, **život věčný**, jehož budou účastny nejen duše, ale i těla všech lidí, s velikým však rozdílem.

Spravedliví budou v něm dokonale blaženi. Budou totiž vlivem nadpřirozeného osvětlení neboli zvýšením sil duševních **patřiti věčně na Boha** tváří v tvář, t. j. budou viděti a poznávati Boha tak dokonale, jako my poznáváme druh druhá. Patření na Boha bude v nich nezbytně působiti, že **budou Boha dokonale milovati a v něm všelike radosti a blaženosti požívati**, o níž nelze si zde na zemi ani ponětí učiniti, neboť, jak sv. Pavel dí: „*Ani oko nevidalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří jej milují*“ (I. Kor. 2, 9.)

Jen věčně blažený život spravedlivých v nebi zasluhuje vlastně býti **životem**, a také jen ten

život jest míněn „životem věčným“, o němž dvanáctý článek víry učí. Učí tedy dvanáctý článek víry, že po tomto životě pozemském nastane život bez konce, ve kterém budou spravedliví dokonale blaženi, t. j. budou na Boha věčně patřiti, jej milovati a v něm všeliké radosti a blaženosti požívati.

Čemu učí dvanáctý článek víry?

Dvanáctý článek víry učí, že po tomto životě pozemském nastane život bez konce, ve kterém spravedliví budou dokonale blaženi. (Otáz. 248.)

Čím budou spravedliví dokonale blaženi?

Spravedliví budou dokonale blaženi tím, že budou na Boha věčně patřiti, jej milovati a v něm všeliké radosti a blaženosti požívati. (Otáz. 249.)

(O nebi viz více v části V.)

Také lidé **bezbožní** budou po vzkříšení z mrtvých živi věčně, ale v pekle. Tam nejen že nebudou viděti Boha, ale **budou velice trápeni**. Jejich život bude nejvýš nešťastný a nezasluhuje ani býti zván životem, nýbrž spíše smrtí. Proto také modlíme se v litanii: „Od smrti věčné vysvobod' nás, Pane!“

Budou-li i bezbožní míti život věčný?

I bezbožní budou míti život věčný; ale jejich život bude nejvýš nešťastný, proto že jim bude za jejich hříchy trpěti tresty věčné v pekle. (Otáz. 250.)

(O pekle viz více v části V.)

Zakončení apoštolského vyznání víry.

Apoštolské vyznání víry končíme slovem „**Amen**“.

„Amen“ je slovo hebrejské a znamená ve významu podstatného jména tolik co „pravda“, „víra“, ve významu příslovky tolik co „v pravdě“, „věru“, „jistě“, „t a k j e s t“, potvrzujeme-li něco; „s t a ň s e!“, „tak budiž!“ přejeme-li si, by se něco stalo.

Slova „Amen“ užívalo se ve Starém zákoně na potvrzení přísah a za závěr formulí modlitebních a zpěvů; časem se i za příčinou zvláštního důrazu při přísahách a prosbách zdvojovalo, což znamenalo větší stupeň důvěry ve slova pronesená. Kristus užíval ho velice často, zvláště na počátku svých výpovědí („amen, amen pravím vám . . .“). I apoštolové užívali slova toho častěji ve svých listech, a tak přešlo ve všeobecné a trvalé užívání v církvi.

Na konci apoštolského vyznání víry užívá se ho ve významu: „**Tak jest**“. Končíce totiž apoštolské vyznání víry slovem „Amen“, **potvrzujeme, že pevně věříme všemu, co jest v něm obsaženo**, a že chceme dle víry té žítí a v ní umřítí. Jako bychom řekli: „Ano, tak jest, o Bože! Věříme všemu, co's nám ve dvanácti člancích apoštolského vyznání víry zjevil; té víry chceme se držeti až do posledního vzdechu svého. Tu víru chceme vždy činiti pravidlem svého jednání a jejími předpisy se řídití. Chceme býti vždy pravými katolíky a proto chceme vždy katolicky věřiti a po katolicku žítí“.

Kterým slovem končíme apoštolské vyznání víry?

Apoštolské vyznání víry končíme hebrejským slovem „Amen“. (Otáz. 251.)

Co znamená slovo „Amen“?

Slovo „Amen“ znamená: „Tak jest“, potvrzujeme-li něco, nebo: „Staň se!“ přejeme-li si, by se něco stalo. (Otáz. 252.)

Proč končíme apoštolské vyznání víry slovem „Amen“?

Apoštolské vyznání víry končíme slovem „Amen“, „Tak jest“, abychom potvrdili, že pevně věříme všecko, co je v něm obsaženo. (Otáz. 253.)

Opakování.

Kde jenom lze dojíti *odpuštění hříchů*? — Kterými slovy dal Ježíš Kristus církvi moc odpouštětí hřichy? —

Kdo má v církvi katolické moc odpouštěti hříchy? — *Které* hříchy mohou býti v církvi katolické odpuštěny? — Z čeho je patrné, že v církvi katolické mohou býti odpuštěny *všecky i nejtěžší* hříchy? — Co by následovalo z toho, kdyby v církvi katolické jen jeden hřích nemohl býti odpuštěn? — Z kterých slov Ježíšových je zřejmo, že církev dostala moc odpouštěti *všecky* hříchy? — Co souditi o výroku Ježíšovu: „Kdo by mluvil . . . nebude mu odpuštěno . . .“? — Proč takovým nekajícím lidem nemohou býti hříchy odpuštěny? — V kom je tedy příčina neodpuštěnosti některých hříchů? — *Kdy* tedy jen mohou býti v církvi katolické hříchy odpuštěny? — Které zvláštní prostředky ustanovil Ježíš Kristus na odpuštění hříchů? — *Kdo* musí přijmouti křest? — *Kdo* svátost pokání?

* * *

Kam přichází tělo naše po smrti? — Jak dlouho bude tělo naše odpočívati v zemi? — *Kdo* *vzkřísí* tělo naše? — Co znamená: „Ježíš Kristus vzkřísí naše tělo“? — Kterými slovy vyjádřil Ježíš Kristus, že vzkříšení z mrtvých bude *jeho* skutkem? — *Kdy* bude vzkříšení z mrtvých? — Z kterých slov Ježíšových je to patrné? — Co svědčí, že již *Židé* ve Starém zákoně věřili ve vzkříšení z mrtvých? — Kterými slovy *Ježíš Kristus* potvrdil víru *Židů* ve vzkříšení z mrtvých? — Co praví *sv. Pavel* o vzkříšení z mrtvých? — Který obyčej prvních křesťanů zakládal se na víře ve vzkříšení z mrtvých? — Proč je vzkříšení z mrtvých možné? — Které obdoby vzkříšení z mrtvých vidíme v přírodě? —

Proč vzkřísí Ježíš Kristus naše tělo? — *Kdy* jenom bude smrt, následek hříchu, přemožena úplně! — Kterak *sv. Pavel* poukazuje na úplné vítězství Kristovo nad smrtí?

Z kterých slov Kristových je zřejmo, že *všickni lidé* vstanou z mrtvých? — Co ve příčině té praví *sv. Pavel*? — Který obyčej církve zakládá se na víře ve vzkříšení z mrtvých? — Jak se koná *pohřeb* katolického křesťana? — Jak se jmenuje místo, kam se těla zemřelých ukládají? —

Proč se hřbitovu říká také „*svaté pole*“? — Proč církev světi hřbitovy?

Jaká budou těla naše po vzkříšení z mrtvých? (Nesmrtelná.) — Jaká kromě toho budou těla *dobrých*? — Jaká budou těla *zlých*?

* * *

Co bude následovati po tomto životě pozemském? — Jaký bude věčný život *spravedlivých*? — V čem bude záležitosti *blaženost* *spravedlivých*? — Co znamená: „budou patřiti na Boha *tváří v tvář*“? — Který bude u *spravedlivých* následek patření na Boha *tváří v tvář*? — Co praví sv. Pavel o *blaženosti* *spravedlivých* v životě věčném? — Jaký bude věčný život *bezbožných*? — Proč bude věčný život *bezbožných* *nejvýš nešťastný*? — Kterého jména spíše zasluhuje věčný život *bezbožných*?

Kterým slovem *končíme* apoštolské vyznání víry? — Co znamená slovo „*Amen*“? — Ve kterém významu užívá se slova „*Amen*“ na konci apoštolského vyznání víry? — Co *potvrzujeme* na konci apoštolského vyznání víry slovem „*Amen*“?

[Přechod k části druhé.

O čem jedná první část katechismu?

Kdo má pravou křesťanskou víru, věří mezi jiným též, že Bůh je všemohoucí, v plnění slibů svých věrný, neskončeně dobrotivý a milosrdný, a proto také s důvěrou od něho očekává, co nám slíbil, neboli doufá v něho, má v něho naději. Proto druhá část katechismu jedná vhodně o tom, co máme jako křesťané od Boha doufati, neboli o křesťanské naději.

Poněvadž pak můžeme od Boha doufati tím spíše, čím více ho prosíme, neboli čím více se modlíme, proto se k nauce o naději řadí důsledně nauka o modlitbě, tak že druhá část katechismu jedná o **naději a modlitbě**.

OBSAH.

Úvod.

	Strana
Pojem a rozdělení náboženství	1
Potřeba náboženství	5
Katechismus	6

Část první.

O víře a apoštolském vyznání víry.

Oddělení první.

O křesťanské víře.

Pojem křesťanské víry	9
Písmo svaté a ústní podání	15
Tajemství víry	27
<i>Opakování</i>	28
Potřeba a vlastnosti víry	31
Základní pravdy	40
Vyznávání víry	43
<i>Opakování</i>	49

Oddělení druhé.

O apoštolském vyznání víry.

Znění a rozdělení apoštolského vyznání víry	51
---	----

První článek víry.

I. O Bohu.

Kdo jest Bůh	53
Vlastnosti Boží	56
Jsoucnost Boží	78
<i>Opakování</i>	84

2. O třech božských osobách.

Jest jeden Bůh ve třech osobách	88
Poměr tří božských osob k sobě	95

	Strana
Poměr tří božských osob k světu	98
Osvědčování víry v nejsvětější Trojici	99
<i>Opakování</i>	100

3. O stvoření, zachovávání a řízení světa.

Stvoření světa	102
Zachovávání a řízení světa	108

4. O andělech.

Kdo jsou andělé	115
Jsoucnost andělů	116
K čemu Bůh stvořil anděly	118
Prvotní stav andělů	120
Pád některých andělů	121
Jak se k nám chovají andělé dobří	124
Andělé strážci	128
Jak se k nám chovají duchové zlí	134
<i>Opakování</i>	137

5. O lidech.

Stvoření člověka	140
Bytost člověka	142
Cíl člověka	146
Prarodiče pokolení lidského	149
Původní stav milosti prvních lidí	150
Hřích prvních lidí	153
Hřích dědičný	156
Neposkvrněné početí Panny Marie	159
Zaslíbení Vykupitele	162
<i>Opakování</i>	166

Druhý článek víry.

Jména Vykupitelova	169
Ježíš Kristus jest jednorozený Syn Boží	172
Ježíš Kristus jest pravý Bůh	174
Ježíš Kristus jest pravý člověk	176
Ježíš Kristus jest Bůh a spolu člověk v jedné osobě	177
Ježíš Kristus jest náš Pán	181

	Strana
Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel	182
<i>Opakování</i>	187

Třetí článek víry.

Vtělení Syna Božího	190
Narození Ježíše Krista	194
Kdo zvěstoval narození Ježíše Krista	196
Dětství Ježíšovo	202
Mládí Ježíšovo	209
Příprava na učitelský úřad Ježíšův	214
Učitelský úřad Ježíšův	220
<i>Opakování</i>	229

Čtvrtý článek víry.

Údálosti, jež předcházely utrpení Ježíšovo	234
Utrpení Ježíšovo na hoře Olivetské a v Jerusalemě	237
Ježíš veden na popravu	242
Ukřižování a smrt Ježíše	246
Ježíš trpěl jen jako člověk	249
Zázraky při smrti Ježíšově	251
Pohřeb Ježíšův	255
Proč Ježíš trpěl a umřel	259
<i>Opakování</i>	262

Pátý článek víry.

Sestoupení Ježíše do předpekli	267
Z mrtvých vstání Ježíšovo	269
<i>Opakování</i>	281

Šestý článek víry.

Ježíš vstupuje na nebesa	284
Ježíš na pravici Boží	289
<i>Opakování</i>	291

Sedmý článek víry.

Druhé příští Ježíšovo	293
Jak a proč se bude konati poslední soud	297
<i>Opakování</i>	304

Osmý článek víry.

Bytost Ducha svatého	305
Seslání Ducha svatého	309
Působení Ducha svatého	311
Sedmero darů Ducha svatého	319
<i>Opakování</i>	327

*Devátý článek víry.***1. O založení a zařízení církve.**

První věřící, apoštolové, nejvyšší hlava církve	328
Trvání církve	335
Římský papež	336
Biskupové, kněží	341

2. O známkách církve.

Známky církve Kristovy	346
Církev římsko-katolická má všechny známky církve Kristovy	349
<i>Opakování</i>	358

3. O úkolu církve.

Učitelství církve	363
Kněžský a královský úřad církve	371
Naše povinnosti k církvi	374

4. Obcování svatých.

V čem záleží obcování svatých	381
Kolikeré rozeznáváme obcování svatých	384
<i>Opakování</i>	387

Desátý článek víry.

V církvi katolické lze dojíti odpuštění hříchů	391
--	-----

Jedenáctý článek víry.

Vzkříšení z mrtvých	394
-------------------------------	-----

Dvanáctý článek víry.

Život věčný	402
Zakončení apoštolského vyznání víry	403
<i>Opakování</i>	404
Přechod k části druhé	406

Doporučujeme **umělecké**

MODLITEBNÍ KNIHY

vhodny ke každé příležitosti jako památeční dary ceny trvalé.

ÚTĚCHA SRDCE. --- ---

Umělecká modlitební kniha pro vzdělané paní a dívky české. Sepsal **XAVER DVORÁK**. Vyzdobil **H. BÖTTINGER**.

Kniha má 516 stran, tištěna dvojí barvou, na každé straně ornamentální ilustrace. Obsahuje modlitby denní, pobožnost mešní, pobožnost při přijímání sv. svátostí, pobožnost v roce církevním, pobožnost na svátky svatých, pobožnost na svátky patronů českých, pobožnost odpolední, různé modlitby a **písně duchovní**. **Schválena všemi ordinariáty v král. Českém.**

Vazby jsou vesměs velmi elegantní a vkusné, celokožené a dle různé kvality kůže, úpravy předsázky, jakosti zlacení řídí se různé ceny od K 10.—, 18.—, 20.—, 25.— a výše. Při objednávce buď udána pouze barva vazby, buď tmavá nebo světlá, a cena. Zvláštní vazba, přepychová s granátovým monogramem ve zlatě, dle ujednání od 40 K výše.

VZHURU SRDCE K PÁNU!

Modlitební kniha pro katolické křesťany. — Sepsal **BOHUMIL ZAHRADNÍK-BRODSKÝ**. — Druhé, přepracované vydání.

S barev. titulním obrázkem »ČESKÁ MADONNA«. Vydání knihy povoleno výnosem nejdůst. knížecí arcibiskupské konsistoře v Praze dne 13. prosince 1903, č. 10.986. Výtisk v elegantní chagrínové vazbě K 2.60, v téže vazbě vatované 3 K.

Výtisky v přepychových vazbách K 8.—, 10.—, 12.— a výše.

Při objednávce budiž udána **barva** vazby.

Elegantně a vkusně vypravená kniha tato má 168 stran a obsahuje modlitby denní, ke mši svaté i odpoledním službám božím, pobožnost křížové cesty, litanie, pobožnost sv. růžence, modlitby k různým příležitostem života, patronky a vzory žen a dívek a kostelní písně.

Žádejte všude levné modlitby „Vzhůru srdce k Pánu!“

Nakladatelství České grafické akc. společnosti „Unie“ v Praze.